תלמוד בבלי · אחרונים · חידושי הלכות · סדר נשים

מהרש"א - חדושי הלכות על קידושין

רבי שמואל אליעזר איידלס [המהרש"א]

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

מהרש"א - חדושי הלכות על קידושין

רבי שמואל אליעזר איידלס [המהרש"א]

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/מהרשא-חדושי-הלכות-על-קידושין/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611160902 של הספרייה.

תוכן העניינים

דף ב. 6
דף ב: 7
דף ג. 8
דף ג: 10
דף ד. 11
דף ד: 13
דף ה. 14
דף ה: 16
דף ו. 17
דף ו: 17
דף ז. 17
דף ז: 18
דף ח. 19
דף ח: 20
דף ט. 20
דף ט: 21
דף י. 21
דף י: 22
דף יא. 23
דף יא: 25
דף יב. 26
דף יב: 27
דף יג. 27
דף יג: 28
דף יד. 30
דף יד: 31
דף טו. 32
דף טו: 33
דף טז. 35
דף טז: 36
דף יז. 37
דף יז: 38
דף יח. 38
דף יח: 39
דף יט. 41
דף יט: 42
דף כ. 43
דף כ: 43
דף כא. 44
דף כא: 46
דף כב. 46
דף כב: 46
דף כג. 47
דף כג: 48
דף כד. 48
דף כד: 49
דף כה. 50
דף כה: 50
דף כו. 51
דף כו: 52
דף כז. 52
דף כז: 53
דף כח. 53
דף כח: 54
דף כט. 55
דף כט: 56
דף ל. 57
דף ל: 57
דף לא. 57
דף לב. 57
דף לב: 58
דף לג. 59

דף לג: 59
דף לד. 59
דף לד: 60
דף לה. 62
דף לה: 63
דף לו. 63
דף לו: 64
דף לז. 65
דף לז: 65
דף לח. 67
דף לח: 68
דף לט. 69
דף מ: 70
דף מא. 70
דף מא: 71
דף מב. 72
דף מב: 73
דף מג. 74
דף מג: 74
דף מד. 75
דף מד: 76
דף מה. 76
דף מה: 77
דף מו. 77
דף מו: 78
דף מז. 78
דף מז: 79
דף מח. 80
דף מח: 81
דף מט. 82
דף מט: 82
דף נ. 83
דף נ: 83
דף נא. 84
דף נא: 84
דף נב. 85
דף נב: 85
דף נג. 86
דף נג: 87
דף נד. 87
דף נד: 89
דף נה. 89
דף נה: 90
דף נו. 91
דף נו: 92
דף נז. 93
דף נז: 93
דף נח. 94
דף נח: 96
דף נט. 96
דף נט: 96
דף ס. 98
דף ס: 98
דף סא. 101
דף סא: 102
דף סב. 103
דף סב: 103
דף סג. 104
דף סג: 105
דף סד. 106
דף סד: 107
דף סה. 107
דף סה: 108
דף סו. 109

דף סו: 109
דף סז. 110
דף סז: 111
דף סח. 111
דף סח: 112
דף סט. 112
דף סט: 112
דף ע. 113
דף ע: 113
דף עא: 113
דף עב. 114
דף עב: 114
דף עג. 115
דף עג: 115
דף עד. 116
דף עד: 117
דף עה. 118
דף עה: 119
דף עו. 120
דף עו: 121
דף עז. 121
דף עז: 122
דף עח. 122
דף עח: 123
דף עט. 123
דף עט: 124
דף פ. 125
דף פ: 127
דף פא. 127
דף פב. 127

דף ב.

תוס' בד"ה האשה נקנית כו' או העבריה דהא גבי יבמה קתני היבמה כו' עכ"ל מפי' מהרש"ל שהוצרכו לזה דאף אם תאמר דמהכא אין ראיה דדרך לשנות איש ואשה בכל דוכתין בה' אלא יבמה קשיא אם לא דיבמה אקרא קאי ומ"מ קשה כו' עכ"ל ע"ש אבל לפי זה אין לו מקום כאן אלא בעיקר קושייתם לעיל ה"ל לומר כן דאין לחלק בכך וכמ"ש התוס' בריש כתובות דאכתי תקשי מהיבמה אבל הנ"ל דהכא לא אסקי התוס' אדעתייהו כלל לחלק בהכי והאי תירוצא שכתבו לעיל דאשה מבוררת בקרא ובתולה אינה מבוררת בקרא ודאי דקאי אלא אמה שנדחקו הכא לומר ושמא בהני עבד ואמה לא נופל בהו לשון ה' כו' אמרו דאין לומר בהך דעבד ואמה דלא תקשי מנייהו כלל דהיינו דלא תנא בהו בה' משום דלא הוה ריש הפרק כמו כל הנהו האשה דנקטו דהוו ריש הפרק דא"כ תקשי לך היבמה דלא הוה ריש הפרק וא"כ ע"כ איצטריך לן לדחוקי כדלעיל דבהני עבד ואמה אין נופל כו' גם מה שהקשה מהרש"ל דהא האשה שנתארמלה דלא קאי אקרא מא"ל כו' אין כאן קושיא דה"ק האשה הנשואה המבוררת בקרא אם נתארמלה וכה"ג איכא לפרושי האשה שהלכה והאיש שהלך ותו לא מידי ודו"ק:

בד"ה בפרוטה כו' אבל גבי קידושין וערכין מנלן דשוה כסף ככסף וי"ל דילפינן מע"ע כו' עכ"ל דע"כ מפדיון הבן והקדש לא נילף להו דהא קדושין איתנהו בקרקע כמ"ש הר"ן וכן בשטר וה"נ פסיקא להו בערכין דאיתא בשטר וקרקע ומ"ש דילפינן להו מע"ע כו' הייינו לחד תירוצא שכתבו לקמן אבל לתירוץ שני שכתבו התוס' לקמן דליכא למילף נזקין מע"ע משום דאימא דהקל עליו הכתוב בשוה כסף כדי שלא יטמע בין הנכרים א"כ ה"נ מה"ט ליכא למילף קדושין וערכין מע"ע אלא דלההוא תירוצא צ"ל דנילף ערכין וקדושין מנזקין וכן נראה מדבריהם לקמן מיהו ק"ק אמאי לא ניחא להו כדבעי למימר מעיקרא דמסברא נימא שוה כסף ככסף בקדושין וערכין ומיהו אצטריך קרא בע"ע ונזקין דאי לא הוה כתיב בע"ע ס"ד דלא יהיה שוה כסף ככסף בע"ע לפי שגם הוא גרם לו לימכר כו' כמ"ש התוס' בתירוץ שני ואי לא הוה כתיב בנזקין ס"ד דלא יהיה שוה כסף ככסף לפי שמצינו שהקפיד הכתוב לענין מיטב כו' כמו שכתבו התוס' בתירוץ קמא ודו"ק:

בד"ה היבמה נקנית כו' א"נ משום דלא אצטריך למיתני בהו מנינא למעוטי מידי עכ"ל ק"ק דהא בע"ע איכא למעוטי חליפין כדדרשינן לקמן מכסף מקנתו שאינו נקנה בתורת תבואה וכלים דהיינו חליפין ודומיא דהכי ממעטינן הכא מנינא דרישא לקמן למעוטי חליפין ודו"ק:

בד"ה מ"ש הכא כו' דה"מ למתני וניתרת בשני דרכים כו' עכ"ל והוא שייך ללשון קדושין דמשמע דאסר לה אכולי עלמא ואינה מקודשת היינו דניתרת לכולי עלמא וק"ל:

בד"ה משום דקבעי למיתני כסף כו' אי נמי בשטר נמי אשכחן לשון קנין דכתיב ואקח ספר המקנה עכ"ל מיהו לא מצי למימר משום דקא בעי למתני שטר כו' וגמר קיחה קיחה מואקח ספר המקנה דלהך מלתא לא נתקבלה ג"ש דקיחה קיחה ומהאי טעמא הא דאשה נקנית בשטר ילפינן לה לקמן מויצאה והיתה ולא ילפינן לה מהך ג"ש דקיחה דלא נתקבלה רק לענין כסף ודו"ק:

בד"ה וכתיב התם כו' וליתני האשה נקחת כו' הכל נקח בכסף מעשר כו' עכ"ל ניחא להו לאתויי הא דנקח דהוא בעצמו לשון נקנית ולא ניחא להו לאתויי ואקח את ספר המקנה דההוא לאו לשון קיחה משמע אלא דקאי אספר כמו קח ממנו דעפרון דקאי אכסף ולא אשדה ודו"ק:

דף ב:

גמ' ניתני דברים וניתני שלשה כו' בת"י אע"ג דאמרינן לעיל דהכא גבי אשה קאי קתני לשון נקבה היינו משום דקתני דרכים דמשמע לשון זכר ונקבה והכא פריך דניתני דברים וניתני שלשה דטפי ה"ל למתני בלשון זכר כמו בכל דוכתין עכ"ל:

שם מפני מה כו' בת"י כי יקח פי' דמשמע בע"כ ולא כתיב כי תלקח דמשמע מדעתה עכ"ל ומהרש"ל הגיה בגמ' תקח במקום תלקח וק"ל:

שם והא דתנן בז' דרכים כו' בת"י ואע"ג דלעיל לא קשיא מידי אלא משום דתני שלש כו' מ"מ פריך שפיר הכא דניתני דברים דמשמע דוקא לשון זכר עכ"ל:

שם והא דתנן אתרוג כו' בשלשה דרכים כו' ק"ק לעיל דפריך ממתני' דמסכת זבין מסדר טהרות משבעה אשלש דקתני הכא טפי ה"ל למפרך משלשה דקתני מקמיה בסדר זרעים אתרוג שוה לאילן בשלשה כו' אשלש דהכא מיהו למאי דמסיק התם דגבי זכר קתני לה דדרכו של איש ליבדק כו' ה"נ מצינן למימר לישנא דאתרוג זכר הוא ודו"ק:

תוס' בד"ה א"נ שדות כו' וקשה א"כ ה"ל לאתויי השדה אשר קנה אברהם כו' עכ"ל מלת א"כ אינו מדוקדק לכאורה במקום הזה וכבר הרבו בכוונת דבריהם מפרשי דבריהם ואין לי להאריך בהם ובדחוקיהם אבל הנכון בעיני דודאי למאי דקאמר נמי א"נ שדות כו' אצטריך נמי לג"ש דקיחה קיחה דכסף דאשה אקרי קנין כמ"ש התוס' לעיל אלא דמשמע להו הא דקאמר א"נ שדות בכסף כו' ולא סגי ליה בקרא דאשר קנה אברהם שנכתב בתורה משום דלא סמך בההוא קרא כסף לקנין כמו בהך קרא דמייתי מנביאים

א"נ שדות בכסף יקנו דסמך בו הכסף לקנין (ועוד) [וע"ז] הקשו דמקרא דתורה נמי ה"מ לאתויי א"נ מכסף מקנתו דסמך גם בו הכסף לקנין ותירצו דלא איירי בההוא קרא בקנין שדה אלא בקנין ע"ע והוא בעי לאתויי קנין גבי שדה ואהא קשיא להו דאכתי ה"ל לאתויי מכסף מקנתו שנכתב בתורה דמשתמע מיניה דכסף אקרי קנין ואי משום דבעי לאתויי קנין דשדה כתירוצן קשה דא"כ ה"ל לאתויי השדה אשר קנה אברהם וגו' ר"ל דה"ל למסמך עצמו אההוא קרא דכבר מייתי ליה דכתיב ביה קנין גבי שדה דהשתא קרא דהשדה אשר קנה אברהם מגלה לנו שיש קנין *) [גבי שדה וקרא דמכסף מקנתו מגלה לנו שיש קנין] בכסף וממילא משתמע דהאי השדה אשר קנה אברהם בכסף היה שאמר כסף השדה קח וגו' ואכתי לא הוצרך לאתויי קרא דנביאים שדות בכסף יקנו ותירצו דמ"מ כיון שאינו מפורש בקרא דבכסף היה קנינו של אברהם בשדה יש לבעל דין לחלוק אע"ג שאמר הכתוב כסף השדה קח ממני לא היה נקנה לו השדה בכסף אלא בחזקה או בשטר ונתן לו הכסף לפרעון וקנינו דכסף אינו אלא בע"ע דכתיב ביה מכסף מקנתו לכך הוצרך לאתויי קרא דנביאים שדות בכסף יקנו דמפורש ביה דקנין השדה הוא בכסף וכיון דאברהם נתן לו הכסף מיד קנה השדה ולא הוצרך כלל לחזקה או לשטר וזה ברור ודו"ק:

בד"ה אתרוג שוה כו' פ"ה לערלה ולרבעי כו' בתר לקיטה כירק כו' עכ"ל כצ"ל:

דף ג.

בא"ד דהא מינכרא מילתא ומה שגדלו אמהות הרי הוא של שביעית ואסור ומה שלא כו' עכ"ל לכאורה דקאי אספיחי כרוב וקשה דהא אי אתה יכול לעמוד עליהן בין חדש ובין ישן ושמא יקח מן האמהות ויאמר מן העלין לקחתי היפך דלעיל גבי שנכנסו בשביעית ודוחק הוא לפרש דקאי אשאר ספיחין דלכך האמהות אסורין שיתלו שגדלו בשביעית ומה שלא הגיע שרי בהו אבל בספיחי כרוב כיון שגדלו בזמן מועט אף האמהות שרי במוצאי שביעית ולזה נתכוונו התוספות בפ' מקום שנהגו שכתבו וז"ל שאר ספיחין אסורין במ"ש דכשיראו אותן גדולים יסברו שלקטו בשביעית אבל ספיחי כרוב דכשיראו אותן גדולים לא יסברו שלקטו בשביעית דדרכן ליגדל הרבה בזמן מועט כו' עכ"ל וקרוב לזה לשון הר"ש פ"ט דשביעית ע"ש אבל לפי לשון זה שפיר אזלינן בתר לקיטה והתוס' דהכא כוונו להוכיח מתירוצו של הר"ן דאזלינן בתר רוב גידולין ודו"ק:

גמ' והא דתנן זו אחת מן הדרכים ששוו כו' ק"ק כיון דמס' גיטין היא נשנית קודם מס' קדושין הך קושיא דפריך הכא מעיקרא אמתני' דהכא דקתני שלש ממתני' דזב בשבעה

דרכים כו' אמאי לא פריך הכי מקמיה אמתני' דגיטין דקתני בה אחת ומיהו למאי דמשני לעיל הכא דלגבי אשה קאי קתני לה בלשון נקבה ה"נ איכא למימר להך דגיטין והכא ה"נ הכי פריך מאי אריא דקתני אחת משום דרכים ניתני דברים וניתני אחד ודו"ק:

תוס' בד"ה מה ירק דרכו כו' ככל דבר שהוא מאכל כו' כדתנן במס' שביעית כו' לענין שביעית כיון דלערלה ורבעי לא חלקתו כו' כצ"ל:

בא"ד היינו דוקא לחומרא כגון אם חנט בשביעית ונלקט בשמינית כו' עכ"ל נראה דר"ל אבל לקולא כגון אם חנט האתרוג בששית ונלקט בשביעית לא נידון כאילן להיתר אלא כירק ואסור משום שגדל על כל מים אע"ג דספיחין נמי מותרים בכה"ג כמ"ש התוספות לעיל היינו דוקא בגדלו בששית וק"ק אמאי קאמר דהוי אתרוג כאילן לענין שביעית דהיינו לחומרא בחנט בשביעית הא הוי נמי כירק לחומרא בחנט בששית וי"ל דלחומרא כאילן ניחא דאזלינן ממש בתר חנטה אבל כירק לחומרא לא הוי בתר לקיטה אלא הגדל באיסור אסור כמ"ש התוס' לעיל ולא חשיב הכא אתרוג כירק אלא במאי דאזיל בתר לקיטה כמו שכתבו התוס' לקמן וק"ל:

בא"ד ומה"ט נמי לא קאמר שוה לירק לענין בכורים כו' עכ"ל בהאי טעמא שכתבו לעיל דלא תני הכא אלא דשוה לאילן לילך בתר חנטה ולירק בתר לקיטה נמי ניחא הכא אלא דניחא להו הכא טפי בפשיטות בהאי טעמא שאין בכורים אלא מז' כו' ודו"ק:

בד"ה לא לחיה כו' משום דמספקא לן כו' הקשה הרר"א למ"ד כוי בריה בפני עצמו כו' עכ"ל דבריהם צריכין קצת ביאור דודאי איכא לפרושי לענין הרבעה ולמ"ד כוי בריה בפני עצמו קושטא היא אפילו ידעינן דחיה הוא או בהמה הוא דאסור בחיה או בבהמה אחרת כיון דבריה בפני עצמו הוא וכן למאן דאמר כוי זה הבא מן התייש ומן הצבייה אסור בחיה ובבהמה משום דודאי חוששין לזרע אב דאיכא למאן דס"ל הכי בפרק אותו ואת בנו ולא אסיק אדעתיה למימר דמספקא לן אי חוששין לזרע אב או לא ולכך לפירש"י שפירש משום דמספקא ליה ניזיל ביה לחומרא קא קשיא ליה מאי מספקא ליה למ"ד כוי בריה בפני עצמו הוא דאפילו ידעינן כו' ותירץ די"ל דרש"י פי' כן למ"ד כוי היינו תייש הבא על הצבייה אלא דלאו בודאי חוששין לזרע אב אלא כדבעי למימר התם דאיכא למ"ד דמספקא לן אי חוששין לזרע אב או לא דאי הוה אמר בודאי אין חוששין כו' והדברים ברורין למבין בלי גמגום ומהר"י אב"ן לב האריך בזה בקושיות לאין צורך וק"ל:

בד"ה ואשה בפחות כו' ועוד דלקמן בעי תלמודא בשטר מנלן כו' ליגמר משדה כו' עכ"ל ק"ק דאימא דלקמן דבעי הכי היינו למאי דמסיק הכא דאשה בפחות מש"פ לא מקניא כו' ויש ליישב ודו"ק:

בא"**ד** שלא לכתוב וקנינא מיניה כו' ולשון ת"י שלא לכתוב וקנינא מיניה דקנינא מיניה משמע שהעדים שלוחים לקבל הקנין ואין שליחות כו' עכ"ל ודו"ק:

דף ג:

בא"**ד** אמאי איצטריך קרא למימר מכסף מקנתו כו' דהיינו חליפין ת"ל דאיתקש ע"ע כו' עכ"ל אע"ג דע"ע דאיתקש לאמה עבריה היינו בנמכר לישראל והאי מכסף מקנתו בע"ע הנמכר לעובד כוכבים איירי מכל מקום אין סברא שיהיה נמכר לעובד כוכבים עדיף מנמכר לישראל לקנות בחליפין וק"ל:

בד"**ה** ואין ד"א כורתה ואם תאמר תהא אמה העבריה יוצאה בחליצה מקל וחומר דיבמה מהאי קל וחומר כו' וי"ל כו' עכ"ל יש מקשים דאכתי ליעבד קל וחומר אחליצה מסימנים ושנים ויובל דאמה עבריה יוצאה בהן ואין יבמה יוצאה בהן דהשתא ליכא למימר אשה תוכיח ולא שפחה כנענית תוכיח ויש ליישב קצת דאפשר דפסיקא להו לתלמודא שום פירכא דלא ליעבד קל וחומר מסימנים ושנים ויובל אחליצה וזה שדקדקו התוספות לומר בהאי קל וחומר גופיה דהיינו דעביד תלמודא מגט לחליצה דע"כ פסיקא ליה לתלמודא בהאי קל וחומר דליכא ביה שום פירכא ובהכי ניחא דלא קשיא להו מעיקרא דליעביד קל וחומר באמה עבריה מיבמה מכסף אחליצה דהשתא ליכא למימר אשה תוכיח דאימא נמי דפסיקא ליה לתלמודא שום פירכא בהא מיהו ק"ק אהא דפרכי התוספות אאשה תוכיח דמה לאשה שאין יוצאה בכסף וכו' וי"ל דה"א שפחה כו' הא איכא למימר דמה לאשה ושפחה כנענית שאינן יוצאין בסימנין ויובל ושנים וליכא יוכיח כלל ואם כן הקל וחומר דמעיקרא מגט לחליצה באמה עבריה איבמה קאי וצ"ע ודו"ק:

בד"**ה** ואימא לדידה ואם תאמר הא ע"כ לא איצטריך כו' וי"ל דמכל מקים כו' דלקמן במסקנא כו' עכ"ל דבריהם מבוארים יותר בפרק נערה דר"ל הא ע"כ לא איצטריך בשמעתין לקמן האי קרא דאין כסף אלא להך מלתא לומר שהן של אב דבכסף שפיר ילפינן ליה מגזירה שוה דקיחה קיחה ומאי פריך הכא ואימא לדידה ואהא תירצו דהשתא מיתורא דקרא בעלמא לא הוה מוקמינן ליה לומר שהן של אב כיון דלאו במשמעותו הוא אבל לקמן במסקנא דמסיק דיציאה דכוותה קממעט מצריך ליה להאי קרא דויצאה חנם אין כסף שפיר להך מילתא לומר שהן של אב דהוה שפיר במשמעותו דקרא ומהרש"ל גם החכם מהר"י אב"ן לב הבינו דברי התוספות בדרכים אחרים ע"ש ונעלם מהם דברי התוספות דפרק נערה וק"ל:

בד"ה ואימא ה"מ כו' ואם תאמר הא לקטנה לא איצטריך קרא דהשתא זבוני מזבין כו' עכ"ל אע"ג דודאי איצטריך האי קרא גם לנערה ולמימסרה לחופה דזכי ליה רחמנא כמ"ש התוספות לקמן מ"מ לקידושי קטנה דקיימינן ביה הכא דמשמע דלקטנה מיהת איצטריך קרא שפיר גם לקידושין כדאמר ואימא ה"מ קטנה כו' קשה דהא לא איצטריך קרא דהשתא כו' ודו"ק:

בד"ה וכי תימא נילף כו' תימה היכי כו' הא בושת כו' לא ידעינן שהן לאב אלא מקדושין כדאמר סוף פרק אלו נערות כו' עכ"ל לכאורה משמעתין גופא דקאמר שאני בושת ופגם דאבוה שייך בגווייהו כפרש"י מוכר שפיר דבושת ופגם לא ידעינן שהן של אב אלא מקדושין וצ"ל משום דאיכא לפרושי ביה דלא כפירש"י אלא שפירושו דבושת ופגם אבוה שייך בגווייהו משום דבושתו ובזיונו דאבוה הוא משא"כ קדושין דמעלמא אתו ולית ביה בזיון לאבוה ומש"ה הוצרכו לאתויי הך דס"פ אלו נערות דבהדיא קאמר התם דבושת ופגם של אביה הוא משום טעמא דאי בעי מסר לה דהיינו שבידו לקדשה וק"ל:

בא"ד והשתא ניחא קושיא דלעיל דקרא איירי כשקדשה אביה כו' עכ"ל ר"ל דקרא את בתי נתתי לאיש מיירי שפיר בנערה כשאביה מקדשה ולא קאמר ואימא ה"מ קטנה כו' אלא לענין שלא תקדוש נפשה כיון דאין לה יד אבל נערה תקדוש גם איהי נפשה ותשקול כספא כיון שיש לה יד וק"ל:

דף ד.

גמרא אם כן לימא קרא אן כסף מאי אין כסף כו' בערוך בערך אן פי' מדכתיב קרא אין ביו"ד ולא כתיב אן חסר בלא יו"ד דרשינן ליה לאו והן אין כסף לאדון כו' יש כסף לאדון כו' עכ"ל ע"ש:

תוס' בד"ה יציאה דכוותה כו' אם היה שם כסף אז היה נותן לאדון שיצאה ממנו כו' עכ"ל ר"ל אם היה שם כסף בקטנותה קודם שיוצאת בנערות היה נותן הכסף בפדיון גרעונה לאדון שיוצאה ממנו כך כשיוצאה מרשות אביה ע"י אירוסין בנערות הכסף לאב שיוצאה מרשותו וכן פירש רש"י בפרק נערה בשם השאלתות ולפי זה יציאה דכוותה היינו לענין שהכסף הוא למי שיוצאה ממנו אבל לענין נערות לא הוה דכוותה דבנערות ליכא כסף כלל לאדון שיוצאה ממנו בסימנין אבל לפירוש ר"ח לא מדמה להו אלא לענין דאיירי בימי נעורים ואין כסף לאדון ממש דנערה יוצאה בסימנין ואהא קאמרי דכן משמע לשון הקושיא דפריך והא לא דמיא כו' דהיינו כפירושם דמדמה להו לענין דינא דכמו באם היה שם כסף היה לאדון כן בקידושין הכסף לאביה שיוצאה גם כן ממנו אבל לפירוש

ר"ח קשה ומאי קושיא והא לא דמיא כו' דהיינו לענין דינא דיציאת רשות דהא ודאי לענין דינא לא מדמה להו כלל אלא לענין דבימי נערות הוא מדמה להו אבל אין לפרש וכן משמע לשון הקושיא דהיינו קושיא דלעיל ואימא לדידה כו' דהא מלתא דפשיטא הוא דכבר כתבו זה דסוגיא לא משמע כלל שהוא צריך ללמוד דביום נערות איירי כו' ושמעתי יש מגיהים וכן משמע לשון הקונטרס ונכון הוא דפי' הקונטרס בשמעתין משמע ודאי כפי' זה וכמו שפירש בפרק נערה בשם השאלתות דלאו לענין ימי נעורים מדמה להו אלא לענין דינא שהכסף ליוצאה ממנו הגם שלא הזכיר בפירושו אם היה שם כסף לאדון היה מ"מ הוא בכח המאמר שפי' אין כסף לאדון דנפקא מרשותיה כו' דהיינו דנפקא מרשותיה בסימנין אבל אם היה שם כסף קודם סימנין היה לאדון ודו"ק:

בד"ה ויצאה חנם כו' וא"ת ברישא ה"ל למנקט אלו ימי נערות כו' עכ"ל ונראה משום דמשמע להו דבכה"ג יש למנקט מלתא דצריכא טפי ברישא כמו בתושב ושכיר דנקיט תושב שהוא קנין עולם ברישא ורש"י שפי' ומאחר שנכתבו שניהם משמעותא דנרצע מתושב אתיא כו' אין זה מספיק דמ"מ אמאי נקט הקרא תושב ברישא אי לאו דכן דרך הכתוב בכה"ג למנקט ברישא מילתא דצריכא טפי ורש"י בחומש פי' בהיפך הברייתא דמייתי הכא ויצאה חנם אלו ימי נערות ואין כסף לימי בגרות וכתב הרא"ם על דבריו דבברייתא אילו לא נאמר אלא ויצאה חנם קאמר כו' אבל רש"י דורש ב' המקראות לפי מה שהן כבר נכתבו כו' עכ"ל והאריך ע"ש ואין כל זה מספיק למה שינה והפך רש"י דברי הברייתא גם אם דרך הברייתא אילו לא נאמר קאמר ולמנקט ברישא דבר הפשוט טפי אמאי לא נקט כן בכה"ג גבי תושב ושכיר גם נעלם ממנו דברי התוספות דהכא דמוכח מדבריהם דאי לאו משום דרשא דיש כסף לאדון אחר כו' ה"ל למנקט אלו ימי נערות ברישא דהוא מלתא דצריכא ובזה ניחא פרש"י בחומש שלא הביא הך דרשא דיש כסף לאדון כו' דאינו קרוב לפשוטו לכך פי' ב' המקראות כדרכן למנקט מלתא דצריכא ברישא כמו בתושב ושכיר ותו לא מידי:

ודע עוד שהרא"ם כתב עוד בזה שהברייתא דמכילתא גבי ויצאה חנם אין כסף אילו לא נאמר קאמר היינו דלא כאביי דמוקי לה לבגרות דאיילונית אלא כרבה דמוקי לה הכי והוא תמוה דדברי רבה ודאי נדחין בין לאביי בין למר בר רב אשי דלא שייך בא זה ולימד על זה בחד גופא ונראה דאביי נמי ס"ל דבגר דאיילונית הוה ק"ו מנערות וכדקאמר מר בר רב אשי אלא דלא ס"ל דאתא לעיקר זבינא דאיילונית אלא כדקאמר ליציאת בגר דאיילונית והא דקאמר ביה דלא תיפוק היינו ע"י נערות אי הוה חד גופא אבל ע"י בגרות דאיילונית תיפוק מק"ו דקאמר מר בר רב אשי וס"ל לאביי מלתא דאתיא בק"ו טרח

וכתב לה קרא כדקאמר לקמן ואתיא שפיר ברייתא דמכילתא לדברי אביי בפשיטות דבא זה ולימד על זה ותו לא מידי ודו"ק:

דף ד:

בד"ה מעיקרא דדינא כו' יוצאת בכסף ה"ה כו' שכן יוצאת בשש ויובל כו' עכ"ל לפי מה שפרש"י שכן יוצאת בכסף כו' והואיל וכסף חשוב בה לפדותה חשוב כו' עכ"ל נראה דמשש ויובל וסימנין ליכא למיפרך הכא אקניית כסף וצ"ל דהתוספות מפרשים הא דקאמר שכן יוצאת בכסף היינו כיון שיש לאמה העבריה דין חדש שאינו באשה ביציאת כסף ה"נ איכא למימר דאית לה דין חדש שאינו באשה לענין קניית כסף וא"כ שפיר המ"ל שכן יוצאת בשש ויובל כו' כמו שכתבו התוספות וכה"ג כתבו לקמן דאיכא למיפרך מיציאת כסף אקניית שטר ומיהו קשה דא"כ לקמן דבעי למילף ביאה באשה מק"ו מיבמה אמאי לא פרכינן בכה"ג דמה ליבמה שכן יוצאת בחליצה ולכך נקנית בביאה וצ"ע:

בא"ד דאי מהיקש לחוד הוה אמינא דלא סגי בפרוטה עד שיהא ב' פרוטות כו' עכ"ל ק"ק דהשתא נמי דבעי למילף מקל וחומר נימא דיו לבא מן הדין להיות ב' פרוטות ויש ליישב דאתיא כרבי טרפון דאמר היכא דמפריך ק"ו לא אמרינן דיו וכה"ג כתבו התוס' לקמן בד"ה חופה כו' ע"ש:

בא"ד והר"ן תירץ כיון דלא ידענו דאמה עבריה נקנית בכסף אלא מוהפדה כו' עכ"ל אבל רש"י פי' מכסף מקנתו ואינו כן דההוא בע"ע הנמכר לנכרי איירי וכ"ה בהדיא לקמן וק"ל:

בד"ה מה לאמה כו' ואם תאמר נילף כסף מביאה כו' וי"ל כ"ש דאיכא למיפרך יבמה תוכיח כו' עכ"ל ר"ל דלא נילף אשה מאמה אלא כסף מביאה וליכא למיפרך הא דמסיק מה לאמה העבריה שכן יוצאה בכסף דהא לא יליף אשה מאמה אלא כסף מביאה ואהא תירצו כ"ש דאיכא למפרך יבמה תוכיח שנקנית בביאה כו' ר"ל דאקל וחומר אשה מאמה דקאמר לא קאי האי יוכיח מיבמה כדפריך מה ליבמה שכן אין נקנית בשטר אבל אהאי ק"ו דכסף מביאה קאי שפיר האי יוכיח מיבמה דמה לביאה שכן קונה ביבמה דהכי פריך לקמן גבי חופה מביאה וליכא למימר שטר יוכיח דמה לשטר שכן מוציא בבת ישראל ומתרוייהו מביאה ושטר ליכא למילף דאחדא מתרתי פרכינן כל דהו דמה להנך שכן ישנן בע"כ כדמסיק לקמן:

ודע דלקמן גבי הא דבעי למילף ביאה באשה מק"ו דיבמה ופריך מה ליבמה שכן זקוקה כו' איכא לאקשויי נמי כה"ג דנילף ביאה מכסף מק"ו ואיכא לתרוצי נמי בכה"ג דכ"ש דאיכא למפרך אמה עבריה יוכיח דקאי האי יוכיח אק"ו דביאה מכסף וק"ל:

בד"ה כתב רחמנא כו' להכי אצטריך גזירה שוה לאורויי דכי יקח מיירי בכסף ואפ"ה בעינן נתן כו' עכ"ל יש לדקדק לפי זה מאי קאמר בברייתא והלא דין הוא כו' שנקנה בכסף אימא דודאי כן הוא אלא דאצטריך קרא דכי יקח לאורויי דבכסף נמי בעינן נתן הוא ואמר הוא וי"ל דהברייתא דקאמר והלא דין הוא כו' לא אקרא קאי דל"ל קרא אלא אדברי עצמו קאי ל"ל למילף כסף באשה מקרא הא איכא למילף בק"ו וכה"ג איתא בכמה דוכתין ודו"ק:

בד"ה אמה העבריה כו' לכתוב קרא ובעל והוה מוקי למעוטי אמה דמשום היא גופה לא צריך כו' ומשני אי לא כתב אלא ובעל היא גופה לא הוי אתיא בק"ו כו' עכ"ל כתב מהרש"ל בזה ואין להקשות א"כ היכי הוה דרשינן ובעל למעוטי אמה עבריה הא אשה גופה לא נקנית בביאה די"ל הכי כו' עכ"ל ע"ש באורך גם בעל דברי ריבות נתקשה בזה דהיאך קאמרי דמשני אי לא כתב אלא ובעל היא גופה לא הויא אתי בקל וחומר וכו' שהרי מה שאמה עבריה אינה נקנית הוא מכח ובעל דאמרינן זו ולא אחרת ומאי דאמרינן כו' עכ"ל ע"ש בישוב דבריהם ואין לי להאריך אבל הנכון בעיני למאי דמסיק לעיל דמילתא דאתיא בק"ו טרח וכתב לה קרא וכל היכא דאיכא לשנויי משנינן והשתא הכא ודאי משמעות ובעל זו ולא אחרת לא מפקינן ליה ממשמעותיה אלא דמשום הך קושיא דהיאך אתיא אשה בקל וחומר דהא אמה עבריה תוכיח ה"א דלא אתי ובעל כלל למעוטי אמה עבריה אלא לגופיה אתי ובין אשה ובין אמה עבריה נקנין בביאה בק"ו ולא הוה איצטריך ובעל אלא מילתא דאתיא בקל וחומר טרח וכתב לה קרא ובהכי יתיישב מה שמקשים לפי אותה סברא לא לכתוב רק ובעל ואימא לגופה אתא ומדאצטריך לגופה ולא אתיא בק"ו ע"כ דאימעיט אמה העבריה די"ל כדאמרינן דה"א דלא אימעיט אמה עבריה ושפיר אתיא בק"ו ולא אצטריך נמי קרא ובעל לגופה אלא מלתא דאתיא בק"ו טרח וכתב לה קרא ותו לא מידי ודו"ק:

דף ה.

גמרא ומה כסף שאין מוציא כו' מה לכסף שכן פודין בו הקדש כו' ובהאי ק"ו נמי ומה ביאה שאין מוציא מכניס כו' נמי ליכא למילף שטר דמה לביאה שכן קונה ביבמה ועוד דלא שייכא ביאה ביציאה כמ"ש התוס' לקמן ופירכא דלא שייכא לא פרכינן לה ובת"י

הקשו אהאי קל וחומר דקאמר תלמודא אמאי לא קאמר חליצה תוכיח דמוציא ואינו מכניס וק"ל:

תוס' בד"ה ומנין שאף בשטר כו' שאינה נקנית בזה הענין שהבעל כותבו עכ"ל כצ"ל:

בד"ה שכן פודין כו' מה לקרקע שכן קונין מטלטלין כו' מה למטלטלין שכן פודין כו' עכ"ל ומתרוייהו במה הצד ליכא למילף דאית בהו מה הצד כל דהו שכן הנאתן מרובה כדלקמן וק"ל:

בד"ה שכן ישנן בע"כ כו' כסף באמה העבריה וקשה לר"ת אם זה כו' הלא האב מקדש בתו קטנה בכסף בע"כ כו' עכ"ל חסר מדבריהם פ"ה באמה עבריה בע"כ שהאב מוכרה כו' והקושיא לפ"ה דקאמר רב הונא דכסף באישות מיהת לא אשכחן וליכא בהו צד השוה ויליף חופה מינייהו דלא הל"ל הכי דהא לפ"ה ודאי דאשכחן באישות שהאב מקדש בתו קטנה בע"כ והכי הל"ל כסף באישות בעלמא לא אשכחן וליכא צד השוה שבהן שישנן בע"כ ושפיר איכא למילף חופה מינייהו אבל הכא דבעי למילף כסף מביאה ושטר ניחא ליה גם לפ"ה הא דקאמר כסף באישות מיהת לא אשכחן כלל בע"כ אפילו באב מקדש בתו קטנה דהא אכתי לא פסיקא לן קידושי כסף כלל אבל לפר"ת דאיתא בע"כ באמה עבריה ע"י יעוד אבל האב מקדש בתו קטנה לא מקרי כלל בע"כ ניחא דקאמר נמי רב הונא סתם דבאישות לא אשכחן בע"כ וכתבו לפי' ר"ת דאמה עבריה בע"כ היינו ע"י יעוד לא תקשי ליה מהא דאמר לקמן בסמוך ולקמן לרב הונא דבאישות לא אשכחן הא אשכחן ליה באישות ע"י יעוד דמ"מ בתחלה לא כו' ואין זה מקרי באישות והדברים ברורים למבין וק"ל:

בא"ד ויש מיישבים פ"ה כו' אבל קדושי קטנה לאו חוב הוא לה כמו מכירה כו' ולא חשיב ע"כ עכ"ל בפ"ה שלפנינו לא פירש כן אלא דאב המקדש בתו קטנה מקרי בע"כ כמ"ש לקמן כסף באישות כו' ואפילו הכי קונה כאן ואף ע"כ כגון אב מקבל קדושין לבתו קטנה כו' אלא דר"ל דיש ליישב פ"ה בהא דמכירת בתו לאמה מקרי בע"כ ואפילו הכי קאמר שפיר באישות סתם דלא אשכחן דבאב מקדש בתו קטנה לאו בע"כ הוא כיון דלאו חוב הוא לה ודו"ק:

ודע כי לפירוש רבינו תם יש לדקדק דסתמא דתלמודא פריך הכא כדבעי למילף כסף משטר וביאה דבאישות לא אשכחן ולקמן גבי הא דבעי למילף חופה מבינייהו לא פריך ליה סתמא דתלמודא אלא רב הונא פריך ליה ולפ"ה יש ליישב קצת ואחר העיון ראיתי בדברי הרא"ש ליישב זה גם לפירוש ר"ת ע"ש וק"ל:

דף ה:

בד"ה חופה כו' וא"ת לדידן דאמר דחופה כו' וי"ל דלא מצי לאוכוחי כו' ומאי אולמיה וכו' עכ"ל הקשה מהר"י אב"ן לב למאי דלא אסקי התוס' אדעתייהו הך סברא דמאי אולמיה האי כסף כו' תקשי להו גם לרב הונא דאדרבה נימא להיפך הק"ו וכיון דסתרי אהדדי כל חד תיקום אדוכתיה כו' ע"כ תוכן דבריו ונראה ליישב דרב הונא ס"ל דהך מלתא דחופה דגומרת עדיפא ליה מתחלת הקנין דאיתא בכסף ולכך מסברא ליכא לאפוכי הק"ו אבל לדידן ע"כ הא ליתא דהא החופה גומרת ולא קניא ואם כן אית לן למילף בק"ו שהכסף שקונה יהיה גומר ועוד הקשה מהר"י אב"ן לב דמאי תירצו ומאי אולמיה האי כסף מהאי כסף דהא אכתי איכא למילף בק"ו דכסף אחר שטר גומר בק"ו ומה חופה שאינו קונה גומר אחר שטר כסף שקונה אינו דין שיהיה גומר אחר שטר ונראה די"ל כיון דכסף ושטר שוין הן בתחלת הקנין כמו דנימא מאי אולמיה האי כסף מהאי כסף נימא נמי מאי אולמיה האי שטר מהאי כסף אבל בחופה דקאמר שתקנה היינו שגומרת אף בתחלה ותדע דכן הוא דאל"כ לרב הונא מאי אולמיה האי חופה מהאי חופה ואין להקשות דא"כ היאך יליף רב הונא חופה שגומרת בתחלת הקנין מכסף שאינו אלא קונה ונימא דיו לבא מן הדין כו' די"ל דלענין קונה תחלה בחופה לא צריך ק"ו דגומרת עדיפא ליה לרב הונא כמ"ש לעיל וכיון דגומרת ע"כ דהיא קונה נמי וכיון דמפרך ק"ו לא אמרינן דיו ונימא דגומרת אף בתחלה וצ"ע בכל זה ודו"ק:

בד"ה הא נתן הוא כו' מה שלא הזכיר כלל נתנה היא ואמר הוא משום דלא פסיקא כו' עכ"ל עיין בזה באורך בר"ן:

בד"ה הא לאו כו' והתם דקאמר אהא אפילו ידים שאין מוכיחות כו' עכ"ל ר"ל לפי קושייתם דלא הוה אהא ידים כלל וע"י שנזיר עובר לפניו הוה ידים שאין מוכיחות והיינו כפי אית דגרסי שכתבו התוס' לקמן דהמתרץ אוקי לה הכי בריש מסכת נזיר ותירוצם הכא הוא בעצמו כפי גרסת היש ספרים דכתבו התוס' לקמן בנזיר עובר לפניו הוה ידים מוכיחות ואהא משמע ליה ידים ומיהו שאין מוכיחות הויין וכדמסיק בשמעתין וק"ל:

בד"ה הכא כו' ושמואל סבר כרבנן כו' עכ"ל ליכא התם בהדיא דשמואל סבר כרבנן אלא דהכי איתא בפרק כל הגט דאמר שמואל גבי כותב טופסי גיטין דצריך שיניח מקום הרי את מותרת לכל אדם ולא קאמר נמי דיניח מקום ודין דיהוי ליכי מנאי וכ"ה בר"ן:

דף ו.

בד"ה לא יהא כו' שלא ידבר עם הנשים על עסקי קדושין לקדשה שפעמים כו' עכ"ל ר"ל דרך דיבור וכמתעסק בעלמא ושלא לקדשה או לגרשה עתה ולכך ודאי דיתכוין שלא יאמר לה בלשון קדושין וגרושין לפי דעתו והשתא בגרושין קשה להו שפיר מה בכך אם לא יבין בו שהוא לשון גרושין דליכא למיחש בהיפך דשמא יסבור שהוא לשון גרושין ואינו לשון גרושין דודאי לא יאמר לה לשון גרושין לפי דעתו כיון שאין דעתו עתה לגרשה ובזה יתיישב דלא קשיא להו מגרושין לפירוש הקונטרס וקל להבין:

בד"ה אפילו לא שמיע כו' צריכין אנו להודיעו הא דרב יהודה כו' עכ"ל דלעצמו ליכא לאזהורי דלא שייך להזהר בדבר שלא שמע אלא על אחרים שידעו בו שאינו יודע דבר זה קאמר דצריכין להזהירו ולהודיעו ולכאורה לפרש"י אי לא שמיע ליה הא דהלכה כר"י קשה דאף אם לא ידע דהלכה כמותו מ"מ אם ידע פלוגתייהו דרבי יהודה ורבי יוסי יחמיר על עצמו למיעבד ככל חומרייהו ונראה דלזה דקדקו התוס' לומר דלא ידע מלתא דרב יהודה וכן הוא גירסת הרא"ש בספר שלפנינו דהיינו שאמר והוא שעסוקין באותו ענין ולא קאי אמלתא דרב הונא שאמר הלכה כר"י כפרש"י דגם אם לא ידע הלכה כמי יחמיר בדבר כמ"ש כך נ"ל בכוונת התוס' ותו לא מידי ודו"ק:

דף ו:

בד"ה דארווח לה כו' וא"ת אמאי מוקי לה בארווח כו' עכ"ל נראה מדבריהם דלפי' ר"ת קשיא להו הכי אבל לפ"ה לא תקשי להו הכי דאפשר דבתחלת הלואה כפי פי' הקונטרס ודאי ליכא מאן דפליג ביה דהוה רבית קצוצה וק"ל:

בא"ד וי"ל בהנאת מלוה משמע מלוה שהיתה עליו כבר עכ"ל ואביי דנקט מילתיה בכה"ג משום דומיא דמקדש במלוה דלא שייך בתחלת הלואה ודו"ק:

בד"ה לבר מאשה כו' ואתי למימר אשה נקנית בחליפין הלכך אפקעינהו רבנן כו' עכ"ל והיינו משום חומרא דא"א אפקעינהו כו' אבל בפדיון הבן משום האי טעמא דשמא יאמרו בנו פדוי בחליפין לא אפקעינהו רבנן לפדיון דעל מנת להחזיר וק"ל:

דף ז.

בד"ה ואפילו למאן דאמר כו' ומשני כגון דאמר הרי עלי עולה כמו שאמצאנה עכ"ל ובגמרות שלפנינו משני אמר רבא באומר הרי עלי עולה בחייה ולא ידענא לכוין דבריהם כפי פרש"י שם ודו"ק:

דף ז:

בד"ה ש"מ כו' ולא נהירא דהא בכריתות גבי מטמא כו' כצ"ל:
בא"ד אפילו רבנן מודו שהרי אין קדושת דמים חלה בעופות כו' עכ"ל דבריהם אינן מבוררין הכא דא"כ מאי קאמר עלה דר' אושעיא שמע מינה דיש דיחוי בדמים ועיין בזה יישוב לדבריהם בתוספות דתמורה בפרק כיצד מערימין וק"ל:
בא"ד וממילתא דר"א נמי לא מצי לאותביה משום דהוה יחידאה עכ"ל גם בזה אין דבריהם מבוררין אם ר"ל לאותביה אר"י דהכא לא הוו צריכי למימר הכי אלא דהכי נמי הכא איכא למימר אי הוה מותיב ליה מר"א ה"א לסיועי מרבנן דפליגי התם אר"א ואם רצונם דלא מותיב התם אר' אושעיא מר"א דמתניתין כמו שהקשו לעיל אין תירוצם מספיק דאכתי כמו דפריך עליה דרבי אושעיא מרבי שמעון אע"ג דיחידאה הוא משום דמודו רבנן גבי קן כו' כמ"ש התוספות לעיל הכי נמי הוה מצי למפרך מר"א בכה"ג ועיין גם בזה בתוס' שם אבל דברי התוספות דהכא תמוהים הם ודברי נביאות הוא לכוין דבריהם על פי דבריהם דהתם ודו"ק:
בד"ה ורב יוסף כו' ותימה דלקמן כו' ומשמע שמין את הנייר אחר קדושין כו' וללישנא דבכל דהו כו' שמין את הנייר מתחלה כו' עכ"ל דבריהם תמוהים לכאורה שתמהו מתוך משמעות דהתם דמשמע שמין אחר קדושין קאמר ושוב בלי טעם ללישנא דבכל דהו נמי פליגי ניחא להו דמשמע שפיר שמין קודם קדושין ונראה להגיה בדבריהם התקדשי לי בשטר כו' וחכמים אומרים שמין כו' והיינו ברייתא דקתני התם התקדשי לי בשטר רמ"א אינה מקודשת ור"א אומר מקודשת וחכמים אומרים שמין את הנייר כו' וכן הגיה רש"י בברייתא שם ומחק מלת חוב ומיירי בשטר אירוסין בלא עדי חתימה כדמוקי ליה התם והשתא לפי תמיהתם משמע להו דשמין הנייר אחר קדושין ומשמע דדעתא דאתתא נמי אנייר אבל אי הוה שמין הנייר מקודם קדושין בהא לא הוה פליג רבי מאיר דאינה מקודשת דודאי דדעתה נמי אנייר ולפי תירוצם ללישנא דבכל דהו נמי פליגי קאמרי דשפיר מצי איירי בשמין קודם קדושין ורבי מאיר ודאי דמודה נמי בהא דדעתה נמי אנייר אלא דרבנן אתו לפלוגי אר"א דאמר מקודשת סתם אפילו אין בו שוה פרוטה ומשום שטר ארוסין דעדי מסירה כרתי קאמרי רבנן דאינו כן אלא דשמין את הנייר מתחלה אם יש בו שוה פרוטה ודו"ק:

דף ח.

בד"ה ומאי ניהו כו' ולא קונה עצמו בחליפין דמה שהוא קונה בכסף כו' עכ"ל לכאורה הוא מגומגם דמי הכריחם כאן להזכיר קנין עצמו גם מהאי קרא דמכסף מקנתו לא ילפינן שהוא קונה עצמו בכסף אלא שהוא נקנה בכסף כפרש"י וכדאיתא בהדיא לקמן ואפשר דנקטו הכי משום הא דמייתי מפ' השולח בעבד כנעני דאיירי במה שהוא קונה עצמו ושוין הן דין מה שהוא נקנה ומה שהוא קונה כפרש"י נמי לענין שוה כסף וק"ל:

בד"ה מנא אמינא לה דתניא עגל זה ללישנא קמא מייתי ראיה עכ"ל דבריהם צריכין ביאור והוא דבדאמר הכא בפדיון בכל דהו ודאי לכ"ע לא אמר כלום דגבי אשה לא צריכי שומא משום דבציר מפרוטה לא שוי כפרש"י לעיל אבל הכא הא בעי ה' סלעים אלא הא דאמר עגל זה לפדיון בני דהיינו לחמשה סלעים של פדיון כפרש"י והוה דומה ממש לדלעיל בדאמר חמשין ושוי חמשין וללישנא קמא ודאי דמייתי שפיר ראיה אבל ללישנא בתרא דפליגי לעיל באמר בכל דהו מאי מייתי הכא ראיה דהא ודאי לאו באמר כל דהו איירי הכא ומיהו קשה דמלישנא דקאמר א"ד בכל דהו נמי פליגי כו' משמע ללישנא בתרא נמי דבדאמר חמשין ושוי חמשין נמי פליגי ואם כן שפיר מייתי ראיה גם ללישנא בתרא ודוחק הוא לומר דה"ק דבמלתא דפליגי בלישנא קמא דהיינו באמר חמשין ושוי חמשין מייתי ראיה גם ללישנא בתרא אבל במילתא דפליגי בלישנא בתרא לחוד ולא בלישנא קמא דהיינו בכל דהו לא מייתי כלל ראיה אלא שהנראה מדבריהם דלקמן שכתבו בד"ה והלכתא שיראי כו' עוד י"מ מש"ה לא קאמר כו' לפי זה יתישב הא דאצטריך לפסוק כרבה אע"ג דבכל כו' עכ"ל דלא הוה גרסינן בגמרא דאיכא דאמרי אלא בכל דהו פליגי ול"ג מלת נמי דהשתא ניחא דלפי א"ד לא פליגי כלל באמר חמשין ושוי חמשין אלא בכל דהו בלחוד פליגי וליכא ראיה כלל ותו לא מידי ודו"ק:

בד"ה השתא כו' ואם תאמר דלמא הא קמשמע לן דבמנה זו אע"ג דלא חזרה כו' עכ"ל אבל לעיל דפריך הא מדסיפא במנה זו רישא במנה סתם כו' לא תקשי להו הכי ומאי קושיא דאימא דרישא במנה זו וחזרה וסיפא נמי במנה זו אע"ג דלא חזרה כיון שנמצא חסר די"ל דהכי פריך מדפריש בסיפא דאיירי במנה זו גבי נמצא חסר ע"כ רישא גבי חזרה דקתני סתם מנה לא איירי במנה זו מדלא פריש בה ברישא כדפריש לה בסיפא ולמאי דמוקי לה בפרושי קמפרש אין לחוש כיון דהסיפא פירושא דרישא הוא ודו"ק:

דף ח:

בד"ה תנם לפלוני כו' כיון דלא תנא אביך בברייתא לחודיה כו' עכ"ל ר"ל כיון דלא תנא אביך בבבא לחודיה בברייתא כדתני תנם לפלוני כו' בבבא לחודיה אלא דאביך בבבא דאבא תני לה ובהני תרי בבי חדא דתנא תנם לאבא כו' ואידך תנם לפלוני כו' בחדא ברייתא בתרי בבי תני להו ואצטריך למעבד בהו צריכותא סגי ליה בהאי צריכותא דאבא ופלוני ולית לן למיחש למיעבד צריכותא גם לאביך ולפלוני כיון דבבבא דאבא גופא תני לה ולא בבבא אחריתי ומיהו בהך בבא גופא דאבא ואביך אצטריך ליה למיעבד בהו צריכותא אבל אביך לגבי פלוני לא חש למיעבד ביה צריכותא כיון דלא בחד בבא תני להו וכבר עביד צריכותא מהך בבא להך בבא ודו"ק:

דף ט.

בד"ה כתב על הנייר כו' הני מילי בשטרות העומדות לראיה כו' עכ"ל מה שיש לדקדק על זה עיין בחידושינו בפ"ב דכתובות וק"ל:

בד"ה הא כו' דמה הגט הבעל כותבו עכ"ל כצ"ל ומהרש"ל הגיה בסוף דבריהם ודמי למוכר עכ"ל ולא ידענא כוונתו בהגהה זו דהא לא נחתי התוספות הכא אלא דבההוא צד דהבעל כותבו דמי שפיר שטר אירוסין לגט ומה ענין שהגט דמי למוכר לכאן וק"ל:

בד"ה הלכתא נינהו כו' ושטר קדושין נפקי מכי יקח דבעל כותבו כו' עכ"ל ר"ל מכי יקח דבבעל תלה רחמנא ודקשיא ליה התם נמי כתיב שדות בכסף יקנו האי קרא דואקח את ספר המקנה קא עקר ליה ממשמעו ואע"ג דהאי קרא כי יקח בקדושי כסף כתיב בגזירה שוה דקיחה קיחה מכל מקום לבתר דילפינן קנין שטר מויצאה והיתה קאי כי יקח איש וגו' גם אקנין שטר ויש לדקדק כיון דמעיקרא דפריך ובעי לדמויי שטר מכר ושטר קדושין להדדי בהך אוקימתא דהלכתא נינהו דהיינו בשטר מכר ודאי ליכא לאקשויי דנילף מינה לדמויי ליה שטר קדושין דמהלכתא לא ילפינן ואוקמה אמשמעו דכי יקח דבבעל תלה רחמנא אבל להאי אוקימתא דבשטר מכר כתיב מפורש ואקח את ספר המקנה אכתי תקשה דנילף מיניה לדמויי ליה שטר קדושין ויש ליישב דאע"ג דעקרינן קרא דשדות בכסף יקנו ממשמעו מדכתיב ואקח את ספר המקנה מ"מ לא עקרינן משמעות דקרא דכי יקח וגו' דבבעל תלה רחמנא ומיהו בשמעתין גופא יש לדקדק בזה דהיאך בעי למימר שדות בכסף יקנו קרי ביה יקנו היאך סלקא דעתך למימר בקנין כסף של מכר דבמוכר תלה רחמנא דהא ודאי הקונה נותן הכסף כמו שמצינו באברהם ובירמיה ויש ליישב דה"ק דאע"ג דודאי הקונה נותן הכסף מכל מקום קרי ביה יקנו דבמוכר תלה רחמנא

שעל ידי קבלת הכסף הוא מקנה השדה למוכר ונ"מ לקנין שטר וכן בקנין כסף דעביד שטר לראיה כמו שמצינו בירמיה דהמוכר כותבו וכה"ג אמרינן לקמן (דף כ"ו) שדות בכסף יקנו וכתוב בספר וחתום כו' מעיקרא כסף קני שטר ראיה בעלמא הוא ע"ש ודו"ק:

דף ט:

גמרא מה ליבמה שכן זקוקה ועומדת כו' יש לדקדק דטפי הוה ליה למפרך הכא מה ליבמה שכן קנינה לשום אישות משא"כ אמה העבריה כדקאמר לעיל ויש ליישב דהוצרך להך פירכא שכן זקוקה ועומדת הכא משום דלא תקשה אכתי דאימא למיעבד האי ק"ו באשה מיבמה ולא לכתוב קרא באשה ותיתי ליה בהאי ק"ו מיבמה אי לאו הך פירכא מה ליבמה שכן זקוקה כו' ושוב ראיתי בת"י בזה הלשון מה ליבמה שכן זקוקה כו' המ"ל אשה תוכיח אלא דאכתי המ"ל מה ליבמה שכן קנינה לשם אישות דאז ליכא למימר אשה תוכיח עכ"ל ודו"ק:

בפרש"י בד"ה אמר קרא בעולת בעל כי ימצא איש שוכב עם אשה בעולת בעל עכ"ל ובכל נוסחאות ישנות וכן בילקוט מביא קרא והיא בעולת בעל דכתיב גבי אבימלך ורש"י מחקו משום דהאי קרא דאבימלך בבן נח קמיירי ודרשינן מיניה בפרק ארבע מיתות בעולת בעל יש להם נערה המאורסה אין להם וק"ל:

דף י.

גמרא שאני התם דאמר קרא ומת האיש אשר שכב עמה לבדו ורבנן כו' משמע מאן דדריש לבדו להך דרשא דהראשון בסקילה ס"ל כהך דרשא והוצאתם את שניהם עד שיהו שניהם שוין במיתה אחת וכן מוכחת הסוגיא דפ' ד' מיתות וא"כ הוא יש לדקדק לפי' ר"ת שכתבו התוספות לרבי היאך קאמר דהראשון בסקילה וכולן בחנק הא אין מיתתן שוה דהיא בסקילה וכולן בחנק ויש ליישב דודאי מיתתה נמי בחנק כמו כולן אלא נידונית במיתה החמורה לה דהיינו סקילה כדתנן בפ' ד' מיתות כל החייב ב' מיתות נידון בחמורה ונ"מ אם לא אתרו לה בראשון והתרו לה בשני גם היא נידונית בחנק ושפיר הוה מיתתן שוה ושוב ראיתי בתוספות בפרק ארבע מיתות דמלבדו תרתי שמעת מינה לר"מ והכי נמי איכא למימר לרבי וק"ל:

תוס' בד"ה עד שיהו שניהם כו' וקאמר התם מסתברא דלגמרי כו' עכ"ל ליתא הכי בסוגיא דהתם אלא דפליגי ביה אי לגמרי ממעט ליה מעד שיהו שניהם שוין ואי מסקילה ממעט ליה מדכתיב לבדו וק"ל:

בא"ד אבל לפ"ה קשה אמאי מיבעיא ליה בארוסה טפי מבנשואה כו' עכ"ל ר"ל דמנערה לא ממעט ליה אלא מסקילה והא דמיבעיא ליה אי לגמרי ממעט ליה היינו משום דקטנה היא ובעינן שניהן שוין הך מלתא גופא הוה מצי למיבעיא בנשואה בקטנה אי בעינן שניהן שוין לר"מ וק"ק אמאי לא תקשי להו אמלתא דר"מ גופיה למאי דפטר לגמרי משום דבעינן שניהם שוין הך מלתא ה"ל לאשמועינן בנשואה כמו בארוסה ויש ליישב דמשום רבותא דרבנן נקט קטנה ארוסה דאיהו בסקילה ולא ממעט ליה מנערה ודו"ק:

בד"ה ומקבל את גיטה כו' דמשנשאת אין האב יכול לקבל לה גט ואפילו היא קטנה כו' עכ"ל לפי זה לדברי הירושלמי ה"מ למידק דע"כ ביאה לאו נישואין עושה דהא קתני ביאה וקתני אביה מקבל גיטה אלא דלא פסיקא ליה לתלמודא דידן ההיא דירושלמי דקטנה משנשאת אין אביה מקבל קדושיה ובת"י כתבו למאי דפרש"י בפרק נערה דבניסת אין אביה מקבל גיטה ה"מ למידק קתני ביאה וקתני אביה מקבל גיטה עכ"ל ודו"ק:

בד"ה וחייבין עליה כו' דסד"א דלא קניא אלא מדרבנן כדאמר עשו ביאת בן ט' כו' ה"נ נעשה ביאה בקטנה כמאמר כו' עכ"ל אבל בא"א דעלמא בקטנה כיון דאביה מקבל קדושין ומדאורייתא ודאי דליכא לדמויי לאשת קטן דלא הוו קדושין כלל וק"ל:

בא"ד דהולכין בד"נ אחר הרוב דאי לא כו' ניחוש דלמא איילונית היא כו' עכ"ל ק"ק לעיל בתוספות בד"ה דלא אתיא סימני נערות כו' הוכיחו התוס' דאין להכיר בקטנותה סימני איילונית מסימני סריס הא מאיילונית גופא מהך דפריך בפ' בן סורר אקטנה דלמא איילונית היא מוכח בהדיא דא"א להכיר בקטנותה סימני איילונית אבל אין להקשות לפי מה שכתבו שם התוס' דה"ק התם דלא הוה זבינא זביני וצריך האדון להחזיר מעשיה והאב יחזיר הכסף כו' בגדלותה א"כ מאי פריך בפ' בן סורר דלמא בזינתה בקטנותה חייבים עליה משום א"א אח"כ לכי גדלה שרואין בה שאינה איילונית די"ל דמ"מ בקטנותה הוה התראת ספק (א) ואיכא למ"ד דלא שמיה התראה ודו"ק:

בא"ד וכ"ת דאקדושין כו' והשתא מאי נ"מ אפילו אדעתא דהכי קדיש מ"מ מצי כו' עכ"ל בתוספות פ' ד' מיתות ובפרק הבע"י מפורשים דבריהם יותר בזה ע"ש וק"ל:

דף י:

בד"ה ומה שפחה כו' וא"ת ונימא יבמה תוכיח שביאתה מאכילתה כו' עכ"ל וכה"ג אמרינן לעיל יבמה תוכיח אהא דבעי למילף קנין כסף באשה מאמה העבריה ומיהו לעיל פרכינן אהאי יוכיח מה ליבמה שכן אינה נקנית בשטר ואפשר דהתם אקנין כסף

משמע להו למפרך שפיר מקנין שטר אבל הכא אאכילת תרומה דכסף לא ניחא להו למפרך מקנין שטר מיהו מה ליבמה שכן אינה נקנית בכסף כמ"ש הכא בתירוץ שני משמע להו שפיר למפרך כיון דהוי מכסף אכסף:

ודע דאי הוה ילפינן הכא בק"ו כסף מביאה ודאי דהוי שפיר יוכיח מיבמה דמצינו ביאה מאכיל וכסף אינו מאכיל וליכא למפרך כלל מה ליבמה שכן אינה נקנית בכסף אלא דמשמע להו דלא יליף הכא כסף מביאה דא"כ למאי דבעי למימר דמפשט פשיטא ליה בביאה משום דנשואין עושה הא איכא למפרך מק"ו דהכא מה לביאה שכן נשואין עושה ליורשה ולטמא לה משא"כ בכסף אלא דאשה משפחה כנענית יליף בק"ו דהשתא ליכא למפרך הכי ודו"ק:

בד"ה זו שביאתה כו' והרר"ם פי' דה"ק מה כו' זו שביאתה מאכילתה מן התורה כו' עכ"ל מת"י דלא ניחא ליה להרר"ם למימר כפרש"י דאפילו ביאה ארוסין עושה אוכלת תרומה בביאה מדרבנן ולא חיישינן לסמפון דא"כ תקשה הא רבא מוכיח לעיל מדקתני נשאת אחר ביאה אלמא ארוסין עושה דמ"מ אמאי לא אכלה תרומה ע"י ביאה ודוחק הוא דרבא ורבינא פליגי בזה ודו"ק:

בא"ד ומיירי שפיר בביאה שלא ע"י חופה עכ"ל לפרש"י נמי מיירי שפיר בביאה שלא ע"י חופה אלא משום דלפרש"י ניחא להו שפיר במאי דלא ניחא לרבינא באוקימתא דרב נחמן בר יצחק משום דקשיא ליה נימא דיו אסוף דינא כמו שהקשו התוספות דלרבינא ניחא לפרש"י דליכא דיו אסוף דינא דהא ביאה מאכיל בתרומה אף מדרבנן אבל לפי' הרר"ם קשה דמאי תיקן רבינא באוקימתא דיליה דהא לדידיה נמי איכא למימר דיו אסוף דינא וע"כ אית לן לתרוצי כמ"ש התוס' לעיל לרב נחמן ב"י ואהא תירצו דבהא תיקן רבינא באוקימתא דיליה טפי מבאוקימתא דרב נחמן בר יצחק דהשתא לאוקימתא דרבינא מיירי שפיר בביאה נמי שלא ע"י חופה דומיא דגבי כסף דאיירי שלא ע"י חופה משא"כ לרב נחמן ב"י דלא איירי הקל וחומר בדומה ודו"ק:

דף יא.

בד"ה עד שתכנס כו' דקאמר התם בבתרייתא משום סמפון כו' עכ"ל כצ"ל:

בא"ד לאו דוקא אלא עד שיגיע זמן וכמשנה ראשונה כו' עכ"ל והשתא לא פליגי הנהו אמוראי דהתם אלא בפלוגתא דתנאי דהכא דהיינו במשנה ראשונה אי משום דעולא אי משום סמפון וצ"ל דהנהו אמוראי לא ס"ל כאוקימתא דרבינא אלא כאוקימתא דרב נחמן ב"י דלעיל ופליגי אמוראי דהתם אליבא דר"י ב"ב ודו"ק:

בא"**ד** וגם יש ספרים דגרסי הכא עד שתכנס לחופה משום דעולא ומשום סמפון כו' עכ"ל כצ"ל מת"י אבל התם ודאי ליכא למגרס הכי ע"ש הסוגיא וק"ל:

בא"**ד** ולפי' הרר"ם קשה מאי קאמר הא כולהו אית להו דעולא וההיא דסמפון כו' עכ"ל לכאורה קשה כיון דכולהו אית להו נמי דעולא אמאי לא תקשי להו דא"כ קבל נמי ליתא בינייהו ועוד במאי פליגי ויש ליישב דכולהו דאית להו דעולא היינו למשנה ראשונה ולא פליגי ר"י בן בתירא ובן בג בג אלא לפי משנה אחרונה דר"י ב"ב ס"ל משום דגזרו תחלה עד הגעת זמן משום דעולא גזרו אח"כ עד החופה משום סמפון ובן בג בג סבר דמשום סמפון לחוד גזרו אח"כ עד החופה ושפיר א"ב לפי משנה אחרונה קבל למ"ד משום דעולא גזרו במשנה אחרונה משום סמפון אע"ג דאיכא ק"ו דליכא סמפון מסברא נימא דגזרו נמי הכי מה"ט בקבל אע"ג דליכא סמפון ולא פלוג ומ"ד משום סמפון לחוד גזרו במשנה אחרונה בקבל דליכא סמפון לא גזרו אבל במסר והלך קשיא להו שפיר דבין למ"ד משום דעולא גזרו אח"כ משום סמפון ובין למ"ד משום סמפון לחוד גזרו אח"כ ליכא בינייהו מסר והלך דלכ"ע הא איכא למיחש משום סמפון ומיהו לפי תירוצם שכתבו דלפי משנה ראשונה בא לפרש מה לנו אי הוה טעמא משום דעולא אי משום סמפון עכ"ל ע"כ דלית לן למימר דלפי משנה ראשונה כולהו אית להו דעולא ולולי שיראתי להגיה בדבריהם אמרתי שטעות הוא שנפל בדבריהם הא שכתבו כולהו דאית להו דעולא דכצ"ל הא כולהו אית להו ההיא דסמפון לפי משנה אחרונה והשתא פליגי ר"י ב"ב ובן בג בג בתרתי דלמשנה ראשונה לר"י ב"ב הוה טעמא משום דעולא לחוד ולבן בג בג הוה טעמא משום סמפון ולמשנה אחרונה נמי פליגי לריב"ב הוה טעמא דמשום דגזרו מתחלה משום דעולא גזרו אח"כ משום סמפון ולבן בג בג משום סמפון לחוד גזרו בו גם אח"כ והשתא ניחא בפשיטות דקבל א"ב גם למשנה אחרונה עד הגעת זמן דלריב"ב דהוי טעמא משום דעולא איכא ולבן בג בג משום סמפון ליכא ואיך שיהיה קשה לי לפי' הרר"ם ולגרסתו דמשתעו ריב"ב ובן בג בג לפי משנה אחרונה ועד החופה היאך שלח לו שאתה אומר ארוסה אוכלת כו' ולא חיישת לסמפון הא איהו נמי חייש לסמפון וליכא בינייהו מסר והלך כלל ואדרבה לר"י ב"ב אינה אוכלת לפעמים כגון בקבל ועד הגעת הזמן משום דעולא ולבן בג בג אוכלת דליכא סמפון וצ"ע היטב בכל דבריהם ובת"י הך קושיא לפי' הרר"ם ולגרסתו ליתא ודו"ק:

בד"**ה** הנהו קלא אית להו כו' דפריך ולימא המע"ה אלמא משמע דהלוקח מוחזק עכ"ל ר"ל מהא דקתני נמצא גנב או קוביוסטוס הגיעו פריך הכי ודומיא דהכי ודאי דאיירי נמי הא דליסטים מזויין כו' א"ל הרי שלך לפניך ועיין בחידושנו בפרק אע"פ ודו"ק:

בד"ה שכן אשה מקפדת כו' ונראה דהכי פריך כו' וכ"ת ה"נ דלא כו' א"כ נתת דבריך לשיעורין עכ"ל מה שהוכרחו לפרש כן דברי המקשה משום דלא ניחא להו כפ"ה דפריך בבנתיה דר' ינאי משום דאין סברא דכיון דהוה קס"ד דמקשה דרבי זירא איירי אפילו בפשטה ידה אי בשאר בנות בדינר נמי אין סברא דלא ליקדש בפחות מדינר כיון דפשטה ידה בלאו בנתיה דרבי ינאי ה"ל למפרך כן ואי בשאר בנות סברא הוא א"כ לא תקשי מידי מבנתיה דרבי ינאי דהתם אין סברא אבל השתא ניחא דבתרוייהו ודאי אפשר דאיכא סברא אלא דמייתי מבנתיה דרבי ינאי דא"כ נתת דבריך לשיעורין ודו"ק:

דף יא:

בפרש"י בד"ה ורבותינו כו' דבהדיא אמרינן התם איפכא כו' אף כלים דבר חשוב כו' עכ"ל כתב מהרש"ל נ"ל טעות וצ"ל אף כל דבר חשוב כי רש"י לשם בהדיא גורס אף כל דבר חשוב כו' והוא דורש יצאו כלים למה שהן שאין צריך דבר חשוב לכן גרסינן אף כל דבר חשוב כו' עכ"ל גם שפירש"י כן לשם מכל מקום הכא א"א להגיה כן דבהדיא פירש"י לפי גרסתו הכא לעיל ה"ג ומה כסף דבר חשוב אף כל דבר חשוב שיהו שוים שתי כסף ולאפוקי ממ"ד התם טענו שתי מחטין חייב יצאו כלים למה שהן כו' עכ"ל וכן הביאו התוס' הכא פירושו דהכא וכ"ה בפרש"י ישן וא"א למחוק בכל זה כל הספרים אלא דפירוש רש"י דהכא אית ליה דהך דרשא דמה כסף דבר חשוב הוא כו' אתיא גם לרב ולרב אתיא סוגיא דהכא ושפיר קאמרינן אף כלים דבר חשוב דלא יצאו כלים למה שהן אליביה וזה שהקשו התוס' לפירש"י דהכא דזה אינו דלרב לא אתיא כסף להך דרשא אלא לכפירה הוא דאתא ושמואל דדריש הכי התם ומה כסף דבר חשוב אף כלים כו' עכ"ל לא למעט כלים למה שהן אתא דהא איהו מחייב בהו כדאמר התם בהדיא אלא כמו שפירשו התוס' שם לקיים הגירסא אף לשמואל אף כלים דבר חשוב היינו דבעינן ב' פרוטות ולמה שהן דקאמר היינו אע"פ שאין שוין ב' מעות כו' ע"ש בתוספות ואף שקצרו קצת התוספות הכא בדבריהם אלו מ"מ אין לכוין דבריהם הכא אלא כמו שכתבנו לקיים כל הפירושים בלי גמגום ודו"ק:

תוס' בד"ה והרי טענה כו' הקשה על פרש"י כיון דמטבע פחות שבצורי היא מעה כו' עכ"ל כן מוכח מפירושו שכתב נהי דמעה היא מטבע הפחותה שבצורי מיהו כו' גם ממה שפי' לעיל הלכך פרוטה לא מצית למימר כו' ובצורי של נחושת ליכא כו' דמשמע מזה מעה של כסף היה בצורי שהוא א' מו' בדינר אבל לפירוש רבותיו הוה מטבע הפחותה שבצורי דינר אלא לגבי טענה מהיקשא דמה כלים דבר חשוב אף כסף כו' ילפינן דלא

בעי דינר וסגי במעה אע"ג דלא הוה כסף צורי ולכך לא קשה להו לפי' רבותיו אלא מעשרים גרה אפילו לפי האמת דמסיק כל כסף קצוב כו' ובת"י הקשו עוד לפירש"י למאי דמסיק דרב יהודה לא איירי בכסף סתם אלא בכסף קצוב הל"ל בטענה פרוטה לב"ה כמו בקידושין מיהו לפי' רבותיו נמי קשה לדברי המקשה דלא אסיק אדעתיה למימר מה כלים דבר חשוב אף כסף כו' תקשי ליה מהך מתני' דטענה דבעי ב' מעות ובקדושי אשה לא בעי רק פרוטה ויש ליישב ודו"ק:

גמ' והרי מעשר כו' ותנן הפורט סלע כו' הקשה מהר"י אב"ן לב דהרי ב"ש קאמר בדינר ושוה דינר ואימא דה"נ חילל מעשר שוה דינר בפעם אחד בפרוטות שהיו שוות דינר עכ"ל ע"ש ונראה דלק"מ דכל המחלל תחלה על פרוטות היינו משום שלא היו לו אז מעשר שוה דינר וכל מעט מעשר שיבא לידו מחללו דאי היה לו מעשר שוה דינר היה לו לחלל מתחלה על דינר ולא על פרוטות וכן בכל פעם שיבא לו שוה דינר מעשר היה לו לחלל על דינר ולהביאן עמו לירושלים דאין במשוי הדרך בד' דינרים יותר מבסלע שהוא ד' דינרין ודוחק הוא לומר כשלא היה לו דינר כשחללן על פרוטות שוה דינר והוא ברור ודו"ק:

בפרש"י בד"ה כסף כסף גמר פדיון הקדש כו' ועוד דהכא כספים יתירא כתיבי עכ"ל אין להקשות דאי כספים יתירא כתיבי ל"ל למימר כסף כסף לג"ש לימא כסף יתירא רבויא הוא די"ל דמלת כסף יתירא לא שייכא לרבות פרוטה של נחושת אבל ה' דהכסף הוי שפיר רבויא גבי מעשר ומיניה יליף שפיר ג"ש כסף כסף כאילו כתיב נמי גבי הקדש ה' יתירא וק"ל:

דף יב.

גמרא ואימא ב' פרוטות כיון דאפיקתיה מפרוטה אוקמיה אדינר כו' דברי התוס' דלעיל בד"ה מעיקרא דדינא כו' שכתבו וי"ל דאי מהיקש לחוד ה"א דלא סגי בפרוטה עד שיהא ב' פרוטות כדבעינן באמה כו' (ב) הוא תמוה אמאי לא נקטו בדבריהם דינר כדמסיק הכא גם קשה לתירוצם דלעיל דאכתי לב"ש דקושטא הוא דבעי דינר כמו באמה עבריה תקשי ל"ל כי יקח למדרש מיניה כסף וי"ל בזה דודאי קדושי כסף איכא למילף שפיר מאמה עבריה לב"ש אלא דאצטריך כי יקח לב"ש דבעינן נתן הוא ואמר הוא כדעבדינן לעיל צריכותא אכי יקח וגו' ואויצאה חנם וגו' ע"ש ודו"ק:

תוס' בד"ה רב חסדא כו' משום דמיירי שקדשה אחיו כו' ואי הוה אמר דראשונים כו' עכ"ל אבל בת"י מפרש לה גם בקדשה אחר וז"ל הכא לא משני בקידושי ספק דאיירי

כשקדשה אחר אח"כ ובא רב חסדא לאפקועי קדושי ראשון כדקאמר לאו כל כמינך כו' עכ"ל וצ"ע לתוספות שלפנינו מי הכריחם לפרש דאיירי שקדשה אחיו כו' ודוחק הוא לומר דמשמע להו הא דקא"ל לאו כל כמינך דאסרת לה אבתראה היינו אפילו בגט מראשון ונראה דמשמע להו דאי קדשה אחר כיון דאפשר בתקנה לישא את השני על ידי גט מראשון ודאי דהוה רב חסדא חש לדשמואל להצריכה גט מראשון אבל בקדשה אח"כ אחיו דא"א בתקנה לישא את השני ע"י גט מראשון דא"כ הויא גרושת אחיו לא היה חושש לדשמואל לאוסרה על אחיו השני וק"ל:

דף יב:

בד"ה והאיכא סהדי כו' דא"כ אין לדבר סוף דלעולם איכא למיחש כו' עכ"ל יש לדקדק ומאי קושיא ואמאי לא נימא אי לא ידעינן בודאי שלא היה ש"פ בשעת קדושין לעולם איכא למיחש שמא היה ש"פ והוזלה אח"כ ודומיא דהכי לשמואל לעולם חיישינן שמא היה במקום אחר ש"פ ובת"י דברים אלו אינן דפסיקא להו דלא איירי בכה"ג דלישנא והאיכא סהדי באורית לא משמע דניחוש לשמא איכא סהדי ויש ליישב דברי התוס' שלפנינו דמשמע להו דמשום דא"ל אימיה הכי פריך והאיכא סהדי באורית כו' ואי משום דניחוש לשמא איכא סהדי א"כ אין לדבר סוף ולעולם אף בלא א"ל כן אימיה ניחוש לכך וק"ל:

בד"ה בשעת מתן ה"ג ול"ג בין רצתה ובין לא רצתה כדאמר כו' עכ"ל דע"כ אי הוה קתני בין לא רצתה היינו דאישתיקה דאי לא רצתה ממש תקשי כדאמר מכלל דרישא כי אמרה לא כו' וא"כ ליתני מקודשת סתם וק"ל:

דף יג.

גמרא אילימא רצתה דאמרה אין לא רצתה דאמרה לא הא אישתיקה הוי קדושין כו' לאו מדיוקא דלא רצתה קאמר הא אשתיקה דהא מרישא איכא לדיוקי בהיפך רצתה דאמרה אין הא אשתיקה לא אלא דה"ק לפום סברא דהשתא דלא אמרינן הכא אין שקלי ודידי שקלי א"כ כמו דלעיל קדשה בפקדון דאמרינן דאשתיקה הוה קדושין בשעת מתן מעות ה"נ הכא גבי קדשה בחוב ומש"ה פריך ניתני כי התם ובת"י כתבו ק"ק דהל"ל רצתה דאשתיקה לא רצתה דאמרה לא כצ"ל ולולי דבריהם היה נראה דרצתה לא משמע דאשתיקה אלא דמשמע אמרה אין אבל לא רצתה איכא לפרושי שפיר דלא אמרה רצתה והיינו דאשתיקה וכדמסיק הכא ולעיל וק"ל:

שם קרקע נקנית בפחות משוה פרוטה א"ל כי תניא ההיא בחליפין כו' אין להקשות לפי מה שפי' התוס' לעיל דחליפין אינו קונה באשה משום דאשה בפחות מש"פ לא מקניא ול"ג נפשה והיינו טעמא משום דגמר קיחה קיחה משדה עפרון ובפחות מש"פ לא אקרי כסף עכ"ל וה"נ נימא הכי בשדה די"ל אע"ג דבשדה כתיב כסף לא אימעט חליפין מדלא איקרי כסף דהא בבועז נחלת קרקע היה וגלי לן קרא דנקנה בחליפין דכתיב ושלף איש נעלו אבל גבי אשה אתי כסף שפיר למעט חליפין דלא ילפינן בג"ש מקיחה אלא לענין כסף כמ"ש התוס' לעיל:

שם ואימא עד דעביד לכולהו לא ס"ד דכתיב כי מפני אלה אבלה כו' וכיון דע"כ על כן תאבל הארץ אאלה לחוד נמי קאי אית לן למימר דגם דגי הים יאספו נמי אאלה קאי וק"ל:

תוס' ד"ה האשה שהביאה כו' ומי קרבה והתניא כו' אלמא משמע דאפילו בדיעבד כו' עכ"ל הכי משמע להו מדמשני לעיל מיניה בשקרבה ופריך עלה ומי קרבה כו' ואי למצוה קאמר ולא לעכב אכתי לימא כשקרבה כ"כ התוספות בפ' תמיד נשחט אבל בתוס' דפ"ק דזבחים ורפ"ק דמנחות כתבו דאפילו דיעבד קאמר מדמשני שאני עולת מצורע כו' ש"מ דבעלמא אפילו דיעבד לא עכ"ל והתוס' דהכא סתמו בדבריהם המשמעות וסמכו עצמם דתרוייהו איתנהו וק"ל:

דף יג:

גמרא מי כתיב ופרצו פרצו כתיב כו' פרש"י ומלתא באנפי נפשה היא ועלה לחודה כתיב על כן תאבל עכ"ל ויש לדקדק מההיא דפרק שבועת הדיינין כל עבירות שבתורה נפרעין ממנו ובאלה ממנו ומכל העולם שנאמר אלה וכחש וכתיב על כן תאבל הארץ וגו' והכא מוכח דלא קאי רק אפרצו לחוד מדכתיב פרצו בלא וי"ו וי"ל דלא קאמר דקאי אפרצו לחוד ולא אאינך דכתיבי בקרא אלא דקאי אפרצו בלחוד וה"ה אכל חדא וחדא מנייהו אלא דה"ק אילו הוה כתיב ופרצו ה"א דאכולהו ביחד קאי וכן נראה לפרש מדברי התוס' שם ובהכי ניחא דלא קאמר אלא מי כתיב ופרצו דודאי תירוץ קמא דאאלה לחוד נמי קאי ויש לדקדק מי הכריח למדרש כן מפרצו הא מפורש בהאי קרא ונאוף דהיינו א"א כדכתיב ואיש אשר ינאף את אשת איש ועלה קאי נמי על כן תאבל הארץ וגו' וי"ל דניאוף לא משמע אלא המנאף במזיד אבל ע"י הני שאינן יודעין בטיב גיטין וקדושין הן שוגגין באיסיר א"א לא הוה בכלל ונאוף ואתא קרא דפרצו לרבות בכה"ג נמי דקאי עלה על כן תאבל הארץ וק"ל:

תוס' בד"ה מלוה הכתובה כו' שלא היו יודעים כו' אם לא שנתחייבה התורה כו' עכ"ל מת"י דקשה להו לפירש"י דהא ערכין קרי ליה התם מלוה הכתובה בתורה אע"ג דע"י מעשיו באו עכ"ל ודו"ק:

בד"ה אמר רב פפא כו' דלענין יורשים עשאום כמלוה בשטר כו' עכ"ל הלשון מגומגם קצת דמאי עשאום דהא לענין יורשים מדינא אוקמא אדאורייתא כיון דשיעבודא דאורייתא ולענין לקוחות עבוד רבנן תקנתא משום דלית ליה קלא וק"ל:

בד"ה אלא מיתת כו' וי"ל דאחרי שראינו שהתיר הכתוב א"א כו' אצטריך קראי כו' עכ"ל לכאורה ה"ה בהיפך אחרי שראינו שאסר הכתוב בעריות אצטריך הכא להתיר בא"א וכן מוכח קצת בשמעתין מהא דפריך והא עריות דאסר להו ולא שרי להו ואין להקשות דהיאך נילף מעריות לאיסורא והא ה"ל שני כתובים ואין מלמדין די"ל דאיכא בהו שום צריכותא וכה"ג כתבו התוספות בפרק מי שאחזו בד"ה וגמרינן מינייהו כו' ע"ש אבל הוא דחוק והנראה דר"ל דסוגיא דהכא מעיקרא לא אסיק אדעתיה שיש שום קרא להיתר בא"א ושום קרא לאיסור בעריות ולכך פריך הכא אי סברא הוא להתיר בא"א והא עריות דאסרינן להו מסברא עד דמסיק מקרא דפן ימות וגו' גמרינן להיתר והשתא אחרי שראינו להיתר הכא בא"א קמצריך התם קראי לאיסורא דלא נילף מא"א כו' ואין להקשות לפי האמת דהתם דכתיבי קראי בעריות נימא מדאיצטריך קרא בעריות לאיסורא נימא בא"א מותר ול"ל קרא להתיר בא"א דקושטא דכן הוא וקרא דגבי א"א פן ימות וגו' לאו יתירא הוא אלא ממילא משתמע מיניה א"א להיתרא ותו לא מידי וק"ל:

בד"ה לכ"ע בעשה כו' שתתיר מיתה בק"ו מגט ומה גט שאינו מתיר כו' עכ"ל הקשה מהר"י אב"ן לב דאיכא למיפרך מה לגט שכן מוציא בשפחה כנענית תאמר במיתה שאין מוציאה בשפחה כנענית שנאמר והתנחלתם אותם לבניכם וגו' ואפשר לתרץ הך קושיא דמצינן למימר יוכיח מחליצה שאינה מוציאה בשפחה כנענית ומותרת לכ"ע ותו איכא למידק נימא דיו אסוף דינא דלא מפרך ק"ו כו' מה להלן כשאין לה בנים אף כאן כשאין לה בנים עכ"ל ואני אומר דאיכא למיעבד ק"ו לעלמא מיבם ולא מיתה מגט והכי עבדינן ליה ומה יבם שאינה מותרת ע"י גט הותרה ע"י מיתה לעלמא שהותרה ע"י גט אינו דין שהיא מותרת ע"י מיתה דהשתא ליכא למיפרך מה לגט שכן מוציא בשפחה כנענית כו' דהא לא ילפינן כלל מיתה מגט אלא לעלמא מיבם וליכא נמי דיו אסוף דינא ואע"ג דאיכא דיו אתחילת דין אין לחוש בו ותו לא מידי ודו"ק:

בד"ה מדאמר רחמנא כו' וי"ל א"כ ה"ל למכתב כו' אלמנה וגרושה וגו' בפרשת יבמין עכ"ל כיון דבחד קרא כתיבי ה"ל למכתב כולהו בפרשת יבמין אגב אלמנה דלא שריא

לכ"ע בלא יבמין אלא לכ"ע דיבמין אבל גרושה וחללה ודאי דאשכחן שפיר דשריא לכ"ע אף בלא יבמין ואין להקשות דהיאך איכא לאשכוחי דאחיו מאביו של כ"ג ישא גרושה וחללה דאסור בהן דדוחק להעמיד שנשאן באיסור י"ל כגון דאביו של כ"ג נשא אחת מפסולי כהונה והוליד אחיו של כ"ג ממנה דה"ל אח זה של כהן [גדול] חלל ושרי בגרושה וחללה וכשמת נפלה לפני אחיו כ"ג וק"ל:

בפרש"י בד"ה לכולי עלמא בעשה ויצאה וגו' ולא על ידי מיתה דושלחה לזו ולא לאחרת כו' עכ"ל ר"ל דכל הענין לא מדבר אלא בזו שנשאת לאחר ע"י גרושין של ראשון והוא כמו א"נ ודו"ק:

דף יד.

גמרא ובמיתת היבם מנ"ל ק"ו ומה א"א כו' מה לא"א כו' יש לדקדק לפי מה שכתבו התוס' לעיל דאצטריך קראי לאסור עריות משום דלא נילף מא"א להיתר והיינו במה מצינו ה"נ הכא ביבמה כיון דליכא קרא לאיסור נילף במה מצינו מא"א להיתר ויש ליישב דקושטא דהכי הוא אלא לרווחא דמלתא קאמר דק"ו נמי הוא וק"ל:

שם אלא מה לא"א שכן אוסרה כו' הא נמי אוסרה מתירה יבם כו' יש לדקדק במאי קמפלגי המקשה והמתרץ ויש ליישב דהמקשה קאמר דאינו דומה דבא"א אוסרה ע"י מעשיו ומש"ה נמי דמתירה אבל יבם אינו אוסרה ע"י מעשיו אלא ע"י מעשי אחיו ואע"ג דהך פירכא אינו אלא סברא אין מכניסין אותה בק"ו כעין שכתבו התוס' לעיל בשם ר"א משזנ"א גבי הא דפרכינן מה ליבמה שכן זקוקה ועומדת ורב אשי סבר כיון דמ"מ ביבם נמי הוא אוסרה דאי לאו יבם היתה מותרת לשוק הוא שרי לה ושפיר מכניסין הך פירכא דא"א אוסרה ע"י מעשיו בתוך הק"ו ותו ל"מ וק"ל:

שם ותהא א"א יוצאה בחליצה כו' ותהא יבמה יוצאה בגט כו' לכאורה קשה השתא דלא אסיק אדעתיה דאיכא מיעוטי דקראי לית לן למגמר הני ק"ו כלל כיון דאיכא למימר הכי וא"ל הכי אוקי כל חד וחד אדוכתיה כדאי' הך סוגיא במס' זבחים פ"ב והתוס' פ"ק דחולין בד"ה ותהא פרה כו' כתבו דלא הוי האי ק"ו דהכא אלא כמו מה מצינו וע"ש באורך ומיהו בהאי ק"ו דיבמה תצא בגט איכא למיעבד בדרך אחרת כדלעיל ומה א"א שהיא בחנק יוצאה בגט יבמה שהיא בלאו לא כ"ש שיוצאה בגט וק"ל:

תוס' בד"ה ותהא א"א יוצאה בחליצה וא"ת איכא למיפרך מה ליבמה שכן בלאו כו' עכ"ל ה"מ למיעבד ק"ו מגט אחליצה מה גט שאין יבמה יוצאת בו אשה יוצאת בו חליצה דיבמה יוצאת בו אינו דין שתהא אשה יוצאת בו דהשתא ליכא למיפרך מה ליבמה שהיא

בלאו כו' דהא לאו אשת איש מיבמה ילפינן אלא חליצה מגט וכן לקמן דקאמר ותהא יבמה יוצאה בגט מק"ו ה"מ למיעבד כה"ג מחליצה אגט וליכא למפרך כמ"ש התוס' מה לאשת איש שכן נקנית בשטר כו' וצ"ל דאית ליה לתלמודא שום פירכא או יוכיח אהני ק"ו ודו"ק:

דף יד:

גמרא דכ"ע יליף שכיר שכיר והכא בהאי קרא כו' ק"ק אמאי לא קאמר דכ"ע יליף שכיר שכיר אלא מ"ד דאין מוכר עצמו נמכר לשש יליף שכיר שכיר בג"ש מנמכר לעכו"ם דאינו יוצא בשש כדממעטינן לקמן מבאלה ומ"ד דנמכר לשש יליף שכיר שכיר ממכרוהו ב"ד ובהא פליגי דלמר ניחא ליה למילף מוכר עצמו ממוכר עצמו דהיינו לעכו"ם ומר ניחא ליה למילף נמכר לישראל מנמכר לישראל ויש ליישב ודו"ק:

תוס' בד"ה הואיל וכל קנינו כו' דה"פ הואיל כו' דכתיב ביה מכסף מקנתו לאפוקי שאינו קונה בשטר דישראל כו' עכ"ל לאו דמכסף מקנתו קאמרינן לאפוקי שטר דלא קאמרינן אלא בכסף הוא נקנה ואינו נקנה בתבואה וכלים אלא דר"ל הא דקאמר הכא בכסף היינו מדכתיב בכסף מקנתו ודקאמר עלה דכל קנינו כן הוא היינו לאפוקי שטר משום דשטר גופיה לא אתיא בע"ע אלא דאתקש לאמה ואמה לאחרת כו' ובעכו"ם לא שייך כו' אבל לא ניחא להו למימר דכל קנינו כסף לאפוקי חליפין דהא בנמכר לישראל נמי אימעיט מחליפין ותו לא מידי וק"ל:

בא"ד וא"ת לאו ק"ו הוא ומה עכו"ם שאינו קונה ע"ע בשטר קונה בכסף ישראל כו' עכ"ל ק"ק דהא שטר גופיה לא פסיקא ליה אלא מדאתקש לאמה ואמה לאחרת כו' כדלקמן ואם כן מיניה גופיה מהאי היקשא איכא למילף נמי כסף בלא ק"ו אלא דלפי האמת איצטריך למילף כסף מוהפדה דבעי דינר משום גרעון ולא סגי בפרוטה כמו באחרת וא"כ מהאי ק"ו נמי ליכא למילף כסף מה"ט דלא הוה ידעינן דבעי דינר (א) ויש ליישב דל"ק להו הכי השתא דלא ידע מהיכא אתי שטר בישראל אלא לפי ר"ת דוכל קנינו אתי לאפוקי שטר בעכו"ם אם כן לא הוה ליה למיפרך שוב נמכר לישראל מנלן כיון דאיכא ק"ו בישראל מעכו"ם ודו"ק:

בד"ה מוכר עצמו מנלן כו' אמאי איצטריך והפדה כו' אלא איצטריך לדרשא אחרינא לגרעון כסף כו' עכ"ל לכאורה קשה דהא גופה דמלתא דגרעון גבי עכו"ם כתיב וחשב עם קונהו וגו' וא"כ לא אצטריך להך מלתא דבגרעון כסף דהא נמי נפקא מהך ג"ש דשכיר שכיר מעכו"ם ועבריה מע"ע מהיקשא כקושייתם וי"ל דגרעון כסף דגבי עכו"ם אינו אלא

לפי שנות היובל דהא אינו יוצא בשש ואם כן איצטריך שפיר גרעון כסף גבי עבריה לפי שנות שש והרא"ם בפי' החומש הקשה וז"ל וא"ת ל"ל קרא דוהפדה ללמד שיוצאה בגרעון ת"ל מהיקשא דעבריה לעברי כו' י"ל דאצטריך להא דתניא מפדין אותה בע"כ של אב אבל ליכא למימר דאיצטריך והפדה ללמד שנקנית בכסף כו' עכ"ל והאריך ע"ש נעלם ממנו דברי התוס' דהכא דבהדיא כתבו דליכא למילף גרעון כסף בעבריה אלא מוהפדה והיינו ע"כ כמ"ש דגרעון לפי שנים של שש ליכא בנמכר לעכו"ם ודבריו בכללן עוד תמוהין בענין זה שכתב דנפקא לן מג"ש דשכיר ממוכר עצמו דיליף ממוכר עצמו לעכו"ם מוי"ו דוכי תשיג הא ליתא דלמאן דיליף ג"ש מעכו"ם גופיה איכא למילף בהך ג"ש ולא קאמר מוי"ו דוכי תשיג אלא למאן דלא יליף ג"ש כדמוכח כולה שמעתין גם מה שתירץ בזה דאצטריך והפדה למפדין בע"כ זה אינו דמסברא יליף לקמן משום פגם משפחה דאל"כ בע"ע נמי נימא הכי מהיקשא דעברי לעבריה גם מ"ש דליכא למימר דאצטריך והפדה ללמד שנקנית כו' הוא תמוה ביותר דמהיכא דיליף גרעון דהיינו מנמכר לעכו"ם בכללו נמי דנקנית בכסף ומהיקשא דאמה לאחרת נמי ליכא למילף כסף דא"כ ה"ל כסף פרוטה ואנן בעינן דינר משום גרעון כדאמרינן בהדיא לעיל:

דף טו.

גמרא אבל מכרוהו ב"ד דעבד איסורא אימא ליקנסיה כו' מת"י ואי לא כתב במוכר עצמו ה"א איפכא שאני מכרוהו ב"ד דנמכר בע"כ כו' עכ"ל היינו דלכתוב בהדיא מכרוהו ב"ד דאי לאו הכי לא הוה ק"מ דאוקמא לקרא במסתבר טפי וכה"ג צ"ל בהא דעביד צריכותא במכרוהו ב"ד ונרצע היינו דלכתוב כל חדא במפורש דאל"כ לא הוה מוקמינן ליה אלא במסתבר טפי ולא הוה איצטריך למיעבד תרתי צריכותא וק"ק דהיאך יליף לעיל קניית כסף במוכר עצמו בג"ש דשכיר שכיר ממכרוהו ב"ד הא איכא למפרך מה למכרוהו ב"ד שכן נמכר בע"כ דה"נ הכא לענין יובל הוה פרכינן הכי אע"ג דאיכא למילף בג"ש ויש ליישב לפי מה שכתבו התוס' לקמן דבתר דגלי קרא לענין יובל דלא פרכינן ליה ילפינן שפיר כולה מלתא בג"ש ודו"ק:

שם איזהו דבר שנוהג באיש כו' בת"י תימה כיון דקרא לא משתמע אלא בנרצע למאי אצטריך למימר אי במכרוהו ב"ד כבר אמור עכ"ל ולולי דבריהם היה נראה לומר דאי לאו אלא חד קרא אפשר דמסתברא הוה טפי לאוקמא במכרוהו ב"ד אע"ג דכתיב ביה איש אלא לבתר דכתיב תרי יתורא דקרא דכתיב ושב אל משפחתו וגו' וכתיב ושבתם איש וגו' קאמר מאי משמע דאוקמי ליה בהכי ושב אל משפחתו למכרוהו ב"ד ושבתם

וגו' לנרצע ולא כלילנהו בהני תרי קראי אתי חד למכרוהו ב"ד וחד לנרצע וקאמר משום דהך קרא דכתיב ביה איש משמע טפי לנרצע מלמכרוהו ב"ד ודו"ק:

תוס' בד"ה כי טוב לו כו' גריס כשכיר כתושב יהיה עמך כו' עכ"ל ר"ל משום דיש לבעל דין לחלוק דאדרבה גירסת התלמוד אמת ושם בת"כ הוא טעות וע"כ כתבו והוסיפו בדבריהם דבספרי לא דריש מידי כו' ואי מההוא קרא דכי טוב לו עמך הוה דריש ה"ל לאתויי הך דרשה בספרי דהיינו ספר במדבר וספר דברים דשם מקומו דהאי קרא דכי טוב לו גו' בפרשת ראה אבל בת"כ דהיינו ספר ויקרא מייתי הך דרשא בפ' בהר דשם כתיב כשכיר כתושב גו' וק"ק כיון דהאי קרא במוכר עצמו כתיב אימא דוקא בו נאמר כן עמך במאכל כו' אבל במכרוהו ב"ד נימא קושטא הוא דעובד בין ביום ובין בלילה דכיון דעבד איסורא נקנסיה כדקאמר לקמן וק"ל:

דף טו:

גמרא ואי ס"ד יליף שכיר שכיר אמאי קאמר ומה מי כו' נילף שכיר כו' אבל הא ל"ק ליה ואי ס"ד יליף שכיר שכיר בלא ק"ו נמי נימא דנמכר לעובד כוכבים נגאל בשש מג"ש דשכיר שכיר דניחא ליה לתנא דברייתא למילף ליה בק"ו וק"ל:

תוס' בד"ה אמאי קאמר כו' וא"ת כי נמי לא ילפינן שכיר שכיר כו' מ"מ נילף מוכי תשיג כו' עכ"ל לפום מה שהבינו השתא דעביד ק"ו ממוכר עצמו לישראל אמוכר עצמו לעכו"ם שיהיה נגאל בשש עדיפא תקשי להו למאן דיליף מוכי תשיג מוכר עצמו גופיה נמי לא נגאל בשש ומאי קאמר והלא דין הוא ומה מי שאינו נגאל באלה נגאל בשש כו' הא מוכר עצמו לישראל גופיה אינו נגאל בשש ויש ליישב דודאי הא נמי קשיא להו אלא דניחא להו להקשות דהך קושיא גופיה דפריך תלמודא אמאן דיליף שכיר שכיר תקשי ליה נמי למאן דלא יליף שכיר שכיר אלא מוכי תשיג ודו"ק:

בד"ה אמר קרא כו' אמאי לא יליף ק"ו שמכרוהו ב"ד יהיה נגאל באלה כו' עכ"ל מהאי לישנא דקאמר ומה מי שאינו נגאל באלה כו' משמע ליה להרר"ם דפסיקא ליה מיהת לפי האמת דנמכר לישראל לא נגאל בקרובים ולעיל נמי דעביד ק"ו ומה יבמה שאין יוצאה בגט כו' היינו דהכי פסיקא ליה מיהת לפי האמת דאין יבמה יוצאה בגט וכה"ג בפ"ק דחולין גבי ותהא פרה כו' ולכך הכא קשיא ליה להרר"ם השתא דלא אסיק אדעתיה הך דרשה דיגאלנו תקשי ליה האי לישנא מהיכא פסיקא ליה למימר הכי לפי האמת דהא איכא למיעבד ק"ו דמכרוהו ב"ד יהיה נגאל באלה מק"ו דעכו"ם שאינו יוצא בשש ומהר"י תירץ דגם בכה"ג שאינו כן לפי האמת עביד מיניה ק"ו ומשום דלא כתיב בקרא

בהדיא כההיא דפרק הפועלים ועיין עוד לקמן בזה וניחא כל מה שנתקשה בזה מהר"י אב"ן לב ודו"ק:

בא"ד ותירץ דאיכא למיפרך מה לנמכר לעכו"ם שכן יוצא במיתת כו' עכ"ל ולמאי דיליף שכיר שכיר שיהיה נגאל באלה לא פרכינן הך פירכא דמיתת אדון דלהך מלתא לא ניתנה הג"ש לידרש מיהו מלתא דסברא הכתובה פרכינן אג"ש כדקאמר לעיל דליקנסיה משום דעביד איסורא ובהיפך בק"ו מלתא דסברא במלמד דליכא בלמד לא פרכינן דמכניסין אותה בק"ו כמ"ש התוספות לעיל ומלתא דדינא דאיכא במלמד ולא בלמד פרכינן שפיר בק"ו וכן היא המדה ודו"ק:

בא"ד תאמר לנמכר לישראל שאינו יוצא במיתת האדון כו' דין הוא שלא יגאל באלה כו' עכ"ל הקשה מהר"י אב"ן לב הא לאו פירכא הוא דאיכא למימר שדה אחוזה יוכיח שאינה יוצאה במיתת אדון ונגאלת באלה כו' עכ"ל ויותר קשה בזה דלפי קושייתו הוה ילפינן חדא מתרתי הא חדא מחדא דהיינו ע"ע נמכר לישראל שיהא נגאל באלה איכא למילף בק"ו הכי משדה אחוזה. ומה שדה אחוזה שאינו נגאל בשש נגאל באלה מכרוהו ב"ד שנגאל בשש אינו דין שנגאל באלה דהשתא ליתא הך פירכא דמיתת אדון שהרי שדה אחוזה נמי אינה יוצאת במיתת אדון ודברי בעל דברי ריבות בזה אלא ודאי נראה דלא עבדינן תחלת דינא משדה לעבד כ"א יוכיח עכ"ל דברי נביאות הן ומדה זו לא ידענא מהיכן יבא לו דאם עבדינן מיניה פירכא ויוכיח על הק"ו למה לא נעביד מיניה גם תחלת דינא אבל הנראה דודאי איכא למיעבד האי ק"ו משדה אחוזה אלא דניחא להו להקשות מהאי ק"ו דנמכר לעובד כוכבים גופיה ובפשיטות טפי דאההוא ק"ו משדה אחוזה היו צריכין לאתויי ראיה מדלקמן דעביד הוכחה מעבד לשדה כו' כמ"ש התוס' לקמן ע"ק לי בזה דהא אק"ו דעביד בברייתא נמי איכא למפרך בכהאי גוונא מה לנמכר לישראל שהוא יוצא בשטר כדלקמן ולכך דין הוא שיוצא בשש תאמר בנמכר לעכו"ם שאינו יוצא בשטר וצ"ל בנמכר לעכו"ם שיוצא בשטר אע"ג דאינו נקנה בשטר כמ"ש התוספות לעיל וצ"ע ודו"ק:

בא"ד ומ"מ קשה דהא אמה העבריה מצינו למילף מהאי ק"ו כו' והדר נילף ע"ע כו' עכ"ל וה"ה דהוה מצי להקשות למאי דקיימינן השתא כמ"ד דלא יליף שכיר שכיר וא"כ מוי"ו דוכי תשיג ילפינן מוכר עצמו לישראל דנמכר באלה ולא בשש מנמכר לעכו"ם והדר נילף מכרוהו ב"ד בהאי ק"ו ומה מוכר עצמו לישראל דאינו נגאל בשש נגאל באלה מכרוהו ב"ד דנגאל בשש אינו דין שיהא נגאל באלה ויש ליישב דלפום סברא דהשתא

דלא יליף ג"ש אלא מוכי תשיג ה"נ מוכר עצמו לישראל יוצא במיתת אדון דקרא ועבדך דדרשינן מיניה ולא ליורש לקמן במכרוהו ב"ד הוא דכתיב ודו"ק:

בא"ד ומהר"י תירץ כו' וה"פ ומה מי שאינו נגאל באלה פי' דלא כתיב בקרא בהדיא כו' עכ"ל אבל אי יליף מג"ש דשכיר שכיר מקרי שפיר בקרא בהדיא דודאי הוה הג"ש מופנה מצד אחד דאל"כ לא הוה למדין ממנה אפילו אי ליכא למפרך מידי כדאמרינן בפרק המפלת אך הסוגיא דלקמן קשה לתירוץ מהרר"י דאמרינן לקמן דאבעיא להו ע"ע הנמכר לישראל נגאל לקרובים או לא כו' אליבא דרבי לא תיבעי לך דאמר מי שאינו נגאל באלה נגאל בשש אלמא לא מיפרק כי תבעי לך אליבא דרבנן מאי ילפינן שכיר ולא דרשינן יגאלנו כו' ולפי פי' מהר"י לרבי נמי הא איכא למימר דלא דריש יגאלנו ודקאמר ומה מי שאינו נגאל כו' היינו דלא כתיב בקרא בהדיא וצ"ע ודו"ק:

בד"ה ור"י הגלילי מידי אלא באחר כתיב נראה כו' ולספרים דגרסי ליה נראה להר"ם בו' עכ"ל כצ"ל גם בשמעתין לפי מה שמקיים הר"ם הגירסא וכ"ה בדפוס ישן גם בת"י כתובים בקלף אבל הגירסא אמיתית גם לפרש"י צ"ל בשמעתין מידי אלא באלה כתיב והקושיא אליבא דר"ע דפשטיה דקרא ואם לא יגאל באלה דהיינו קרובים אלא באחר ויצא בשנת היובל וכר"י הגלילי אבל חדשים מקרוב באו בכל דפוסי לובלין ובדפוס קראקא הרכיבו שתי הגירסאות דהיינו ור"י הגלילי מידי אלא באלה כתיב והוא טעות גמור דר"י הגלילי לא קאמר הכי אלא ר"ע וא"א להולמם כל דברי התוס' כפי טעות הזה וק"ל:

דף טז.

גמרא שייר מיתת האדון אי משום מיתת האדון כו' אע"ג דקתני ליה בסיפא גבי נרצע ובמיתת אדון משום דלית ליה התם שיורא אחרינא אבל גבי אמה עבריה שייר ליה שפיר דאית ליה שיורא אחרינא דהיינו מיתת האב ודקאמר כיון דקתני באיש לאו שיורא הוא היינו נמי דגבי נרצע קתני לה אבל גבי אמה עבריה דיתירה היא על הע"ע לא קתני לה דלא קתני לישנא יתירה אלא במילתא דליתא כלל בע"ע וק"ל:

תוס' בד"ה לימא ליה כו' ויפקירנו שהרי אפילו עבד כנעני כו' יוצא בהפקר כו' עכ"ל ואפילו אי בעינן נמי גבי הפקר בפני תרי מ"מ קשיא להו מהפקר גם למאי דמסיק דע"ע גופו קנוי לו דהא עבד כנעני גופו קנוי לו ומועיל בו הפקר והמגיה בדברי התוס' אמאי לא פריך ויפקירנו טועה דמשמע דלדברי המקשה אמרו כן ואינו אלא דלמסקנא נמי קשה כמ"ש ודו"ק:

בד"ה אמר רבא כו' מדלא חשיב במתני' שטר משמע כו' עכ"ל ולמאי דבעי למימר דסגיא ליה זיל באפי תרי ל"ק להו דליחשביה נמי במתני' בדאומר ליה זיל באפי תרי דלאו היינו קניה דקתני וקונה את עצמו אלא מחילה בעלמא וכצ"ל גם לפי האמת דסגיא בהפקר ולא חשיב ליה משום דאין זה קניה ודו"ק:

דף טז:

גמרא וכ"ת ה"נ תנא ושייר והא ד' קתני כו' והמ"ל מאי שייר דהאי שייר דהכא ליכא למימר שייר מיתת אדון דהא לפי דעת המקשה קתני מיתת אדון ויש ליישב דאיכא למימר דשייר יובל של רציעה דבמתני' דידן חשיב נמי יובל ויובל של רציעה בתרתי מיהו לא אסיק אדעתיה דמקשה דקתני מיתת אדון למימר כדתרצינן דחשיב יובל של רציעה ולא חשיב מיתת אדון דמשמע ליה דר"ש סתם דבריו וקאי על הת"ק דמייתי לקמן ואיהו חשיב מיתת אדון ולא חשיב יובל בתרתי והמתרץ השיב דע"כ ליכא למימר הכי דאם איתא דחשיב ר"ש מיתת אדון באשה מיהת אשכחן ד' וק"ק כיון דהמקשה דהכא רב ששת סמך עצמו בקושייתו וידע מלתא דת"ק דלקמן דהיינו רישא דר"ש דמייתי אמאי לא פריך מרישא דהך ברייתא וכדפריך רב עמרם ויש ליישב לפי דברי התוס' דרב ששת דהכא לא דייק ליה הא דקתני ד' אלא מדנחית לפרושי ואי אתה יכול לומר ד' בא' כו' ה"נ איכא למימר דלא דייק ליה שפיר מלת אלו דקתני ברישא וטפי דייק ליה הכא מדנחית לפרושי כולהו כמ"ש התוס' ודו"ק:

תוס' בד"ה מה לסימנין כו' וא"ת מכל הני איכא למידק ק"ו ומה סימנין שאע"פ שנשתנה בו' עכ"ל קושייתם כעין שכתבו התוס' לעיל גבי הא דפרכינן מה ליבמה שכן זקוקה כו' דכל זה אכניס בק"ו ותירוצם נמי שכתבו הכא וי"ל דגבי אדון שייך לומר שינוי הגוף גורם כו' הוא כעין שכתבו שם לתרץ בשם ר"י דמה"ט לא מכניסין הפירכא בק"ו ומדברי אב"ן לב נראה שהבין כוונת התוס' בדרך אחר ע"ש ואין צורך להאריך וק"ל:

בא"ד מה להצד השוה שבהן שמוציאין מעבדות כו' ואע"ג דהיא גופא בעי למילף מ"מ כל כו' עכ"ל הקשה בספר לחם אבירים דא"כ בטלת הצד השוה שבכולי תלמודא ואפשר כו' עכ"ל תירוצו אינו מבורר ולי נראה דהכא כיון דהך פירכא גופא צד עבדות איכא פירכא גמורה בחדא מחדא לגבי שנים ויובל דהיינו דאיתנהו גם בע"ע ובהך מלתא ודאי דליכא למילף מנייהו מיתת אב פרכינן לה נמי שפיר גבי חדא מתרתי אע"ג דהיא גופה בעי למילף מנייהו משא"כ בעלמא דליכא למיעבד מה הצד בכה"ג ודאי דליכא למיעבד מה הצד במלתא גופה דבעי למילף מנייהו ודו"ק:

בד"ה והתנחלתם וגו' הקשה ל"ל והתנחלתם כו' וי"ל ה"מ גדולה כו' אבל קטנה לא נפקא כו' עכ"ל מיהו הכא בנערה דנפקא בסימנין קיימינן לא הוה אצטריך ליה לאתויי הך דרשה דוהתנחלתם אותם וגו' כקושייתם אלא דהאמת קאמר דגם בקטנה אין אדם מוריש זכות בתו לבנו וכ"ש בנערה וק"ל:

דף יז.

בפרש"י בד"ה יכול אפילו חלה בתוך שש כו' ת"ל ובשביעית יצא ואפילו לא עבד ' שש שלמים עכ"ל בפי' ישן כל זה אינו וכן נראה דהא המקשה גם המתרץ דמוקי לה בעושה מעשה מחט לקמן מפרש לה בחלה כל שש וק"ל:

גמ' ואימא חמש סלעים מכולהו כו' דהכי משמע קרא דלא כתיב אלא חד ריקם אכולהו ולא שייך לשנויי הכא אמר קרא כאשר ברכך גו' והא דכתיב צאן גורן ויקב ולא סגי ליה בחדא וריקם קאי עליה משום דאימא דבהנהו ה' סלעים בעינן דוקא הנהו ג' מינין ולקמן דבעי לר"י ור"ש האי צאן גורן ויקב ל"ל ולא קאמר דאיצטריך דבעי דוקא הנהו ג' מינין דמכל מין ומין שלשים לר"י וחמשים לרבי שמעון ודאי דליכא למימר דוקא דהא נתינה כתיבה לבסוף ושדי ליה אכולהו ומכולהו דוקא שלשים לר"י וחמשים לר"ש נמי ליכא למימר דא"כ ה"ל לפרושי בברייתא דבעי שלשים לר"י וחמשים לר"ש דוקא מהנהו ג' מינין כדמפרש לה לר"מ וק"ל:

תוס' בד"ה חלה שלש כו' שוכר עליו אם באתה חבילתו לידו כו' עכ"ל ובלא באתה חבילה בידו נמי מ"מ שכר חצי היום שביד בעה"ב ודאי דהפסיד דלא גרע מחבילה בידו כדאמרינן בהדיא התם וק"ל:

בא"ד דשנים דשכיר הן ג' שנים והיינו דכתיב כי משנה שכר שכיר כו' עכ"ל ואין זה סותר דרשה דלעיל וכי ס"ד דע"ע עובד בין ביום ובין בלילה כו' מכאן שרבו מוסר לו שפחה כו' דה"נ ה"ק דלא היה לעובדו רק ביום של ששה שנים דהיינו ג' שנים שלמים דומיא דהכי אמרו לענין חזקה ג' שנים אבל עובדו גם בלילה דהיינו משנה שכר וגו' מכאן שרבו כו' ודו"ק:

בד"ה חדא דתפשת כו' ותדע דהא כי יליף מערכין מהני כאשר ברכך וגו' כו' עכ"ל פסיקא להו הכא טפי לומר כן משום דחדא נתינה כתיבה בהו וחדא מילתא היא דכולה בערכין היא בין המרובה ובין המועט מה שאין כן גבי ריקם אע"ג דחד ריקם הוא מכל מקום תרתי מילי נינהו בכור וראיה ודו"ק:

דף יז:

גמרא שכן קם תחת אביו ליעדה ולשדה אחוזה כו' המתרץ ודאי נמי ידע דשדה אחוזה נפקא ליה נמי מהאי טעמא דנפקא ליה הכא דעובד את הבן ולא את כו' כדמסיק הכא והתם ולא נקט שדה אחוזה אלא לראיה דמהאי טעמא דקם תחת אביו ליעדה דקאמרינן הכא קם נמי תחת אביו לשדה אחוזה וכן הבין המקשה קמא דפריך אדרבה מרבה אני את האח כו' משום דהכא חדא והתם חדא ומשני כלום יש יבום כו' והוה ליה הכא חדא והתם ולא כלום אלא דהמקשה בתרא לא הבין דבריו אלא דשדה אחוזה נפקא ליה בשום דרשא מקרא ולהכי פריך ותיפוק ליה דהכא תרתי והכא חדא ומשני דהכי קאמרינן דשדה אחוזה נמי כו' וכן יש לפרש הסוגיא דהתם שהביא רש"י ותו לא מידי ודו"ק:

בפרש"י בד"ה הא אם יש בן אין יבום בניחותא גרסינן עכ"ל משים דתחלת דברי המתרץ כלום יש יבום אלא כו' הוא בלשון בתמיה הוצרך לפרש דסוף דבריו אינן בלשון בתמיה אלא בניחותא וק"ל:

בד"ה להעניק כו' ואף לאמתך תעשה כן ואהענקה קאי עכ"ל דמלת תעשה לא משמע לו אלא לענין הענקה ולא לאקושי לנרצע לענין דאינו עובד הבן אלא מדהפסיק הענין בנרצע וכתב בתריה בההוא קרא גופיה ואף לאמתך וגו' משמע ליה נמי דלאקושי לנרצע נמי קאתי וק"ל:

תוס' בד"ה למר למעוטי כספים כו' מכלל ופרט דלעיל מצינו למעוטי כו' עכ"ל מת"י גידולי קרקע לא נראה לר"י דהוי כלל ופרט וכלל הענק תעניק כלל צאן גורן פרט תתן לו חזר וכלל ולא מרבינן אלא כעין הפרט עכ"ל:

בד"ה (מת"י) אלא מדרבנן גזירה שמא יחזור לסורו והשתא לא הוו חליפי ע"ז דחכמים לא תקנו לו ירושה כ"א בהיתר דהם אמרו והם אמרו וא"ת אמאי יחזור לסורו והא מיד שנתגייר כקטן שנולד דמי ואם יחזור לסורו יש לו דין ישראל מומר וי"ל שיטעה להיות לו חלק ירושת אביו עכ"ל וק"ל:

דף יח.

בתוס' בד"ה כאן שהורתו כו' פי' בקונטרס אז רוח חכמים נוחה כו' אלא נראה לר"י כו' ואתי לאחלופי ולשוייה ישראל גמור כו' עכ"ל ממה שפרש"י הכא היכא דלידתו של בן בקדושה מיחלף בישראל גמור עכ"ל איכא לפרושי שפיר כפר"י אלא ממה שפרש"י לעיל מיניה אין רוח כו' אין מחזיקין לו טובה שלא הצריכוהו לכך עכ"ל אין לפרש כפר"י אלא כמו שהבינו התוס' וכן מצאתי בת"י ודו"ק:

בא"ד ואם ייבם אשת אחיו יאמרו כו' עכ"ל והוא הדין שמא יחלוץ לה וכן הוא בתוספות ישנים וק"ל:

בד"ה כאן בגניבה כו' וקשה מה שפי' בגניבה אחת אינו כו' לא אתיא לא כרבנן כו' היה גניבו אלף ושוה חמש מאות כו' עכ"ל דלא משמע להו לאוקמא היה גניבו אלף כו' בב' גניבות ועוד דאי בב' גניבות איירי מאי קאמר רבא בגניבתו אמר רחמנא ולא בחצי גניבתו כיון דב' גניבות הן כל חדא גניבה שלמה מיקרי וק"ל:

גמ' אי הכי ע"ע נמי נכפינהו לבני משפחה כו' הקשה בס' לחם אבירים ומאי קושיא דלמא שאני אמה עבריה שהאב מכרה ולקח המעות ולכן כפינן ליה כשיש לו אבל ע"ע למה כפינן בני המשפחה כו' עכ"ל ועיין תירוץ לזה שם בדוחק ולי נראה דכמו דכפינן לאביה כשיש לו לפרש"י שלא היה לו למכור בתו כיון שיש לו ה"נ נכוף לבני משפחה שהביאו אותו לידי כך והניחוהו למכור את עצמו ולא החזיקו ידו קודם שהעני כדכתיב בעניא וכי ימוך אחיך וגו' ולפי' התוספות דכפינן לבני המשפחה גם באמה ניחא טפי דודאי גם אביה מכח עניות מכר בתו וע"כ נכוף לבני המשפחה שהניחוהו לבא לידי כך ולא החזיקו ידו וניחא נמי לישנא דאי הכי דאי בע"כ דאדון הוה ניחא ליה דבאמה לא היה לו לקנותה מאביה שלא ברצונה משא"כ בע"ע שמכר עצמו מרצונו וק"ל:

בפרש"י בד"ה לשפחות ושונה כו' יכול ימכור אדם את בתו כשהיא נערה אמרת ומה מכורה כבר יוצאה כו' עכ"ל ובשנים ויובל ליכא למימר הכי כשהיא מכורה יוצאה שאינה מכורה אינו דין שלא תימכר דאימא בשנה שביעית וביובל יוצאה ואחר שעבר השביעית ויובל תימכר שנית אבל בסימנין אחר שיוצאה הרי עדיין הסימנין יותר גדולים בה וכ"ש הוא שלא תימכר וק"ל:

דף יח:

גמרא משום רבי אלעזר אמרו מוכרה לקרובים כו' כצ"ל רבי אלעזר בלא יו"ד והוא רבי אלעזר בן שמוע ול"ג רבי אליעזר ביו"ד שהוא רבי אליעזר בן הורקנוס בר פלוגתיה דר"ע הכא גבי בבגדו וכ"ה בפרק האיש מקדש וכן מוכח לקמן בדברי התוספות שכתבו לקמן לפי' ר"ת דגריס לקמן מוקי לה כר"ע דלשפחות אחר אישות מצי מזבין לה ואי הוה גרסינן הכא רבי אליעזר ביו"ד אכתי תקשי לרב נחמן ב"י דאמר אפילו לר' יוסי ב"י לקדושין היאך מצא ידיו ורגליו לאוקמא הך אלמנה אליבא דר"א דסבר אין אדם מוכר לשפחות אחר אישות ועוד מאי קאמרי התוס' דעד השתא מהדר לאוקמא כר"א כו' דהא

עיקר מילתא אליבא דר' אליעזר נמי קא מהדר דהא ושוין שמוכרה אלמנה כו' קאי נמי לר' אליעזר אבל אי גרסינן ר' אלעזר ניחא וק"ל:

שם ואי אמרת נישואין עושה כיון שנישאת שוב כו' ואלא מאי אירוסין כו' לענין נשואין קאמר בפשיטות דאין לאביה שוב רשות בה אפילו לקדש דהא דקתני לאישות ושונה היינו אחר קדושין הראשונים ולמכור אפילו אחר קדושין לא דהיינו ולא לשפחות אחר אישות כדבעי לאוקמא הך בבגדו בה כו' לעיל והיינו דוקא בקדושין דידיה כדמסיק הכא אבל אחר אירוסין דידה מסיק הכא אפילו למכור שרי וק"ל:

תוס' בד"ה כיון שפירש כו' לכך נראה לר"ת כו' מדלא כתיב בבוגדו בויי"ו או בביגדו ביו"ד כו' עכ"ל לכאורה שלא חש ר"ת למאי שהקשו לעיל לפרש"י דאין רגילות לכתוב לא יו"ד ולא וי"ו בתוך אותיות הפעולה אלח שבאו לתרץ קושייתם לפרש"י דאין דרך התלמוד להקדים דברי ר"ע כו' אבל מדברי התוספות דבכורות לא משמע כן ומהרש"ל כתב ליישב דבר זה גם בספר לחם אבירים ואין דבריהם מבוררין לי אבל אחר הדקדוק בדברי התוס' דגבי לשון בגידה הביאו מלשון בשמעו בחטף ומלשון בפגעו בחיריק וגבי לשון בגד לא הביאו אלא הלשון בגד גופיה דהיינו ותתפשהו בבגדו דמזה נראה דודאי יש לחלק בין התיבה שהיא מן השמות כגון בגד ובין התיבה שהיא מפעלים כגון בגד שמע פגע והשתא קשיא להו לפירוש רש"י דקשיא ליה בלשון בגד דה"ל למכתב ביו"ד דהברת חיריק משתמע יו"ד אדרבה נידוק להיפך בלשון בגידה הכי נמי הו"ל למכתב בבוגדו בויי"ו דהברת חטף משתמע וי"ו ועוד הקשו דאין רגילות לא יו"ד ולא וי"ו באותיות הפעולה כו' עיקר קושייתם דבשמות לא מצינו כלל בשום מקום תוספת יו"ד או וא"ו בין אותיות השורש של התיבה גם בפעלים דמצינו מלאים ביו"ד ובויי"ו מכל מקום אין רגילות הוא וכן נראה דעיקר דבריהם בלשון בגד שהוא מהשמות לא מצינו בו תוספת יו"ד כלל כמו שכתבו התוס' בהדיא שם בבכורות והשתא לפי' ר"ת ניחא דהמסורת מלשון בגד דלא מצינו בשמות תוספת יו"ד אבל מלשון בגידה שהוא מהפעלים אע"ג דאין רגילות הוא לכתוב מלאים מ"מ כיון דמצינו מלאים בתורה הכי ה"ל למכתב מלא בבוגדו בויי"ו או בביגדו מלא יו"ד ומהרש"ל הגיה או בבוגדו ואינו כן בתוספות דבכורות אבל נקטו הכא הני ב' מלאים בפעלים מלשון בגידה האחת על משקל בשמעו ה"ל למכתב הכא בויי"ו כיון דאיכא למיטעי בלא וי"ו מלשון בגד דלא מצינו בשמות מלאים והשני' על משקל בפגעו הוה ליה למכתב ביו"ד כיון דאיכא למיטעי בלא יו"ד מלשון בגד ותו לא מידי ודו"ק:

בד"ה בשלמא אירוסין כו' אבל קטנה דממסרה נפשה לחופה לא אשכחן כו' עכ"ל נראה דר"ל לפי תירוצם דאירוסין ונשואין סתמא כתיבי באורייתא ולגבי אירוסין דהוי מכירה מלתא דחדוש מסברא לית לן לאוקמא אלא במסתבר טפי דהיינו אירוסין דידיה אבל בנשואין כיון דמפקי ליה מרשותיה לגמרי לית לן לפלוגי בין נשואין דידיה ובין נשואין דידה אבל בחופה אע"ג דנפקא נמי מרשותיה דאב לגמרי כיון דלאו סתמא כתיבי אלא דקרא איירי מפורש בנשואין דידיה דכתיב את בתי נתתי גו' דמיניה ילפינן מסירת חופה יש לנו לחלק שדוקא דידיה קאמר קרא וק"ל:

דף יט.

בד"ה אומר אדם כו' פשיטא למה לא תתקדש כו' מדין ערב כו' עכ"ל משמע להו מעיקרא באומר אדם לבתו כו' וכבר דיבר כן למקדש ואהא קשיא להו פשיטא למה לא תתקדש מדין ערב וכי תימא דהכא מיירי בלא דיבר למקדש דהשתא לא שייך ביה דין ערב ולכך הוצרך לאתויי מדרבי יוסי ב"י דאפילו בלא דיבר למקדש מהני ואהא קשיא להו דא"כ אפילו בלא דיבר נמי לבתו תהני דומיא דר"י ב"י אלא ע"כ המכירה חשובה כאילו אמר לבתו הכי נמי המכירה תיחשב כאילו אמר למקדש וא"כ מאי מייתי מדר"י ב"י אצאי וקבלי כו' דהא התם לא דיבר למקדש ואהא תירצו דהמכירה ודאי אינה חשובה לא כאומר לה ולא כאומר לו ולא מייתי מדר' יוסי ב"י אלא לענין שיש לה יד להתקדש ברשות אביה כמו שיועיל לענין יעוד שהיא מתקדשת על ידי עצמה ברשות אביה שמכרה על דעת לייעדה ודו"ק:

בד"ה במלוה שיש כו' אין לפרש דאיירי במשכון שלא בשעת הלואה דקני כו' ואפילו אין מחזיר כו' עכ"ל הא ודאי דאין לפרש הכא דוקא שלא בשעת הלואה דהא ההיא דר' יוסי בר' יהודה דמייתי מיניה איירי בשעת הלואה ועוד אי נמי דאיירי שלא בשעת הלואה מ"מ דינא הכי גם בשעת הלואה כמו שכתבו התוספות בהדיא לעיל דמדקני ליה מדר' יצחק בשלא בשעת הלואה אלים שיעבודיה ליחשב ממון לקדש בו אשה גם בשעת הלואה אלא דרוצה לומר דליכא לפרש הכא דמיירי ההיא כהאי טעמא דלעיל משום דקני ליה שלא בשעת הלואה מדרבי יצחק אלים שיעבודיה בשעת הלואה ור' יוסי ב"י דהכא ג"כ מהאי טעמא קאמר לה דא"כ הוה ליה לאתויי הכא מדר' יצחק דהתם והתם נמי ה"ל לאתויי מדר' יוסי ב"י דהכא אלא דהכא איירי אפילו בלא החזיר המשכון כלל ולא שייך הכא טעמא משום דקני ליה מדר' יצחק דלא מקדש לה במשכון כלל אלא

במחילת מלוה וגרע האי מחילת מלוה טפי משום דלא סמכה דעתה כיון שלא החזיר לה המשכון ותו לא מידי ודו"ק:

בא"ד וא"ת היכי נליף מר"י כו' והלא ביעוד מחזיר לה כו' וי"ל דפשיטא ליה כו' עכ"ל ויש לדקדק דמ"מ מאי מייתי ראיה מר' יוסי ב"י דהתם ודאי שמחזיר לה גופה סמכה דעתה ומקודשת שפיר במחילת מלוה כההיא דלעיל אבל הכא כיון דלא החזיר לה המשכון לא סמכה דעתה ועיין בספר לחם אבירים ליישב זה ולי נראה כיון דהתם קטנה היא ואין לה דעת לא שייך בהחזיר לה גופה ע"י יעוד דסמכה דעתה ואם כן ה"ה הכא בגדולה בלא החזיר לה המשכון ודו"ק:

דף יט:

גמרא ורבנן האי לאמה מאי עבדי ליה כו' הקשה בספר לחם אבירים אימא דאיצטריך להא דדרשינן לעיל לאמה מה אמה מעשה ידיה לרבה אף בת כו' ותירץ דמלמ"ד לאמה דריש לה ולפי מה שפירש"י בפרק נערה דהתם לאו מיתורא דלאמה דריש אלא מהיקישא דבת לאמה ע"ש עוד נראה דהדרשות שקולים הם וכן נראה מדברי הרא"ם ע"ש וק"ל:

בפרש"י בד"ה ימכרנה לפסולים כו' ק"ו ומה מכורה כבר יוצאה עכשיו כו' עכ"ל והאי קל וחומר ודאי עדיפא מק"ו דבשמעתין כמ"ש לעיל כיון שיוצאה בסימנין משום דגדולה היא היאך תימכר אח"כ בנתגדלו בה סימנין ביותר וקרוב לזה כתב מהר"י אב"ן לב ועוד הקשה בהאי ק"ו דברייתא דנימא דיו דכמו דמקדשה לפסולין היינו בדיעבד דקדושין תופסין בה אף המכירה דוקא בדיעבד ותירץ דהמ"ל הכי אלא דהך פירכא דפריך עדיפא ליה ולי נראה ליישב דלענין קדושין דאיסורא הוא איכא לפלוגי בין לכתחילה ובין דיעבד אבל לענין מכירה לא שיך לפלוגי בהכי דכיון דמכירתה מכירה בדיעבד למה לא ימכור אותה לכתחלה וק"ל:

תוס' בד"ה משל לרבי יוסי כו' לא נהירא שהרי בכולה תלמודא המשל בא ללמד כו' עכ"ל והכא לא קשיא להו קושיא שניה שהקשו לעיל דהכא ודאי ר"י ב"י איירי בהדיא בברייתא בקדשה לאחר תוך ימי המכירה דמקודשת לו ולא לאדון ולפ"ז הקשו בת"י לפר"י לקמן היאך קאמר דאי לאו המשל ה"א כיון דלא אמר לה לאחר שלשים כו' הרי כל שעה בידו ליעדה ואם קדשה אחר אינה מקודשת כו' הא קאמר בהדיא בברייתא דשיחק באדון ומקודשת לשני ותירץ דהכי קאמר דאפילו אין מפורש בדבריו יש ללמדו מהתם דמהו דתימא כו' ועוד האריך ודו"ק:

דף כ.

גמרא מודו רבנן היכא דאיכא צד יעוד כו' ואידך ברייתא דקתני לא לאביו ולא לבנו ס"ד דרבנן פליגי נמי אפילו היכא דאיכא צד יעוד ותרי תנאי פליגי אליבא דרבנן וק"ל:
שם ההוא מלא תצא כו' אי מהתם ה"א ניתיב ליה דמי עיניה כו' ורש"י בחומש פי דע"ע נפקא ליה דאינו יוצא בראשי אברים מהיקשא דעברי לעבריה כו' על פי המכילתא ומצי אתיא כראב"י דהכא וכ"כ הרא"ם וק"ל:
תוס' בד"ה שאינו יוצא בראשי אברים כו' דסלקא דעתך אמינא דלא גרע מעבד כנעני שאינו יוצא בשש כו' עכ"ל ולעיל גבי אמה עבריה דדריש דאינה יוצאה בראשי אברים מלא תצא וגו' לא הוצרכו לכך אלא דסד"א כיון דיוצאת בשינוי הגוף דסימנין מכל שכן דיוצאה בשינוי הגוף דשן ועין והקשה הרא"ם לדברי המכילתא דהיינו כראב"י דשמעתין דנפקא ליה הא דאין עבד עברי יוצא בראשי אברים מהיקשא דעברי לעבריה הא כיון דהיקשא איכא לאוקמא למלתא אחריתי דהיינו דמה עבריה נקנית בכסף אף עברי נקנה בכסף למה נפרש ההיקש לאינו יוצא בראשי אברים לבטל הק"ו מעבד כנעני דיוצא בראשי אברים כו' כיון דאפשר לקיים שניהם כו' וצ"ע עכ"ל ולי נראה דלק"מ דכיון דאין היקש למחצה מתבטל הק"ו דהיקשא עדיף מק"ו כדאמרינן בכ"מ ודו"ק:

דף כ:

גמרא אף האי נמי אינו נגאל לחצאין א"ד לקולא אמרינן כו' הכא בע"ע הוא דמבעיא ליה הכי משום דמסיק לעיל מקראי לענין השביח והכסיף דאזלינן לקולא ולא לחומרא קמבעיא ליה הכא נמי לענין חצאין דנימא נמי הכי אבל לקמן גבי בתי ערי חומה לא קמבעיא ליה הכי אי אזלינן לקולא אלא מבעיא ליה דאימא היכא דגלי גלי דהתם לא אשכחן ביה דאזלינן לקולא היכא דאיכא למיזל גם לחומרא ויש לדקדק גבי מקדיש שדהו מאי קמבעיא ליה אי נגאל לחצאין או לא דמאי נ"מ כיון דגואל לעולם זרע חומר שעורים בחמשים כסף מאי קולא וחומרא שייך ביה לענין גאולת חצאין:
תוס' בד"ה איתיביה פי' מסיפא דקתני מוכר בית בבתי ערי חומה כו' עכ"ל דמרישא דקתני והלא דין הוא כו' ומה מוכר שדה אחוזה שיפה כחו כו' מקדיש שהורע כחו כו' דיליף ק"ו ליכא לאקשויי דלעיל גמר טעמא דקרא בהיפך זה די"ל דודאי הכא אי לאו קרא דאם גאל יגאל במקדיש שדהו קאמר דליכא השתא טעמא דקרא אלא דאיכא למילף ק"ו אלא דמסיפא פריך דקאמר בהדיא בבתי ערי חומה דאינו לוה וגואל לחצאין ולעיל קאמר דגואל לחצאין ואהא קשיא להו דהא מסיפא נמי לק"מ מהאי טעמא דאימא דלעיל

קאמר טעמא דקרא בתר דרבי לן קרא במקדיש כו' ואהא תירצו דמשמע ליה הא דקאמר בתי ערי חומה יוכיח היינו גם לפי האמת דאל"ה ה"ל למינקט עבד עברי יוכיח דהוי גם לפי האמת ואהא קשיא להו דאכתי אמאי לא נקט האי ק"ו מע"ע לחודיה דהוי חדא מחדא ולא הוה אצטריך ליוכיח דהוי חדא מתרתי משדה אחוזה ומבתי ערי חומה ותירצו דשדה משדה עדיפא ליה אע"ג דהוי חדא מתרתי ויותר נראה בזה לשון ת"י דקרקע מקרקע עדיפא ליה דבתי ערי חומה לאו שדה הוא אלא קרקע ותו לא מידי אך קשה דהא למאי דיליף נמי חדא מתרתי משדה אחוזה ומבתי ערי חומה איכא למיפרך מה להצד השוה שבהן שכן הורע כחן לגאל בשנה שניה והוצרך למימר ע"ע יוכיח כדמסיק אם כן טפי הוה ליה למיעבד ק"ו מע"ע גופיה לחודיה דליכא למיפרך מידי ודו"ק ובת"י הקשו מאי הורע כחו איכא באינו נגאל לחצאין הא אמרינן לעיל גבי עבד עברי דפעמים הוה קולא ולפעמים הוה חומרא ודו"ק:

דף כא.

תד"ה משום דאיכא כו' וא"ת ול"ל ומצא כדי גאולתו וגו' תיפוק ליה בק"ו מע"ע כו' וי"ל דאדרבה כו' עכ"ל יש לדקדק דמשמע לעיל לרבנן בבתי ערי חומה דאינו נגאל לחצאין אתיא מגזירה שוה דגאולתו הא איכא למילף מהאי ק"ו ומה ע"ע הנמכר לעובד כוכבים שיפה כחו ליגאל בשנה שניה אינו לוה וגואל לחצאין בתי ערי חומה שהורע כחו ליגאל בשנה שניה אינו דין שאינו לוה וגואל לחצאין דבתירוצם שכתבו גבי שדה אחוזה איכא למימר ק"ו איפכא ממקדיש שנגאל לחצאין לא מיתרצא הך שהרי לא יפה כחו בבתי ערי חומה לחזור לבעלים ביובל וי"ל דקושטא הוא למאי דמסיק דע"ע יוכיח בתי ערי חומה נמי מהאי ק"ו דע"ע נפקא ולא מגזירה שוה דגאולתו גאולתו והוא דחוק ודו"ק:

בא"ד מ"מ בתי החצרים שיפה כחו ליגאל מיד כו' עכ"ל הקשה מהר"י אב"ן לב הא איכא למיפרך ע"ע יוכיח דנגאל מיד ואינו נגאל לחצאין ובהך פירכא נתבטל הק"ו האחרון ונתחזק הראשון והדרא קושיין לדוכתה עכ"ל ונראה לי לתרץ דלק"מ דמאי דקאמרינן לעיל גבי ע"ע נגאל כולו ולא לחצאין לאו מיתורא קדריש אלא ממשמעו מיהו אי איכא גזירה שוה או ק"ו דנגאל לחצאין ואפקיה ממשמעות אזלינן בתר ההוא ק"ו או גזירה שוה אלא דלעיל בתר משמעו אזלינן דאינו נגאל לחצאין משום דגזירה שוה גאולתו גאולתו משדה אחוזה מסייע ליה ותדע דהא רב הונא בר חיננא דמבעיא ליה מעיקרא בע"ע והשיב לו רב ששת מדכתיב ונגאל כולו ולא חציו מאי קמבעיא ליה איהו גופיה בתר הכי בבתי ערי חומה אי יליף גזירה שוה משדה אחוזה דאינו גואל לחצאין תפשוט

ליה דע"כ לא יליף גאולתו גאולתו משדה אחוזה מדאיצטריך למכתב ונגאל בע"ע אלא ע"כ ונגאל לאו יתורא הוא אלא משמעות דקרא הוא כך כולו ולא חציו וגלי לן על גזירה שוה דגאולתו משדה אחוזה והשתא קמיבעיא ליה שפיר גם בבתי ערי חומה כיון דגלי קרא בע"ע דיליף גזירה שוה משדה אחוזה ה"נ נילף גזירה שוה בבתי ערי חומה א"ד היכא דגלי גלי והשתא התוספות דהכא דלא אסקי אדעתייהו אכתי דנילף ק"ו איפכא ממקדיש הקשו שפיר דאי נמי לא הוה כתיב בשדה אחוזה דאינו נגאל לחצאין מכל מקום בעבד עברי הוה ידעינן ליה ממשמעותיה מדכתיב ונגאל כולו ולא חציו ואם כן נילף מיניה בק"ו שדה אחוזה כמ"ש התוס' ואהא תירצו שפיר דאי לאו קרא בשדה אחוזה דאינו נגאל לחצאין הוה ילפינן ממקדיש בק"ו בשדה אחוזה ובתי החצרים דנגאל לחצאין וליכא למימר דע"ע יוכיח דע"ע גופיה נילף בהאי ק"ו ממקדיש דנגאל לחצאין ולאפוקי ממשמעותיה דנגאל ואדרבה השתא גזירה שוה דגאולתו גאולתו בע"ע משדה אחוזה הוה מסייע לק"ו ממקדיש דנגאל לחצאין ותו לא מידי ודו"ק:

בא"ד ומהשתא ילפינן נמי בתי החצרים מיניה שאינו לוה וגואל לחצאין עכ"ל ק"ק לפ"ז אמאי לא נקט לעיל בברייתא האי ק"ו מקדיש מבתי ערי חצרים שאינו לוה וגואל לחצאין דהשתא ליכא למיפרך תאמר במקדיש שיפה כחו ליגאל מיד דהא בתי ערי החצרים נמי יפה כחן ליגאל מיד והוה האי ק"ו חדא מחדא וקרקע מקרקע דליכא למימר דניחא למילף שדה משדה דהיינו מקדיש שדהו משדה אחוזה דהא ע"כ צריך למימר בתי ערי חומה יוכיח דלא הוה שדה משדה אלא קרקע מקרקע ודו"ק:

בד"ה מאי בכל כו' ושמעינן שדה כו' ואם תאמר לימא דאתי לרבות ע"ע וי"ל דמשמע כו' עכ"ל ביאור דבריהם דמקשינן דבכל ריבויא הוא ומשמע דלא אתי אלא למילתא חדתא ולקובעו חובה גבי שדה אחוזה לא מלתא חדתא היא דמיתורא דקרא גופיה גאולה תתנו וגו' נמי הוי שמעינן ליה בלאו רבויא דבכל ואהא קשיא להו דאכתי נימא דשדה אחוזה ובתי חצרים קאמר בברייתא לרבות לקובעו חובה מיתורא דקרא גופיה ומרבויא דבכל מרבינן ע"ע ואהא תירצו דמשמע ליה דלא אתי לרבויא אלא מלתא חדתא ועכ"פ מרבה נמי גאולת קרקע דהיינו בתי ערי חומה מיהו מרבינן נמי מיניה אף ע"ע הנמכר לישראל דהוי נמי מילתא חדתא אע"ג דלא הוי גאולת קרקע ולקמן שכתבו התוס' בד"ה לקובעו חובה כו' והכא לא שייך לאקשויי מאי בכל דהא לא כו' יש לדקדק ומאי קושיא דהא לקמן קיימינן דבתים דקתני היינו בתי ערי חומה וא"כ נימא דמשום בתי ערי חומה נקט רבויא דבכל דהוי קרקע ואגב מרבינן נמי ע"ע כמ"ש הכא דאיכא למימר דה"א דלא קאמרינן הכא הכי אלא למאי דבעי למימר דע"ע היינו נמכר לישראל דמלתא דחדתא

היא אבל בנמכר לעובד כוכבים לקובעו חובה כיון דלאו מלתא חדתא היא לא ה"ל לרבויי ברבוי דבכל כדמקשינן גבי שדה אחוזה ואהא תירצו דלא דמיא דבשדה אחוזה לקובעו חובה כיון דביה איירי קרא לא שייך לרבויי לקובעו חובה ממלת בכל משא"כ הכא בנמכר לישראל כיון דלא נכתב בהאי ענינא איכא למימר שפיר לרבויי מבכל אף לקובעו חובה ותו לא מידי ומהר"י אב"ן לב נתקשה בזה לאין צורך ודו"ק:

דף כא:

בד"ה ההוא לקרוב כו' וחד למדרש יגאלנו לזה ולא לאחר עכ"ל ובברייתא הכי קאמר יגאלנו כו' שלש פעמים חדא ודאי אתא לגופיה והב' ודאי למיעוטא ולא לאחר אלא הג' למאי אתא ומפרש לרבות כל הגאולות כו' דהיינו לקרוב קרוב קודם וק"ל:

בד"ה בביאה שניה כו' אבל הכא דכי שריא גבי ישראל אין כאן חידוש כו' עכ"ל לדברי התוספות ניחא דביאה ראשונה חידוש הוא שהתורה התירה במלחמה אבל לפרש"י לקמן דביאה ראשונה נמי היא אחר כל המעשים בגירותה לאו חידוש הוא טפי מביאה שניה וכן הקשו התוס' לקמן וק"ל:

בד"ה אשת אפילו אשת איש ואף על פי דאין אישות לכותים כו' עכ"ל והא דקאמר בע"ז הבא על הכותית חייב משום נשג"א היינו מדרבנן וכ"ה בת"י וק"ל:

דף כב.

בד"ה שלא ילחצנה כו' ונראה לרבינו תם דביאה ראשונה כו' אבל ביאה שניה אסורה עד שתהא בביתו גיורת כו' עכ"ל והא דקאמר שלא ילחצנה כו' היינו להתחיל למנות ירח ימים דאין יכול לדוחקה לעשות סדר הפרשה עד שתהיה בביתו עכ"ל ת"י וק"ל:

דף כב:

גמרא ותנא דידן מלתא דליתא במטלטלין קתני כו' כסף איתא נמי במטלטלין לרבי יוחנן דסבר הכי בבכורות מיד עמיתך בכסף מיהו כיון דמדרבנן ליתא במטלטלין כדאמרינן שמא יאמר נשרפו חיטיך בעליה מיקרי שפיר ליתא במטלטלין ודו"ק:

תוס' בד"ה מה נשתנה כו' דמרצע גימטריא ד' מאות כו' עכ"ל דבגמ' דקאמר מה נשתנה אוזן כו' ליכא טעמא אלא למה תהיה הרציעה באבר האוזן ולא באבר אחר אבל על הרציעה טעמא אחרינא אית ביה משום דמרצע בגימטריא ד' מאות כו' ובהכי ניחא דלא קשה אהא דקאמר אוזן ששמעה כו' למה לא נאמר כן גם במצות אחרות שנאמרו בסיני וק"ל:

גמ' אי מה כו' אף עבד כנעני חוזר לבעלים ביובל תלמוד לומר לעולם כו' עכ"ל ואין לומר לעולם של יובל דאם כן לשתוק קרא מיניה ונילף משדה אחוזה עכ"ל ת"י ולולי דבריהם נראה דודאי לק"מ דע"כ לעולם ממש משמע מדאצטריך לעיל ושבתם איש וגו' בע"ע דלא נימא לעולם ממש כדאמרן לעיל וק"ל:

תוס' בד"ה איכא דאמרי כו' אבל קטן שאין לו יד כו' כאבא שאול ולא א"ל שלוף לי מסנאי מחיים כו' עכ"ל דהא דקאמר חזיה דתקיף ליה עלמא אמר ליה כו' דמשמע דמחיים של יהודה אמר ליה שלוף לי כו' היינו ללישנא קמא דגדול הוה ובעי זה פירש למיתה וזה פירש לחיים אבל ללישנא דאיכא דאמרי דקטן הוה אבל אי הוה גדול לא הוה מהני ליה בזה פירש כו' אלא דקטן הוה וקושטא הוא דלאחר מיתת יהודה אמר ליה שלוף לי כו' וק"ק לדבריהם דמי הכריחם לומר כן לפי' זה ואימא לפי' זה נמי ללישנא דאיכא דאמרי נמי שלוף לי מסנאי מחיים הוה דאע"ג דמהני ליה בקטן לאחר מיתה כמו מחיים כאבא שאול מכל מקום החזיק בו מחיים לפי שהיה ירא שמא יקדימנו אחר כמו שהקשו לפרש"י ויש ליישב ודו"ק:

דף כג.

בפרש"י בד"ה ורשב"א כו' ואם באנו לפרש ג' מחלוקת ולומר דרבנן כו' ובשטר ע"י אחרים ולא על ידי עצמו כו' עכ"ל ולפי זה כולה מתני' כרבנן ולא תימא דרשב"א היא כדקאמר תלמודא אי נמי דהכי קאמר דבהא דבשטר על ידי אחרים ולא ע"י עצמו סברי רבנן דמתני' כרבי שמעון בן אלעזר ולא כר' מאיר ודו"ק:

גמ' והא קמ"ל על ידי אחרים אין ע"י עצמו לא כו' מת"י וא"ת מעיקרא נמי ידע תלמודא דהכי הוא חידוש דמתני' כדאמר בכסף על ידי אחרים אין ע"י עצמו כו' וי"ל דהוה סבר מעיקרא דהוה חידוש דמתניתין מתרוייהו ממה שהוא על ידי אחרים ומן דיוקא דע"י עצמו לא ומסיק דלא אצטריך מתניתין אלא מן הדיוק עכ"ל וק"ל:

תוס' בד"ה רשב"א אומר כו' אלמא אית להו דגיטו וידו באין כאחד וכיון דהכי הוא לא קרי ליחיד חכמים כו' עכ"ל לכאורה לא הוו צריכי להכי אלא כיון דרבנן דרבי מאיר אית להו דגיטו וידו באין כאחד בפ' קמא דגיטין ע"כ דג' מחלוקות בדבר דבכסף פליגי עליה דר' מאיר ומהני גם על ידי אחרים כיון דזכות הוא לו ובשטר פליגי עליה דרשב"א ומהני גם ע"י עצמו כיון דסבירא ליה דגיטו וידו באין כאחד ומתניתין אתיא שפיר כרבי שמעון בן אלעזר וכ"ה בת"י בשם ר"י והנראה לקיים דבריהם שלפנינו שבאו לקיים פרש"י שדקדק לפרש לרשב"א בין בכסף ובין בשטר ע"י אחרים ולא ע"י עצמו אפילו אי

לא גרסינן אף ורישא דמילתא במתני' רבנן וסיפא דמלתא רשב"א ולא ניחא ליה לפרש דרישא דמילתא נמי רשב"א ומודה הוא בכסף בין ע"י אחרים בין ע"י עצמו ולא פליג אלא בשטר ע"י אחרים ולא ע"י עצמו ואהא תירצו דא"כ לא הוה קרי ליחיד חכמים במתני' אלא ע"כ רשב"א פליג נמי בכסף דהוי ע"י אחרים ולא ע"י עצמו ורישא דמלתא דלא כרשב"א ודו"ק:

דף כג:

בד"ה דאמר רב הונא כו' ונ"מ שאם היה כהן מקריב שלא כו' דרחמנא נמי נינהו הוי קרבן כשר ואי הוה דוקא שלוחי דידן כו' עכ"ל וכצ"ל לפי דברי התוס' בפ"ק דיומא ע"ש והתם בנדרים ודאי לענין מודר הנאה קמבעיא כדאמר בהדיא התם ואי נמי דשלוחי דרחמנא נמי נינהו כיון דשלוחי דידן נמי נינהו אסור במודר הנאה ולא קמיבעיא ליה להתיר במודר הנאה אלא אי שלוחי דרחמנא דוקא נינהו אלא דרב הונא דהכא לא נ"מ הכא לענין מודר הנאה כלל אלא לענין מקריב שלא לדעת הבעלים דלמאי דקאמר שלוחי דרחמנא נמי נינהו כשר שלא לדעת בעלים ואי הוה דוקא שלוחי דידן כו' ודו"ק:
בד"ה ורא"א כל כה"ג כו' דמשמע מהתם דהלכה כרב ששת ולא כר"א כו' עכ"ל דלר"א רב לא סבר כר"מ אלא כרבנן ושמואל דלא כמאן ועיין בזה באורך ברא"ש וק"ל:

דף כד.

בא"ד ומשני כשנתנו לה אחרים על מנת שאין לבעלה רשות בהן כו' עכ"ל ואע"ג דכל הנך אוקימתות הוי כרבנן דלר"מ קנה הבעל כו' י"ל דתלמודא לא נחית לאשמועינן אלא דהלכה כרב ששת ממילא שמעינן דלר' מאיר כו' עכ"ל הרא"ש ע"ש באורך והתוס' קצרו בדבריהם בכל זה וק"ל:
בא"ד אך ר"י אומר דאין ראיה לומר דהלכה כר"ש כו' דיש לחלק בין אשה לעבד כו' עכ"ל ומיהו באשה נמי לר"א פליגי רבי מאיר ורבנן ובע"מ שאין לבעליך רשות בו כדקאמר התם לרב דאי אמר לה מה שתרצי תעשי דקנה יתהון בעל כו' ורב כרבי מאיר ויש לדקדק לדברי ר"י מאי פריך מדר' מאיר אדרבי מאיר מהך דמעשר שני דע"מ שתפדי בו את המעשר הא ר"מ מודה לר"א בכה"ג באשה דלא קנה הבעל כמו שאתה נותן לפיך ויש לישב דמ"מ פריך דר"מ אדר' מאיר ודרבנן אדרבנן דסברתם הכא הפוכה מסברתם גבי ע"מ שתפדי כו' דהכא בע"מ שאין לבעליך רשות בו לר"מ קני הבעל טפי מלרבנן וגבי מעשר בע"מ שתפדי כו' קני הבעל טפי לרבנן מלר"מ וקצת יש להוכיח כן מתוך

שמעתין אף לפירוש רבינו תם דלא מחלק בין אשה לעבד דלא פריך אלא מסברתם דלר"א הא איכא לאוקמא פלוגתייהו גבי מעשר בע"מ שאין לבעליך רשות בו דקני גם לרבנן ולא תקשי מדרבנן אדרבנן דלא פליגי לעיל אלא בע"מ שתצא לחירות ולרב ששת נמי דמוקי פלוגתייהו לעיל דוקא בע"מ שאין לרבך רשות בו אבל בע"מ שתצא בו לחירות מודה ר"מ דלא קני איכא לאוקמה פלוגתייהו במעשר בע"מ שתפדי בו את המעשר ולא תקשי מדר"מ אדר' מאיר אלא דמ"מ פריך דסברתם במעשר הפוכה מדלעיל ומיהו בהא איכא למימר דשפיר פריך כפשטיה דמ"מ תקשי מכל שכן לרב ששת מדרבנן אדרבנן ולר"א מכ"ש תקשה מדר' מאיר אדר"מ גם קשה לפי' ר"י לא מישב ההוא סוגיא דפסחים דמוכחא כרב ששת ודברי ת"י ודברי הרא"ש נכונים בזה דדברי ר"י אין כאן מקומם ולא בא ר"י כלל לדחות דברי ר"ת דלעיל אבל מקומם לעיל אהא דקאמר אין קנין לעבד בלא רבו ואין קנין לאשה בלא בעלה כו' דאין קנין שלהם שוה בכל ענין אבל בפלוגתייהו דהכא שוין הן עבד ואשה אלא דלא דמי לגמרי דאשה כו' עיין באורך ברא"ש ותו לא מידי ודו"ק:

בד"ה אלא בזוזי כו' לכן ג"ל דזוזי דידה מיירי כשהקנה לה אחר מנה על מנת שאין לבעלה רשות בו כו' שאין הבעל אוכל פירות עכ"ל לא ידענא היכן פירשו כן לעיל דאדרבה בהדיא כתבו לעיל דהא דאין קנין לאשה בלא בעלה היינו שהבעל אוכל פירות כו' והיינו לר"א לכ"ע ולרב ששת מיהת לר"מ אין קנין לאשה בלא בעלה בע"מ שאין לבעליך רשות בו ובת"י אלו הדברים אינן שם ולולי דבריהם שלפנינו הייתי יכול לפרש בזוזי דידה כו' היינו שנתן לה הבעל במתנה דבהנהו זוזי ודאי קנתה האשה לגמרי ואין לבעל בהן אפילו פירות כמ"ש התוס' לעיל ודו"ק:

בד"ה תנא יוצא בשן כו' משום דסבר צריך גט שחרור עכ"ל ומתני' דידן בהא לא סבר כר"מ דאמר לקמן דאין צריך גט שחרור וק"ל:

דף כד:

בד"ה סמויה וחטטה כו' ואע"ג דלעיל אמר כהויה וסמאה כו' עכ"ל ומיהו מהא דקתני לעיל שינו נדודה והפילה דאם אינו יכול להשתמש בה כבר אין יוצא בה לחירות קשה דהא נמי עשאו מחוסר אבר כמו סמויה וחטטה ויש ליישב ודו"ק:

גמ' ותנא תונא כו' יכול כו' נחטטה עינה ת"ל מהעוף כו' מת"י תימה דלא דמי לעוף שמתחלה לא היה בו דבר שראוי ליפסל בו דאפילו עינו סמויה בה לא היה פסול אבל עבד הרי היה בו מתחלה דבר הראוי לצאת בו עכ"ל ודו"ק:

בפרש"י בד"ה שהתורה זכתה לו דכתיב בהדיא עכ"ל ולפי זה לא הוה אצטריך לן להך צריכותא דעבד לעיל בשן ועין אלא דאצטריך להו למכתב בהדיא לאשמועינן דלא צריכי גט שחרור ולפי' ר"ת בתוס' דגט זה אינו אלא מדרבנן כו' ניחא וק"ל:
בד"ה אי כתב חפשי בו' וכי אתא ישלחנו לשאר ראשי אברים כו' עכ"ל אין רצונו לשאר ראשי אברים דצריכין גט שחרור דהא לר"מ קיימינן ואיהו ס"ל דבכולן לא בעי גט שחרור אלא דר"ל לגופיה דשאר אברים כגון תלש זקנו כו' דלעיל דדריש ליה ישלחנו רבויא הוא ודו"ק:

דף כה.

תוס' בד"ה רבי מדמה ליה לטומאה וא"ת כו' דע"כ ליכא לדמויי לטבילה שהרי שן ועין כו' עכ"ל ויש לדקדק לרבנן דפליגי עליה דרבי בראשי אברים ומדמו להו לטבילה דהוה הלשון כטמון כמו בהזאה תקשי להו שהרי שן ועין דהוה גלוי לעבד כו' ולגבי טבילה הוה כטמון ויש ליישב דודאי לרבנן דהזאה לטבילה מדמינן לענין ראשי אברים נמי לגבי לשון לטבילה מדמינן דהוי כטמון ובשן ועין דוקא הא גלי קרא בעבד דהוי כגלוי ולא מדמינן ליה לטבילה אבל לרבי כיון דהזאה גופה לא מדמינן לטבילה אלא לטומאה אית לן למימר נמי כיון דלגבי דשן ועין לגבי עבד הוי גלוי ולא מדמינן ליה לטבילה גבי לשון נמי לא מדמינן ליה לטבילה אלא להזאה ולטומאה דטפי מסתבר לדמויי בעבד לכולי מלתא להזאה ולטומאה ממה שנאמר לחצאין לדמויי בעבד בשן ועין להזאה ולטומאה כדגלי קרא ובלשון לטבילה ובהכי ניחא דקשיא לן אמאי לא פליגי נמי בהזאה בשן ועין דמאן דמדמי ליה לטומאה הוי כגלוי ומאן דמדמי ליה לטבילה הוי שן ועין כטמון די"ל לרבנן דמדמי לה נמי לטבילה מ"מ כיון דבעבד גלי לן קרא בשן ועין דליכא לדמויי לטבילה ה"נ אית לן למימר בהזאה ודו"ק:

דף כה:

בד"ה בהמה גסה כו' ומיהו הך פירכא איכא לשנויי ולחלק בין מקח כו' עכ"ל ר"ל כל הנך קושיות דהא קושיא שהקשו ממתניתין דהתם ושהקשו נמי משמואל דהתם ודאי דמתרצא נמי בהכי ואין להקשות לפי תירוצם דלכך לא פריך לר"מ ולר"א במציאה ונכסי גר לגבי פיל משום כיון דלא אפשר במסירה מודו דקונה במשיכה א"כ ה"נ נימא לרבי שמעון בפיל דמודה דיקנה במשיכה משום דלא אפשר בהגבהה די"ל דודאי לר"מ ולר"א

בין קנין דמקח וממכר ובין קנין דמציאה ונכסי הגר איכא לפלוגי בהכי אבל לר"ש כולה במקח וממכר בין פיל לשאר בהמות לא מסתבר לפלוגי בהכי ודו"ק:

בא"ד מסירה קונה ברה"ר משום דלא אפשר כו' משיכה קונה בסימטא כו' לאו אורח ארעא למקניה במסירה כו' עכ"ל בתוס' דב"ב הקשה ר"ת לפי' רשב"ם אמאי לא משני הכא דמתני' איירי ברה"ר דלא שייך משיכה ורב איירי בסימטא בו' עכ"ל ע"ש ודו"ק:

בא"ד משמע דאי הוה מוקי לה בסימטא לא הוה קשיא מידי ואי מסירה קונה בסימטא אפילו כו' ה"ל למפרך הכי לימא כו' עכ"ל דבריהם אינן מובנים לי דהא לפירוש ר"ת דמסירה עדיפא ע"כ רבי דקאמר במסירה היינו דוקא במסירה וחכמים פליגי אף במשיכה ולא חש ר"ת להאי לישנא דעד שימשכנו כמו שהקשו התוס' לעיל לפרש"י וא"כ אי הוה מוקמי לפלוגתייהו דרבי וחכמים בסימטא לא הוה קשיא מידי לימא אביי ורבא דאמרי כרבי כו' דהא אדרבה אינהו בסימטא אף במשיכה קאמרי לפי' ר"ת והיינו דלא כרבי דאמר במסירה דוקא אלא כרבנן דפליגי עליה וסבירא להו אף במשיכה ובתוס' שם בד"ה במאי אוקימתא כו' הקשו שם בהיפך לפר"י דמשמע דאי מיירי בסימטא ניחא כו' ע"ש וצ"ע ודו"ק:

דף כו.

בד"ה אמר קרא שדות כו' משום דדלמא ה"מ מעכו"ם כו' עכ"ל ולעיל בר"פ גבי קדושי אשה אע"ג דבעכו"ם איירי מ"מ יליף מיניה בג"ש דקיחה קיחה וק"ל:

בד"ה ולמה כתב כו' וא"ת ולמה כתב לו בלשון מתנה כו' וי"ל דב' שטרות כו' עכ"ל מת"י ונראה דאיירי שפיר בשטר אחד והא דכתב ליה בלשון מתנה לפי שהאמת הוא כך והא כו' עכ"ל ור"ל דהאמת הוא כך וכדי שיקנה בשטר בלא דמים דאי הוה כתב מכר לחוד לא הוה קני בשטר עד שיתן דמים וכן הקשה מהר"י אב"ן לב לדברי התוס' וק"ל:

בד"ה ובוידוי פי' כו' אלא משום דבירושלמי פריך כו' אמאי לא תני ובוידוי כו' וגם משמע מי שאין לו קרקע כו' עכ"ל דבריהם תמוהים ממה שכתבו וגם משמע מי שאין לו קרקע מתודה בו' היינו כפרש"י וגם מה שכתבו דבירושלמי פריך כו' אמאי לא תני ובוידוי כו' ליתא התם הכי ודברי התוס' שכתבו בפרק לא יחפור על פרש"י דאיתא בירושלמי דאף בוידוי בעי קרקע ובפי' הר"ש במס' פאה כתוב דאיכא פלוגתא בהא בירושלמי וצריך עיון בכל זה דבירושלמי שלפנינו נראה כפרש"י דהכא ובפרק לא יחפור ודו"ק:

דף כו:

בד"ה מעשה ברבן גמליאל כו' ועוד קשה דבסיפא תני אמר רבי יהושע תרומת מעשר כו' למה הוצרך לזה כו' עכ"ל כצ"ל והוא סיפא דהך מתניתין דפ"ה דמעשר שני דמייתי לה הכא וקושייתם אינה מובנת לי דאע"ג דלא הוצרך לזה בשביל בני ביתו של רבי יהושע מ"מ הוצרך לומר כן מפני בני ביתו של ר"ג שמא יאכלו ממנו וצ"ע:

בא"ד וכן משמע בתוספתא דמס' מעשר שני כו' שהיו פירותיו כו' עכ"ל גם דבריהם אלו בכללן משנה שלמה היא בפ"ה דמעשר שני וקצת בשינוי לשון ביעור כיצד נותנין תרומה ותרומת מעשר לבעליה מעשר ראשון לבעליו מעשר עני לבעליו מעשר שני וביכורים מתבערין בכל מקום רש"א כו' מי שהיו פירותיו רחוקים כו' ומעשה בר"ג כו' וכ"כ התוס' בהדיא לקמן כדקתני במתני' כו' וכ"ה בתוס' פ"ק דב"מ וכן צריך להגיה כמו שהוא במתני' שכתבנו שמתבערין בכל מקום דקתני בסיפא דמלתא קאי על מעשר שני ובכורים דהיינו צריך לבערם מן העולם כמ"ש התוספות לקמן וכמ"ש הר"ש במקומו שם ודו"ק:

דף כז.

בא"ד שכבר הזהירום שלא יאכלו כי לא היה מתוקן כו' עכ"ל ולשון התוס' בפ"ק דב"מ אינו כן לכאורה שכתבו ופר"ת דשנת הביעור היה וכבר הפרישן כו' ע"ש וכתב מהרש"ל דהתוס' דהכא ס"ל שמתחלה לא הפרישן ולישנא דמתניתין מסייעו שאני עתיד למוד אלא אפשר בביתו אמר מקודם מה שאני עתיד להפריש יהא מעושר רק כו' וכן פירש הר"ש בסדר זרעים ע"ש עכ"ל הא ודאי דלישנא דצבורין ואני עתיד למוד כו' משמע דמעולם לא הפרישן והר"ש בפירושו שפירש דמקודם לכן אמר מה שאני עתיד להפריש יהא מעושר לא הוצרך לכך אלא למאן דאמר מתנות שלא הורמו לאו כמי שהורמו דמיין ואינו יכול לזכותן ומקודם לכן דקאמר שאמר מה שאני כו' היינו אפילו בספינה ולא כמו שהבין מהרש"ל דבביתו אמר כן והשתא התוס' דהכא נמי ס"ל הכי דבספינה מקודם שקרא שם לבעלים דהיינו לר"י ולר"ע ולר"א אמר מה שאני עתיד להפריש יהא מעושר וה"ה דקבע להם מקום בצפונו או בדרומו אלא שלא הזכיר בברייתא רק מה שהוצרך לעשות משום ביעור והשתא בביתו לא עישר כלום והוצרך להזהירם בביתו שלא יאכלו כמ"ש התוספות הכא וגם לשון התוס' דפ"ק דב"מ שכבר הפרישן יש לכוון בדרך זה שלא הפרישן בביתו אלא שאמר כן בספינה מה שאני עתיד להפריש כו' כדי שיוכל לזכותן וכמ"ש הר"ש ותו לא מידי ודו"ק בד"ה נתון ליהושע כו' וי"ל דסבר קנסא לעניים ור"י

עני היה כו' ולמ"ד קנסא לכהנים איכא למימר דיהיב ליה כר"ע כו' עכ"ל כצ"ל ודבריהם מבוארים ע"פ מאי דאמרינן בפרק יש מותרות דפליגי אמוראי מאן דאמר קנסא לעניים ומ"ד קנסא לכהנים ולמ"ד נמי קנסא לכהנים איכא פלוגתא לראב"ע דמקמי קנסא הוי ללוי ולכהן לבתר קנסא לכהן ולא ללוי ולר"ע דמקמי קנסא היה ללוי ולא לכהן לבתר קנסא אף לכהן ועיין בזה בתוס' שם ובפ"ה דמס' מעשר שני בפירוש הר"ש:

בד"ה ומקומו מושכר לו בסיפא קתני נתקבלו שכר זה מזה ותימה למה לא הקנה כו' עכ"ל עיקר קושייתם אסיפא דלא הוו צריכין לקבל שכר זה מזה דבקנין המקום בחליפין אף בשאלה הוה סגי ותירצו ושמא אין שכירות כו' וה"ה בשאלה וכן נראה מדברי התוס' פרק קמא דב"מ ובפי' הר"ש פ"ה דמעשר שני וע"ש וק"ל:

בא"ד דאמר התם כשם שהקרקע נקנית בכסף ובשטר ובחזקה כך שכירות כו' ובחליפין לא קתני עכ"ל צ"ע לדבריהם דאין זה מוכרח דהא לעיל לגבי מכירת קרקע בלחוד קתני במתני' דנקנית בשטר ובכסף ובחזקה ולא קתני נמי חליפין וע"כ דהיינו טעמא משום דליתא במטלטלין קתני ודאיתא במטלטלין לא קתני כדאמרינן לעיל גבי עבד כנעני וא"כ ה"נ נימא הכי לגבי שכירות קרקע דאיתא במטלטלין לא קתני וק"ל:

דף כז:

בד"ה אלא דקני לה כשהיא ארוסה וקא משקי לה כשהיא נשואה כו' עכ"ל ר"ל ואיסתתרה נמי כשהיא ארוסה כדאמר בגמ' ועיקר קושייתם אסתירת ארוסה וק"ל:

בד"ה ה"ג אלא כו' ול"ל האי קרא הל"ל מבלעדי אישך ולא שקדמה כו' עכ"ל וכן אהא דקאמר אלא דקני לה כשהיא ארוסה ונסתרה כשהיא ארוסה וקא משקי כו' ונקה האיש מעון וגו' איכא לאקשויי הכי למה ליה האי קרא להך מלתא הל"ל מבלעדי אישך וגו' והכי פרכינן בהדיא בפרק ארוסה אלא טעמא דכתיבי הני קראי הא לאו הכי ה"א ארוסה שתיא והא כו' מבלעדי אישך ולא שקדמה כו' ומתרץ לה כדברי התוס' כגון שבא עליה ארוס כו' וק"ל:

בא"ד וא"ת לרב כו' אם כן צריך לאוקמא דקני לה כשהיא ארוסה כו' עכ"ל לישנא דצריך הוא מגומגם ובספרים מדויקים הגיהו יכול לאוקמא כו' וק"ל:

דף כח.

בד"ה כיצד החליף כו' אבל ללוי קשה היאך יפרש לוי החליף שור כו' עכ"ל מלשון חליפין דקתני ברישא ובעלמא דקרי ליה חליפין ל"ק להו ללוי דמפרש ליה שם בההיא

הנאה דקא מקבל מיניה גמר ואקני ליה אבל מלישנא דהחליף שור בפרה וחמור בשור משמע כמשמעו שור תחת הפרה וחמור תחת השור ואהא קאמרי דמ"מ אור"י דיש לפרש החליף כו' והלשון הכא קצת דחוק ובתוס' בפרק הזהב מבואר יותר המחליף פרה בהנאת קבלת חמור וכן החליף שור כו' עכ"ל גם כתבו שם דלפי זה הא דקתני לעיל כיון שזכה זה נתחייב כו' בין אי גרסינן זה שני או ל"ג ליה יש לפרשו כמו לרב כיון שזכה זה פירוש המוכר בהנאה שקבל ממנו כו' ע"ש וק"ל:

דף כח:

בפרש"י בד"ה ה"ק יש דמים כו' כולה מתני' חדא מלתא קאמר ובמטבע עסקינן כו' עכ"ל למסקנא ודאי דחדא מלתא ממש היא דכל הנעשה דמים כו' איירי ממש בגוונא חדא כיצד החליף דמי שור בפרה כו' וסיפא דכיצד כו' פירוש דרישא דכל הנעשה דמים אבל למאי דס"ד מעיקרא לא הוה מיירי בחדא מילתא ממש דרישא דכל הנעשה דמים כו' איירי במטבע דחליפין וסיפא דכיצד החליף שור כו' איירי בדמים שקונים כמו חליפין דהיינו דמי שור בפרה כו' ובהא הוה כולה חדא מלתא דכולה במטבע איירי וק"ל:

בד"ה כיצד החליף דמי שור כו' א"ל מוכר השור הרי מעות שאתה חייב לי כו' מעות הללו קונים כו' עכ"ל התוס' בפרק הזהב הקשו בזה דהא מלוה ממש הוא וכיון דלא מצי לקדש אשה ה"נ לא יוכל לקנות בהן כמ"ש התוס' גם לעיל ותירצו דאיירי בהנאת מחילת דמי שור דבהנאת מחילת מלוה יוכל לקדש אשה כדאמרינן לעיל ומיהו לא מצי למתני בפשיטות הכא הכי בשאר מלוה דכיון דשכיח הוא גזרו בהו רבנן דשמא יאמר לו נשרפו כו' וק"ל:

תוספות בד"ה הניחא לרב ששת כו' אבל כל דבר אחר אפילו שור חי כו' עכ"ל ליתא מפורש הכא בפרש"י אבל בפרק הזהב מפורש הכי בהדיא בפרש"י וכתב דל"ג בשר שור ע"ש וכן הבינו התוס' בפרש"י דהכא ולא מסתבר להו לומר דשור חי עדיף ממטלטלין והוה כלי ממש כמ"ש מהרש"ל ודקדק כן מדלא כתב בשמעתין דהכא נמי ל"ג בשר שור אלא בודאי סבירא ליה בשמעתין דהוא כלי ומש"ה לא מתיישב לשון כיצד דהא מתחלה איירי במטלטלין וע"כ צריך להגיה בשר שור שהוא גם כן פירות כמו מטלטלין כו' עכ"ל ודבריו אינן מבוארין לי דהא למאי דמוקי ליה כל הנישום כו' דהיינו כל המטלטלין ניחא ליה בלשון כיצד החליף שור בפרה כו' ממש וע"כ משום דהוה נמי מטלטלין ולא הגיה בשר שור בפרה כו' אלא למאי דסלקא דעתין מעיקרא דמטבע נעשה חליפין דלא איירי כיצד בשור חי דמיקרי מטלטלין אלא בבשר שור דלא הוה מטלטלין כמו מטבע ומה

שהקשה מהרש"ל דאי שור חי לא מיקרי אלא מטלטלין וכפרש"י דמציעא אם כן אמאי לא פריך לרב נחמן דאמר נעל אין מידי אחרינא לא ואפילו מטלטלין לפרש"י בפשיטות מהך מתניתין דהחליף פרה בחמור יש לומר ודאי הוי מצי למיפרך הכי אלא דניחא ליה למיפרך גם מרישא דכל הנעשה דמים כו' בין למאי דס"ד מעיקרא ובין לפי המסקנא כפרש"י ותו לא מידי ודו"ק:

בא"ד אבל עוד קשה דתניא בפרק הזהב פרתך בכך וכך וחמורך בכך וכך כו' עכ"ל כצ"ל דברייתא היא שם ובהך ברייתא מוכח דחליפין בכליו של קונה אלא דלוי מוקי לה כתנאי דפליגי התם בברייתא אבל אי הוה מתני' ודאי דהוה תקשי ללוי כמו שהקשו לעיל ללוי ממתני' דהכא דליכא לתרוצי התם כמו שתירצו לעיל וק"ל:

דף כט.

בפרש"י בד"ה תפדה תפדה כו' כלומר קרי ביה תפדה עכ"ל משום דכל מלות תפדה דכתיבי בקרא גבי בכור לפי נקודות הקרי ולפי ענינו בקרא משמע שהוא צווי לפדות אחרים הוצרך לומר דקרי ביה נמי תיפדה לפדות את עצמך אבל לקמן גבי הא דמחייב איהו למגמר נפשיה דכתיב ולמדתם כו' לא הוצרך לפרש קרי ביה דלאו מולמדתם את בניכם יליף ליה דלפי נקודות הקרי ולפי ענינו משמע שהוא צווי ללמד את אחרים אלא מקרא אחרינא בפשיטות יליף לה דהיינו ולמדתם אותם ושמרתם לעשותם דההוא לפי נקודות הקרי ולפי ענינו ללמוד את עצמו הוא ומהרש"ל הבין דלקמן מיתורא דולמדתם קדריש ליה והקשה דהכא גבי פדה תפדה אמאי לא יליף ליה נמי מיתורא ולאו קושיא היא דאימא דידע תלמודא שום דרשה בפדה תפדה ולקמן נמי גבי ולמדתם לא מיתורא קדריש ליה מקרא אחרינא אלא דההוא קרא אחרינא פשטיה הכין הוא כמ"ש והר"ן כתב ולמדתם ולמדתם לאו מקרא ומסורת דריש אלא שהכל בכלל המקרא דכיון שהוא מחויב ללמד לאחרים יש ללמוד תחלה עכ"ל לא ידענא מי הכריחו לכך דהא לפי מה שפרש"י דמתרי קראי ילפינן להו ללמד לאחרים מולמדתם את בניכם וללמוד בעצמו יליף ליה מולמדתם אותם ושמרתם וגו' כמ"ש הר"ן ג"כ בפירושו דהשתא כל חד מהני קראי משמעותיה הכי הוא ותו לא מידי ודו"ק:

גמ' כל שמצווה לפדות את עצמו מצווה לפדות אחרים כו' כל שאחרים מצווים לפדותו מצווה לפדות את עצמו כו' וק"ק דל"ל למימר כולי האי אלא דבפשיטות איכא למילף כל שאחרים מצווים לפדותו הוא מצווה לפדות אחרים וכל שאין אחרים מצווים לפדותו אין מצווה לפדות אחרים ויש ליישב ודו"ק:

דף כט:

בפרש"י בד"ה ככתובה בשטר כו' דאין זה אונאה שהרי מצות בנו עליו יותר ממצותו עכ"ל אע"ג דכ"ע סבירא להו דמצוה דגופיה עדיף בדאיכא נמי חמש משועבדים הכא קאמר ר"י דמצות בנו עליו יותר ממצותו דהיינו להקדים מצות בנו מבני חרי משום דמצותו היה כבר חל על אביו מיהו אי לאו דפליגי במלוה הכתובה בתורה כו' ולכ"ע הוי ככתובה בשטר דמיא לא הוי פליגי רבנן עליה דודאי ליכא אונאה כיון דמצות בנו עליו קודם מבני חרי היכא דאיכא נמי משועבדים למצות גופו והתוס' הקשו ע"ז דאדרבה כיון דלכ"ע מצוה דגופו עדיף בדליכא אלא ה' סלעים מבני חרי הכי נמי הכא בדאיכא נמי ה' משועבדים מצוה דגופו קודם לגבות מבני חרי ועוד הקשו בסוף דבריהם לפרש"י דמ"מ לא ה"ל למימר שזה מצותו על אביו אלא שמצות בנו עליו דהיינו לגבות מבני חרי קודם למצותו ומה שנדחק מהרש"ל בזה בפרש"י לא ידענא מי הכריחו לכך שהרי התוספות נתקשו בפרש"י בכל זה ודו"ק:

תוס' בד"ה ואזיל כהן כו' שעשאן אפותיקי לכהן כו' והיה לו אפותיקאות בשטר לכהן כו' עכ"ל נראה דלאו דעשה שטר אפותיקי ממש דאם כן ודאי דלא הוי גרע משאר מלוה הכתובה בשטר דגבי ממשועבדי' אלא כיון דכתיבה בתורה כמו שעשאה אפותיקי בשטר הוי קאמר גם בת"י לא הזכירו כלל שם דעשאן אפיתיקי בשטר לכהן אלא שהיו משועבדים מיצחק אבי יעקב דהשתא אינן יכולין לומר הנחנו לך מקום בנכסי יעקב כו' כמ"ש התוס' שלפנינו מיהו יש לעיין בדברי התוס' שלפנינו גם אם נפרש דלאו אפותיקי ממש קאמר מי הכריח אותם לפרש כלל דהוה כמו אפותיקי אמאי לא הוה סגי להו דהוה כמו שיעבוד בשטר בעלמא ויש ליישב שהצריכם לכך דאם נפרש דלא הוי אלא כשיעבוד בשטר בעלמא אכתי כיון דמצוה דגופו עדיף אע"ג דכבר הוא חוב שיעבוד על יצחק אביו מ"מ נכסי בנו יעקב שהם בני חורין קודמין לגבות מהן את פדיון נפשו אי לאו דהוי כמו אפותיקי בשטר על נכסי יצחק אביהם והוי כמו שנגבה כבר בפדיון בנו יעקב ולא יוכלו לומר הנחנו כו' ותו לא מידי ודו"ק:

בד"ה הא לן כו' נראה לרבינו תם איפכא כו' שאינו יכול כו' ועוד שהם עניים כו' עכ"ל ר"ל שאינו יכול להניח אשתו כו' כההיא דגיטין ועוד שהם עניים ואף במקומן בבבל קשה [להן] להרויח מזונותן של בני ביתו קודם שילמוד תורה והיינו הך דר"י דרחיים בצוארו כו' דמשמע אף במקומן ילמדו תורה ואח"כ ישאו אשה ובהיפוך בבני א"י דליכא בהו ההיא דגיטין ליליך מא"י לבבל וגם ליתא בהו ריחיים בצווארו כו' דעשירים המה וק"ל:

בא"ד ומיהו פעמים שגם בני א"י כו' אלא רובם היו לומדים במקומן כו' עכ"ל הוצרכו לזה לפי' ר"ת דפעמים שגם בני א"י כו' דהא שמואל הוה בבבל ועמהם היה מדבר הלכה נושא אדם אשה כו' ומיהו בע"כ רובם היו לומדין במקומן דאל"כ הוה הרהור דרובן ולא הוה קאמר הלכה נושא אדם כו' כמ"ש לעיל דאכתי איכא הרהור בכה"ג וק"ל:

דף ל.

גמרא יתר עליו תהלים שמנה כו' בת"י ותימה דע"כ בחומש יש יותר דאפילו אם יהיו פסוקי תהלים מג' תיבות בלבד א] אינו כ"כ כמו שיש בחומש עכ"ל ולא הבנתי התמיהה ב] כיון דמסיק בחומש נמי לא בקיאינן אימא דג' או ד' פסוקים דילן בחומש הוא חדא דידהו וק"ל:

שם ושננתם שיהיו דברי תורה מחודדים כו' רש"י כתב הך דרשה בפירוש החומש וכתבו הרא"ם בשם הספרי גם כתב הרא"ם שדרשו כן מדלא כתיב ולמדתם ומתוך שמעתין נראה שדרשו כן מדלא כתיב ושניתם אלא ושננתם דמשמע לשון חידוד ושנון וק"ל:

דף ל:

תוס' בד"ה שיש רשות אחרים עליה ואע"ג דמעשה ידיה כו' עכ"ל מעשה ידיה לא שייך הכא גבי מורא אלא גבי כיבוד כדלקמן ועיין בזה בראי"ם וק"ל:

דף לא.

בד"ה כבד את כו' משמע שהעדיפו על כבוד המקום כו' מהונך דהיינו ממחוננך כו' עכ"ל כצ"ל ולולי דברי התוס' היה נראה לפרש שהעדיפו המקום דממחוננך משמע דלא בקש אלא אם נתן לך הקב"ה תן לו וכבד אותו דהיינו כדאמרינן משלו תן לו אבל בכיבוד אב ואם אף אם אין לך תתן להם דהיינו שצריך לחזר על הפתחים כו' וק"ל:

בד"ה כל העובר כו' היינו דמצי כייף ליצריה כדמוכח בפ"ק דחגיגה עכ"ל כהך דחגיגה איתא נמי לקמן בפרקין ע"ש ודו"ק:

דף לב.

בד"ה רבי יהודה כו' יכול אמר לו אביו אל תחזיר כו' שא"ל עסוק בכבודי כו' עכ"ל לכאורה מההיא דלקמן מניח אני כבוד אבא ועושה את המצוה כו' יש להוכיח כן בפשיטות דמצות החזרת אבידה קודמת לכבוד אב ויש לומר דהך דלקמן איכא לאוקמי דוקא במצוה אחרת כגון לקבור את המת כו' כפרש"י אבל במצות החזרת אבידה לחבירו

לא איירי ביה דודאי נדחית מפני כבוד אב ואם כיון דכבוד אב ואם קודם לאבידתו מכ"ש דהוי קודם לאבידת חבירו דהא אבידתו קודמת לאבידת חבירו ולהכי איצטריכו להך דפרק אלו מציאות דבהדיא קאמר שם יכול א"ל אביו אל תחזיר כו' דאבידת חבירו קודם לכבוד אב ואם והתם יליף לה מקרא ע"ש וק"ל:

בד"ה אורו ליה כו' אין לאב ממון והבן יש לו דצריך הבן לפרנסו משלו דלא יהא אלא אחר כו' ועוד ראיה מירושלמי כו' עכ"ל דבריהם סותרים אהדדי דממה שכתבו מתחלה דצריך לפרנסו משלו היינו דוקא אם יש לו לבן ואין לו לאב ובתורת צדקה וכמפורש בהדיא בראש"ש ובר"ן ולבסוף כתבו ראייתם מירושלמי דאם אין לו לאב וגם אם אין לו לבן צריך לחזר על הפתחים משום מצות כיבוד ומינה דמכ"ש אם יש לו לבן ואין לו לאב דצריך לפרנסו משום מצות כיבוד והר"ש בריש מסכת פאה הרגיש בזה ותירץ למאי דמסיק הכא נ"מ לבטול מלאכה ה"נ ה"ק שאם יבטל ממלאכתו בשביל כבוד אביו יהא צריך לחזר על הפתחים בשביל עצמו ואין לומר דמ"ד משל אב מודה דאי לית ליה לאב דחייב הבן משל עצמו דא"כ כי פריך כו' אף כבד אביך בחסרון כיס לוקמא בדלית ליה לאב אלא ודאי כו' עכ"ל וכהאי גוונא כתב הרא"ש והר"ן בשמו אבל דברי התוספות שלפנינו סתומים בכל זה במקום שהיה להם לפרש גם בת"י כתבו אהא דקאמר ואי אמרת משל אב כו' לא מסתבר ליה לאוקמא דוקא באין לו לאב עכ"ל וצ"ע ודו"ק:

דף לב:

בד"ה מ"ש דפלגינהו כו' דא"כ היינו איסי בן יהודה כו' עכ"ל דע"כ איסי בן יהודה ביניק וחכים כר"י הגלילי ס"ל כמ"ש הרא"ש והר"ן בהוכחות ע"ש וק"ל:

בא"ד אדרבה לא לכתוב אלא זקן דהא נמי אמר זקן בלא שיבה כו' זקן ממש משמע כו' עכ"ל יש לדקדק בדבריהם אמאי לא תקשי להו לרבנן נמי דלא נכתוב רק זקן לחודיה דליכא למימר דאי לאו שיבה סד"א דזקן היינו יניק וחכים לחוד דא"כ תקשי להו לרבנן כמו שהקשו לר' יוסי הגלילי למה ל"ל דטעמייהו דרבנן דאי כר"י הגלילי נכתוב מפני שיבה תקום והדרת תקום והדרת פני כו' הל"ל דלא נכתוב רק זקן לחוד דמשמע שפיר יניק וחכים ואם נאמר בזה כמו שתירץ הרא"ש לרבנן דאי לא הוה כתיב שיבה רק זקן ה"א זקני השוק השתא דכתיב זקן בתר שיבה מצרכינן לרבנן זקן וחכם א"כ לר"י הגלילי נמי איכא למימר הכי דאי לאו שיבה ה"א זקני השוק השתא דכתיב בתר שיבה יניק וחכים משמע כמ"ש הרא"ש ע"ש ויש ליישב בדוחק ודו"ק:

בא"ד דודאי יניק וחכים צריך שיהא מופלג כו' אבל אם היו שוים בחכמה כו' צריך שיעמוד היניק מפני הזקן כו' עכ"ל יש לדקדק בזה דמי הכריח אותם לומר דיניק וחכים צריך שיהא מופלג דא"נ זקן דקרא יניק וחכים שאינו גם כן מופלג מ"מ איצטריך למכתב תרוייהו להשמיענו דיניק וחכים צריך לעמוד מפני הזקן וחכים ויש ליישב דבקרא לא משמע להשמיענו להקדים אלא ממילא משתמע כיון דבעי ביניק וחכים מופלג ובזקן לא בעי מופלג ע"כ בתרוייהו מופלגין צריך שיעמוד היניק מפני הזקן ודו"ק:

דף לג.

בד"ה אין בעלי אומניות רשאין כו' דמיירי בעוסקין במלאכת אחרים כו' עכ"ל והך דכל בעלי אומניות עומדין מפניהם כו' לא מסתברא ליה לאוקמי במלאכת עצמן דוקא וק"ל: **גמ'** ואמר ליה שמא בהן יושב ומהרהר כו' מת"י לא היה צ"ל בהן ה"ה בשאר דברי תורה אלא הא דקאמר הכי סוד ה' ליראיו כדאיתא בב"ר דאמר רבי חייא יבא עלי אם לא הייתי מסתכל בספר תהלים עכ"ל וק"ל:

דף לג:

תוס' בד"ה אין תלמיד חכם רשאי לעמוד כו' שמא קמו מפניו שחרית וערבית כו' עכ"ל ולשון ת"י ותימה וכי כל הני דלעיל איירי כשלא קמו ערבית ושחרית כו' וצ"ל אינו רשאי אינו חייב כדפ"ל עכ"ל:

דף לד.

בפרש"י בד"ה ונקיש מזוזה לת"ת כדאיתקש בפרשה שניה כו' עכ"ל דליכא למימר מדשני בפרשה ראשונה להפסיק ביניהם בתפילין אשמועינן דלא להקיש לת"ת דהא בפרשה ראשונה א"נ נקיש מזוזה לתפילין דסמיך ליה נילף מזוזה לפטור כמו תפילין ולא נקט ת"ת דסמיך ליה בפרשה שניה אלא משום דתפילין גופייהו מת"ת קאתי וק"ל: **שם** בד"ה האזרח להוציא את הנשים ברייתא היא כו' עכ"ל יש לדקדק אמאי לא קאמר דכל מ"ע שהזמן גרמא גמרינן מסוכה דפטר בה נשים מדכתיב האזרח דהא סוכה קתני לה הכא ברישא דברייתא מקמי דנקט תפילין ולא הוה ב' כתובים לגבי תפילין דהא איצטריך סוכה לפטור דלא נילף ט"ו ט"ו ממצה ויש ליישב דחדא מתרתי או מתלתא נקט דה"ה דהמ"ל דגמרינן לה מראיה כדלקמן וכה"ג כתבו התוס' לקמן דנקט כל מצות עשה שלא הזמן גרמא גמרינן ממורא והוה מצי למינקט מזוזה דנקט לה בברייתא ומורא לא נקט בברייתא כלל ועי"ל הכא דנקט תלמודא טפי תפילין משום למאי דמסיק דלמידין

מב' כתובים אלא דגמרינן מתפילין דכל התורה הוקשה ליה מדכתיב למען תהיה תורת ה' בפיך ודו"ק:

תוס' בד"ה תפילין כו' למ"ד ציצית חובת טלית היא כיון דכלי קופסא כו' עכ"ל משמע להו מ"ד נמי ציצית חובת טלית היא מצי סבר נמי כר"ש דלילה לאו זמן ציצית הוא והיינו כמ"ש לקמן דכלי יום חייבין אפילו בקופסא וק"ל:

בד"ה גברא בעי חיי כו' אין סברא לומר דנחייבו נשים בת"ת משום סברא דגברי כו' כיון דאשכחן מיעוטא כו' עכ"ל ובהכי ניחא דלעיל גבי מורא בעי קרא דתיראו לרבות נשים ולא נימא דתיפוק ליה משום דכתיב גבי כבוד יאריכון ימיך וכי גברא בעי חיי כו' דהתם נמי כתיב מיעוטא דאיש דמפקי ליה נמי מהך סברא דגברי כו' ולכך בעי קרא דתיראו לרבות נשים אבל אין לחלק בין כיבוד למורא מדקאמר התם בסיפא דהתם מה ת"ל איש איש סיפק בידו לעשות דההוא בכיבוד שייך ולא במורא וכמ"ש לעיל לדברי התוספות והרא"ם ודו"ק:

דף לד:

בד"ה סד"א נילף כו' ל"ל האזרח להוציא את הנשים דגבי סוכה פשיטא דפטורות כו' עכ"ל יש לדקדק בזה דהא אי לא הוה כתיב קרא במצה לא הוה ב' כתובים והוה ילפינן שפיר כל מצות עשה שהזמן גרמא מהקהל לחיובא ולא לפטור מראיה דכל היכא דאיכא לאקושי לקולא ולחומרא מקשינן ושפיר אצטריך האזרח לפטור בסוכה ושוב הוה יליף ט"ו דמצה מט"ו דסוכה לפטור ויש ליישב דבריהם הכא למאי דלא אסיק אדעתיה אכתי הך מילתא דב' כתובים ועוד למאי דמסיק לקמן דב' כתובים מלמדין אלא דהוקשה כל התורה לתפילין לפטור מדכתיב תורת ה' בפיך קשיא להו שפיר אם כן לא הוה איצטריך שום קרא לפטור בסוכה נשים אי לאו מדאיצטריך דבמצה חייבות הנשים והשתא ניחא לקמן דקאמר אי לא כתב מצה ה"א נילף ט"ו ט"ו מחג הסוכות דהיינו לפטור דודאי כן הוא למאי דלא אסיק אכתי דנילף כל התורה מתפילין מהיקשא דלקמן אלא במה מצינו מתפילין או מראיה דהשתא אי לא הוה כתיב גם האזרח בסוכות ה"א דנילף ליה לחיובא מהקהל ולא לפטור מתפילין וראיה דטפי אית לן לאקושי לחומרא ולכך איצטריך האזרח לפטור ושוב ילפינן ט"ו דמצה מט"ו דסוכה לפטור ומהרש"ל גם מהר"י אב"ן לב נדחקו בזה לאין צורך כי הדברים ברורים כמ"ש ועוד הקשה מהר"י אב"ן לב בזה דכהאי גוונא איכא לאקשויי לקמן דלמאי איצטריך חיובא דנשים בהקהל דבלאו הכי ידעינן לה דאי פטורות ל"ל זכורך בראיה להוציא הנשים דהא פשיטא דפטורות

דהוה מצות עשה שהזמן גרמא אלא ש"מ דנשים חייבות בהקהל ולהכי איצטריך זכורך להוציא הנשים דלא נילף ראיה מהקהל והך קושיא ליכא לתרוצי כי הכא גבי האזרח דה"א דאתי לרבויי נשים דזכורך לא משמע כלל לרבות נשים אלא למעט ע"כ תוכן דבריו ונראה דהך קושיא נמי ל"ק למאי דבעי למימר דהוה מצה והקהל ב' כתובים דהא אי לא הוה כתיב חיובא דנשים בהקהל הוה ילפינן שפיר כל מצות עשה שהזמן גרמא ממצה לחיובא ולא מתפילין וראיה לפטור דלחומרא מקשינן ושפיר אצטריך זכורך לפטור בראיה ושוב יליף לפטור נשים בהקהל בג"ש דראיה ראיה מראיה אלא דקושיא זו יפול ג"כ דוקא למאי דמסיק דהוקשה כל התורה לתפילין לפטור וא"כ לא הוה אצטריך פטור דנשים בראיה אי לאו מדאיצטריך דחייבין בהקהל מיהו עדיפא איכא לאקשויי בזה למאי דמסיק דב' כתובים מלמדין ולא איצטריך הקהל משום ב' כתובים דאין מלמדין אלא דהוקשה כל התורה לתפילין לפטור ל"ל חיובא דהקהל דהא איכא למילף מכ"ש מתפילין וממצה כדמסיק לקמן וכמ"ש התוס' שם וע"כ נראה בזה דאע"ג דאיכא למילף מכ"ש מתפילין וממצה טרח וכתב לה קרא במפורש בהקהל דנשים חייבות דכה"ג אמרינן לעיל גבי נערות ובגרות מלתא דאתיא בק"ו טרח וכתב לה קרא ומינה אע"ג דהוה שמעינן לה נמי במדאיצטריך זכורך טרח וכתב לה קרא במפורש לחייב נשים בהקהל אבל גבי מצה הכי קא קשיא להו כיון דהך דרשא דכל שישנו כו' נמי אינו מפורש אלא הקישא בעלמא למאי אצטריך ליה דהא שפיר שמעינן ליה במדאיצטריך האזרח אע"ג דאינו מפורש הא בהך דרשא דכל שישנו כו' נמי אינו מפורש ותו לא מידי ודו"ק:

בד"ה ונילף מת"ת וא"ת כו' עי"ל דסברא הוא למילף טפי מת"ת ממורא דשאני כו' עכ"ל כתב מהרש"ל לפי הנך שינויי לא ס"ל לשנויי דלעיל דיליף ממזוזה וחד מנייהו נקט כו' דאם כן מאי פריך ונילף מת"ת לפטור דטפי עדיף למילף לחיובא ממזוזה עכ"ל גם בת"י הנך שנויי בתראי דבתוס' הכא ליתנהו אלא תירוץ קמא איתא שם מיהו קשה לפי דברי התוס' שלפנינו דהנך תרתי תירוצי בתראי שכתבו אינן מספיקין דאכתי נילף ממזוזה ויש ליישב לפי הנך תירוצי בתראי דממזוזה לחוד ליכא למילף מידי דאי לאו דילפינן ממורא בכל מצות שלא הזמן גרמא דחייבי במזוזה נמי הוה מקשינן ליה לת"ת לפטור ולא הוה גמרינן ליה [לחיוב] מסברא דגברא בעי חיי כו' אי לאו דאשכחן גם בעלמא במצות שלא הזמן גרמא [דחייבין] ודו"ק:

גמ' דה"ל ת"ת ופריה ורביה ב' כתובים כו' כתב מהרש"ל הרי ת"ת בודאי צריכה דאל"כ הוה נילף ממורא לחיובא לשנויא קמא דתוס' כו' אלא בודאי פריה ורביה לא ליכתוב ונילף מת"ת אמאי לא נימא דה"א פ"ו חייב מקרא דאותם ונ"ל דבקושיא דפריך ולר"י כו'

איתא נמי הך קישיא כו' עכ"ל ע"ש והוא דחוק אבל הנראה דס"ל לתלמודא דודאי לא הוה אצטריך למיכתב פ"ו ונילף מת"ת דע"כ לא דייקי להו לרבנן הא דכתיב פרו ורבו בלשון רבים דלא כתיב הכי אלא ברכה לשניהם ולא למצוה כמ"ש התוס' שם דאל"כ הא דכתיב וכבשה לא הוה מפקא ליה מהך משמעות ודו"ק:

דף לה.

בפרש"י בד"ה הניחא כו' א"כ איפכא איכא למילף דשלא הזמן גרמא נשים פטורות כו' עכ"ל לא הוה צריך לפרש כן אלא דפריך כיון דתפילין שלא הזמן גרמא הוא הדרא קושיין לדוכתין דמצות עשה שהזמן גרמא מהיכי תיתי לן דפטור דממצה והקהל נילף לחיובא וכ"כ בת"י והקשו לפירושו דהכא שפירש דאיפכא איכא למילף דשלא הזמן גרמא נשים פטורות כו' הא בהדיא אמרינן בעירובין למ"ד דתפילין מ"ע שלא הזמן גרמא דנשים חייבות גם בתוספות שלפנינו יש להוכיח כן במה שנדחקו לקמן בג' כתובים במצות עשה שלא הזמן גרמא דלא כריב"ב הא ניחא אפילו לריב"ב אי הוי נשים פטורות מתפילין למ"ד דתפילין מצות עשה שלא הזמן גרמא ודו"ק:

תוס' בד"ה מכלל כו' אי שתיק מיניה הוה ילפינן ממצה והקהל כו' דנשים חייבות כו' עכ"ל אע"ג דאיכא למילף מראיה וסוכה לפטור טפי אית לן לאקושי לחומרא וק"ל:

בד"ה אלא למ"ד תפילין כו' והיינו טעמא דמ"ע שהזמן גרמא כו' דכיון דאין מלמדין הוי כמו מיעוטא כו' עכ"ל וז"ל שחולקין על פרש"י שפירש דגמר לה מראיה דאינו כן אלא דלמאי דקאמרינן דב' כתובים אין מלמדין לא בעי למיגמר מ"ע שהזמן גרמא מראיה כפרש"י אלא ממיעוטא דב' כתובים וכ"ה מפורש בת"י וזה לשונם פרש"י דלדידיה לא כו' אלא כדגמר לה לעיל מבנין אב מראיה כו' ואומר השר מקוצי דא"צ למגמר מראיה כפרש"י הכא אלא כיון דמצה והקהל הוו ב' כתובים ואין מלמדין חיוב אלא פטור כו' וכן בכל דוכתא דאמרינן ב' כתובים אין מלמדין הא איפכא מלמדין בלא שום קרא אחרינא עכ"ל ת"י ומהרש"ל נדחק בזה ואין צורך ודו"ק:

בד"ה משום דהוי כו' וי"ל דלית להו דר"י ב"ב וה"ל שלשה כתובים כו' ופריה ורביה כו' עכ"ל ק"ק אמאי לא חשיב נמי מילה בהדייהו דנשים פטורות מקרא דאותו וה"ל ג' כתובים אפילו לר"י ב"ב ובת"י כתבו לעיל דקאמר דהוה ת"ת ופדיון הבן ב' כתובים דה"ה דהמ"ל ת"ת ומילה עכ"ל ויש ליישב התוספות שלפנינו כיון דמילה לא שייכא באשה לא שייכא בב' כתובים ולא בשלשה כתובים ודו"ק:

דף לה:

גמרא מדשני קרא בדיבוריה כו' מאי זקנך זקנך ולא זקן אשתך כו' אע"ג דליתנהו נמי [בהקפה] מהיקשא דכל שישנו בהשחתה כו' לא הוה למיכתב נמי ראשך בלשון יחיד ולא ראש אשתך דאם כן לא הוה ידעינן כלל דשני קרא בדיבוריה דאימא דלישנא דקרא הוא בלשון יחיד ולא הוה דייקינן מיניה כלל לא לא ראש אשתך ולא לא זקן אשתך וק"ל:
בפרש"י בד"ה הפסיק הענין ולא קאי בני כו' שיש הפסק בינתיים כגון לה יטמא עכ"ל למאי דקיימינן הכא לתנא דמתני' דמחייב לנשים בקרחה מדלא תני נמי חוץ מבל קרחה כמ"ש התוס' לקמן המ"ל לא יקרתו וגו' הפסיק הענין ודו"ק:
תוס' בד"ה הרי הוא כזקן כו' כדאמר בפרק יוצא דופן הס"ד ואח"כ מה"ד להשחתה לא כו' מדשני קרא בדיבוריה או מסברא דלעיל וי"ל דה"מ כו' כצ"ל מת"י וק"ל:
בד"ה אם כן ליכתוב כו' וכל שכן בישראל מגזירה שוה דפאת פאת עכ"ל רצה לומר דבתר דגלי לן בגזירה שוה דפאת פאת דלא הפסיק הענין כל שכן נמי הוי בישראל מכהן וק"ל:

דף לו.

גמרא ואביי מאי טעמא לא אמר כרבא אמר לך תפילין כו' עכ"ל קצת קשה ומאי קושיא דאימא דאביי בעי לאוקמא ההיא דאיסי אפילו כמ"ד תפילין הוי מצות עשה שלא הזמן גרמא ונשים חייבות בתפילין כדאי' בפרק המוצא תפילין וכמ"ש לעיל בשם התוספות וק"ל:
תוס' בד"ה אי לאו גזירה שוה כו' ויש לומר דסלקא דעתך אמינא כו' הפסיק הענין משום דכתיב כי עם קדוש כו' עכ"ל ולתנא דמתני' קושטא דהכי הוא דמחייב בקרחה לאביי משום דכתיב כי עם קדוש הפסיק הענין וק"ל:
בד"ה תפילין גופייהו כו' וי"ל דליגמר ג"ש נכתב עכ"ל אבל בתפילין ליכא למימר דליגמר גזירה שוה נכתב כיון דלא נכתב גזירה שוה אלא להך מלתא בגובהה של ראש בלחוד כמ"ש התוספות לעיל לא לכתוב לא בתפילין ולא בקרחה בין עיניכם אלא לכתוב בתפילין נמי בראשיכם אי לאו למעט בתפילין כל הראש וק"ל:
בד"ה הסמיכות והתנופות וההגשות נראה דמהגשות ואילך מיירי בכהנים כו' עכ"ל לכאורה מילתא דלאו צריכה קאמרי ויש ליישב דקשיא להו דלא ה"ל למיתני הכא ברישא דמיירי בעבודת מנחות הסמיכות דאיירי בעבודת קרבן אלא בסיפא הוה ליה למתני הסמיכות גבי המליקות וההזאות והקבלות ואהא תרצו דתני סמיכות גבי תנופות משום דהני תרתי לא איירי כלל בעבודת כהנים ומהגשות ואילך כו' וק"ל:

בד"ה [הקבלות כו'] ותנופה נמי אצטריך כו' כדמפרש לקמן חוץ ממנחת כו' וא"ת ת"ל דכל כו' עכ"ל כצ"ל והד"א וקצת קשה לדבריהם מי הכריחם לזה גבי תנופה הא שפיר אצטריך ליה כמו כל הני עבודות דקתני ואי פסיקא להו בשום מקום דלא מיתחלא בלא תנופה הו"ל למימר הכי בקושייתם שהקשו אסמיכה ואפשר משום דתנופה נמי בישראל הוא כמו סמיכה כמ"ש לעיל משמע להו דלא מיתחלא ביה נמי עבודה בלא תנופה כמו בלא סמיכה אבל כל אינך בכהנים מיתעבדא ומיתחלא עבודה וק"ל:

דף לו:

גמרא אלא הזאה דבן עוף דאתיא בקל וחומר כו' ומה בן צאן כו' ולכאורה הוה מצי למימר הזאה דבן צאן גופיה דכתיב ביה וזרקו בני אהרן דהיינו זריקה והיינו הזאה כמ"ש התוס' לעיל אלא דלרבותא נקט בן עוף אע"ג דלא כתיב ביה מפורש אתיא בק"ו מבן צאן ועוד י"ל דאי אבן צאן הוה ליה למיתני בלישנא דקרא הזריקות וק"ל:

תוס' בד"ה אי דפרה כו' תימה הניחא למ"ד לדורות נמי בעינן כה"ג דומיא דאלעזר כו' עכ"ל דבריהם תמוהים דהא אלעזר סגן הוה ולא כהן גדול והכי אמרינן בהדיא בפ' טרף בקלפי ונתתם אותה אל אלעזר ולא לדורות א"ד לדורות בכה"ג וא"ד לדורות בכהן הדיוט ולכ"ע מדיוקא דאלעזר סגן הוה דייקינן ליה עיין שם וק"ל:

בד"ה אי דפנים כו' אפילו בכהן הדיוט דמרבינן ליה מן ה' דהכהן המשיח כו' עכ"ל לא מצאתיו כן אלא דבפ"ק דמגילה מרבינן מה' דהמשיח מרובה בגדים אבל כהן הדיוט לא מרבינן מיניה וכפרש"י הכא למעוטי כהן הדיוט וק"ל:

בד"ה ומה בן צאן כו' מה לבן צאן שקבע לו כלי ומ"ה בעי כהן כו' עכ"ל כצ"ל והכי איתא בפרק איזהו מקומן אהך ק"ו דבעי למילף התם צפון בבן עוף אבל עץ ארז ואזוב לא הוזכר שם ולא שייך למיפרך אלא כלי ע"ש ודו"ק:

בא"ד אבל כהן שצריך בכל הזבחים כו' ליכא למעוטי בפירכא כל דהו כו' עכ"ל ולמאי דמסיק שם אותו בצפון ולא בן עוף בצפון ליכא למיפרך אק"ו דהכא מה לבן צאן שטעונה צפון ולהכי בעי כהן מה שאין כן בן עוף דלא בעי צפון לא בעי נמי כהן מהאי טעמא כיון דכהן צריך בכל הזבחים מה שאין כן צפון ודו"ק:

בד"ה מכניס כו' גבי ביכורים שהכהן היה אוחז בשפתיו כו' והבעלים למטה ה"נ גבי מנחות איפכא שיד כו' עכ"ל והיינו לפי לשון הכתובים לשנות יד כהן מיד בעלים אבל בשותפים דשוים הם ליכא למימר הכי וק"ל:

בד"ה כל מצוה כו' ואין לומר לפי שאינה אלא מדרבנן דהא חלה כו' עכ"ל וה"ה דה"מ לדחויי דהא קתני ערלה דאינו אלא מדרבנן כמו שהוכיחו התוס' לקמן וק"ל:
בא"ד ואם ספק חייב והוא ניכר היטב כשיונק מן הזקנה כו' עליה נוטין לצד סדן הזקנה כו' עכ"ל רצה לומר לתנא דמתני' הוא ניכר היטב כשרואה האדם בשעת הבצירה להיכן עליה נוטין אבל אם הוא ספק בקונה מן העובד כוכבים לאחר שנבצר ביד עובד כוכבים ואינו רואה עליה נוטין חייב דרובן אינן מחוברין לסדן אבל בזמנו של הר"ש אינן חותכין הזמורה מן הסדן כלל והספק בהן פטור וק"ל:

דף לז.

בפרש"י בד"ה ופטר חמור בפטר רחם תלה רחמנא עכ"ל בפירוש ישן אינו וכן נראה דהא אכתי לא אסיק אדעתיה הא דחובת הגוף היא אלא דבדכתיב ביה ביאה תלוי הדבר גם התוס' כתבו לפ"ה דעיקר הקושיא היא דפטר רחם נמי משום דאשכחן בבבל נמי הוו פודין פטר רחם כמו הקושיא דתפילין וק"ל:
תוס' בד"ה ללמדך שכל מקום כו' ואפילו משחרבה שילה והיתה במת ציבור בנוב וגבעון כו' עכ"ל ר"ל אפילו בנוב וגבעון הותרו במות יחיד כמו בגלגלא אעפ"כ לא פסקו שם נסכים לקרבן יתיר בבמת ציבור כמו שהיה בשילה ועיין בתוס' פ"ב דזבחים וק"ל:

דף לז:

גמרא נכתוב רחמנא מלך כו' דלכבוש לאחר ירושה וישיבה ביכורים לא כל שכן כו' מת"י לית ליה השתא הך סברא דלעיל ביכורים דמתהני לאלתר עכ"ל:
שם מושב דכתב רחמנא גבי שבת ל"ל כו' הנך קושיות לכולהו תנאי פריך כיון דכל הני תיבת הגוף וילפינן להו שפיר מע"ז דנוהגים בין בארץ בין בחוצה לארץ ול"ל בהו מושבות ולמ"ד כל מקום שנאמר ביאה ומושב ילפינן מנסכים דלאחר ירושה וישיבה קאמר לא קשיא ליה ממצה דכתיב ביה גם ביאה בפרשת קדש די"ל דלא קאי הך ביאה אמצה אלא אפסח ואתפילין דכתיבי בפרשת קדש אע"ג דכתיב בהו נמי מצה שבעת ימים תאכל מצות לאו היינו למצוה אלא רשות ולא הוי מצוה אלא בערב תאכלו מצות ותדע מדפריך בתר הכי ביאה דכתב רחמנא גבי תפילין [ל"ל] אמאי שביק מצה דאיירי ביה תקשי ליה הכי ביאה דגבי מצה למה לי אך קצת קשה אמאי שביק חדש דקתני במתני' דר"א אסר בחוץ לארץ והיינו מדכתיב מושבות תקשי ליה ביאה גבי חדש ל"ל ודו"ק:

תוס' בד"ה מושב כו' תימה דבס"פ ע"פ מפיק מיניה לקובעו חובה בזמן הזה כו' וי"ל כו' עכ"ל כבר כתב מהרש"ל בזה דע"כ אינו מדברי התוס' דלקמן כתבו דתרוייהו צריכי כו' ובפרק ערבי פסחים לא מפקינן ממושבותיכם שום דבר אלא מבערב תאכלו מצות כו' ועוד מאי כתבו דשמא תנאי היא הא סתמא דתלמודא מסיק לכ"ע כו' עכ"ל ע"ש באורך ובד"ה בזמן דאיכא פסח כו' וי"ל דתרי קראי כו' חד לחו"ל בזמן שבהמ"ק קיים וחד כו' עכ"ל כתב עוד מהרש"ל ותימה הלא מסקינן להדיא בע"פ דבעינן האי קרא לקובעו חובה בזמן הזה כו' ואם כן צריך אתה לומר דקרא דמושבותיכם בעי לחו"ל אפילו בזמן הבית והל"ל סד"א במקום דאיכא פסח כו' וא"כ ה"ג חד לארץ בזמן שבית המקדש אינו קיים וחד לחו"ל כו' עכ"ל ע"ש באורך ולי נראה לקיים כל ספרי התוס' שלפנינו דודאי לא שייך למימר גבי פסח במקום דאיכא פסח כו' כיון דפסח חובת הגוף הוא ובמדבר נמי הקריבו פסח כמ"ש לעיל אפילו למ"ד ביאה לחוד לאחר ירושה וישיבה משמע גבי פסח דרשינן ליה עשה מצוה זו כו' ולא קאמר האי לישנא אלא בדבר התלוי בארץ כדלקמן גבי שמיטת קרקע ובודאי אין חילוק מדינא בין ארץ לחו"ל גבי פסח ולא נקטו התוספות חו"ל בדבריהם אלא לרבותא בעלמא דאפילו בחו"ל הכתוב קבעו חובה ועוד משום בזמן שבית המקדש קיים נקט חו"ל דמסתמא כל אחד עולה לרגל בא"י ומקיים לאכול מצה עם הפסח ואע"ג דחד מהני קראי לא אתי אלא בזמן שבהמ"ק קיים נקט תלמודא בין הכא גבי מושבותיכם ובין התם גבי בערב תאכלו מצות בזמן הזה משום כיון דלא מסיימי קראי נקט בכ"א מהן לרבותא דבתר דכתיב נמי אידך קרא דאתי האי קרא אפילו בזמן הזה ומיהו אי לא הוה כתיב אלא חד מנייהו לא הוה מוקמינן אלא במסתבר טפי דהיינו בזמן דאיכא פסח ואוכלו שלא עם הפסח כגון בחו"ל וזה נראה לי ברור ובזה ג"כ יש ליישב קצת גם דבריהם דלעיל דודאי שהם אינן מדברי התוספות אלא שהם גליון במקום הזה על דברי התוספות שתרצו דאית בהו צריכותא ואיצטריך קרא דהכא לחו"ל שלא בזמן הבית כדקאמר בזמן דליכא פסח כו' תימה דבס"פ ע"פ מפיק מיניה לקובעו חובה בזמן הזה מקרא דבערב תאכלו מצות ותירצו דיש לומר דשמא תנאי היא כו' ר"ל לאו לענין דינא איכא תנאי אלא דאיכא תנא דהתם דמוקי מושבותיכם לחו"ל בזמן שבהמ"ק קיים ובערב תאכלו מצות לזמן הזה ותלמודא דהכא ס"ל כאידך תנא דמוקי קראי בהיפך זה דקרא דבערב תאכלו אתי לחו"ל בזמן שבהמ"ק קיים וקרא דמושבותיכם לזמן הזה ומ"מ דברי הגליון הזה דחוקים דלית כאן תמיה כלל דהא דנקט בין הכא בין התם בזמן הזה לאו קושיא היא כמ"ש לעיל ותו לא מידי ודו"ק:

בד"ה ממחרת הפסח ור"י מפרש נהי דבעלמא ממחרת הפסח הוי ט"ו הכא ר"ל ט"ז ולשון התורה כו' עכ"ל בת"י אין זה דלשון תורה לחוד ולשון נביאים כו' דודאי לא הוצרכו לכך לפר"י דממחרת הפסח משמע הכי ומשמע הכי משמע למחרת אכילת הפסח דהיינו ט"ז ומשמע נמי למחרת שחיטת הפסח דהיינו ט"ו וע"כ נראה שהוצרכו לכך לפי' ר"ת דממחרת הפסח דנביאים נמי ט"ו הוא ואם כן מאי קאמר ממחרת הפסח אכול מעיקרא לא אכול דהא ממה שאכול ביום ט"ו דהיינו מן הישן משום מצה מעיקרא נמי הוה מצי אכול וליכא לאוכוחי איסור חדש מיניה ודוחק לומר כפי פירושו דאסיפא דקרא וקלי בעצם היום הזה סמיך ולכך קאמרי התוס' דלשון תורה כו' דגם שמצינו בלשון תורה דממחרת היינו ט"ו וממחרת דאותו יום גופיה קאמר לשון חכמים דקאמרי ממחרת הפסח אכול כו' אינו כן דהוא לשון חכמים לחוד דהיינו ט"ז וממחרת הפסח היינו מחר שאחר יום הפסח ותו לא מידי ודו"ק:

דף לח.

בד"ה אקרוב כו' ומקשה למה לא אכלו מצה מחדש ויבא עשה כו' עכ"ל לפר"י דלעיל ניחא דמדקאמר ויאכלו מעבור הארץ משמע מעיקרא לא אכול מעבור הארץ כלל בין מישן שלא היה להן ובין מחדש שהיה להן משום איסור חדש ואם כן פריך למה לא אכלו מצה מחדש כו' אבל לפי' ר"ת שהיה להן ישן וממנו אכלו מצה בט"ו לא מקשה כלום כיון דאפשר לקיים שניהם לא תדחה עשה דמצה את הל"ת דחדש ואין לפרש נמי לעיל הא דפריך ממחרת הפסח אכול מעיקרא וכו' דהכי קאמר ממחרת הפסח היינו ט"ו אכול משום עשה דמצה דדחי לא תעשה דחדש אבל מעיקרא בי"ד לא אכול משום איסור חדש וכדפריך בירושלמי דאם כן מאי קאמר תלמודא אלמא אקרוב והדר אכול וכו' ודו"ק:

בד"ה ובני ישראל וכו' אמאי לא מפיק ליה כולה מילתא וכו' וישבות המן ממחרת וכו' עכ"ל הא דפסק המן מלירד בז' באדר לא מפיק מהתם אלא דר"ל כולה מלתא דלא הוו צריכי וכו' וק"ל:

בד"ה צא מהן וכו' ומשני שש לנמכר וז' לנרצע פירוש שאם פגע בו יובל שנת ז' וכו' עכ"ל כפי פרש"י שם דאיירי שפגע יובל בח' לא מוכח מידי דהשתא מקץ ז' שנים בסופו הוא אלא דלא ניחא להו לתוס' לפרש כן דאם כן אמאי נקט קרא טפי שפגע בח' משאר כל שנות היובל כמ"ש גם מהרש"ל וע"כ פירשו דאיירי קרא שפוגע יובל בז' לרציעתו דהשתא ניחא דנקט בכה"ג נרצע דומיא דנמכר דאינו עובד רק שש ובשביעית יצא

ומיהו לא בעי תלמודא לשנויי מקץ שבע שנים בכה"ג לנמכר גופיה שיוצא מקץ שבע דהיינו בתחילת שבע דהרי נמכר כבר נאמר בההוא קרא גופיה ועבדך שש שנים דהיינו שיוצא בתחילת ז' ולהכי מוקי לה בנרצע דפעמים שיוצא גם הוא בשש לרציעתו דהיינו בתחילת שבע ומיהו מה שכתבו התוס' בדבריהם או למכירתו לא ידעתי להולמו דבלא פגע בו יובל נמי הוא יוצא בו' למכירתו דכתיב בשביעית יצא לחפשי ועוד מי הכריחם לכך לומר או למכירתו דהא לא מוקי ליה תלמודא אלא ושבע לנרצע והיינו כמ"ש לעיל משום דיוצא בשש למכירה דהיינו תחילת ז' כבר אמור בההוא קרא גופיה ויש ליישב דאו למכירתו לא קאי אפגע בו יובל דקאמרי אלא פירושו דקרא מקץ ז' שנים וגו' דהיינו אם פגע יובל בז' לרציעתו אז ועבדך שש שנים דהיינו למכירתו ושלחתו וגו' ודו"ק:

בד"ה שאין איסורו כו' ויש היתר לאיסורו שביום ט"ז כו' ולפי זה אתיא כר"י כו' עכ"ל קצת קשה דאיכא לפרושי בהיפך למ"ד האיר המזרח מתיר כי ליכא עומר והיינו תוך ימי איסורו שאיסורו הוא עד שעומר קרב ביום ט"ז ויש ליישב ודו"ק:

בד"ה וה"ה לערלה כו' ואם חיסרו ב"ד חודש כסליו הרי כו' עכ"ל ולא בעי למימר חדש טבת דסמוך לשבט דדרכו להיות חסר אבל כסליו היה ראוי להיות מלא כפי סדר החדשים אחד מלא ואחד חסר אבל לפי זה לא הל"ל אדר הסמוך לניסן חסר כיון שדרכו להיות חסר אבל הל"ל שחסרו בית דין שבט ויש ליישב ודו"ק:

בא"ד ולפי' זה אתי אפילו למ"ד האיר המזרח מתיר עכ"ל לאו דוקא לפי' זה דה"ה לאינך פירושים דלעיל וק"ל:

בד"ה וה"ה ערלה כו' ואין היתר לאיסורו בעודו טבל ותרומה עכ"ל ר"ל בעוד שאינו מתקן הטבל הוה איסור עולם ואין היתר לאיסורו ובעודו תרומה היינו בעוד שלא שאל עליה שאפשר שלא יהיה תרומה על ידי שאלה כמ"ש בתירוץ אלא דלא אסקי אדעתייהו למיעבד פירכא בכך וק"ל:

דף לח:

בד"ה השמטת כו' אלא הל"ל אמר קרא כי קרא שמיטה וע"ק היאך כו' שקדם לשמיטה ס"א כו' עכ"ל כצ"ל ולא ידענא מאי קושיא דאימא דהתם שמיטת קרקע קאמר ועוד מאי אולמיה הך ברייתא דהתם מהך דהכא ואימא דמדהתם נמי קשיא ליה כי הכא אשמיטת כספים והא חיבת הגוף כו' ובת"י זו הקושיא אינה וק"ל:

בא"ד ואית ספרים דגרסי נמי במקום כו' עכ"ל ר"ל ואימא נמי במקום כו' וכ"ה בת"י דהשתא ניחא לפרושי טפי שהוא סיום התירוץ וק"ל:

בא"ד ההיא דירושלמי דהא רבי נמי אמרה התם ושמיטת כו' כצ"ל:

דף לט.

בד"ה תני חדש וא"ת כו' אין שייך למתני אף כו' ולא פריך אלא אליבא דמ"ד ערלה הל"מ עכ"ל דברים אלו אינן מובנים לי דלמ"ד נמי ערלה מנהג מדינה אדרבה תקשי ליה טפי כיון דחדש דאורייתא לר"א כדמסיק לעיל מאי אף דקאמר אכלאים וערלה כיון דכולהו מדרבנן נינהו ובלאו הא דלעיל שאמרו משום ר"א הגדול דאין ערלה בחו"ל תקשי ליה אמתני' גופה מיניה וביה מאי אף חדש דקאמר ר"א מדאורייתא גם בת"י אלו דברים שבתוס' שלפנינו ולא פריך כו' אינן והפירכא ודאי בין למ"ד לעיל אמתניתין דמס' ערלה הל"מ ובין למאן דאמר הלכות מדינה דאי לאו הא דמייתי מר"א הגדול דאמר אין ערלה בחו"ל סד"א דר"א דמתניתין סבר כרשב"י דחדש מדאורייתא וכלאים וערלה נמי הוו דאורייתא מק"ו דלעיל אבל השתא דקאמר ר"א הגדול דהיינו ר"א דמתני' דהכא דאין ערלה בחו"ל וא"כ ע"כ דלית ליה ק"ו וכלאים נמי לא הוו רק מדרבנן וא"כ מאי אף חדש דקאמר ר"א במתני' דהכא כיון דחדש הוא דאורייתא לר"א וע"כ נראה דטעות נפל בדברי התוספות שלפנינו ודו"ק:

בד"ה ההוא למעוטי כו' אבל זרעים לא מצי למילף מק"ו דחדש דהא כלאי זרעים כו' עכ"ל לפי' הר"ר י"ט דלעיל גבי יש היתר לאיסורו בחדש וערלה דיש היתר לזורעה ולנוטעה איכא שפיר ק"ו כלאי זרעים דאסורין לזרוע מחדש דמותר לזרוע אלא שכבר דחה ר"ת לעיל פירוש הר"ר י"ט וק"ל:

בד"ה לא קי"ל כר' יאשיה כו' ותדע מדקאמר הא דכתיב שדך למעוטי כלאי זרעים שבחו"ל כו' עכ"ל לפי מה שכתבו לעיל דלא אתי שדך למעוטי אלא כלאי כרם שבחו"ל ליכא הוכחה כלל ומהרש"ל כתב ליישב דבריהם דמ"מ כפשוטו נמי הוא דאירי אף במיעוט כלאי זרעים כו' עכ"ל והוא דחוק דמ"מ כיון דמיעוטא לא אצטריך אלא לכלאי כרם שבחו"ל ליכא לדיוקי מיניה אלא כלאי כרם שבא"י אסור אבל כלאי זרעים ליכא לדיוקי מיניה כלל גם בת"י ליתא הך הוכחה כלל ואיכא שם הוכחה אחרינא מדקאמר ליה גבי כלאי זרעים לא חווריתו סתם ולא קאמר ליה נמי קי"ל כרבי יאשיה כו' כדקא"ל גבי כלאי כרם משמע דבכלאי זרעים מודה רבי יאשיה ולא קא"ל לא חווריתו אלא משום דבחו"ל היה לא גזרו בהו רבנן כמו גבי כלאי כרם כדמסיק ותו לא מידי ודו"ק:

בא"ד כתלתא סבי כרבי יאשיה בכלאים וכרבי אלעי כו' ומותר כו' עכ"ל כצ"ל:

דף מ:

בד"ה תלמוד גדול כו' וי"ל דהתם כו' כלומר למיגמר לדידיה ודאי מעשה עדיף כו' עכ"ל צ"ע בדבריהם דמי הכריחם לומר לדברי המתרץ דליגמר לדידיה מעשה עדיף ואימא דהמתרץ ודאי שבק סברת המקשה דבין למגמר לדידיה ובין לאגמורי לאחריני תלמוד עדיף אלא דהמתרץ השיב לו הא דאמר לימד לא אמרינן היינו לימד לאחריני דבההיא ודאי דאפשר דקיים אמרינן ולא לימד אבל הלימוד עדיף ממעשה בין לאגמורי לאחריני ובין למגמר נפשיה דבהכי ע"כ מתוקמא הא דקאמר דהתלמוד גדול שהוא מביא לידי מעשה כדמוכח הכא כמו שהקשו בקושייתם וכן מוכיחין לשון התוס' בסוף פ"ק דב"ק שלא הזכירו שם בתירוצם לדברי המתרץ אלא שהתלמוד עדיף ממעשה ולא הזכירו שם גבי למגמר לדידיה שהמעשה עדיף מהתלמוד כמ"ש כאן ויש ליישב דבריהם דהכא כיון דע"כ לימד לאחריני עדיף טפי מלימד לדידיה דהא לימד לאחריני לא אמרינן אע"ג דודאי לימד לדידיה אמרינן כיון דקיים אית לן למימר נמי דמעשה עדיף מלימד לדידיה כסברת רש"י דמי נתלה במי דקטן נתלה בגדול דהא סתמא קאמר דלימד לא אמרינן דמשמע בין לימד לאחריני ובין לדידיה ואי הוה אמרינן דלימד לדידיה עדיף ממעשה או שוה למעשה הדרן קושיין לדוכתיה כיון דקיים אמרינן לימד לדידיה נמי אמרינן אבל אי הוה גרע ממעשה ניחא דע"כ לימד לא אמרינן היינו לאחריני והא דקאמר הכא דתלמוד מביא לידי מעשה היינו דוקא בלימד לאחריני וה"ק תלמוד לאחריני גדול ממעשה משום שמביא לידי מעשה את הרבים שלומדין ממנו ותו לא מידי ודו"ק:

בא"ד וי"מ דאדם שלא למד עדיין כו' א"ל למוד תחילה כו' אבל אדם שלמד כבר כו' עכ"ל ר"ל דכך היה סברת המקשה דאדם שלא למד כו' ובהכי איירי הך דשמעתין דהתלמוד עדיף ממעשה שמביא אותו לידי מעשה אבל התם דומיא דחזקיה קאמר שכבר למד כיון שהתלמוד מביא לידי מעשה וזה כבר למד מעשה דידיה עדיף ואמאי קאמר קיים אמרינן ולימד לא אמרינן ומשני ליה הא למגמר לדידיה ודאי דמעשה עדיף ליה כיון שכבר למד אבל למגמר לאחריני עדיף ממעשה אע"ג שכבר למד לדידיה ובהכי איירי דלימד לא אמרינן דהיינו לאחריני וק"ל:

דף מא.

תוספות בד"ה וכי אתמר כו' דלמא מתני' איירי כו' ואפילו איסורא איכא ומלתא דרב יוסף כו' עכ"ל ומלת בו דנקט משום אינו מכירה הוא דאית ביה אפילו איסורא אבל במכירה אפילו מצוה לא הוה שמעינן מינה דהיינו מלתא דרב יוסף אבל בסיפא דליכא

איסורא ע"כ ממלת בו שמעינן מלתא דרב יוסף וק"ק בפשיטות ה"ל לתרוצי דאפילו מתוקמא בחדא לית לן לאוקמא במכירה דוקא דטפי אית לן לאוקמא הרישא באינו מכירה דאפילו איסורא איכא ביה ואם כן לא שמעינן מינה מילתא דרב יוסף ודו"ק:

בד"ה ושלח ושלחה כו' וא"ת הא אצטריך כו' דמצי למימר ונתן בידה ולשתוק כו' עכ"ל יש לדקדק דמאי קשיא להו מעיקרא דודאי איכא למימר כתירוצם דהא בושלחה קמא נמי נפקא לן ב' דרשות ועוד מי הכריחם הכא בושלחה בתרא דמיתורא דריש ליה דלכתוב ונתן בידה ולישתוק דאימא כפירושו בושלחה קמא מדלא כתיב וגירשה ויש ליישב דבריהם דודאי בושלחה קמא ניחא כפירושו דושלחה לאו יתורא הוא אלא דדריש ב' דרשות ממשמעות דהיינו דין שליחות גופיה מדלא כתיב וגירשה ושליחות של האשה מדכתיב ושלחה בלא מפיק ה"א דמשמע שהיא תשלח אבל בושלחה בתרא כיון דלא ממשמעו נדרש דשליח עושה שליח אלא מיתורא דושלחה בתרא קשיא להו דההוא יתורא אצטריך ליה לדרשא אחריתא דמשלחה ואינה חוזרת דהך מלתא לאו ממשמעות שמעינן ליה דהא אי נמי דהוה כתיב וגירשה שמעינן ליה שפיר מי שמגרשה ואינה חוזרת ואהא תירצו דודאי מיתורא דרשינן ב' דרשות דהה"א נמי מיותרת ובפירוש ר"ח שכתבו דמושלחה אחרון דריש כולהו כו' צ"ל דקמא ודאי לאו יתורא הוא ולא משמע ליה למדרש כלום מדלא כתיב וגירשה כפרש"י והך מלתא דמשלחה ואינה חוזרת בלא יתורא ממשמעי דקמא שמעינן ליה אלא דושלחה בתרא יתורא הוא כולה דהיינו גם הה"א והוא למדרש שלשה דרשות דשמעתין ודו"ק:

דף מא:

בד"ה פיחת י' או כו' דאמר האומר לשלוחו צא ותרום כו' עכ"ל לשון הברייתא ליתא התם הכי באומר לשלוחו אבל מוקי לה התם הכי כמ"ש לקמן ע"ש וק"ל:

בד"ה נפקא ליה כו' משחיטת פרו של אהרן מדאיצטריך כו' מכלל דבשאר קדשים כו' עכ"ל דליכא למילף במה מצינו שאר קדשים דליבעי בעלים מפרו של אהרן דא"כ לא איצטריך קרא כלל דמהיכא תיתי לן דלא בעי בעלים דשליחית מנלן וק"ל:

בא"ד דבחטאת כתיב אותו אפילו בע"כ כו' אבל שאר קרבנות דלא מקריבין בע"כ כו' עכ"ל לא נמצא כן בשום דוכתא אלא בהיפך איתא בפ"ד דערכין שנינו חייבי חטאות ואשמות אין ממשכנין אותן חייבי עולות ושלמים ממשכנין אותן ודריש ליה מדכתיב יקריב אותו מלמד שכופין אותו עד שיאמר רוצה אני ומייתי ליה לקמן בפרקין (א) וע"כ הנראה להגיה בהיפך דבריהם וכצ"ל והיינו טעמא משום דבחטאת לא כתיב אותו אפילו

בע"כ (ב) והלכך כיון דאי איתא לקמן אין מקריבים אותו בע"כ דין הוא שיעשה שליח אבל שאר קרבנות דמקריבין בע"כ לא כו' עכ"ל והכי מסתברא טעמא טפי דבמקום דאין כופין אותו ביה תליא מילתא ויכול נמי לעשות שליח אבל היכא דכופין אותו לא תליא ביה מלתא ואינו יכול לעשות שליח ודו"ק:

בד"ה העובד כוכבים כו' מדמעת כו' ויליף מדגנך ולא דיגון כו' וקשה לפי' דמשמע דפליגי ביש קנין כו' עכ"ל לכאורה לא משמע כן מפרש"י אלא דלא פליגי תנאי דהכא אלא במירוח עובד כוכבים אבל לכ"ע אין קנין לעובד כוכבים וע"כ דליכא למימר דמשמע להו דהא בהא תליא כדפרש"י בפרק השולח דאם כן תקשה להו כמו שהקשו הכא והתם דאין סברא דפליגי אמוראי בפלוגתא דתנאי ובמירוח ודאי דאיכא תנאי דפליגי בפרק רבי ישמעאל ויש ליישב דבריהם דודאי דאיכא לפרושי הכא דלא פליגי תנאי אלא במירוח אבל לכ"ע אין קנין לעובד כוכבים אלא דא"כ טפי תקשה למ"ד בפרק השולח דיש קנין לעובד כוכבים דכמאן ס"ל ולכך הוצרך ר"י לפרש דאין זה מוכרח דאיכא למימר דכ"ע ס"ל דיש קנין ומשכחת לה כגון שתבואתו גדלה שליש כו' מיהו קשה מה שפר"י בסוף דבריו ואי משום מירוח העובד כוכבים דפוטר י"ל דמיירי שמרחו ישראל כו' וקשה דא"כ כו' מי הצריכו לדחוקי כ"כ כיון דמצינן למימר שפיר דת"ק מחייב במירוח עובד כוכבים ור"ש פוטר דהא מצינו בפרק ר"י דכמה תנאי פליגי נמי בהכי ע"ש ודו"ק:

דף מב.

תוספות בד"ה ודלמא שאני כו' דהא תנן בפרק האשה הרי שא"ל כו' משמע שאין לו שותפות כו' עכ"ל ק"ק אמאי לא מייתי לעיל הך מתני' שהרי היא מוקדמת בפרק האשה ומפורש בה אפילו לית ביה שותפות והך דמייתי לעיל היא בפרק מי שהיה ואינו מפורש בה אלא באית ביה שותפות ודו"ק:

בא"ד וא"ת אמאי לא דחי לעיל נמי דההיא דריב"ק מיירי באית ליה שותפות כו' עכ"ל בחומש הביא רש"י הך דרשא דריב"ק ושחט אותו וכי כולן שוחטין אלא מכאן ששלוחו של אדם כמותו עכ"ל וכתב הרא"ם וא"ת אמאי לא יליף כו' דלמא הכא דאית ליה שותפות בגויה כו' וי"ל דנפקא ליה מהני תרי קראי באם אינו ענין כו' כדאי' בפרק האיש מקדש עכ"ל ונעלם ממנו דברי התוספות דהכא שכתבו דלרבי יהושע בן קרחה לא תקשי ליה ודלמא בדאית ליה שותפות ולא אצטריך למילף מהני תרי קראי באא"ע אלא לרבי

יונתן הוא דפריך ודלמא דאית ליה שותפות כו' והיינו דלא פריך ליה לעיל לריב"ק אלא הכא לרבי יונתן וכמ"ש התוס' וק"ל:

בא"ד א"כ האי ושחטו אותו כו' ר"ל דאחד שוחט פסחים הרבה כו' עכ"ל אין זה מוכרח דהא איכא למימר דהרבה שוחטים הם וכ"א מהם שוחט על המנויים עמו על פסח שלו ויבא לכ"א מהמנויים עמו כזית אלא דאיכא למימר דמיירי נמי באחד שוחט פסחים הרבה וכיון דאין נמנין על ב' פסחים ע"כ דשוחט גם בליכא שותפות משא"כ לרבי יונתן דקרא מיירי בפסח אחד לכל ישראל וע"כ דאית ביה שותפות וק"ל:

בד"ה יתומים שבאו כו' אין להביא ראיה שהיו כו' דשאני התם שהיה על פי הדיבור כו' עכ"ל דלאו לגמרי מדמה להו (כו') [כן] לשון התוס' פרק השולח ע"ש:

דף מב:

בד"ה הא דטעו כו' והא דטעו בפחות משתות ולא אצטריך כו' עכ"ל דפתות משתות מודה רב נחמן דמכרן דדיינים קיים כדקאמרינן בפרק אלמנה ניזונית שליח כדיינים דהיינו דמכרן קיים בפחות משתות וחכמים נמי לא פליגי עליה דרשב"ג אלא בשתות ואין להקשות דא"כ שמואל דאמר יכולין למחות בפחות משתות דלא כמאן דהא חכמים לא פליגי אלא בשתות די"ל דשמואל ס"ל דפליגי נמי בפחות משתות ונקט שתות משום רבותא דרשב"ג ועוד י"ל דשמואל נמי ס"ל דחכמים מודו בפחות משתות דמכרן קיים דכח ב"ד יפה בדיינים גופיה משא"כ באפוטרופוס ודו"ק:

בד"ה ה"ג בקונטרס וכו' ואמאי מייתי ראיה מינה הא משנה זו לא מיירי כלל ביתר וכו' עכ"ל ר"ל דלא מיירי בהדיא ביתר משתות אלא בשתות הוא דפליגי (א) מיהו נראה דודאי רשב"ג פליג נמי ביתר משתות דאל"כ לא הוו פליגי אלא בצימצום שתות דהא בפחות משתות ודאי דלא פליגי לרב נחמן וכמ"ש לעיל ומשום דאינה קושיא כ"כ לפרש"י דהא קושטא הוא דפליגי נמי ביתר משתות לכך לא הקשו קושיא זו שם ודו"ק:

בד"ה אמאי מעל וכו' ואמר לב"ח טול [טלה] זה שהוא וכו' כיון שאין הכהן יודע וכו' עכ"ל כצ"ל וק"ק לפי זה מאי מייתי ראיה משליחות יש דיש שליח לדבר עבירה דאימא הא דמרבי ביה שלוחו היינו בשלא ידע השליח שהוא פקדון ושוב ראיתי בתוס' בפרק מרובה שכתבו שם גבי טביחה על ידי אחר דלמא דוקא כשסבור שהוא שלו כיון דליכא ייתור עכ"ל ודו"ק:

דף מג.

גמרא גלי רחמנא בשחוטי חוץ וכו' הוא ולא שלוחו וכו' יש לדקדק הא אי לא גלי נמי רחמנא בשחוטי חוץ לית לן למילף ממעילה ומטביחה דיש שליח לדבר עבירה מדאצטריך למכתב בגרושין וקדשים דיש שליח דאי [איכא] למילף ממעילה וטביחה לא לכתוב בקדשים וגירושין ונילף להו נמי ממעילה וטביחה במכ"ש ויש ליישב דסד"א לא בהיפך זה דליכא למילף גרושין וקדשים דלאו דבר עבירה ממעילה וטביחה דהוי דבר עבירה וקנס ליה רחמנא דהוי שלוחו כמותו לחייב המשלח ודו"ק:

תוס' בד"ה מורד במלכות וכו' ולא נהירא שהרי יואב לא היה מורד וכו' עכ"ל ולשון ת"י יותר נכונים בזה וז"ל ואין נראה דאין זה מורד דלא בא להמליכו לקרותו מלך עכ"ל:

בד"ה שלא מצינו וכו' אכול ככר זה וכו' והשליח לא ידע שהוא של הקדש וכו' עכ"ל מפי' מהרש"ל דבעל הבית לא ידע דאי ידע פשיטא שאינו מועל ואפי' נזכר קודם שאכל השליח אינו מועל הבעה"ב עכ"ל וכתב עוד והשליח לא ידע פי' דאם ידע פשיטא שמעל בעל הבית כדלעיל בתוס' עכ"ל ופירושו דחוק כיון דאיירי בששניהם לא ידעו אמאי נקטו במילתייהו טפי לא ידע השליח מלא ידע המשלח וע"ק לפירושו מאי פשיטות איכא בידע השליח דחייב בעה"ב לפום הסברא דהשתא שלא מצינו זה נהנה וזה מתחייב וע"ק דהא אליבא דשמאי קיימינן השתא דמודה בהא אע"ג דבעלמא לא ס"ל דברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין ואי איירי בלא ידע נמי השליח לא שייך ביה כלל דברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין כמ"ש התוספות מההיא דנתנו לבכורות בנו וע"כ נראה כי טעות נפל בדברי התוס' שלפנינו וכצ"ל והמשלח לא ידע שהוא וכו' עכ"ל אבל השליח ידע ביה שהוא של הקדש וכן נראה מדברי ת"י ותו לא מידי ודו"ק:

דף מג:

בד"ה לעולם קסבר וכו' החזרתיו לך במגו דאי בעי אמר נאנסו וכו' וא"כ לומר פרענום מגו דיכולים לומר החזרנום וכו' עכ"ל וה"ל מגו דמגו דפרענום למלוה במגו דהחזרנום ללוה והחזרנום במגו דנאנסו אבל בפשיטות הוה להו לאקשויי דלהימנינהו פרענום למלוה במגו דנאנסו דלא הוה רק חד מגו ויש ליישב ודו"ק:

בד"ה תנן התם וכו' מ"מ מתחילה הוה ס"ד דמיירי בשיש לה אב וכו' עכ"ל ובת"י הוסיף בזה ובארוסה מיירי מדקתני סיפא ואם אמר אביה וכו' וק"ל:

ודע מה שהשוו קטנה לנערה לענין דהיא ואביה היינו דוקא לענין גרושין דיש לה יד אבל לא לענין קידושין דאין לקטנה יד וכמ"ש התוס' לקמן בד"ה צווח ר"ל ובהכי מוכח הא דקתני במאמר דאינו אלא מדעת אביה דמאמר היינו קידושי דרבנן וק"ל:

בד"ה וכל שאינה וכו' ורבינו תם פירש דקטנה מתגרשת ע"י אביה וכו' עכ"ל ואתאן לת"ק כ"ה בת"י וכ"כ התוספות בפרק התקבל ועוד תרצו שם בע"א ע"ש ודו"ק:

דף מד.

גמ' אלא כולה ר"ש היא ובשליחות ס"ל כרבי יהודה וכו' לכאורה מאי קאמר ובשליחות וכו' דהא לא בשליח דידה פליגי רבנן ורבי יהודה אלא בהיא גופה אם מקבלת גיטה אם לאו אבל בשליח דידה לכו"ע אין היא עושה שליח כדפשיט לקמן ר"נ לרבא והא דמדקדק תלמודא בו ובשלוחו קתני בה ובשלוחה לא קתני עיקר מילתא מדקדק משום דבה לא קתני אבל שלוחה שפיר לא קתני לכו"ע דאין היא עושה שליח כדפשיט רב נחמן לקמן ויש ליישב ובשליחות דקאמר לאו שליח דידה קאמר אלא קבלת הגט דידה מקרי שליחות ויד דאביה כדלקמן דעדיין הנערה ברשות אביה היא לכל דבר ולכך לרבנן מקבלת גיטה משום דהוי כיד ושליח דאביה ולר"י לא נעשית שליח ויד דאביה ודו"ק:

בפרש"י בד"ה כלל אינו וכו' ובשבועות מפרש איזה כללו של ר"מ ופרטו עכ"ל הס"ד ואח"כ מה"ד שבועה שאין וכו' לא לך חייב אשם גזילות לא לך וכו' כללא לא הוי עכ"ל הס"ד כצ"ל וכ"ה בפרש"י ישן ולא נחית רש"י הכא לפרושי כללא ופרטא של ר"מ אלא לשמואל כדאית ליה התם דפרטו של ר"י הוא כללו של ר"מ וכללו של ר"י הוא פרטו דר"מ ולרבי יוחנן כדאית ליה התם דבין כללו ובין פרטו של ר"י הוא פרט לר"מ וכללו שאין לכם בידי כלום ומהרש"ל הגיה בפרש"י כאילו נחית לפרושי פרטא של ר"מ והיינו לשמואל דהתם ואין צורך כי דברי רש"י נכונים הם בלי הגה"ה כמ"ש בשם רש"י ישן:

ודע שגירסת רש"י מהופכת הכא מדהתם ואין לחוש בכך כי כן דרכו לפרש במקום זה כך ובמקום אחר שינה פירושו ודו"ק:

תוס' בד"ה צווח ר"ל וכו' יש לה יד כיון שנשאת עכ"ל לאו דוקא כיון שנשאת דבארוסה קיימינן אלא דר"ל דאף בנתארסה יוצאת מרשות אב לרשות בעלה ובשעה שמקבלת הגט עד אחר הגרושין אין רשות אביה עליה ולכך יש לה יד משא"כ בקידושין בשעה שמקבלת הקידושין רשות אביה עליה ואין לה יד וק"ל:

דף מד:

בד"ה קטנה וכו' דבנערה לא שייך למימר צריכה מיאון וכו' עכ"ל ולא חששו בה שמא יאמרו אין קידושין תופסין באחותה ובקטנה דשייך בה וכו' עכ"ל הרא"ש ע"ש:

בד"ה אלא דקידשה וכו' ותיובתא דעולא וכו' אלא לעולא קשה דאי מיירי בשידך גט וכו' עכ"ל לכאורה דבריהם אינן מובנין דלעיל כתבו לפר"י דמר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי והכא כתבו לשמואל בלא שידך דבעי מיאון ועוד מי הכריחם למימר דלשמואל ניחא דאימא כיון דלא פליגי כמ"ש לעיל אימא לכו"ע פריך ועוד לפי דבריהם למה לא נאמר כה"ג גם לעולא לפר"י דמוקי מתניתין בשידך סבר דלא בעי רק מיאון ונוחין לי בכל זה דברי הת"י וז"ל וקתני דבעי מיאון לספרים דגרסי ותיובתא דעולא לפרש"י ניחא דפריך דוקא לעולא דאיירי בשידכו ואפ"ה אינה צריכה מיאון אבל לפר"י דמודה עולא בשידכו מ"מ פריך שפיר דע"כ מתני' בלא שידכו דאי שידכו צריך נמי גט אבל לשמואל ניחא טפי דלדידיה צריך מיאון בלא שידך אע"ג דהמיאון לא בא אלא משום חששת גט ובלא שידכו ליכא חששת גט אפ"ה איכא למדחי הכי עכ"ל והשתא דברי התוספות שלפנינו מובנין דמה שכתבו ותיובתא דעולא היינו גירסת הגמרא שהיה כך ולכך הקשו ולשמואל מי ניחא וכו' ותירצו לפר"י דלשמואל מוקי מתני' בלא שידך ובעי מיהת מיאון אע"ג דליכא חששת גט ומה שכתבו לעיל דשמואל ועולא לא פליגי היינו דכל חד מנייהו מלתא באנפיה נפשיה קאמר שמואל איירי בשידך ועולא בלא שידך מיהו מתניתין דמתוקמא בלא שידך ובעי מיאון לא תקשי לשמואל דהא לא איירי כלל בלא שידך אבל לעולא דאיירי בלא שידך ולא בעי אפי' מיאון תקשי ליה מתניתין דבעי מיהת מיאון דבשידך דלא איירי ביה עולא ע"כ לא מתוקמא מתניתין דכיון דמיאון בעי גט נמי בעי דהמיאון בשידך לא בעי אלא משום חששת גט כמ"ש בת"י שכתבנו ותו לא מידי ודו"ק:

דף מה.

בד"ה צריכה מיאון וכו' וא"ת א"כ אמאי נקט לא נתרצה כלל וכו' עכ"ל ולולי דבריהם היה נ"ל דודאי איכא למיחש נמי שמא נתרצה לשניהם גם שמא נתרצה לראשון ולא לשני וקידושין תופסין באחותה אלא במה שהצריכו לה מיאון לא נדע ביה חששא דאכתי מיאון ל"ל אבל במה שהצריכו אותה מיאון נדע ביה הך חששא דשמא לא נתרצה לשניהם ולכך צריכה מיאון ושפיר נקט תלמודא לא נתרצה כלל ודו"ק:

בד"ה הכל יודעים וכו' וי"ל דמלתא דלא שכיחא היא שיקדשנה האב וכו' לפי שכלתו אסורה וכו' עכ"ל ובספר לחם אבירים הקשה בזה דאע"ג דעל ידי קדושי האב לא שכיחא מכל מקום אכתי הא שכיחא שיקדשנה אחיו של האב וימות ונפלה זו לפני האב ויפטרוה בלא חליצה כי יסברו שהיא כלתו כיון שהיתה צריכה חליצה מבנו וע"כ תיבעי מיאון ויש ליישב דהא נמי מלתא דלא שכיחא דלא חיישינן לשמא ימות ודו"ק:

דף מה:

בד"ה בפירוש אמר מר וכו' ואין צריך לא גט ולא מיאון ואפילו שידכו וכו' עכ"ל דהא שמואל בשידכו קמיירי כדמוקי לה רב נחמן וקאמר הכא דלא ס"ל כרב ושמואל מיהו למאי דקאמר מאן דמתני הא לא מתני הא שמואל אייריי אפילו בלא שידכו ולפ"ז אינו מוכרח דרבינא לא ס"ל כשמואל אפי' בשידכו וק"ל:

בא"ד קטנה דאיתא לאבוה במ"ה וכו' דנשואין תקינו לקטנה וכו' עכ"ל והא דלא מוקי הך מתני' דלעיל דאי מיאנו והך דמוכרה אלמנה לכה"ג בכה"ג עי' בראש וק"ל:

בד"ה הוה עובדא וכו' מש"ה לא חזר בו אלא חומרא וכו' ואפ"ה קי"ל כרב דהא ר"י קאי כוותיה וכו' עכ"ל ואין זו הראיה מכרעת דאימא רב ודאי חזר בו אלא דהתם מ"מ קי"ל כרבי יוחנן דסבר הכי ועיין בראש וק"ל:

דף מו.

בד"ה בין היא וכו' ואע"ג דאמר רב לעיל חיישינן שמא נתרצה וכו' עכ"ל ק"ק ומאי קושיא דאימא הא דחיישינן לעיל שמא נתרצה האב ובעי גט ומיאון היינו דוקא בשידכו כדמוקי לה ר"נ אבל הכא לא אייריי בשידכו ולא חיישינן שמא נתרצה האב ויכול לעכב דבכה"ג ניחא לרב ושמואל הך מתני' דאו מיאנו כו' כמ"ש התוספות לעיל דלא פריך מינה אלא לעולא ודו"ק:

בד"ה קרא בעי וכו' אי נמי נ"מ היכא דבא עליה ואח"כ נתייתמה דהשתא מהני מיאון דידה לעכב כו' עכ"ל לכאורה לענין מיאון גופיה קאמרינן דהוה נ"מ וא"א לומר כן דאכתי תקשי בפיתה שלא לשם אישות קרא בעי אלא דר"ל דמאי נ"מ במיאון דידה לענין משלם קנס אם אביה רוצה להשיאה בע"כ של דידה אין כאן קנס וקאמרי דנ"מ אם נתייתמה שמת אביה אחר שנבעלה שמשלם קנס במיאון דידה ולא בעי לאוקמא ביתומה ממש דפטור מקנס והכי איתא בפרק נערה ע"ש:

גמ' ואפילו בקמייתא והא מלוה כו' מדברי מהרש"ל וקשה דמשמע אי אמרינן המקדש במלוה מקודשת היה שפיר ואמאי בעינן ש"פ וכו' ונראה ליישב משום דאי כו' עכ"ל ע"ש באורך ודבריו דחוקים הם דאם נימא דהמקדש במלוה מקודשת ודאי דאין לחלק בין מקדש בדבר אחר ובין מקדש במלוה ולמה לא תהני במלוה ע"י צירוף כמו במלתא אחריתא וסברא דחוקה היא לחלק בזה וכולה שמעתי' לא מוכחת כן ואין להאריך אבל אין כאן מקום קושיא דודאי איכא מ"ד לקמן דמקדש במלוה מקודשת אלא דהכא ה"ק כיון דבעי ש"פ באחת ולא מהני צירוף ע"כ משום דמקדש במלוה אינה מקודשת א"כ בקמייתא נמי לא תיקדש דהא מלוה היא וזה נ"ל ברור וק"ל:

שם אימא גמרה ומקניא נפשה וכו' אע"ג דלא תלי בדידה להתקדש בפחות מש"פ כדאמרינן בפ"ק מיהו בקל עושה צריכותא עכ"ל ת"י וק"ל:

דף מו:

תוספות בד"ה דאתמר אית וכו' ועוד דאי גרסינן דאתמר קשה דרב אדרב וכו' עכ"ל כן הוא לפי מה שכתבו כן לעיל דיכול להיות דרב ושמואל פליגי בהא אדרבי אמי אבל ודאי דאין זה מוכרח דאיכא למימר דרב נמי סבר כהא דרבי אמי דמעות חוזרין והא דלא מוקי ליה כוותיה משום דס"ל מלוה ופרוטה דעתה אמלוה וק"ל:

גמ' וקסבר ב"ה נתקנה עיסתו וכו' מעיקרא אוקמא משום חורבא דכהן ולא אוקמא משום בעה"ב משום דכהן גופיה ידע אי מחיל אבל בעה"ב לא ידע דמחיל כהן וכו' עכ"ל ת"י ואין להקשות נמי אמאי לא משני בפשיטות כיון דבעה"ב סבר משום טירחא דכהן והא קבלה הרי אינו נותן לשם מתנה והוי גזל ביד כהן דמ"מ כיון דבעל הבית אינו נותן תרומה אחרת לפי סברתו משום טירחא דכהן אם כן לא גזלו כלום אלא דעשאוהו גזל ביד כהן משום חורבא דבעה"ב שלא יאכלנו בטיבלא וק"ל:

עוד מת"י מן הנקוב על שאינו נקוב תרומה לענין שאין הכהן חייב להחזירה וגם אין הבע"ה חייב להפריש עוד משאינו נקוב וכו' דכיון דאין עליו חיוב תרומה אלא מדרבנן הם אמרו דאין צריך תיקון אחר לשאינו נקוב עכ"ל:

דף מז.

גמרא ואלא באלון וברימון ובאגוז היינו בזו ובזו ובזו וכו' עכ"ל לכאורה קשה אע"ג דלר"ש כולהו כללי הוו בין בוי"ו ובין בלא וי"ו מ"מ איצטריכי למתני תרוייהו כיון דלר"מ

ור"י איכא לפלוגי בין בוי"ו ובין שלא בוי"ו כדאמרינן לעיל בלא לך ובלא לך ובת"י פירשו דהכי פריך דה"ל למתני גם ברישא נטלתו ואכלתו כדקתני בסיפא גבי בזו עכ"ל ודו"ק:
שם מאי לאו בהא קמיפלגי דמר סבר מלוה להוצאה וכו' ולא אסיק אדעתיה השתא למימר דפליגי ברשות בעלים לחזרה כדמוקי לקמן פלוגתא דת"ק ורשב"א ולמאי דמסיק ותסברא אימא סיפא ושוים וכו' ניחא דלא מתוקמא נמי בהכי ועוד יתיישב בזה לקמן ע"ש וק"ל:
בפרש"י בד"ה והאי דפלגינהו בתרי בבי דרישא וכו' עכ"ל ותלמודא נמי דקאמר ואילו רישא לא קא מפליג בין אוכלת וכו' היינו נמי מה"ט מדפלגינהו בב' בבי דאל"כ אימא דקאי נטלתו ואכלתו נמי ארישא דהתקדשי לי באלו ולמאי דמסיק לרב ושמואל דבזו נטלתו ואכלתו תנא אחרינא הוא אין להקשות אמאי פלגינהו לתרי בבי די"ל דלכך פלגינהו משום דהאי תנא אחרינא לא פליג בסיפא גבי בזו ובזו ובעוד בזו ועוד בזו דהוי פרט אבל ברישא גבי באלו מודה דהוי כלל וק"ל:

דף מז:

תוספות בד"ה אלא מלוה וכו' י"ל דרשב"א מיירי שנגנבו או שאבדו שלא שלח וכו' עכ"ל ואיכא למימר לרשב"א דלרבותא נקט בכה"ג דאע"ג דלא הוי כולו בעין כיון דלא נחסר בשליחות יד שלו אלא ע"י גניבה ואבידה הוי כמו כולו בעין אך קשה דהת"ק דאיירי נמי בכה"ג אע"פ שנשתיירו ממנה ש"פ אינה מקודשת אמאי נקט בכה"ג דהא אפי' כולו בעין נמי אינה מקודשת כיון דאינה ברשות בעלים לחזרה ואין סברא לומר דת"ק נקט הכי משום רבותא דרשב"א ויש ליישב דבין הת"ק ובין רשב"א לא נקטו בכה"ג אלא משום דומיא דפקדון דאיירי ביה בנשתיירו ודו"ק:
בד"ה אלא הא וכו' אבל לענין להתחייב באונסין כי לא ביקע וכו' עכ"ל הוצרכו לזה הכא דאל"כ השתא דאכתי לא ידע לחלק בין הלואה לשאלה תקשי ליה לרב הונא בפשיטות לכ"ע דהכא אמר לכולי עלמא לאונסים דברשות לוה קיימי ודו"ק:
בפרש"י בד"ה נימא כתנאי הא דרב דאמר המקדש במלוה וכו' עכ"ל יש לדקדק ומאי קושיא לרב הא איכא לאוקמא נמי הך דפליגי במלוה ברשות בעלים לחזרה וכשהיא בעין ומלתיה דרב בשלח בה יד שהוציא ממנה כדמוקי להך דלעיל ויש ליישב דודאי הך דלעיל ניחא ליה לאוקמא דפליגי בהך סברא דהוי ברשות בעלים לחזרה דומיא דפקדון דקתני נמי בה דאיתא בה נמי הך סברא דהאי טעמא דמלוה להוצאה ניתנה לא שייכא

כלל בפקדון אבל בברייתא דהכא דלא נקט בה אלא מלוה לא ניחא לן למימר דפליגי אלא בהך סברא דמלוה להוצאה ניתנה ודו"ק:

דף מח.

גמרא דמ"ס המקדש במלוה מקודשת וכו' והיינו רבי מאיר דאמר הכא מקודשת ובפרק הגוזל קמא הקשו התוספות מהך ברייתא דלעיל דסבר רבי מאיר מלוה הרי הוא כפקדון דאינה מקודשת אלא בנשתיירה בעין וע"ש ודו"ק:

תוס' בד"ה אילימא וכו' דלעיל מיירי דא"ל קני וכו' והכא מיירי דלא א"ל וכו' עכ"ל דברי הת"י נכוחים בזה וז"ל קשיא דר"מ אדר' מאיר דליכא למימר דלעיל מיירי בכתב ומסר ופליגי בדרב פפא והכא בלא כתב ומסר ופליגי בדרבי דסתמא קתני כדלעיל עכ"ל אבל דבריהם שלפנינו לא ידעתי להולמם דחלקו בין א"ל ללא א"ל דהוא מילתא דלא הוזכר בתלמודא הכא אלא שהתוס' כ"כ לחלק לרבי דס"ל דלא בעי כתיבה ונ"ל הא שכתבו דאמר ליה ולא אמר ליה לאו דוקא אלא כתב ליה ולא כתב ליה והשתא הם ממש דברי ת"י ודו"ק:

בד"ה ורבנן מספקא וכו' דאי אמרת דא"צ גט וכו' וא"כ מאי האי דקתני וכו' עכ"ל מהרש"ל הגיה מאי האי דקאמר מספקא להו אי וכו' ולא נמצא כן בכל נוסחאות ישנות שבלשון התוס' גם אין הגהתו מספיק במה שנתקשה בדבריהם בעל דברי ריבות וז"ל ואי אמרת דא"צ גט ואיך אפשר לאומרו במה שכבר אמרו ורבנן מספקא להו וכו' ע"ש וכתב ליישב את זה בדחוקים עיין שם אבל הנ"ל ליישב דבריהם ולקיים כל נוסחת לשון תוספות ישנות שלפנינו והם דברי רש"י בעצמם שכתב דל"ג במלתא דרבנן ואם לאו אינה מקודשת אלא וחכ"א שמין וכו' ובאין שוה מידי לא איירי משום דמספקא וכו' עכ"ל וס"ל דודאי אי הוה גרסינן במילתייהו ואם לאו אינה מקודשת ע"כ כר"מ ממש הוה ס"ל בהא דעדי חתימה כרתי אבל השתא דלא איירי ביה רבנן מידי משמע ליה לתלמודא משום דמספקא להו דודאי כר"א לא ס"ל מדקאמרי שמין את הנייר וכו' וכר"מ נמי לא ס"ל דלא בעי גט ולדידהו בעי גט מספיקא לכך לא קתני במילתייהו ואינה מקודשת כדקתני במלתא דר"מ והשתא כוונת התוס' ממש כדבריו דמשמע ליה לתלמודא דהשתא דלא קתני במלתייהו ואם לאו אינה מקודשת אי אמרת דא"צ גט וכר"מ סבירא להו בהא מאי האי דקתני בברייתא במילתייהו דלא איירי ביה בפחות משוה פרוטה דאינה מקודשת אלא ע"כ משום דמספקא להו אי כרבי מאיר אי כרבי אלעזר ותו לא מידי ודו"ק:

בד"ה שמין את הנייר וכו' אבל לר"מ אפי' איכא בנייר וכו' דאמר עדי וכו' עכ"ל גם בכאן כוונת דבריהם כן הוא מדקתני סתם במילתיה דר"מ אינה מקודשת ומשום דעדי חתימה כרתי ולא חילק בין אית ביה שוה פרוטה ללית ביה ע"כ דפליג נמי ארבנן בהא ואפי' איכא בנייר וכו' וק"ל:

בד"ה דכ"ע ישנה וכו' דהא לא המ"ל דכ"ע אינה לשכירות דא"כ מאי טעמא דמ"ד וכו' עכ"ל והרא"ש כתב בענין זה דבכהאי גוונא לאוקימתא דכ"ע אין אומן קונה וכו' אין לדקדק דהלכתא כך דלא המ"ל דכ"ע אומן קונה דא"כ לכ"ע מקודשת וכו' עיין שם ודבריו תמוהים לכאורה דודאי ה"מ לאוקמא דכ"ע אומן קונה אלא דהכא בפלוגתייהו לאו בקבלן מיירי אלא בשכיר יום דלא שייך ביה אומן קונה וכפרש"י בשמעתין ויש ליישב דברי הרא"ש דמשמע ליה האי לישנא דקתני עשה לי שירים וכו' בקבלן ולא בשכיר יום ודלא כפרש"י וק"ל:

דף מח:

גמרא תני חדא בו ובמה שבתוכו וכו' בו ולא במה שבתוכו וכו' במה שבתוכו ולא בו וכו' כצ"ל כמ"ש מהרש"ל אבל לפי ספרים הישנים (כוונתו הוא לגירסת הרא"ש ז"ל) לא הוה סדר בברייתא גם לפירוש ר"ת ואדרבה לפי פי' הקונטרס הוה ניחא הסדר במאי דסליק פתח וק"ל:

שם איכא דניחא ליה בכספא וכו' אבל ברישא דכוס של יין ושל דבש לא פריך הכי משום דפסיקא ליה לתלמודא דכ"ע בחדא מינייהו ניחא להו וכן בעני ועשיר לכ"ע ודאי בעשיר ניחא להו והיינו שבח ממון ושפיר פליג ר"ש בפשיטות דאם הטעה בההוא דלשבח דמקודשת ולת"ק אינה מקודשת אף על גב דניחא בהך לכ"ע דאפשר שדעתה ורצונה בזה הדבר הפחות לכוונת שום ענין יותר ממה וכו' כמ"ש הרמב"ם ע"ש ול"ק ליה לר"ש אלא בזהב וכסף משום דאיכא דניחא וכו' וכמ"ש התוספות כגון שצריכה כסף להשלים וכו' אך מה שכתבו התוספות בסוף דבריהם ומיהו היכא שהטעה וכו' לא פליג ר"ש עכ"ל לפי פי' מהרש"ל שהגיה לא פליגי רבנן הפי' דחוק ויותר היה נראה להגיה לא פליגי אדרבי שמעון גם מה שפירש עוד בזה לקיים לשון התוספות שלפנינו הוא דחוק ואין להאריך אבל לפי העיון בת"י שאין לדבריהם אלו מקום כאן וז"ל מר סבר מראה מקום הוא לו וכגון שקידשה בזהב כשיעור שוה דינר כסף או שהשליח מחל מה שהוסיף על שליחות דאל"כ אינה מקודשת שמא לא היה דעתו להרבות בשליחות כ"כ עכ"ל וכן יש לכוין דבריהם שלפנינו ודו"ק:

דף מט.

בפרש"י בד"ה מדרש ספרא וספרי שהן הלכות של מדרשי מקראות עכ"ל כצ"ל מפי' ישן וספר ויקרא שכתב בפרש"י שלפנינו הוא טעות דספרא ודאי הוא ספר ויקרא אבל ספרי הוא ספר במדבר וספר דברים וק"ל:

תוס' בד"ה שיכול לעשותו וכו' ואע"ג דגט קרח פסול לא וכו' עכ"ל הך מילתא דגט קרח הוא ס"פ הזורק והיינו כשיש קשר ואין עד חתום עליו מאחוריו ופסול משום גזירת כולכם ור"ל דהכא כיון שעדיו מתוכו אין לחוש על שיטת חלק כיון שיש סופרים הרבה וכו' אבל מהרש"ל הגיה בדבריהם ואפילו יש חלק הרבה וכו' ופי' דה"נ כשכתב עדיו מתוכו כמנין הקשרים אין לחוש וכו' עכ"ל ולא ידענא מי הכריחו לזה דבעדיו מתוכו לא מכשיר אלא משום שיכול לעשותו פשוט ובפשוט לא בעי עדים כמנין שיטות החלק וכשר משום שיש סופרים הרבה וכו' ודו"ק:

דף מט:

בפרש"י בד"ה בן כרך ונמצא בן עיר אע"פ שהטעה לשבח וכו' עכ"ל לפי פירושו ודאי דלכ"ע ניחא להו בבן עיר והוי כמו שבח ממון אבל קשה דא"כ לעיל דפריך משפחה מגודלת דבסיפא אמאי לא פליג ר"ש עליה ה"ל למפרך מרישא דלעיל מינה מבן כרך ונמצא בן עיר אמאי לא פליג ר"ש ולולי פירושו היה נ"ל דליכא שום שבח בבן עיר דאיכא דניחא ליה בבן כרך ואיכא דניחא ליה בבן עיר ואדרבה טפי פסיקא ליה לתלמודא בבן כרך דניחא והכי מוכח בסוף כתובות דקתני אבל לא מעיר לכרך ולא מכרך לעיר וקאמרינן בשלמא מכרך לעיר דבכרך שכיחי כל מילי וכו' אלא מעיר לכרך מ"ט וכו' שישיבת כרכים קשה והשתא מצינן למימר שפיר דר"ש לא פליג בהא כיון דאיכא דניחא ליה וכו' כדפרכינן לעיל ודו"ק:

תוס' ד"ה דברים שבלב וכו' וקשה אמאי הא בעינן תנאי כפול וכו' עכ"ל ואכל הני מתני' דקתני הכא לא תקשי להו בפשיטות אמאי לא תני בהו תנאי כפול כמ"ש התוס' בפרק מי שאחזו וז"ל וכל הני מתני' איירי בתנאי כפול אע"ג דלא פירש דה"נ וכו' ע"ש אבל הכא קשיא להו שפיר דמדיוקא משמע משום שלא פירש וכו' ומהך דאתרוג דקשיא ליה לרשב"ם טפי דמימרא דאמוראי הוא וה"ל לפרש דאיירי בתנאי כפול ומיהו קשה לתירוצו של רשב"ם אכתי תקשי מההיא דהמקדש את האשה ואמר כסבור הייתי שהיא כהנת וכו' מדיוקא משמע אם פירש דבריו להדיא הוי תנאי ואנן בעינן תנאי כפול ולתירוץ של ר"י דמיירי הך מתניתין דהמקדש וכו' כסבור שהיא כהנת דאיכא ביה גילוי

מילתא דהוה מהדר קודם קידושין לישא כהנת כעין הך עובדא דבעי למיסק לא"י דהוה ליה גילוי מלתא דקודם המכירה אמר כך וכמ"ש הרא"ש בפרק י"נ ודו"ק:
בפרש"י בד"ה לנכסי מקרקעי אדעתא למיסק וכו' עכ"ל כתב הרא"ש לפי שאין זה דרך אדם למכור קרקעותיו וכו' אבל אם מכר כל מטלטלין שלו אפי' אמר בשעת וכו' עכ"ל ע"ש ולולי דבריו היה נ"ל לפרש מה שדקדק רש"י לפרש דמקרקעי הוו משום דאילו הוו מטלטלין ע"כ הלוקח הוה מוחזק בהו דאם לא כן בלאו הכי יכול לחזור ולא הוו זביני זבינא וא"כ מאי דחי לקמן התם משום דלחומרא והיינו דמספקא לן וא"כ הכי נמי הכא אית לן למימר דהמע"ה ושפיר קאמר דהוה זביני זבינא אבל בקרקע ניחא דלא הוה זביני זבינא דכיון דספיקא הוה קרקע בחזקת בעליה ולא הוה זביני זבינא וק"ל:

דף נ.

תוספות בד"ה היה לו לומר מזיד וכו' מ"מ מזיד הייתי הוה טענה מקובלת יותר כו' והר"ם פי' כו' עכ"ל מדברי תוספות ישנים יש ללמוד דלפי פי' הראשון במזיד הייתי נמי לא היה נאמן אלא כיון דהוי טענה מקובלת יותר מלא היה בלבי שלא פירש לו תביא לי מזה ולא טען כן מזיד הייתי ע"כ דלא למפטר נפשיה קאמר הכי אבל לפי' הר"ם קושטא הוא דבמזיד הייתי היה נאמן ובמגו יש להאמינו בשלא היה בלבי ומשני דאין כאן מגו לומר מזיד הייתי משום דלא בא למשוי נפשיה רשיעא והא דנאמן לומר מזיד הייתי ולא אמרינן דאין אדם משים עצמו רשע כבר כתבו התוספות בפ"ק דמציעא דאיכא למימר דעשה תשובה ואינו רוצה להביא חולין לעזרה אבל לא היה בלבי במגו דמזיד הייתי ודאי אין להאמינו דאיכא למימר דלא רצה לעשות עצמו רשע ולומר מזיד הייתי והא דקאמר התם דנאמן לומר לא אכלתי מטעם דאם ירצה לומר מזיד הייתי לא משום מגו הוא ותדע דהא מגו במקום עדים הוא אלא כלומר מה שאמרתי לא אכלתי יוכל לתרץ דבריו לא אכלתי בשוגג אלא במזיד כ"כ התוס' בפ"ק דמציעא ע"ש ודו"ק:
בד"ה דאתייליד וכו' צ"ל דלישנא דאי בעי לא סליק אתייליד וכו' ולישנא דאי בעי סליק צ"ל כו' עכ"ל כצ"ל מדברי מהרש"ל וכן נראה הגירסא לפי פרש"י אבל הב"י ח"מ סימן ר"ז כתב ליישב ולקיים דברי התוספות שלפנינו בלי הגה"ה ע"ש וק"ל:

דף נ:

בד"ה חוששין לסבלונות כו' וקשה להר"ם וכי כו' והא בעינן שידבר מענין כו' עכ"ל וליכא למימר דקושטא הוא דאירי בכה"ג שמדבר מענין לענין ונותן לה סבלונות דא"כ

מאי פריך ליה ממתני' דשלח לה סבלונות לאחר מכאן וכו' דודאי לא איירי בהכי כלל וק"ל:

בד"ה ה"ג מקדשי כו' קמשמע לן דחיישינן למיעוטא כו' משום חומרא דאיסור א"א כו' עכ"ל בת"י סיים דאשכחן דחיישינן למיעוטא משום חומר דא"א גבי מים שאין להם סוף עכ"ל וק"ל:

בא"ד והשתא הא דקאמר כו' דמקדשי והדר מסבלי היינו שמיעוטא כו' מסבלי והדר מקדשי היינו שכולם כו' עכ"ל ור"ל דזה דחוק לפי' ר"ח דלא איירי רישא וסיפא בחדא גוונא משא"כ לפרש"י גם לפר"י ניחא דאיירי בגוונא חדא דבין ברישא ובין בסיפא ניזיל בתר רובא וק"ל:

בד"ה אי הכי כו' אע"ג דקידושין לא תפסי יש בהן כרת כיון שפוטר אותן כו' עכ"ל לכאורה הוא ראיה שיש בהן כרת כיון שפוטר מן החליצה ומן היבום כדאמר שם דחייבי כריתות פוטרין אבל חייבי לאוין צריכים חליצה אבל לא הוצרכו לזה דכיון דמהאי קרא יליף לה ר"ש ובקרא ונכרתה כתיב כדפריך הכא אלא דיש לפרש דבריהם שהוצרכו ראיה אמה שכתבו דקידושין לא תפסי בהו כיון שפוטר מן החליצה ומן הייבום משום דכ"א מהן היא באיסור אחות אשה ואחות אשה נפקא לן בפרק האומר דאין קידושין תופסין בה כמ"ש לעיל ודו"ק:

דף נא.

גמ' הרי תודה דליתא בטעות וליתא נמי בזה כו' וצ"ל דליתא נמי לחצאין אלא שהתלמודא לא חש לפרש וצריך לחלק דלא שייך הכא לומר כל חלה וחלה תקדוש פלגא כמו גבי חיטתא גם לפר"י בפרק מי שהוציאוהו בהא דאיתא לחצאין בחיטתא צריך לחלק אמאי לא נימא הכי בחלות ודו"ק:

בפרש"י בד"ה עשירי וי"א כו' והרי הן מעורבין וירעו עד שיסתאבו כו' עכ"ל ובפרק מי שהוציאוהו פרש"י בע"א וע"ש בתוס' וק"ל:

דף נא:

בד"ה הרי כולכם כו' ואין לשבש כו' דא' מכולכם כו' א"כ לא מתרצא כו' עכ"ל ובת"י כתבו לפי זה לאביי נמי צריך להגיה באומר הראויות לי מכם ול"ג הראויה לי מכם מדהוה אחת צרה לחברתה עכ"ל וק"ל:

דף נב.

תוס' בד"ה והלכתא כוותיה כו' אלא אפילו לא שידך בשם אלא שנתרצו כו' עכ"ל ושידך עדיף טפי דהיינו בקישור התנאים כמו שאנו עושין וכן נראה מלשון תוספות ישנים שכתבו מאחר שקיבל עליו האב חרם תקנת הקהילות בעבורה מצוה רמיא עליה וכו' עכ"ל וק"ל:

בא"ד ועוד אפילו לא פירש נמי אפילו בפה יש לנו לומר דקידש הגדולה כו' עכ"ל והיינו כי הכא שאמר בתך מקודשת סתם אבל בקידש אחת משתי אחיות ודאי גם ר"ת מודה ביה כמ"ש הרא"ש וע"ש:

בד"ה ביע"ל קג"ם כו' ומ"מ לא הוזכר יע"ל קג"ם אלא על יאוש כו' עכ"ל ר"ל לבר מדהכא דהוזכר בו נמי וק"ל:

בא"ד וגם כתוב בספרים כו' בעובדא דצריפא דאורבני כו' עכ"ל בסוף פרק המפקיד ולולי דבריהם הכא היה נראה לתרץ דלכך לא נאמרה הך מלתא בהאי כללא דלא חשיב אלא פלוגתא דנפשייהו משא"כ הך דבמלתיה דרבה רבם הוא דפליגי וכהאי גוונא כתבו התוס' במקומות אחרים וק"ל:

בד"ה והוא לא אמר כו' אבל בדלא שדיך אדרבה גרע גזל דידה מגזל כו' עכ"ל ודקאמר רב אפילו בגזל דידה הכי קאמר אע"ג דגזל דידה מהני בדשדיך אפ"ה בדלא שדיך לא משום דגרע מגזל דעלמא וק"ל:

בא"ד והשתא ניחא שפיר דמתמה תלמודא ממילתא דר"י והוא לא אמר כו' עכ"ל ר"ל ולא מתמה כן מכמה משניות ובריתות דאינו נקנה אלא ביאוש משום דהוה אמינא דוקא בממונא כו' כמ"ש התוספות אבל ממילתיה דר"י גופיה פריך שפיר דאפילו איסורא דרבנן לית ביה לחומרא וכמו בקידושין דדמיא להקדש כדאמרינן בפ"ק וכן הוא בתוספות ישנים והשתא נמי לא אצטריך לן לתירוצא שכתבו התוספות לעיל דר"י לא אתי לאשמועינן אלא שאין הנגזל יכול להקדיש דשפיר אשמועינן גם בגזלן דלא מחמרינן בהקדש לאסור מיהת מדרבנן ודו"ק:

דף נב:

גמ' והני מילי במוזא אבל בכישא מצי אמר ליה אנא שקלי כישא כו' ולעיל בפרקין דאמרינן בכישא דירקא דהוי דרך בזיון היינו דאין חוששין לשמא נתרצה האב אבל הכא איירי בגדולה דנתרצית ודאי דמקודשת גם בכישא וק"ל:

תוס' בד"ה אם נמצאו כו' וא"כ צ"ל גבי פרוזמא דשויא כו' עכ"ל ומיירי נמי בכה"ג שלא א"ל לשליח לקדשה בפרוזמא אלא לקדשה סתם והיה אפשר לו לקדשה בפחות וק"ל:
בד"ה המקדש בחלקו כו' דהא ממון גבוה הוא ואינו יכול ליקח ממון מהנאה כו' עכ"ל ובת"י כתבו אע"ג דאית ביה שוה פרוטה שיכול למוכרה לכהן מכל מקום כיון שהוא ממון גבוה אינה מקודשת ולא דמי לעל מנת שאדבר עליך לשלטון עכ"ל וק"ל:
גמ' וזה יהיה לך מקדש הקדשים מן האש רבי יהודה סבר לך כו' ור' יוסי סבר כאש כו' מתוספות ישנים קשה דלשתוק מלך דמשמע כל צורכך ולא איצטריך לכתוב אש עכ"ל ויש לדקדק כיון דהאי קרא בקדשי הקדשים איירי דהוי ממון גבוה מנלן בקדשים קלים ולולי פרש"י שפי' נמנו וגמרו כו' ועדיין היא מחלוקת קאי על רבי יהודה היה לי לפרש דנמנו וגמרו כו' ועדיין היא מחלוקת קאי גם לרבי יוסי וקושטא הוא דמעיקרא לא הוה יליף מהאי קרא אלא קדשי קדשים ובתר הכי נמנו וגמרו דאף בקדשים קלים לא קידש והיינו מקרא דמייתי אביי לקמן בברייתא דת"כ דר"י דלא יחלקו אף בקדשים קלים ורב קאמר עדיין היא מחלוקת דעדיין אף לר' יוסי איכא חלוקה בדין זה בין קדשי קדשים לקדשים קלים ואיך שיהיה קשה למאי דמייתי ת"כ דר"י מקראי דלא יחלקו בין קדשי קדשים ובין קדשים קלים למה לי האי קרא דמייתי רבי יוחנן גופיה מקדש הקדשים מן האש כו' ודו"ק:

דף נג.

תוס' בד"ה וקאמר דלית כו' פי' שאינו יכול ליטול ממון אחר של חבירו כו' עכ"ל לכאורה ממון של חבירו היינו ממחבת על מרחשת קאמר וזה אינו דהא ממחבת על מחבת נמי לא יחלוקו כדקתני בהדיא בברייתא אלא דר"ל ממון אחר של חבירו היינו אפילו ממחבת זו על מחבת אחרת ומיניה וביה שכתבו היינו במחבת אחת ואין להקשות מהיכא תיסק אדעתיה לומר דאפילו מיניה וביה לא יחלוקו עד שהוצרכו ראיה לזה דיש לומר דהוה ס"ד לפרש מחבת על מחבת היינו אפילו בכלי אחד ולכך הוצרכו לראיה דע"כ אשכחן חלוקה בקדשים כדתנן כו' והיינו ודאי בכהאי גוונא במחבת א' ומהא דקתני בברייתא איש חולק כו' אין להביא ראיה דמיהת איכא בהו חלוקה דאיכא לפרש איש חולק היינו שנוטל כ"א חלק ממנו בלא חלוקה והטלת גורל וק"ל:

דף נג:

בפרש"י בד"ה משום אונסא כו' אי נמי אפי' לא רמי אחריות עליה לא ניחא כו' עכ"ל ק"ק לפי' זה כיון דאונסא דאורחא על האשה הל"ל גבי דידה נמי דלא ניחא לה משום אונסא דאורחא שעליה ויש ליישב דנקט הכי משום דשביק גבי דידה סברת רבי ירמיה דהיינו משום טירחא ולא נחית רבי ירמיה להך סברא דאונסא דאורחא וק"ל:

תוס' בד"ה איהו לא ניחא כו' משמע מתוך פירושו שלא יחולו הקידושין במזיד כו' עכ"ל דממה שפי' גבי שוגג איכא למילף אמזיד כיון דאינו שוה פרוטה כאן אין הקידושין נגמרים עד בואם לירושלים הגם שיש לגמגם בזה דה"ק דאין כאן שוה פרוטה אם לא יקבל עליו איהו אונסא דאורחא מ"מ הכי משמע דלא יגמרו הקידושין כלל דכיון דאין כאן שוה פרוטה מה יועיל לה שמקבל אונסא דאורחא הא השתא לא נתן לה כלום ובת"י וצ"ל דהמעשר שוה פרוטה מצומצם שאם היה הרבה תמצא שיתן לה שוה פרוטה למוכרו מיד כדי להוליכו לירושלים ואז יהיו הקידושין נגמרים מיד עכ"ל ודו"ק:

בד"ה אף במכר לא כו' ואין מעילה לר"מ אלא באוכל כו' ואין מעילה אלא בשינוי כלומר במזיד כו' עכ"ל כל דבריהם צריכין ביאור משום דדברי רבי יהודה גבי הקדש מפורש בקרא דכתיב כי תמעל מעל וחטאה בשגגה כו' הרי מפורש דבשגגה יש מעילה ולא במזיד הוצרכו לומר דר"מ ס"ל דחטאה בשגגה דכתיב היינו דוקא לענין אוכל הקדש כדלקמן לבר פדא אבל במוציא מעות לא שייך ביה מעילה דכ"מ שהוא שם הקדש עליו כו' ומיהו במזיד מתחלל לר"מ משום שינוי ששינה לקנותה ולגוזלה מרשות הקדש כמ"ש התוספות לקמן ויליף לה דתמעל מעל מזיד משמע כמו גבי סוטה דכתיב לשון מעל והיא מזידה וקרא דונתן הכסף וקם לו דמשמע דאינו מתחלל במזיד אלא ע"י נתינת כסף תחתיו היינו למצוה אם לא שינה לקנותה בגזילה והך דאין מעילה אלא בשינוי היא במסכת מעילה בפרק הנהנה אך מה שכתבו דרבי מאיר לטעמיה כו' ומפיק ליה מקרא כי תמעל וגו' לא הוזכר בהך מלתא התם ר"מ ודו"ק:

בא"ד מקרא או דתמעל מעל ואין מעילה כו' במזיד לא קידש דבמעילה הוא דגלי כו' כצ"ל:

דף נד.

תוס' בד"ה מועלין בחדתין כו' דקאמר התם שלמה שלישית כלומר שכלו כל השלש קופות חוזר לשניה כו' עכ"ל וכ"ה בכל נוסחות תוספות שלפנינו ור"ל ראשונה ושניה ושלישית דקאמר היינו תרומה ראשונה שהיה באחד בניסן בשלש קופות ותרומה שניה

היא שהיה באחד בסיון בשלש קופות ושלישית היא שהיה באחד בתשרי בשלש קופות וכן מפרש התם ברישא דהך תרם הראשונה וחיפה לשם א"י שניה לשם כרכין כו' שלישית לשם בבל כו' ור"ל דתרומה ראשונה שבאחד בניסן לשם ארץ ישראל שהביאו שקליהן מתחילה ותרומה שניה לשם כרכין כו' שהביאו שקליהן בין ניסן לסיון ותרומה שלישית לשם בבל כו' שהיו יותר רחוקין הביאו שקליהן בין סיון לתשרי כך נראה מפי' הרע"ב במתניתין ואהא קאמר התם מתחילה מא' בניסן עד א' בסיון נוטל מתרומה ראשונה שנתרמה בג' קופות באחד בניסן לשם א"י ואח"כ משנתרמה תרומה שניה בא' בסיון בג' קופות לשם כרכין כו' אע"פ שיש עדיין בראשונה שלא כלו הג' קופות בב' חדשים נוטל מג' קופות שמתרומה שניה עד א' בתשרי ומשנתרמה אז תרומה שלישית בג' קופות לשם בבל כו' אע"פ שלא כלו גם ג' קופות של תרומה שניה בד' חדשים נוטל משלש קופות מתרומה שלישית ואהא כתבו התוספות דקאמר התם שלמה שלישית כלומר שכלו כל שלש קופות שמתרומה שלישית בתוך ששה חדשים שמתשרי עד ניסן חוזר למה שנשאר בג' הקופות של תרומה שניה כלו גם אלו חוזר למה שנשאר מג' קופות של תרומה ראשונה כלו גם אלו יחזור ויתרום מאותן שקלים שהביאו מתשרי עד ניסן אבל מהרש"ל לא הבין השמועה כך אלא דראשונה ושניה ושלישית קאי על הקופות בתרומה אחת ולפי הבנתו הגיה בדברי התוספות ואין טעם לפירושו למה חוזר מתחילה מקופה ראשונה לשניה ומשניה לשלישית כיון שכולו מתרומה א' ועוד שאר דחוקים ואין להאריך כי הדברים ברורים כמ"ש בלי הגה"ה וכפי' הרע"ב שם ודו"ק:

בד"ה אימא ר' יהודה בו' דל"ג לעיל גבי אין מועלין בעתיקין דברי ר"י דאי גרסינן ליה הל"ל כו' עכ"ל וק"ק לפי זה דלא גרסינן ר' יהודה מאי פריך מהא דקתני ר"מ אומר מועלים בשירי הלשכה ואימא דר"מ במזיד דלא אמרינן במזיד הואיל ונתנו להנות כו' דהא במתנית' ס"ל דקידש במזיד בכתנות כהונה אבל אי גרסינן במתני' ר"י ניחא דע"כ בשוגג אייריי מתני' דאל"כ לא הוה אמר ר"י מועלין בחדתין ויש ליישב דאע"ג דר"מ מזיד מקרא דתמעל מעל מפיק ליה כמ"ש התוס' לעיל דיליף מסוטה מ"מ לישנא דמתניתין מועלין בכ"מ לא משמע אלא שוגג וכה"ג צריך לפרש לקמן לפרש"י אהא דקאמר ההיא רבי יהודה מדקתני אין מועלין כו' דאי מזיד ליכא מעילה והאי כו' ע"ש ומיהו קשה אמאי לא פריך לרבי יוחנן נמי מכל הני כיון דליכא לאוקמא במזיד ודוחק לומר כמו שתרצו התוס' לקמן לבר פדא דלענין אכילה מודה רבי מאיר והשתא מועלין בחדתין אייריי נמי בכה"ג ששקל משקולת כנגדן שנהנה מגוף השקלים והוי כמו אכילה כו' עכ"ל

דהא הכא לרבי יוחנן אכתי לא אסיק אדעתיה הא דמסיק לקמן לבר פדא הא דלא אמרו בשוגג מתחלל אלא לענין אכילה ותקשי ליה לרבי יוחנן ויש ליישב ודו"ק:

דף נד:

תוס' בד"ה תרי תנאי אליבא כו' מיהו קשה דבפרק ב' דייני גזירות תני אבני כו' ובמס' שקלים כו' עכ"ל ר"ל דהאי שינויא דמשני הכא אתרתי ברייתות דתרי תנאי נינהו ליכא לשנויי התם בפשיטות דלכאורה הסברות הפוכות דבחדא קתני אבני מזבח כו' וכל דבר שבקדושה אתיין מבדק הבית חוץ לחומת כו' וכל דבר שאינו קדוש כ"כ באין משירי לישכה ובאידך תני בהיפך זה ותירצו דמ"מ י"ל התם תרי תנאי ודו"ק:

בד"ה לא אמרו כו' שנהנה מגוף השקלים והוי כמו אכילה ולא אתא למעוטי אלא הוצאה עכ"ל ואיכא לאקשויי לפ"ז לקמן דמייתי הא דאין מועל אחר מועל במוקדשין כו' כיצד היה רוכב ע"ג בהמה ובא חבירו כו' ומוקי לה כר' יהודה דאמר הקדש בשוגג מתחלל הא כר"מ נמי אתי דמודה בכה"ג דבשוגג מתחלל כיון שנהנה מגוף הבהמה והכוס ולא פליג ר"מ אלא בהוצאת מעות ויש ליישב דלא קאמר לקמן ההיא רבי יהודה אלא כלומר כסברת ר' יהודה דסבר במתני' בכל שוגג מתחלל אבל ר"מ [לא] אשמועינן ליה בהדיא ודקאמר נמי לקמן דמדרבי יהודה נשמע לר"מ היינו נמי מסברת ר"י ומיהו ר"מ נמי מודה בכה"ג כדקאמרינן הכא ודו"ק:

דף נה.

בד"ה אמר רב אושעיא כו' כל הספק שעליה ורוצה להוציאה לחולין כו' עכ"ל אע"ג שבתיקון זה להתחייב בדמיה של עולה ושלמים לא הוציאה לגמרי לחולין לאוכלה עכשיו משום חששת בכור ומעשר כדלקמן מ"מ הוציאה לחולין עכשיו מספיקות הללו להיות חולין גמורים כשימומם וק"ל:

בא"ד שנתכוין לגוזלה כו' ולשנות בה ובכה"ג שרי ואחר שהוציאה לחולין כו' עכ"ל ור"ל דודאי אסור לגזול הקדש אלא דהכא התירו חכמים לגזול כדי להוציאה מידי הקדש ולא ימעלו בה וכ"ה בת"י ומשום דהשתא לפירוש התוספות לא הוה איצטריך ליה לחוב בדמים דהא בגוזלה מן הקדש יצאת לחולין ואהא קאמרי דאחר שהוציאה לחולין בגזלה עלה גם בדעתו לחוב כו' וכדי שיתכפרו הבעלים מידי ספקא אם עולה אם שלמים ורבי יוחנן פריך ליה לקמן וכי אומר לו לאדם חטא כו' דהיינו שיגזול הבהמה לכתחילה מן

ההקדש כדי שתזכה לתקן ספיקא אם לבהמה שלא ימעלו בה ואם לבעלים שיתכפרו ומהרש"ל נדחק לקמן בדבריהם ולא ידענא מי הכריחו לכך וק"ל:

בד"ה אין מועל כו' דהא דאמרינן הכא כו' ואז הוא מתכוין לגוזלה היכא דנתנו לחבירו כו' עכ"ל הוא מגומגם דתרתי למה לי דהא הכא בבא לחוב בדמיהם סגי בלא נתנו לחבירו וכן בנתנו לחבירו סגי אפי' כסבור שהיא שלו כמ"ש התוספות לקמן אהך דתוספתא ואהך דנטל אבן או קורה כו' דמשמע מכל דבריהם דבנתכוון לגוזלה אף על גב דלא נתנו לחבירו וכן בנתנו לחבירו אפי' לא נתכוון לגוזלה יצא מרשות הקדש לרשות אחרת מקרי וע"כ נראה להגיה כאן בדבריהם וכצ"ל ואז נתכוון לגוזלה כמו היכא דנתנו לחבירו כדין כו' דר"ל אם נתכוון לגוזלה מקרי שינוי ויצא מרשות לרשות אחר מקרי כמו נתנו לחבירו אע"ג דלא גזלה ומהרש"ל כתב לקמן במה שכתבו התוספות ונהי נמי דכסבור שהיא שלו כו' דהוה כמו א"נ כו' ע"ש הוא דרך דחוק ורחוק ודו"ק:

דף נה:

בד"ה דמייתי נמי תודה כו' ואע"ג דפסח אינו נאכל כו' עכ"ל ר"ל גם בפסח שלא בזמנו דמיקרב שלמים אינו נאכל אלא ליום ולילה אחד דהיינו מותר הפסח דאמרינן ביה הכי בפרק האשה וק"ל:

בד"ה ודלמא אשם הוא כו' הא סמיכה לא מעכבא כו' עכ"ל צ"ע דא"כ הדרן קושיין דלעיל לדוכתין דהיא עצמה תיקרב שלמים ואי משום בכור ומעשר דאין מתנותיהן שוות הא מתנות לא מיעכבא כדפרכינן בפרק האשה גבי פסח אלא משום מתנות דאילו פסח מתנה אחת ואילו שלמים ב' שהן ארבע מאי נ"מ והא תנן כל הניתנין על מזבח החיצון שניתנין במתנה אחת כיפר כו' ואי נימא הכא כדמסיק שם אימר דקאמרינן לענין דיעבד לכתחילה נמי בתמיה א"כ ה"נ נימא הכי הכא לענין סמיכה וע"ש בתוספות ודו"ק:

בד"ה אשתכח בת כו' דכל שבחטאת מתה באשם רועה וא"כ תרעה עד שיסתאב והדמים כו' עכ"ל מיהו ברייתא לא מתוקמא אלא בנמצא בן שנה אע"ג דהאי נמי לא נאכל אלא במומו משום בכור ומעשר כדמסיק לעיל מ"מ הך מלתא חדתא באשם דהדמים יהיו לקיץ המזבח לא הוזכר בברייתא אלא דבבן שתי שנים המקשה ידע לעשות תקנה שלא הוזכרה בברייתא דהיינו תרעה כו' והדמים כו' אע"ג דבחטאת נמי ידע שמתה היכא דבאשם רועה מ"מ מתה לא מקרי תקנה ודרך שאלה קאמר בת שנתה מאי אי איכא תקנה אי לא וקאמר מדתני חנניה כו' דלית לה תקנה בבת שנתה ודו"ק:

בד"ה אין לוקחין כו' משום דכתיב וצרת הכסף וגו' וה"נ אמר בהגוזל כו' אלמא לא בעינן כסף צורה כו' עכ"ל ומתוך שמעתין דקתני במזיד תעלה ותאכל במקום ליכא לדחויי פרש"י דאימא למצוה הקפידה תורה לכסף צורה ולא לעיכובא ודו"ק:

דף נו.

בד"ה ואם לקח בשוגג כו' וא"ת מה קנס הוא למוכר כו' עכ"ל לכאורה מה קנס שייך בשוגג והא דיחזרו דמים אינו רק משום טעות גם קשה דלכאורה מפרש"י נראה דאי לא יחזרו הדמים היה חל קדושת מעשר על הבהמה ולא היה צריך המוכר להעלות המעות לירושלים ונראה לפרש דקושייתם אינו על השוגג אלא אמזיד במתכוון להוציא מעות מעשר לחולין וכפי שיטת התוספות לקמן בפר"י דאין קדושת המעשר חל אז על הבהמה אלא שנשאר קדושת מעשר על המעות שביד המוכר ותו לא מידי ודו"ק:

בד"ה במזיד תעלה כו' ולכך אין מתחלל בדיעבד גזירה כו' עכ"ל כתב מהרש"ל ואין להקשות מאחר שמן התורה מתחלל איך יחזרו דמים למקומן ויוציא המוכר הבהמה לחולין וי"ל דאה"נ צריך המוכר להעלות לירושלים אלא שהלוקח כו' עכ"ל ולאו מפיו אנו חיין בקושייתו דכבר הקשו התוס' בפרק לולב הגזול ותימה דמשום גזירה כו' לא הל"ל אין מתחללין דיעבד כדמשמע כו' דמשום גזירה דרבנן לא אמרינן אין מתחללין דיעבד וי"ל דאין מתחללין היינו שיחזרו דמים למקומן כו' עכ"ל ע"ש ודבריהם מפורש בת"י בשמעתין וז"ל במתכוין להוציא כו' וק"ק היאך יש כח לחכמים לעקור החילול שחל על הבהמה כו' ושמא אין זה בתורת חילול אלא בתורת מכר ויש כח ביד חכמים לבטל המכר ונמצא שלא חל מעולם קדושת מעשר על הבהמה עכ"ל ואין להקשות דא"כ מאי קא קשיא להו לתוספות לקמן לפרש"י שפירש שהבהמה נתפסת בקדושת מעשר והמעות נתחללו וכי משום קנס נאמר יחזרו דמים למקומן כו' עיין שם ואימא נמי כי הכא דיש כח ביד חכמים לבטל המכר כו' דלא דמי דהכא משום גזירה דשמא יגדל עדרים אמרו כן לבטל המכר כדאמרינן בפרק לולב הגזול דאין מתחללין בדיעבד אבל התם דלאו משום גזירה דשמא יגדל עדרים אמרו כן אלא משום לפני עור וגו' דיודע שהלוקח מתכוון להוציאה לחולין אין זה כדאי לבטל המכר כיון דמדינא חל הקדושה על הבהמה ולא אשכחן ליה בשום דוכתא בכה"ג דליבטל המכר משום האי קנסא דלפני עור וגו' אבל לתירוץ מהרש"ל שכתב אהך קושיא דהכא ודאי קשה מאי קא קשיא להו לתוס' לקמן לפרש"י ואימא דהתם נמי צריך המוכר להעלות גם הבהמה לירושלים ודו"ק:

בא"ד ומההיא דהגוזל קמא דקאמר זבין בהמה כו' שמא אתיא כרבי מאיר כו' עכ"ל מהך דהגוזל הקשו לעיל לפרש"י והוה ניחא להו לפירוש ר"י לעיל דטעמא משום דשמא יגדל עדרים והיינו משום דלעיל הוי מצי לפלוגי דהך דלולב הגזול איירי בבעלי מומין דאפי' דיעבד אין מתחללים אבל בתמימים דחזיין לשלמים אפי' לכתחילה מחללין ובהכי איירי ההיא דהגוזל אבל הכא שהוצרכו לומר דע"כ בתמימים נמי לכתחילה לא משום גזירה דיגדל עדרים קשיא להו שפיר מההיא דהגוזל דזבין בהמה כו' דהיינו אפי' לכתחילה ודו"ק:

דף נו:

בד"ה מסתברא כו' וזה דוחק לפריב"א כו' דטוב לו שיחזרו לו בהמתו מלהעלות דמיו לירושלים כו' עכ"ל לכאורה קשה ומאי דוחקא לפריב"א הא כבר תירצו בזה לעיל ובסמוך דאי לאו דקנסינן למוכר משום דאיסורא גביה הוה קנסינן ללוקח דאין הדמים חוזרים למקומן אלא שילך לבית המוכר ולחלל המעות שביד המוכר שיצאו לחולין וצ"ל דהכי קא קשיא להו הכא למאי דמסיק דלכך קנסינן למוכר משום דאיסורא גביה דלא הוה אצטריך לזה אלא דגם אם שוים הם הלוקח והמוכר לענין קנס ואין לנו לקנוס לא לזה ולא לזה יש לנו לומר דזכות הוא למוכר דטוב לו שיחזרו לו בהמתו מלהעלות דמיו לירושלים ועיין במהרש"ל בזה דרך אחרת ואין להאריך ודו"ק:

בד"ה המקדש כו' ואמאי לא חשיב בהך מתני' פגול נותר וטמא כו' עכ"ל ק"ק תיפוק ליה דמשום איסור קודש אינה מקודשת כדתנן לעיל המקדש בחלקו כו' ויש ליישב דפסיקא להו בשום דוכתא בפיגול כו' דפקע מינייהו איסור קודש (א) ובהכי ניחא נמי דה"מ למתני נמי בהו מכרן וקידש בדמיהן מקודשת אע"ג דקודש תופס דמיו בכל הני פקע מינייהו איסור קודש ודו"ק:

בא"ד ושביעית אחר הביעור עכ"ל ר"ל דה"מ למתני נמי ברישא בשביעית דאינה מקודשת אחר הביעור אבל קודם הביעור הא קתני לעיל גבי אחיות דמקדש בשביעית אלא משום סיפא דמכרן וקידש בדמיהן מקודשת לא ה"מ למתני שביעית אחר הביעור שהרי תופס דמיו כדלקמן ומיהו לא ידענא לפי מ"ש התוספות לקמן דשביעית שרי בהנאה וא"כ לאחר הביעור נמי מקודשת ויש ליישב ודו"ק:

דף נז.

בפרש"י בד"ה כפרה כו' ולא פרכינן אי מה קודש כו' דאין משיבין כו' עכ"ל בפי' ישנים של רש"י כל זה אינו וכן נראה שהוא טעות דמה שייך בזה אין משיבין על ההיקש דהא הך מלתא גופה דתופס דמיו באנו ללמוד מקדשים כדלעיל גבי כלאי הכרם ומהרש"ל כתב ליישב וז"ל שסבר בודאי עגלה ערופה אינו תופס דמיו דהא לא אקרי קודש כו' עכ"ל ע"ש ודברים דחוקים הם מ"מ מאי פירכא שייכא הכא דמה לקדשים שתופס דמיו כיון דיוצא לחולין והוי קולא לגביה ודו"ק:

תוס' בד"ה כפרה כתיב בה כו' אבל מחיים לא להכי אצטריך כפרה כו' עכ"ל כתב מהרש"ל דזה התירוץ אינו עיקר דהא לקמן מוכח דעגלה יליף מצפרים כמ"ש התוס' לקמן עכ"ל ואין זה מוכרח דלקמן דעגלה יליף מצפרים היינו דוקא לר"ל אבל לרבי יוחנן ליכא למילף בעגלה מחיים אלא מהך דרשא דכפרה כתיב בה דמסתמא ר"י לא פליג ארבי ינאי רביה דס"ל עגלה אסורה גם מחיים וק"ל:

בד"ה וזה אשר וגו' וא"ת להך תנא כו' וי"ל דגמרינן איסור משולחת משחוטה כו' עכ"ל וכתב מהרש"ל דלא ילפינן שחוטה ממשולחת דשחוטה איסורה תלוי בשחיטתה כו' ואף ר"ל דאוסר מחיים לא יליף שחוטה ממשולחת כו' עכ"ל ע"כ אין זה הטעם עיקר דהא משולחת גופה אינה אסורה לרבי יוחנן מחיים קודם שחיטת השחוטה ולר"ל נמי איסור משולחת גופה מחיים קודם שחיטת השחוטה ליכא למילף אלא מעגלה ערופה משעת לקיחה אבל עיקר הטעם דליכא למילף לר' יוחנן בשחוטה מחיים ממשולחת דמשולחת גופה אינה מחיים קודם שחיטה והשתא ניחא לר"ל נמי בין איסור המשולחת ובין איסור השחוטה ליכא למילף מחיים קודם שחיטה אלא מעגלה ערופה ודו"ק:

דף נז:

בד"ה הרי רובע כו' דשור הנסקל שרי כו' וכן נמי קאמר ברובע ונרבע כו' עכ"ל רובע ונרבע בכלל שור הנסקל הם אלא דבפי' ר"ת לא הוזכר בהו אלא בשור נגח וה"ה דה"מ למפרך בשמעתי' סתם משור הנסקל וכ"כ בת"י דה"ה דה"מ למפרך מעגלה ערופה ולפי דברי התוספות לעיל דהך דרשה דכפרה כתיב בה אינו עיקר ניחא דאיכא למימר לר' יוחנן בעגלה ערופה נמי אינה אסורה מחיים ודו"ק:

בד"ה כל שעומד כו' פ"ה דבשדה לא מהני שילוח דבעינן כו' עכ"ל בדברי פסקי התוספות עומד חוץ לעיר ומשלחה שלא כנגד העיר עכ"ל כמ"ש מהרש"ל וכ"ה בתוס' ישנים

ודקאמר אלא כל שעומד בעיר ויזרקנה כו' היינו שעומד סמוך לעיר מחוץ לה ויזרקנה כו' עכ"ל:

בד"ה מה שלי כו' וכמו כן נאמר שהשחיטה תוציא מידי איסור אבר מן החי כו' עכ"ל דבריהם מגומגמין מה שייך כאן איסור אבר מן החי דלא הל"ל אלא שהשחיטה בחוץ תוציא מידי מעילה כמו המיתה אף על פי שלא נזרק הדם ואם נאמר שאין השחיטה דומה למיתה כלל כיון שמצינו שהשחיטה בפנים אינו מוציא מידי מעילה בלא זריקה א"כ מאי אהני ליה שתוציא בחוץ מידי אבר מן החי דהא בפנים נמי השחיטה מוציא מידי אבר מן החי ואפילו הכי אינו מוציא מידי מעילה בלא זריקה וה"נ נימא כן מבחוץ ודו"ק:

בד"ה ת"ל ושחטו כו' וחד לאיסור אכילה כו' אא"ע לשחיטה כו' עכ"ל כ"ה בפרושים ישנים אבל בפירוש הדפוס שלפנינו הגיה כפי' התוספות דאצטריך נמי חד לבעלי מומין כו' וק"ל:

דף נח.

בד"ה אלמא כו' ולפ"ה נמי לא קשה מידי כו' עכ"ל ר"ל לפ"ה נמי דפי' שם משש שעות ולמעלה היינו מתחילת שש דהוי שעות דרבנן ל"ק כו' וק"ל:

גמ' מיעוטי כתיבי כתיב הכא והיית חרם כמוהו וכתיב התם יובל היא כו' כתב מהרש"ל נ"ל טעות דשני קראי למה ואף שהיה לי ליישב בדוחק מ"מ לא נהירא דבפרק רבי ישמעאל בע"ז איתא בהדיא דלא דרשינן שום מיעוט אלא קרא דחרם הוא ועוד למ"ד כו' עכ"ל והאריך ע"ש ואין זה כדאי למחוק כל הספרים גם שבילקוט פרשת בהר איתא הגירסא כמו שהיא בגמרות שלפנינו וכבר הרגישו התוספות בקושייתו זאת דתרי קראי למה ותירצו דבכה"ג איתא הסוגיא בפרק כל שעה אהך דתרומת הדשן ועגלה ערופה הוו שני כתובין ולמאן דאמר דמלמדים תרי מיעוטי כתיבי דכתיב ושמו וכתיב הערופה וכתבו התוס' שם תימה לר"י אמאי אצטריך תרי מיעוטי בחד סגי דלהכי כתביה דלא למילף מנייהו וי"ל דאי לא כתיב אלא חד מיעוטא לא הוה מצי למעוטי אלא מלתא דלא דמי ליה אבל מלתא דדמי למיסר לא להכי איצטריך תרוייהו עכ"ל והכי נמי איכא למימר אתרי מיעוטי דהכא ומה שלא הזכיר בפרק ר"י אלא חד מיעוטא אין זה קושיא כלל דהתם לא נחית אלא לפרושי קרא דכתיב בע"ז למ"ד חליפי חליפין מותרין מדכתיב היא ולמ"ד אסורין איצטריך היא למעוטי ערלה וכלאי הכרם דס"ל שני כתובין מלמדים ומיהו סמך נמי אקרא דכתיב ביובל דאי לאו הכי לא הוה ממעטינן אלא מילתא דלא

דמי אבל הכא דנחית לפרושי למאן דאמר שני כתובין מלמדין הוצרך לאתויי תרי קראי למעוטי אף דדמי כמ"ש התוספות בפרק כל שעה והריטב"א שכתב דה"ג תרי מיעוטי כתיבי כי חרם הוא ולא גרסינן והיית חרם כמוהו כו' לא מחק אלא האי קרא דוהיית חרם כמוהו דלאו בכלל תרי מיעוטי הוא אלא דגרס תחתיו כי חרם הוא כדמוכחת הסוגיא דפ' ר"י וכפרש"י שם אבל יובל היא ודאי דגרס ליה דההוא הוה בכלל תרי מיעוטי ומה שהקשה עוד למאן דאמר ב' כתובים אין מלמדין כי יובל היא למאי אתי אין כאן מקום קושיא דידע ביה תלמודא שום דרשא אחרינא גם זה הוא דוחק גדול שכתב לפי דרכו דתרי מיעוטי דקאמר תלמודא לאו דוקא אלא ב' כתובים כו' הוי כחד מיעוט כו' ולפי גירסת הריטב"א בגמרא כי חרם היא במקום והיית חרם כמוהו וכנראה מסוגיא דפ' ר"י כפרש"י שם יש להגיה גם בתוספות דהא ידעינן מדכתיב כי חרם הוא דמשמע כו' וכ"כ מהרש"ל אך קשה לפי זה דהיאך סלקא דעתך למימר דאצטריך לגופיה לאשמועינן דחליפי חליפין מותרין כו' הא ודאי לא מהאי קרא קאתי אלא מכי חרם הוא קאתי כפרש"י שם וכגירסת הריטב"א וע"כ הנראה לקיים כל נוסחות גמרות ישנות ונוסחת ילקוט וגם דברי התוספות שלפנינו דגרסינן כתיב הכא והיית חרם כמוהו והתם נמי בפ' ר"י דקאמר חליפי חליפין מותרין מדכתיב הוא לאו מכי חרם הוא כפרש"י שם אלא מכמוהו הוא דאיסורא דחליפין מוהיית חרם דמשמע כל שאתה מהייה הימנו והיתר דחליפי חליפין מכמוהו דמשמע מיעוטא הוא ולא חליפי חליפין ומסיק שם דלמ"ד ב' כתובין מלמדין כמוהו למעטינהו והשתא דברי התוספות מתיישבין שפיר דליכא למימר דאצטריך האי קרא לגופיה להתיר חליפי חליפין דהא ידעי ליה מדכתיב כמוהו ולא אצטריך למכתב גביה והיית דמשמע לאיסורא כל מה שאתה מהייה הימנו דההוא משביעית נפקא אי לאו משום ב' כתובים ובהכי יתיישב כל הסוגיא בלתי מחק וגרר ותו לא מידי:

ודע שלא תרצו הקושיא אלא למ"ד אין מלמדין וחליפי חליפין מותרין אבל למאן דאמר מלמדין וחליפי חליפין אסורין לא תרצו כלום וכן הניחו הדבר בקושיא שם בתוס' אבל בריטב"א כתב שם לתרץ והדברים דחוקים ואין להאריך ודו"ק:

בפרש"י בד"ה כמי שהורמו כו' וה"ה נמי דמצי לאוקמא בתרומה כו' אם כן מאי קמשמע לן כו' עכ"ל מיהו אכתי לקמן קשה דבעי לאוקמא הך דגונב טיבלו כו' דקמפלגי בטובת הנאה ממון או לא אמאי תני כלל טבל ולא קתני גונב תרומה שהפריש ישראל חבירו ויש ליישב ודו"ק:

דף נח:

בד"ה ואיבעית אימא וכו' וטעמא דרבי משום דאית ליה דשמואל כו' עכ"ל ומתני' נמי בתרומה הוה נמי מתוקמא שפיר בהכי (א) אלא דקתני בה נמי מעשרות דליכא לאוקמא בהכי אבל הכא אימא דלא פליגי אלא בתרומה כפרש"י לקמן וק"ל:

בד"ה בשכר הבאה כו' ושרי למשקל אגרא ומקודשת כו' עכ"ל ומיהו הא דקתני במתניתין בתרומות ומעשרות לא ניחא ליה לאוקמא בשכר הבאת תרומות ומעשרות והוי ממון גמור ולא טובת הנאה דדרך כהן לחזר אחריהן בבית הגרנות וק"ל:

תוס' בד"ה והלך וקדשה כו' מקודשת לי והיא כו' הא דקאמר לי לצורך כו' עכ"ל כצ"ל מדברי הרא"ש וכ"ה בת"י וק"ל:

דף נט.

בפרש"י בד"ה אלא בשינוי כו' וכן עד שלא יקבלו טומאה כו' אלא בשינוי מעשה עד שיתחיל לשוף כו' עכ"ל והיינו למאן דאמר שינוי מעשה לתקן נמי מעשה הוא ולא כר"י דסבירא ליה בפרק במה בהמה דשינוי מעשה לתקן לאו כלום הוא והיינו עד שלא קבלו טומאה אבל אחר שנטמאו ודאי דבעי לכ"ע שינוי מעשה לקלקל דהיינו שבירה ונקיבה כפרש"י לעיל ודו"ק:

תוס' בד"ה עני כו' דמיירי בדג מת כו' ועל ידי מעשה שעשה כו' עכ"ל אף על גב דהדגים חיים שרוצים לצוד עדיין הפקר הן מ"מ על ידי מעשה זה נתאספו ולא הוי כהפקר ולא קשיא להו אלא לפרש"י שפי' שם מן הדג היינו צייד שנתן עיניו בדג שהכיר חורן כו' דהוה כהפקר בעלמא ודו"ק:

דף נט:

בפרש"י בד"ה מקודשת כו' ושמואל אמר אינה בספיקא אלא עד ל' יום שמא ימות כו' עכ"ל וה"ה דשמא יחזור כפירושו לקמן קידושין תלוין שמא יחזור בו כו' ולא ידענא למה שינה פירושו וק"ל:

תוס' בד"ה מידי מחשבה כו' ליפרוך נמי כו' לרבי יוחנן דקאמר אם עד כו' אבל אם משתרם ביטל כו' עכ"ל לא הוו צריכי לדיוקא דבהדיא הכי מתנייא במסכת תרומות בסיפא דהך מתני' דמייתי הכא ואם משתרם ביטל כו' ואיך שיהיה יש לדקדק בדבריהם אמאי לא תקשי להו בפשיטות גם לר"ל מהך סיפא לרישא דמ"ש ברישא דאתי דיבור ומבטל דיבור ובסיפא אין דיבור מבטל דיבור דהא איירי אפי' תרם השליח במחשבה

ולמדתי ליישב זה מדברי תוספות ישנים וזה לשונם אהא דקאמרינן אלא מיד מחשבה מיהא תיפוק אף על גב דריש לקיש גופיה אית ליה לעיל דיבור מבטל דיבור בדלית ביה מעשה כלל דיבור דהכא הוי כעין מעשה שהרי על ידי מחשבתו נגמר הדבר עכ"ל מיהו האי מעשה דעל ידי מחשבתו נגמר הדבר לא עדיף מנתינת מעות ליד אשה ולכך פריך שפיר לרבי יוחנן דלא חשיב ליה מעשה בכה"ג והשתא ה"נ הכא גבי תרומה לא תקשי מהך סיפא לר"ל כיון דנגמר הדבר ע"י מחשבתו הוי כעין מעשה אבל לר"י פריך שפיר דלא חשיב ליה מעשה כמו נתינת מעות ליד אשה ודו"ק:

בא"ד אפי' תרם אחר כך כריו אחר כו' כצ"ל:

בד"ה לא קידשה כו' דאי אמרה לשליח אין רצונה כו' פשיטא דאינה מקודשת דאטו כו' עכ"ל נ"ל דר"ל באמירתה גופה לשליח פשיטא להו דלכולי עלמא אינה מקודשת אבל באמירה על ידי שליח לשליח פליג ר"ל דאל"כ לא הוה פריך מידי לר"ל מההיא דהגיע בשליח או ששלח אחריו שליח והיינו טעמא לר"ל דלא אתי דיבור דהאי שליח שני [ומבטל] דיבורא קמא לשליח ראשון אבל דיבורא גופא לשליח קמא ודאי דעדיף כמ"ש התוספות בפשיטות ודו"ק:

בד"ה אם ביטל כו' הכא לא משני כדלעיל כו' דהכא ליכא נתינת כו' עכ"ל לכאורה דברים שאין צריכין הם דודאי כן הוא להאי לישנא שנתנה רשות לשלוחה והיאך סלקא דעתך למימר הכא נתינת מעות לאשה ויש ליישב דודאי משמע להו דע"כ להאי לישנא נמי איירי בנתינת מעות אחר כך לשליח דאם לא כן מאי נפקא מינה בחזרה שלה דפליגי בה ר"י ור"ל ומשו"ה קאמרי דלא דמיא דשאני נתינת מעות ליד אשה קודם חזרה דהוי כמעשה משא"כ הכא דליכא נתינת מעות כלל קודם חזרה ודו"ק:

בד"ה מתורת גט כו' וצריך לפרש אתה סבור כו' ולא היא דהרי הוא כמו מעות כו' עכ"ל דלפי סוגיא דהכא בין המקשה ובין המתרץ סבירא להו דגט אינו כמו מעות דאע"ג דהמעות אינן בטלים ויוכל לקדש בהן שנית הגט אינו כן כיון דלשם גירושין נכתב מתחילה ונתבטל שוב לא יוכל לגרש בו אלא שהמקשה הוה ס"ד דבביטול שליחות סתם הגט נמי בטל והמתרץ השיב לו דמסתמא אינו מתכוין לבטל אלא השליח אבל לפי הסוגיא דבפרק השולח דלפי המסקנא גט אינו יכול לבטל כלל דהוי כמו מעות ע"כ המקשה טעה בזה והוה סבר שהגט יכול לבטלו ואינו דומה למעות וק"ל:

גמ' קשיא הלכתא אהלכתא כו' היינו למאי דמסיק דהלכתא כר"י אפילו בקמייתא ואע"ג כו' דכמעשה דמי ודמיא ליה הגט אבל ללישנא בתרא לק"מ דגט הוה מעשה טפי דאם לא כן תקשי לרב נחמן גופיה הך מתניתין דשולח גט כו' דעלה קאי רב נחמן וק"ל:

שם צריכא דאילו אמר רב כו' ה"א התם דלרחוקה כו' ה"א התם הוא דאין גט לאחר מיתה כו' קצת קשה דמכח הנך סברות המ"ל דרב הוא דאמר אנא דאמרי אפילו כרבי אלא דהתם טעמא הוא דאין גט לאחר מיתה וחזרה הוה מילי דכדי ושמואל הוא דאמר אנא דאמרי אפילו כרבנן אלא דהתם משום דלרחוקה קאתי ולכך איכא לספוקי בחזרה ויש ליישב דלא נראה ליה לתלמודא לחלק מכח הנך סברות לפי האמת אלא דסד"א לחלק אי לאו פלוגתייהו ודו"ק:

דף ס.

בפרש"י בד"ה אסברא לך כו' דהא ליכא למימר טעמא דר"י משום דקסבר ב' לשונות כו' עכ"ל מיהו אכתי ק"ק דאימא טעמא דרב נמי דאמר מקודשת ואינה מקודשת לעולם נמי מהאי טעמא דר"י קאמר דכולן תופסין בה כי שרגא דליבני ומנ"ל לתלמודא למימר דמספקא ליה לרב אי תנאה אי חזרה ויש ליישב דלא ניחא ליה לאוקמא מלתא דרב הכי משום קושיא דהך ברייתא דפריך לר"י וק"ל:

בד"ה לרב יהודה הוי קידושי שני קידושין שהרי הראשון לא נתכוין לקדשה בפרוטה אלא במאתים זוז כו' עכ"ל לכאורה דר"ל לרב יהודה הר' זוז ניתנו בתורת קידושין ולא נתקדשה בפרוטה שנתן לה מתחילה ולא ידענא מי הכריחו לפרש כן דהא ע"כ גבי גט ליכא לפרושי הכי אלא לרב יהודה נמי בגט או בפרוטה שנתן לה מתחילה הוי מגורשת ומקודשת אלא שלא יתחילו הגירושין והקידושין אלא משעת נתינת הר' זוז ולא למפרע וכן מוכחא כולה שמעתי' ויש ליישב פירושו דה"נ ה"ק לא נתכוין לגמור הקידושין וכן הגירושין עד שיתן לה הר' זוז ודו"ק:

תוס' בד"ה כל גיטא כו' לכך נראה לומר דודאי בכהאי גוונא הוי כריתות אלא כו' עכ"ל רצה לומר דודאי בכהאי גוונא נמי גבי גט אם נתן לה מהיום ולאחר ל' יום הוי כריתות וק"ל:

דף ס:

בד"ה איכא בינייהו כו' ולא רצה לשנויי א"ב דפשטה כו' דהא אפילו לרב יהודה נמי כו' עכ"ל כתב מהרש"ל הקשה לי משכיל אחד מאי נ"מ ס"ס יכול לומר לרב הונא מקודשת ודאי לרב יהודה מקודשת ספק דהא הך אוקימתא דלעיל כו' עכ"ל ע"ש ואין להאריך בדחוקיו אבל הנראה בכולה שמעתין דהכא לענין קידושין והתם לענין גרושין בעיקר מלתא דפליגי רב הונא ורב יהודה היינו לענין אי בעי גט אי לא ולזה תרצו שפיר דהכא

גבי פלוגתא דגט ליכא נפקא מינה בפשטה ידה אי בעי גט משני או לא דלרב יהודה נמי בעי גט מספק אבל לעיל בפלוגתא דקידושין איכא שפיר נפקא מינה בפשטה ידה דלרב הונא לא בעי גט ולרב יהודה בעי גט מספק ובתוס' בפרק מי שאחזו כתבו דהמ"ל נמי הכא גבי פלוגתא דגיטין דאיכא בינייהו דפשטה ידה וכבר כתבנו שם בחידושינו לפי דבריהם שם דאיכא בינייהו שפיר אי בעי גט אי לא היינו אם פשטה ידה שוב אחר כך עוד מאחר לרב הונא אינה צריכה גט מן השלישי דלשני מקודשת ודאי ולרב יהודה צריכה גט מספק והתוספות דהכא לא ניחא להו בהכי דהתלמודא לא רצה להאריך הכא דאיכא בינייהו בפשטה ידה תרי זימני ודו"ק:

בא"ד צריכה גט מספק כדאמרינן בפרק מי שאחזו לכשתתן כו' עכ"ל בודאי טעות נפל בדבריהם דמשמע דתלמודא קאמר התם הכי לרב יהודה דמגורשת ואינה מגורשת וזה אינו שם אלא דר"י פי' שם מכח קושיא כמ"ש התוס' שם ומהרש"ל הגיה הכא בדבריהם והא דקאמרינן בפ' מי שאחזו לכשתתן כו' עכ"ל עיין שם והגהתו לא הבנתי דמאי אולמיה להו ההיא דפרק מי שאחזו כו' לפרושי בה מבסוגיא דשמעתין דהיא היא ויש להגיה בדבריהם כדפר"י בפרק מי שאחזו כו' והיינו כתוס' שם ודו"ק:

בפרש"י בד"ה בית כור כו' ובית כור אלף ות"ק אמות אורך על נ' רוחב ואם אתה מרבעו תמצאנו מאתים וששים כו' עכ"ל מצאתי בספר ישן וז"ל בכל הפירושים גבי בית כור פרש"י מאתים וששים וחצי על כו' וזה אינו יכול להיות אלא רע"ג אמות וה' טפחים ואצבע קטנה על כו' משה עזריאל בן הר"ר אלעזר הדרשן עכ"ל וזה החשבון ודאי מכוון בצמצום הגם שישאר לך דבר מועט דהיינו באורך ג' אמות וטפח וה' אצבעות ברוחב אצבע לא יגיע לידי חשבון מפני דקותו ואצבע הוא הקטן בשיעורים כמו שיסד הפייט דפרשת שקלים עד שהוא מכלה באצבע קטנה כו' וזה לך ביאורו בתשבורת אותן אלף ת"ק אמות על רוחב נ' תחלוק אותו באורך לששה חלקים יבא לכל חלק ר"ן אמות אורך ברוחב נ' קח ה' חלקים מהן והעמידן זה אצל זה ברוחב יהיה זה הריבוע ר"ן אמות על ר"ן אמות ואותו חלק הוי ר"ן אמות אורך ברוחב נ' שנשאר בידך חתוך אותו לג' חלקים ברוחב דהיינו שני חלקים בכ"א רוחב עשרים באורך ר"ן וחלק הג' עשרה רוחב באורך ר"ן וקח אותן ב' חלקים שהן ברוחב עשרים והעמידן ברוחב אצל הריבוע ר"ן על ר"ן האחד בשתי והשני בערב ויהיה הריבוע ר"ע על ר"ע אך חסר ממנו בקרן עשרים על עשרים שוב מאותו חלק שלישי שנשאר בידך ר"ן אורך ברוחב עשרה חתוך ממנו ארבעים אמות על עשרה אמות רוחב חתוך אותו לב' חלקים שוים כ"א אורך כ' ורוחב עשרה והעמידן זה אצל זה וממנו תמלא הקרן של עשרים על עשרים החסר לך בריבוע ר"ע על ר"ע שוב מה

שנשאר בידך הוא מאתים וי' אמות אורך ברוחב עשרה חתוך אותו לד' חלקים דהיינו ג' חלקים כל אחד אורך ר"י אמות ורוחב ג' אמות וחלק הרביעי אורך ר"י על רוחב אמה קח אותן שלשה חלקים והעמידן זה על גב זה באורך יהיה אורך הרצועה שש מאות ושלשים ברוחב שלש אמות קח ר"ע אמות באורך ושלש אמות ברוחב מהן והעמידן אצל הריבוע בשתי ועוד ר"ע אמות אורך ברוחב שלש אמות העמד אצל הריבוע בערב ויהיה הריבוע רע"ג אמות על רע"ג אמות אך חסר ממנו הקרן שלש על שלש שוב קח מן הרצועה זו שנשאר בידך דהיינו באורך תשעים אמות ברוחב ג' קח ג' על ג' ותמלא ממנו קרן של ג' על ג' החסר לך בריבוע רע"ג על רע"ג שוב מה שנשאר בידך מרצועה זו שהיא פ"ז אורך על רוחב ג' חתוך אותה לג' חלקים שיהיה כל חלק ממנו רוחב אמה אחת והעמידן זה על גב זה באורך ויהיה ארכו רס"א אמות ברוחב אמה צרוף אותן והעמידן על אותן ר"י אמות ברוחב אמה שנשאר בידך כבר ויהיה אורכו תע"א אמות ברוחב אמה אח"כ מן התע"א אמות באורך ורוחב אמה חתוך ברוחב טפח א' ויהיה בידך ב' חלקים חלק האחד תע"א אמות ברוחב ה' טפחים והשני תע"א אמות ברוחב טפח קח ת"ע אמות מאותן תע"א אמות ברוחב טפח חלוק אותן לה' חלקים באורך ויהיה מת"ע אמות באורך לכל חלק מה' חלקים צ"ד אמות באורך וברוחב טפח העמידן זה אצל זה יהיה בידך צ"ד אמות אורך ברוחב ה' טפחים צרוף אותן והעמידן על אותן תע"א אמות אורך ברוחב ה' טפחים שהיו בידך כבר ויהיה אורכו תקס"ה אמה ברוחב ה' טפחים ועוד ישאר לך אמה אחת ברוחב טפח שלא בא בחשבון תניחו ותצרפו אח"כ שוב קח מן התקס"ה אמות ברוחב ה' טפחים שבידך תקמ"ו אמות ברוחב ה' טפחים וחלוק אותן לשנים דהיינו רע"ג אמות אורך ברוחב ה' טפחים העמד אצל הריבוע בשתי ועוד רע"ג אמות באורך וברוחב ה' טפחים העמד אצל הריבוע בערב ויהיה הריבוע רע"ג אמות וה' טפחים על רע"ג אמות וה' טפחים אך חסר בקרן ה' טפחים על ה' טפחים ושוב מאותן י"ט אמות שנשארו בידך מן התקס"ה אמות חתוך ה' טפחים על ה' טפחים ותמלא הקרן החסר ה' טפחים על ה' טפחים שוב מה שנשאר בידך הוא י"ח אמות וטפח באורך על רוחב ה' טפחים חתוך כל טפח וטפח ברוחב לאצבעות קטנות דהיינו ו' אצבעות לכל טפח ויהיה בידך שלשים רצועות שכ"א מהן אורך י"ח אמות וטפח ורוחב אצבע קטנה העמידן זו על גב זו באורך ויהיה ארכו תקמ"ה אמות ברוחב אצבע קטנה עוד צרוף לזה מה שכבר נשאר בידך שלא בא בחשבון דלעיל מאמה אחת על הת"ע דהיינו אמה א' אורך על רוחב טפח חתוך גם אותו לאצבעות קטנות ויהיה ו' חלקים מאורך אמה ברוחב אצבע העמידן גם כן זה על גב זה ויהיה ששה אמות באורך ואצבע קטן ברוחב וצרוף אותו והעמד

אותו על התקמ"ה אמות ברוחב אצבע קטנה שיש בידך כבר ויהיה בין הכל אורך תקנ"א אמות ורוחב אצבע קח מהן רע"ג אמות וה' טפחים ברוחב אצבע קטן והעמד אותן אצל הריבוע בשתי ועוד רע"ג אמות וה' טפחים אצל הריבוע בערב ויהיה הריבוע רע"ג אמות וה' טפחים ואצבע על רע"ג אמות וה' טפחים ואצבע אך חסר ממנו בקרן אצבע קטנה על אצבע קטנה שוב קח מן הרצועה תקנ"א אמות נשאר לך ג' אמות וב' טפחים ברוחב אצבע קטנה קח ממנו אצבע קטנה על אצבע קטנה למלא הקרן החסר ויהיה הריבוע במכוון רע"ג אמות וה' טפחים ואצבע קטנה על רע"ג אמות וה' טפחים ואצבע קטנה וישאר לך ג' אמות וטפח וה' אצבעות קטנות באורך ואצבע קטנה ברוחב שאי אפשר לבא לידי חשבון מפני דקותו אם תחתוך אותו לרצועות לצרפו לריבוע הזה ודו"ק:

בפרש"י בד"ה קמ"ל מדתנינהו גבי הדדי למימרא כו' מה התם יש לו ודאי כו' עכ"ל אצריכותא דברייתא לא הוה צריך לפרש מדתנינהו גבי הדדי כו' דבהדיא תני בברייתא באין לו דחיישינן שמא יש לו דהיינו ספק אלא דמשמע ליה דאמתניתין נמי עביד הך צריכותא אע"ג דלא תני בה באין לו הוי ספק שמעינן ליה מדתנינהו גבי הדדי וגבי זוזי סברא הוא דאינה מקודשת ודאי אלא ספק כדקאמר משום דמצנעי מינה אף קרקע אין לו ספק וק"ל:

דף סא.

גמרא דיקא נמי דקתני דומיא דסלעים כו' ובפרק בית כור פריך גבי [מכר] דקתני בה נמי הכי ולא הוי דומיא דסלעים דהא מפרש לה אע"פ שאין מלאים מים ועיין שם בתוס' וק"ל:

תוס' בד"ה אי הכי אפי' כו' אא"ב דלא קפדינן אראוי לזריעה ניחא כו' עכ"ל ומעיקרא דפריך נהי דבהדי ארעא לא קדשו נתקדשו באנפי נפשייהו אסלעים נמי פריך ודו"ק:

בפרש"י בד"ה רבי חנינא כו' שהיו קצין בה מפני כו' לא יפסידו חלקם בכך ויטלו כאן וכאן כו' עכ"ל כצ"ל והשאר טעות כמ"ש מהרש"ל וכ"ה בפי' ישן וק"ל:

תוס' בד"ה כל תנאי כו' לכן נראה לי דפליג אכולהו דדוקא ר"מ דמצריך תנאי כפול לא יעברו לגוף תנאי יכול ללמוד משם כל תנאים אבל ר"ח דמוקי אם לא יעברו לד"א אין ללמוד משם דאיכא למימר דלא למעט שאר לשונות תנאי קאתי אלא חדא לשונות עכ"ל והס"ד ואח"כ מ"ה שאלמלא כן יש במשמע אף בארץ כו' פרש"י שהיו קצין בה ואין נראה לר"ת אלא דה"פ לא מבעיא כו' עכ"ל כצ"ל מת"י ודו"ק:

דף סא:

בפרש"י בד"ה ל"ל בארץ כו' הרי משמע נמי מונאחזו כו' למדרש ביה תנאי כפול עכ"ל הוא מגומגם דהשתא דקיימינן דמכלל הן אתה שומע לאו בלאו מונאחזו וגו' נמי שפיר שמעינן ליה דלא יטלו בארץ גלעד נגד חלקם שבא"י דמכלל הן כו' גם בפירוש ישן כל זה אינו וכצ"ל ל"ל בארץ כנען דמשמע מיעוטא שלא יטלו בארץ גלעד כנגד חלקם שבארץ כנען ש"מ הוצרך לכפול כו' עכ"ל וכל השאר טעות וק"ל:

בד"ה ור"ח א"ל כו' והם סייעו אתכם לכבשה אבל בארץ כנען כלל לא כו' עכ"ל ולא ניחא ליה לפרש בחד טעמא דאי הוה כתיב ונאחזו בתוככם לא הוה מוקמינן ליה אלא בארץ כנען שהיו קצין בה כמ"ש לעיל אבל השתא דכתיב בארץ כנען ע"כ בתוככם לארץ גלעד אתא די"ל כיון דבתוככם משמע טפי מכח הך סברא שהיו קצין בה לאוקמה בארץ כנען לא לכתוב בארץ כנען שאינו חוזר לגופיה דשמעינן ליה מבתוככם אלא לכתוב בארץ גלעד במפורש וכצ"ל לדברי התוס' דלא סגי להו בהך חדא סברא דבארץ כנען לא ייפה כחם כו' דא"כ בארץ כנען אינו חוזר לגופיה אלא דלעיל במתניתין דאכתי לא אסיק אדעתיה הא דקא"ל ר"מ דלכתוב ונאחזו גו' בארץ כנען ל"ל אסיק אדעתיה הך סברא דטפי איכא לרבויי ארץ כנען משום הך סברא דהיו קצין בה כפרש"י אי משום שלא ייפה כחם בה כמ"ש התוס' ודו"ק:

תוס' בד"ה אי לא כתיב בארץ כו' שיצאו למלחמה ועוד דאינו דומה למשל דמייתי לכן נראה לר"י כו' עכ"ל כ"ה בת"י וק"ל:

בד"ה בשלמא לרבי מאיר כו' משמע מתוך פירושו שאם הלך כו' מותר בבנות כנען וזה אינו דלפי זה סד"א דר"ח ב"ג איירי בע"א ממה שאמר ר"מ לכך פר"י כו' עכ"ל כ"ה בת"י ולפירוש הקונטרס ודאי דניחא דהוי מעשה ותנאי שהמעשה היה השבועה וישביעני אדוני לאמר לא תקח אשה לבני מבנות הכנעני גו' והתנאי אם לא אל בית אבי תלך וגו' דמשמע אם ילך לא תחול השבועה ומותר ליקח מבנות כנען ויתיישב לפירושו הא דמייתי מעיקרא קרא בתרא אז תנקה מאלתי שהוא סיפורו של אליעזר ובתר הכי אייתי קרא דלקמיה שהוא דבורו של אברהם עצמו לאליעזר משום דבקרא קמא אינו מפורש התנאי דכתיב אשר לא תקח אשה לבני מבנות וגו' כי אם אל ארצי וגו' דמשמע שהשבועה היתה לשניהם שלא יקח אשה מבנות כנעני כ"א ממשפחתו אבל בקרא בתרא מפורש בלשון תנאי דכתיב וישביעני אדוני לא תקח גו' אם לא אל בית אבי תלך וגו' דמשמע אם ילך לא תחול השבועה ומותר בבנות הכנעני ולדברי התוספות ק"ק אמאי מייתי תלמודא קרא דבתריה מקודם ומיהו קשה לפרש"י שהרי המעשה קודם

התנאי וישביעני גו' ואח"כ אם לא אל בית גו' שהוא התנאי גם בלאו דכתיב אז תנקה מאלתי היינו המעשה כי תבא אל משפחתי וגו' הוא התנאי ויש ליישב דסמך אקרא קמא בלאו דכתיב ואם לא תאבה האשה וגו' התנאי ונקית משבועתי שהוא המעשה הרי התנאי קודם למעשה גם דקרא בתרא מסיים ביה ואם לא יתנו לך אז תנקה מאלתי דהיינו תנאי קודם למעשה ודו"ק:

דף סב.

בפרש"י בד"ה והזה הטהור כו' ל"ל לאו לרבי חנינא פריך אלא לד"ה בעי לה עכ"ל ויש לדקדק דאימא לר"מ הוה ניחא ליה כיון דואם לא יתחטא וגו' בעי לתנאי כפול אצטריך האי קרא והזה הטהור וגו' למעט דעביד בחד מנייהו לא עביד אבל לר"ח ב"ג הא שמעינן ליה מואם לא יתחטא וגו' ויש ליישב דודאי בואם לא יתחטא וגו' לא יטהר משמע שפיר דעביד בחד מנייהו לא עביד אבל בהזה הטהור על הטמא ביום וגו' לא משמע דאי לא עביד הכי דלא טהור וק"ל:

תוס' בד"ה הנקי כתיב פי' בקונטרס כו' וקשה דא"כ הוה ליה מעשה קודם לתנאי כו' עכ"ל ובת"י וז"ל הנקי כתיב פר"ח דה"ק אם לא שכב וגו' תחת אישך כלומר תשאר תחת אישך ואת כי שטית וגו' מבלעדי אישך כלומר תלכי ממנו והוי תנאי קודם למעשה ואע"ג דהוי לאו קודם להן הא אמרינן מהכא פותחין בזכות תחילה עכ"ל תוס' ישנים ודו"ק:

דף סב:

בפרש"י בד"ה ה"ג מעיקרא בהמה כו' אין לך מחוסר מעשה גדול מזה עכ"ל וכן צ"ל לקמן גבי מעשה ידיה של אשה דמקרי דבר שלא בא לעולם אע"ג דבידה הוא לעשות הוה מחוסר מעשה גדול משא"כ פירות ערוגה דלא מחוסר רק תלישה ולא הוה מחוסר מעשה גדול וק"ל:

תוס' בד"ה אלא מעתה כו' א"כ בשעת קנינו היו מטבילין אותו כו' עכ"ל ר"ל וההיא טבילה ודאי נמי לא בעי ג' דלא עדיפא מטבילת גר אלא משום דבטבילה ראשונה היה מקבל עליו מצות כאשה לכך בעי ג' וק"ל:

בד"ה וא"ח לא שנו כו' דאפילו רבי מאיר מודה דאינה מקודשת היכא דאמר ליה אם ילדה כו' עכ"ל ואין להקשות דבמתניתין קתני כל הני דאינה מקודשת בהו ובתר הכי קתני אם ילדה אשתך כו' דאינה מקודשת וה"ל זו ואצ"ל זו די"ל דסיפא אם ילדה אשתך כו' ר"מ תנא לה ולכך תני לה בבבא אחריתא וכן אם ילדה אשתך כו' ולא ערבינהו

בכל הנהו דתני ברישא דאינה מקודשת בהו ובת"י כתבו דמהא מדקדק ר"ח דאיירי בשאין אשתו מעוברת ואתיא כרבי אליעזר בן יעקב מדלא ערבינהו במתניתין בכל הני דתני ברישא:

ודע דבדפוסים חדשים מקרוב באו הגיהו במתניתין בסופה אם היתה אשת חבירו מעוברת והוכר עוברה דבריו קיימין ואם ילדה נקיבה מקודשת וכל זה טעות גמור לפי סוגית הגמרא דר"ח מפרש לה הכי ובנוסחת גמרות ישנות אינו גם ברא"ש וברי"ו אינו ע"ש וק"ל:

דף סג.

בד"ה כגון דכתב כו' דקאמר התם אמר רב שדה זו לכשאקחנה כו' עכ"ל כצ"ל ומהכא מוכח בפ' האשה רבה דרב נמי ס"ל אדם מקנה דשלב"ל וק"ל:

בא"ד דהא אמר במתניתין הרי את מקודשת לי לאחר שלשים כו' מקודשת כו' עכ"ל דע"כ לא איירי במעכשיו מדאיירי בסיפא במעכשיו ויש לדקדק אמאי לא תקשי להו בפשיטות בדבר שבא לעולם גופיה מהך מתני' דקתני לאחר שלשים יום מקודשת ולא בעי מעכשיו ובהך דמשוך פרה זו כו' עד [לאחר] שלשים יום מוקי לה דוקא בדאמר מעכשיו ויש ליישב דודאי אסקי אדעתייהו לחלק דלא דמי דגבי קדושין הרי הקדושין קיימין גם לאחר שלשים אפי' נתאכלו המעות כיון שצריכה לשלם לו כמ"ש התוס' בפרק האשה משא"כ במשוך פרה זו דליתא המשיכה לאחר שלשים יום ולכך בעי למימר מעכשיו אבל מהך דשדה ועבד קשיא להו שפיר דלא אסקי אדעתייהו לחלק כמו שחילק ר"י לקמן דקדושין הן מסתמא בכסף ושדה ועבד רוב קניינם בשטר ולכך בעי מעכשיו משים שמא יקרע השטר ועיין בזה בתספות בפרק האשה שנפלו דמוכיחין כן דבריהם כמ"ש ודו"ק:

בא"ד והא דקאמר הכא דאפילו נקרע השטר מהני כו' אתיא כשמואל דאמר לעיל תנאה כו' עכ"ל ובהך דשדה לכשאקחנה דאמר רב דקנה במעכשיו אע"ג דרב מספקא ליה לעיל במעכשיו אי תנאה אי חזרה הוי הכא מודה רב לשמואל דתנאה הוי כמ"ש התוספות בפרק האשה שנפלו ע"ש וק"ל:

בד"ה ה"ג קונם מה שאני עושה לפיך ול"ג איני עושה כיון דמשועבד כו' עכ"ל לכאורה דבריהם תמוהים דהשתא נמי דגרסינן שאני עושה ע"כ למאי דמוקמינן לה באומרת יקדשו ידי כו' קושטא הוא דמהאי טעמא הוא דאינו צריך להפר ונראה לפרש דה"ק כיון דגופה משועבד לבעלה בהא לא הוה פליג ר"ע לומר שמא תעדיף דא"א לה לאסור גופה

למחצה אבל נראה לדקדק מסוף דבריהם שכתבו למיסר בקונם דהך מילתא בקונם דלא צריכא הוא דודאי בקונם איירי ולא הל"ל אלא ולא מצית למיסר וע"כ הנראה להגיה קצת בדבריהם וכצ"ל ול"ג איני עושה כיון דבלאו דמשועבדת לבעלה לא מצית כו' ור"ל דמשמע הכא דטעמא דא"צ להפר משום דמשועבדת לבעלה דמהאי טעמא פליג ר"ע בעודף ואי הוה גרסינן שאיני עושה שהוא דבר שאין בו ממש כמו איני ישן כמ"ש הטור י"ד סימן רכ"ט לא מצית למיסר בקונם ולא הוה פליג ר"ע בעודף וזה שדקדקו לומר בקונם דהשבועה ודאי חלה [אף] על דבר שאין בו ממש אבל הקונם שהוא לשון נדר אינו חל על דבר שאין בו ממש ואף שהתוספות בפרק אע"פ כתבו דאיני עושה לא מקרי דבר שאין בו ממש התוספות דהכא לא ס"ל כן וכמ"ש הטור ודו"ק:

דף סג:

גמרא ואמאי והא שתיק כו' מת"י וליכא למימר מלמדין האב היינו קודם שמיעה דמלמדין משמע לאחר שמיעה להכי פריך והא שתיק ומאי אהני ליה תו אחרי כן עכ"ל וק"ל:

שם ולא אוקמיה ליה בתרי תנאי בתוספות ישנים דלא כר"י בפרק המפקיד גבי חבית עכ"ל:

שם אבל לא למכות ועונשין בתוספות ישנים תימה היכי מייתי דרב חסדא לטעמיה הא מסתמא רב אסי לא פליג אמתניתין דלקמן דאשבויה לא הימניה ולמכות ולעונשין אין להאמינו טפי משבויה עכ"ל ונראה דלאו קושיא היא דהא דלא האמינו קרא בשבויה משום דלאו בנשואין היא אבל מכות ועונשין שע"י נשואין כי הכא ודאי דהאמינו התורה כדכתיב וסקלוה בהאי פרשה ולא ס"ל וסקלוה בעדים כמ"ש התוספות לרב וק"ל:

תוס' בד"ה אלא ע"מ שישתוק כו' דאין לומר אחר השמיעה כו' דאין זה חידוש עכ"ל דהיינו רצה האב מקודשת דהיינו ששתק ומ"ל אם מת אחר כך דמהאי טעמא פרכינן לעיל בפשיטות והא לא אמר אין דאי אמר אין לא הוה חידוש דהיינו רצה האב מקודשת ומ"ל [אם] מת אח"כ ודו"ק:

בא"ד מאחר דמת קודם השמיעה כו' דלמא אי הוה שמע הוה מוחה כו' עכ"ל דליכא למימר אדרבה דלמא אי הוה שמע לא הוה מוחה ומקודשת מספק דא"כ אמאי לא מוקי כולה מתניתין בע"מ שלא ימחה ורצה האב מקודשת היינו מספק אלא ע"כ אע"ג דאשכחן לעיל בכמה דוכתין לשון מקודשת מספק לית לן לאוקמא הכא בכה"ג כיון דלמאי דאוקמא בע"מ שלא ימחה הוה מקודשת במת האב קידושין ודאי אית לן

לאוקמא בגוונא חדא מקודשת דרצה האב דהיינו נמי ודאי וה"נ השתא דמוקי למתניתין בעד שישתוק אית לן לאוקמא מקודשת דמת האב דומיא דמקודשת דרצה האב דהיינו קידושי ודאי וכה"ג נראה לומר הא דמוקי רישא בחד טעמא ומציעתא וסיפא בחד טעמא בעד שלא ימחה ולא מוקי רישא ומציעתא בחד טעמא בע"מ שישתוק וסיפא בחד טעמא משום דמשמע ליה לאוקמא מת האב ומת הבן בחד גוונא ודו"ק:

בד"ה בני זה כו' דא"כ כל הנשים כו' דשמא היבם קטן כו' עכ"ל עיין בכל זה עד סוף הדיבור בדברי הרא"ש שהם מפורשים יותר וק"ל:

דף סד.

בד"ה נאמן לנדרים דעד אחד נאמן באיסורין תימה הא אין כו' עכ"ל אע"ג דבשתק נאמן אפי' באין בידו היינו היכא דהוה ליה לידע כדלקמן בתוס' משא"כ הכא בקטנים והכא משום דאב הוא נמי ליכא להאמינו אלא בנשואי בתו קטנה אבל בדברים אחרים לא האמינו תורה לאב יותר מבאחר כדלקמן דאפילו בשבויה לא הימניה אלא דנאמן לנדרים מהאי טעמא דכל עד אחד נאמן באיסורים בכהאי גוונא וק"ל:

בפרש"י בד"ה כר' דוסתאי כו' כיון שבתו כשירה אלמנתו כשירה כו' עכ"ל ובת"י ור"י אומר ט"א דאם היה פוסלה בביאתו לא היו הבנים כשרים דה"ל כחלל שנשא חללה דלכולי עלמא הולד חלל עכ"ל:

בד"ה דלא מוחזק כו' הלכך אמר יש לי בנים כו' ואי אתי אח כו' לאו כל כמיניה כו' עכ"ל נראה שהוא בא ליישב מאי קאמר דנאמן בהא דאמר יש לי בנים מה לי לנאמנותו דא"נ אין לו בנים הרי הוא מוחזק דלית ליה אחי ולא הויא זקוקה ליבם ולהכי פירש ואי אתי אח"כ ואמר אנא אחוה דמיתנא אנא לאו כל כמיניה כו' אבל קשה דמשמע דאי לא הוה אמר יש לי בנים הוה לן להאמין להההוא אח דאתי ואמאי נאמינו להההוא אח לאפוקה מחזקה דהא לבעלה גופיה לא נאמין באומר יש לי אחים דלאו כל כמיניה לאפוקה מחזקה כדמוקי הסיפא ועוד מאי קאמר דלאו כל כמיניה לאח דהא גם אם נאמינו הרי נאמין גם לבעלה שיש לו בנים והרא"ש כתב בזה בע"א וז"ל מתניתין דלא מוחזק לן לא כו' אמר יש לי בנים ואפילו אתי סהדי אח"כ דאית ליה אח מותרת לשוק כו' עכ"ל והשתא ניחא דאי לא הוה אמר דיש לו בנים אסורה לשוק כיון דאית לן סהדי דיש לו אחים (א) אך לפי מה שכתבו התוס' לקמן לחד תירוצא דאי הוה מוחזק לן באחי לא הוה נאמן בשעת מיתה לומר דיש לו בנים קשה דהכי נמי הכא כיון דאית לן סהדי דאית ליה אחי לית לן להאמינו בשעת מיתה דיש לו בנים ויש ליישב לפי תירוץ קמא

שכתבו התוס' לקמן דנקט הכא לא מוחזק לן באחי משום סיפא באמר יש לו אחים דאינו נאמן לא הוצרכנו לכל זה דאיכא למימר שפיר דהא דאיצטריך הכא לומר נאמן באומר יש לו בנים היינו אפי' במוחזק לן דיש לו אחים ולא נקט לא מוחזק לן באחין אלא משום סיפא דיש לו אחים ודו"ק:

דף סד:

תוס' בד"ה רבי סבר כו' מצי למיפטרה בגיטא שעה אחת קודם מיתתו בו' עכ"ל וכפרש"י מחיים סמוך למיתה ובתוספות ישנים כתבו ואין נראה לר"י שנאמין אותו במה שאמר בשעת קידושין שהרי דעתו לקיימה אלא נראה לפרש מגו דאי בעי יכתוב לה גט בשעת קדושין לגרשה כל זמן שירצה אף על גב דאסור לגרש בגט ישן מכל מקום כיון דדיעבד מהני חשיב שפיר מגו עכ"ל תוספות ישנים וק"ל:

בא"ד א"נ י"ל דאי מוחזק לן באחי כו' דבשעת מיתה לא שייך למימר פטר לה בגיטא דשמא כו' עכ"ל קצת קשה להאי תירוצא דהא משמע בשמעתין דאיצטריך למימר אי למפטרה מיבם הא מצי פטר לה בגיטא היינו דוקא בשעת קדושין דאי אמר לה אין לי אחים או יש לי בנים כדי שתתרצה לו ולא תדאג מן הייבום כפרש"י במתניתין הא מצי פטר לה בגיטא ומה לו לשקר אבל בשעת מיתה כי אמר יש לי בנים אף על גב דלא שייך למימר אז דמצי פטר לה בגיטא כמ"ש התוספות דאין לו כח מכל מקום מה לו לשקר דליכא למימר הכא דאמר כן כדי שתתרצה לו דהא כבר נשואה לו ואילו אית ליה אחי ולא בני לא הוה משקר בכדי דאין אדם חוטא ולא לו ודו"ק:

דף סה.

בפרש"י בד"ה הכי השתא כו' ואשמעינן דקרי לה גדולה וכ"ש אמצעית כו' עכ"ל ואע"ג דגדולה שבגדולות קשישא מכולהו וקתני לה איכא למימר משום דרבי יוסי נקט לה במלתיה נקט לה נמי ר' מאיר אע"ג דהויא במכ"ש וק"ל:

תוס' בד"ה ואם נתן כו' דאי כתב לה א"כ מאי מבקשין שייך למימר כו' עכ"ל דודאי אין כותב לה כתובה אלא אם כן קידשה כבר והמ"ל אי כתב לה כתובה אמאי הוא מותר בקרובותיה כדקתני במתני' וי"ל דה"נ ה"ק אמאי מבקשין ממנו שצריך בקשה לאסור בקרובותיה הא בלאו הכי אסור בקרובותיה אם כתב לה כתובה דודאי כבר קדשה וק"ל:

דף סה:

בפרש"י בד"ה מי מצי אמרה כו' דתיהוי מותר הכתובה שלה ושלהן בספק כו' עכ"ל הכי משמע ליה למקשה מדלא פירש בברייתא דמותר הכתובה שלהן בלחוד ובתוספות ישנים כתבו ואי אית לה נמי סהדי א"כ אינה צריכה ב' גיטין דהוי כשנים אומרים נתקדשה ושנים אומרים לא נתקדשה דאמר אם ניסת לא תצא עכ"ל הכי איתא בפרק האשה שנתארמלה אבל לא קאי הכי במסקנא ע"ש גם קשה לתירוצם דאין זה מספיק דמ"מ כיון דלכתחילה לא תינשא כדאמר התם צריכה שפיר ב' גיטין כדי שתנשא לכתחילה ויש ליישב (ב) דהכא יש להאמין טפי לאותן שאומרים לא נתקדשה ותנשא אף לכתחילה כיון דאותן שאומרים נתקדשה הוכחשו כבר שאלו אומרים נתקדשה לזה ואלו אומרים לזה ודו"ק:

תוס' בד"ה א"ל עד אחד אכלת כו' ודוקא אחד אבל שנים נאמנים כו' כדאמר התם כו' עכ"ל בריש פרק האשה רבה והיא סיפא דהך דא"ל עד אחד כו' בריש פ' אמרו לו ואליבא דרבי מאיר קאמרי דב' נאמנים כמ"ש התוס' לקמן אבל רבנן פליגי עליה התם וסבירא להו דב' נמי אינן נאמנים (ג) וק"ל:

בד"ה נטמאו טהרותיך כו' דההיא דהניזקין מיירי כשאינו שותק אלא מכחישו כו' עכ"ל וה"ה באומר איני יודע וכ"ה בראש"ש בפרק הניזקין אבל במרדכי בשמעתין הוכיח בשם ר"ת דלא איירי במכחישו אלא דוקא באיני יודע ע"ש וק"ל:

בא"ד אבל א"ל מיד נאמן בכל ענין כו' ואפילו אין שותק כו' עכ"ל דהא ע"כ באינו שותק איירי רבא התם דומיא דאביי דאיירי דוקא במכחישו וק"ל:

בא"ד ושותק דאמר כו' נראה לר"י דהיינו בדבר שיש לו לידע כו' עכ"ל עיין במרדכי:

בא"ד דהיינו בדבר שיש לו לידע כו' דומיא דאכלת חלב אבל כו' שלכך לא ישיב לו כו' עכ"ל נראה מדבריהם דגם לאביי אית לן לפלוגי בהכי וצ"ל דהך דאשתו זינתה בעד אחד דקאמר אביי היא היא מיירי נמי בכה"ג כשהיה לו לבעל לידע וקצת דחוק דמייתי אביי מההוא סמיא דמה היה לו לידע ודו"ק:

בא"ד וצ"ל כו' עד אחד נאמן באיסורין היינו דוקא להתיר כו' אבל לאסור כו' עכ"ל והיינו בדבר שאין בידו אבל בדבר שבידו לאסור עד אחד גם כן נאמן באיסורין כמ"ש לעיל גבי נדרים דעד אחד נאמן באיסורין מיירי גם לאסור בכי האי גוונא בדבר שבידו וק"ל:

שם גמרא ותנא תונא עד אחד אומר נטמאת והוא אומר לא נטמאתי פטור כו' כן הוא בכל נוסחות גמרות ישנות ובברייתא ערוכה היא בריש פרק אמרו לו בכריתות ולענין ביאת מקדש בטומאה מתנייא שם ומהרש"ל הגיה עד אחד אומר נטמאו והלה אומר

לא נטמאו פטור כו' גם לא נמצא בשום דוכתא האי תנא תונא ומלת פטור לא שייך בזה ולענין טהרות אמורה אבל במסכת טהרות בפרק השרץ תני עד אחד אומר נטמאת והוא אומר לא נטמאתי טהור כו' ע"ש ואין להקשות לפי נוסחות הישנות דמאי מייתי אביי מביאת מקדש אעושה בטהרות דאימא התם אי לאו דקים ליה בנפשיה לא הוה מייתי חולין בעזרה אבל בנטמאו טהרותיך כו' כדאמר לקמן בצריכותא ויש לומר דאביי משוה להו לפי האמת ולא מחלק בהכי ולא קאמר הכא אלא לפי הס"ד אי לא אמרה ודו"ק:

דף סו.

תוספות בד"ה אמר אביי היא כו' משמע דאין אשה נאסרת כו' משמע דבעינן עדים כו' עכ"ל ר"ל על עסקי קינוי וסתירה נאסרת שפיר בעד אחד אומר שנטמאה אבל בלא קינוי וסתירה אינה נאסרת אלא בב' עדים על הטומאה עיין שם וק"ל:
בד"ה מאי חזית כו' אלא בתרומה דרבנן תרי ותרי ספיקא דרבנן כו' עכ"ל בפשיטות הוה מצי לתרוצי דהתם בתרומה דרבנן אקילו דתהני לה חזקת אמה משא"כ הכא ליוחסין דהוי איסורא דאורייתא אלא דהאמת כן דתרי ותרי הוי ספיקא דרבנן כדאיתא בפרק ד' אחין ואי לאו הכי אפילו בתרומה דרבנן לא תהני חזקת האם ודו"ק:

דף סו:

תוספות בד"ה אמר רבי טרפון כו' מאי משל הוא זה הרי במשל אפי' נודע כו' עכ"ל וה"נ איכא לאקשויי דע"כ נודע שהוא בעל מום היינו שנודע עתה שפסול היה בשעת עבודה דאל"כ אימא דהשתא נעשה בעל מום דאוקמיה אחזקה שהיה שלם דהכא ליכא שום חזקה אחרת לומר שהיה כבר בעל מום כמו במקוה דאיכא נמי חזקה להחמיר אדם זה בחזקת טמא [הוא] ואם כן הוא מאי מייתי מודאי שהיה בעל מום אספק שהיה מקוה חסר ובתירוצם דבתרתי פליגי הא נמי ניחא דבתרתי פליגי ומייתי מודאי אודאי ודו"ק:
בא"ד ופליגי נמי במקוה שטבל בו כהן ועבד עבודה ובאו עדים כו' עכ"ל לכאורה בפשיטות ה"ל לתרוצי דפליגי נמי במקוה שהעידו שהיה ודאי חסר בשעת טבילה דכל טהרות שנעשו על גביו טהורות כמו בבן גרושה לענין קרבן ומי הכריח אותן לאוקמא שטבל בו כהן ועבד עבודה כו' וכ"ה בת"י וז"ל ופליגי נמי בטמא שטבל במקוה ולאחר זמן נודע שהיה חסר באותה שעה שטהרותיו טהורות למפרע ואהא מייתי המשל עכ"ל ויש ליישב דברי התוספות שלפנינו דודאי לענין טהרות שנעשו ע"ג לא פליג רבי טרפון דודאי כיון שנודע דבאותה שעה חסר היה אין לטהרם דבבן גרושה נמי בנודע שהיה בן

גרושה הוחזק בבן גרושה מאותה שעה אלא דמכל מקום גזירת הכתוב שעבודתו כשירה ובהך מלתא בלחוד בעי רבי טרפון למילף מקוה מבן גרושה שתהיה עבודת כהן שטבל בה כשירה כמו בבן גרושה כן נראה לי ליישב דבריהם ודו"ק:

דף סז.

גמ' דתניא גר נושא ממזרת והולד ממזר דברי כו' כצ"ל ומייתי מהך ברייתא לרבי יוסי דאין עבירה וכך שנויה בהדיא הך ברייתא בפרק עשרה יוחסין בכל ספרים ישנים ובתוספתא ומהרש"ל הגיה גר שנשא ממזרת הולד ממזר דברי כו' הוא תמוה דמאי מייתי מינה ומאי אשמועינן רבי יוסי דהא לכולי עלמא הולד ממזר וק"ל:

בפרש"י בד"ה בנה שלישי כו' הלך אחר פסולן היינו לענין ישראל שנשא מצרית או כו' ויש עבירה כו' הולד הולך אחר המצרי כו' עכ"ל יש להקשות בזה אמאי לא תקשי מהך ונתנייה בסיפא דיש קדושין ויש עבירה והולד הולך אחר הפגום ואין לומר דכל מקום דסיפא לאתויי הך דאם כן מאי קשיא ליה לקמן בכל מקום דסיפא לר' יוסי לאתויי מאי הא שפיר איכא לאתויי הך ישראל שנשא מצרית ושוב מצאתי בתוספות ישנים שהקשו בכה"ג לקמן אהא (דפר"י) [דפרי'] כל מקום דסיפא לאתויי מאי לר' יוסי תימה דלמא לאתויי עמוני שנשא ישראלית דיש קדושין ויש עבירה והולד הולך אחר הפגום עכ"ל ואיך שיהיה קשה בין בישראל שנשא מצרית כו' ובין בעמוני שנשא ישראלית ונתנייה בהדיא דהא בסיפא מתני ליה שפיר דכל חדא באנפי נפשיה תני לה ויש ליישב בזה כעין שכתבו התוספות גבי גר שנשא ממזרת דבהדיא לא איצטריך למתני ליה דהכי נמי הכא הוה בכלל נתינה לישראל דמ"ש הוא אבל אכתי קשה אמאי לא משני הכי לרבי יוסי לקמן ודו"ק:

תוס' בד"ה ונתנייה פי' כו' דאי לאו הכי לא ה"מ לאתויי ממזרת ונתינה כו' עכ"ל כצ"ל ור"ל דאי לאו כ"מ לא ה"מ לאתויי ממזרת לגר ממזרת לישראל וק"ל:

בד"ה והרי חלל כו' דע"כ פסולו של בן לאו משום פסול דנקבה כו' שנשא חללה יוכיח כו' עכ"ל יש לדקדק בשמעתין מאי פריך מישראל שנשא חללה דהולד הולך אחר הזכר הא ע"כ לאו מהאי טעמא מכשרינן לבנו דהא לרבי דוסתאי קיימינן וחלל שנשא בת ישראל הולד נמי כשר ולא ניזיל בתר הזכר לפסול דליכא למימר דהך קושיא לרבי יהודה פרכינן ואליביה לא מוקמינן מתני' כרבי דוסתאי אלא לרבי יוסי דהא ע"כ לרבי יהודה נמי לא מתוקמא אלא כר' דוסתאי דאל"כ תקשי דליתני במתניתין חלל שנשא בת ישראל ולתנייה בהדיא כמ"ש התוספות לקמן ויש ליישב בדוחק ודו"ק:

בד"ת בנה שלישי כו' שהרי עמוני ומצרית שניהם פסולים והולכין אחר הפגום כו' עכ"ל כצ"ל ובהכי מוקמינן לקמן הא דנתגיירו הלך אחר הפגום וק"ל:

דף סז:

בפרש"י בד"ה כדאמרן לאתויי ישראל שנשא חללה עכ"ל קיצר כאן במקום שהיה להאריך או כדרבה בר בר חנה אי ליתא לדרב דימי וכדקאמרינן לעיל לרבי יהודה וק"ל:
תוס' בד"ה מנא הני מילי כו' דהא ר"ע הוא דאמר אין קידושין כו' והכי נמי כו' הכל מודים בבא על הנדה כו' עכ"ל אע"ג דלר"ע נמי איכא קרא בחייבי לאוין דהוי ממזר מלא יגלה כנף אביו דהיינו אנוסת אביו כדאמרינן בפרק החולץ ואיצטריך נמי קרא לענין חייבי לאוין דלא תפסי בהו קידושין מיבמה כדלקמן בשמעתין מכל מקום אי לאו דהא בהא תליא מנא ליה לתלמודא למימר הכי דאימא לענין תפיסת קדושין ס"ל דחייבי לאוין תפסי כשמעון התימני ולא פליג אלא לענין ממזר אך מה שהביאו ראיה מהא דקאמר הכל מודים בבא על הנדה כו' אין קושייתם מבוררת דאימא דודאי דבתר דגלי קרא בחייבי כריתות דהוי ממזר וגלי נמי בהו דלא תפסי בהו קדושין אית לן למימר דהא בהא תליא אבל אי לא גלי קרא לא הוה ידענא דהא בהא תליא וכ"ה בתוספות ישנים ובתוספות ביבמות גם בתירוצם קשה שכתבו דהכא הסוגיא אליבא דרבי יהושע אבל לר"ע ולשמעון התימני לא אצטריך הני קראי מאי פריך הכא א"ה אפילו נדה כו' דהיינו לשמעון התימני ויש ליישב ודו"ק:
בא"ד אין ממזר מחייבי לאוין וכריתות אלא מחייבי כו' עכ"ל כצ"ל:

דף סח.

בפרש"י בד"ה לחומרא כו' דילפינן לה מאשת אב כו' עכ"ל כל זה עד סוף הדבור בפירוש ישן אינו וכן נראה דטעות הוא דלא מאשת אב יליף אלא מאשת אחי אביו כפרש"י גם לעיל וק"ל:
תוס' בד"ה הכל מודים כו' שהרי עדיין קדושין תופסין בה כו' עכ"ל וכן נראה מפירושו בשמעתין ובתוספות ביבמות הקשו דא"כ בנדה למה לי קרא שהרי בה נמי עדיין קדושין תופסין ע"ש וכבר הרגיש רש"י בשמעתין בזה במה שפירש אפי' נדה נמי אם קידש פנויה בימי נדותה כו' ודו"ק:
בד"ה ומה יבמה כו' אמאי לא קאמר נדה תוכיח כו' אלא גילוי מלתא בעלמא כו' להקיש לאחות כו' עכ"ל וקצת קשה מאי פריך אי הכי שאר חייבי לאוין נמי הא איכא למימר

נדה תוכיח שהיא מחייבי לאוין וכריתות ותפסי בה קדושין אף אני אביא במכ"ש שאר חייבי לאוין דתפסי בהו קדושין דבהנהו לא שייכי לאקושי לאחות אשה דלא תפסי בה קדושין כיון דהוה מחייבי כריתות ויש ליישב ודו"ק:

דף סח:

תוספות בד"ה ולדה כמוה כו' ולא לפטור אשת אביו מייבום עכ"ל כצ"ל:
בד"ה אמר קרא כו' לא מיירי בעובדי כוכבים כו' כדאמר בפרק הערל אמר רבא בגירותן אית להו חתנות כו' עכ"ל לכאורה ה"מ לתרוצי הכא בזה כעין שכתבו לקמן דהתם לפי המסקנא דהכא דילפינן דלא תפסי בה קדושין מקרא אחרינא אבל השתא דלא ידענא ליה אכתי מקרא אחריני אית לן לאוקמי טפי קרא דלא תתחתן דלא תפסי בה קדושין מלאוקמא בגירות ויש ליישב דלא ניחא הכא לתרוצי הכי דא"כ תקשי ואימא ה"מ לכתחילה כו' כמ"ש לקמן ודו"ק:
בד"ה בנך הבא כו' בנך מאחרי אמר רבינא שמע מינה כו' וקשה רבינא היינו כו' עכ"ל הד"א וכצ"ל מתוספות ישנים וק"ל:
בא"ד שאין הזרע הבא מהן מתייחס אחר בנך אלא אחר כו' דקאמר שמואל ורבי יוחנן כו' מלתא דשמואל גם כן היא בסוף פרק קמא דיבמות ע"ש:

דף סט.

בפרש"י בד"ה מאי ניהו כו' ומשני דמנסיב כו' וה"ה נמי כו' ה"מ ליה לשנויי כו' מכור עצמך לע"ע כו' עכ"ל ק"ק אכתי היאך יהיב ליה עצה זו שהאדון ישחררו לבנו באיסור עשה דלעולם בהם תעבודו ומי יימר דמשחררו ויעבור בעשה וק"ל:
בפרש"י בד"ה נתיני גבעונים שמלו כו' ואמרינן ביבמות דוד גזר עליהם כו' עכ"ל מה שיש לדקדק בזה עיין באורך בתוס' פרק הערל וק"ל:

דף סט:

בפרש"י בד"ה ואבינה כו' וסבור שהיו שם לוים כשרים ולא כו' עכ"ל כצ"ל:
גמ' אלא מאי גדולה חזקה כו' מת"י דבשלמא למ"ד אין מעלין היינו גדולה חזקה דאע"ג דהוה לן למגזר דלמא אתי לאסקינהו ליוחסין דהא לית ליה דריע חזקתייהו אפילו הכי לא גזרינן אלא למאן דאמר מעלין דאית ליה סברא דריע חזקתייהו מאי גדולה חזקה הא דלא גזרינן הכא משום דריע חזקתייהו עכ"ל:

דף ע.

בפרש"י בד"ה ולא יכלו כו' היינו שתוקי ואסופי עכ"ל כל דיבור זה טעות הוא דהא לא דריש מיניה אלא אסופי אבל שתוקי מתל חרשא נדרש ובפי' ישן אינו וק"ל:

דף ע:

בד"ה מצער שליחא כו' את שלוחו לפניו כו' דעדיפא מיניה חומרא כו' עכ"ל כן הוא בפי' ישן ור"ל שביזה אותו במה שהוא שלוחי והייתי נבזה בעיניו והיה ראוי למלקות דמנגיד רב אפילו מאן דמצער כו' ואני שמתיהו דחומרא מיניה כדאמרינן בעלמא דשמתא חמירא מנגידא ועשיתי כן לקונסו על שפגע גם בכבודי במה שביזה אותי בפני שלוחי וק"ל:

דף עא:

בפרש"י בד"ה עד נהר יואני לפי הענין נראה שבבל כו' עכ"ל זהו ציורו הא לך ציורו X למאי דלייט אדרב וכ"ש אדשמואל אבל אדרבי יוחנן לא ה"ל למילט דאינו משוך כל כך לעיל אבל מהרש"ל כתב לציירו כפי שמצא בספר ישן דמעברתא דגזמא היא לעיל מאקרא דתולבקנא וכתב לתרץ הא דלא תקשי אמאי לא לייט נמי אדר"י משום דאביי היה מבבל כו' לאפוקי ר"י שהיה מא"י כו' ואין זה מספיק דמכל מקום אביי כמאן ס"ל כיון דלייט אדרב כ"ש אדשמואל ואדר"י ועוד דבכ"מ הלכתא כר"י לגבי רב ושמואל גם מה שבא לתרץ דאפשר דאביי לא הוה שמיע ליה הא דר"י זה אינו דהא אביי גופיה קאמר לקמן אהך דר"י רצועה יוצאה גם מהרש"ל היפך בציורו אפמיא עלאה ואפמיא תתאה וזה אינו ודו"ק:

תוס' בד"ה כאן להשיאו כו' מיוחסת מד' אמהות דאי משום ישראלית כו' עכ"ל פי' מיוחסת מארבע אמהות שיהיה בתה ממנו כשירה לכהונה דאי משום להחזיקו בישראל ליתן לו ישראלית לא צריך כו' כדאמר בעלמא בפרק החולץ ועיין ברא"ש בזה וק"ל:

בד"ה עד היכן כו' וגן עדן הוא מצפון של עולם וא"י כו' עכ"ל לא נמצא כן בשום מקום אבל בתוס' בפרק הספינה כתבו דגן עדן במזרח של עולם וכתבו ליישב הא דמשמע בדוכתא אחריתא דגן עדן במערב הוא ויש לישב דבריהם דהכא דר"ל צפונית מזרחית וכ"כ התוספות בפרק ב' דבכורות דבבל צפונית מזרחית דא"י הוא עיין שם וצפון עולם שכתבו הכא היינו צפונית מזרחית ודו"ק:

בא"ד והא דאמר מטרא במערבא כו' דמשמע דמושך מדרום כו' שהמים של פרת רבים כ"כ כו' עכ"ל בפרק מומין אלו דחו סברא זו גם מתוך שמעתין יש להקשות לפי סברא זו אמאי לא בעי לתחום לפרת עד היכא דלא שייך למימר לפירושו שהפרת נופל בחדקל בסוף בבל כמו שפרש"י ותוספות לקמן דהא מתחילת יציאתה מג"ע מצפונית מזרחית לפי' ר"ת נפרדים ד' נהרות לארבעה ראשים ופרת הוא העיקר כדאמרי' פ"ב דבכורות הוא פרת דמעיקרא ודוחק לומר דמתחילת יציאתו הוא פרת דמעיקרא ואח"כ במזרח בבל הוא נופל לחדקל ואח"כ שוב הוא מתפרד מן החדקל ויוצא למערב בבל ודו"ק:

דף עב.

תוספות בד"ה בין הנהרות כו' דאי משום חדקל ופרת כו' דפשיטא לכולי עלמא דמייחסי כו' עכ"ל כתב מהרש"ל ונראה בעיני דאינו קשה כ"כ דנהי דעומד בין הנהרות ס"ס מאחר שגבוה כ"כ ומשוך לצד דרום לא מהני כו' עכ"ל ואין זה מספיק דאי משום דהוה לעיל מהגבולין לצד דרום וכדמסיק א"כ מאי קאמר בין הנהרות בין חדקל לפרת הרי היא כגולה דהאי כללא ודאי ליתא דהא בלעיל מהגבולין לצד דרום אף בין הנהרות אלו בכלל הפסולין הוא והכא ודאי לא נחית הכא להכי דהוה לעיל מהגבולין עד דמפרש והיכא קיימא אר"י מאיהי דקירא ולעיל כו' אלא ע"כ האי בין הנהרות כגולה לא מסיימי סימנא אלא בב' מקומות אחרים וכדמסיק נמי ניחא דקיימא לעיל מהגבולין לצד דרום אלא דרצועה יוצאה ודו"ק:

דף עב:

תוספות בד"ה היום כו' אך ר"י פירש דשני רב אדא בר אהבה כו' עכ"ל ר"ל גם לפי' שנכנס לברית מילה נראה לו לומר דב' רב אדא בר אהבה הוו דלא ניחא ליה לומר שהאריך ימים כל כך וק"ל:

בד"ה חמשה קהלי כו' עוד אמר ר"י משום דלא שייך ביה קהל עכ"ל צ"ע בכוונתו היאך קאמר דלא שייך ביה קהל הא כתיב בו בקהל כמו באינך דמייתי ויש לפרש דבריהם דר"ל דבכל הנך דמייתי בין קהל הפסולים כגון ממזר ושתוקי וגרים בין קהל הכשרים כגון כהנים לוים וישראלים שייך בכל כת וכת לומר בהו קהל באנפי נפשיה דהיינו דיש בהו זכרים ונקבות אבל פצוע דכא לא שייך למקרי קהל כיון דלא שייך בנקבות ובקהל דכתיב גביה מוסב אקהל ישראל ולכך לא ניתן למדרשיה ככל הנך קהלי דשייך בגופייהו קהל בין בכשרים בין בפסולים ודו"ק:

דף עג.

בפרש"י בד"ה למשרי שתוקי כו' ממזר ודאי הוא דלא יבא בקהל הא ממזר ספק כו' עכ"ל ובתוספות ישנים תימה היכי מדריש שתוקי בישראל מיתורא דקהל וי"ל דמקיש ממזר לקהל מה גבי קהל ממעטינן קהל ספק ה"נ גבי ממזר ממעטינן ממזר ספק עכ"ל וק"ל:
בד"ה בת שתוקית שנולדה על ידי נשואין שנשאת למותר לה עכ"ל דמישראל כשר לא נולדה הבת שהרי השתוקית אמה אסורה לישראל אלא שנשאת למותר לה גירי חרורי כו' וק"ל:
בד"ה לא ישאנה כו' שבא על אמו של זה תחלה בזנות ואח"כ נשא שתוקית עכ"ל לאו דוקא בכה"ג דה"ה דמצי לפרושי דמתחלה נשא השתוקית ואח"כ בא בזנות על אמו של זה וק"ל:
בד"ה שמא ישא אחותו מאביו דאחותו מאמו ליכא למיחש כיון דמכירים את חמותו שהיא בחזקת כשרות כו' עכ"ל אע"ג דחמיו נמי בחזקת כשרות הוא דמאי פסקא מכל מקום איכא לאפוקי טפי האיש מחזקתו מהאשה מחזקתה דהוה ניכר הריונה ולידתה וק"ל:
תוס' בד"ה אלא מעתה שתוקי כו' קא בעי אליבא דכולי עלמא עכ"ל כלומר גם לרבנן דפליגי אדר"א כמ"ש התוספות שם ומיהו קצת קשה אכתי מאי פריך גם לרבנן בת שתוקית לא ישא כו' ואימא דקושטא דהכי הוא ולא פליגי רבנן דשרי אלא בשתוקי לשתוקית דליכא למגזר מידי אבל בשתוקי לבת שתוקית דאיכא למגזר אסור כמו בשתוקי לישראל ודו"ק:
בד"ה מאי איכא מיעוט כו' ארוסה שעיברה הולד כשר כו' וי"ל דהכא איכא ריעותא שהשליכתו כו' עכ"ל וליכא לאקשויי כיון דארוסה נמי בארוס תולה והולד כשר למה השליכתו כמו א"א די"ל דמ"מ אף שהולד כשר היא בושה לתלות בארוס דהוי דרך זנות דומיא דפנויה שזינתה שהשליכתו משום גנאי אף שהולד כשר מה שאין כן בתולה בבעלה וק"ל:

דף עג:

תוספות בד"ה בד"א בזמן כו' קשה דמאי יש לנו להאמינו טפי מעד אחד כו' עכ"ל יש לדקדק דאימא דמשמע ליה דמיירי בידעינן זוזי דמאן נינהו על פי עדים או ע"פ הלוקחים גופייהו כמ"ש הרא"ש ברפ"ק דמציעא ומשום דאיירי בכל ענין כמ"ש התוס' לפי' ר"ת דהשתא שפיר פריך ונחזי זוזי כו' דאנן סהדי דממי שקיבל זוזי נתרצה למוכרו י"ל דא"כ

לא ה"ל לרש"י לפרש והא ודאי מדכר דכיר כו' דבלאו טעמא מדכר דכיר ודאי לזה שנתן לו המעות נתרצה ועוד מאי פריך ונחזי זוזי כו' ואימא דקושטא הכי הוא וה"ק דאינו נאמן לומר שמכר לזה אלא דניחזי זוזי ממאן נקט ולו ודאי מכר דאנן סהדי ולכך פירש ר"ת דפריך הכי אריש משום דאנן סהדי כו' דלא ניחא ליה לפרושי ה"נ דפריך אסיפא ודו"ק:

בא"ד לא מכרתי או חזרתי וקניתיו אבל אין כו' עכ"ל כצ"ל:

בא"ד ולפ"ז גרסינן ולא ידע ול"ג ולא ידיע דמשמע שאין אנו חוששין לידיעתו כו' עכ"ל כצ"ל ולאפוקי מפרש"י דגריס ולא ידיע דאיהו אפילו אמר שידע לא להימניה כו' כמ"ש לעיל אבל לפי פי' ר"ת דקאי אמקחו בידו ע"כ דאיירי באיהו גופיה נמי לא ידע דאי ידע ודאי מהי קבל זוזי מדעתיה חוששין לו גם אם לא ידע למי מכר ומשום דאנן סהדי דממי שקיבל זוזי מדעתיה נתרצה א"נ משום מגו דשייך נמי הכא וכן בההיא דרפ"ק דמציעא כתבו לקמן דגם שם לפי' ר"ת גרסינן ולא ידע וכ"כ גם הרא"ש שם דלא ידע מהי מדעתיה דאי ידע איהו גופיה לא הוה אצטריך ליה [למידע] למי מכר והיה מחייב שבועה דאורייתא לכשנגדו דאי כדבריו הרי אנן סהדי דלזה נתרצה למכור ומהרש"ל הוסיף בזה שאם ידע כו' פי' שאמר שזה נתן ברצון והאחר השליך בע"כ בפניו תו לא מהימן שמכר לזה שהשליך בע"כ כו' עכ"ל ולא ידענא מי הכריחו לזה והוא דבר תמוה שיאמר שלזה שמכר לא קיבל מרצון ומזה שלא מכר קיבל מרצון ואם דחקו לזה כפל לשון התוס' שכתבו דודאי חוששין לידיעתו וכתבו שוב שנית ולפ"ז צ"ל שלא ידע שאם ידע כו' אין זה במשמעות אבל חדא מהני כפולים הם לשון גליון כנראה מדברי ת"י ותו לא מידי ודו"ק:

דף עד.

תוספות בד"ה כשם שאדם כו' וקאי יכיר אתרוייהו כו' עכ"ל ובת"י מסיים והא דקאמר כשם כו' משום דפשטא דקרא משמע דקאי טפי אהכרת בכור עכ"ל וק"ל:

בד"ה אי מהתם כו' ראוה מדברת והיתה מעוברת חדא כו' עכ"ל מיהו איכא למאן דאמר התם דמוקי תרתי בבי למלתא אחריתא ובתוס' שם כתבו דלשון המשנה מה טיבו של עובר משמע דאתי להכשיר בבתה עכ"ל עיין שם:

דף עד:

בד"ה ה"ק כל האסורים כו' דלאו עיקר קושיא היא דפריך הא תנא לה רישא כו' עכ"ל נראה משום דאיכא למימר דלאו היינו רישא משום דברישא שרי גם גר בממזרת והכא לא שרי אלא כל הפסולים לבא בקהל אלא דבהא סמיך נמי אסיפא דקתני ר' יהודה אוסר היינו תנא קמא ואין להקשות דאם כן אמאי לא מוקי מתניתין דכולה ר' יהודה היא וה"ק כל הפסולים לבא בקהל מותרים בממזרת הא מותר לבא בקהל דהיינו גר אסור בממזרת שר' יהודה אוסר גר בממזרת ופליג אמתני' דר"פ דמתיר גר בממזרת די"ל דלא משמע ליה לתלמודא לאוקמא הכי דאין זה חוזר לגופיה דלא ה"ל למתני כל הפסולים לבא בקהל דשרי בממזרת אלא דגר אסור בממזרת ה"ל למתני אך יש לדקדק בשמעתין אמאי תקשי ליה מעיקרא הא תני ליה רישא דאדרבה ה"ל למידק מעיקרא הא מותר אסור דהיינו גר ות"ק לא ס"ל הכי לעיל בר"פ דהכי מדייק תלמודא לקמן הא מותר אסור וי"ל דלא משמע ליה לדיוקא מעיקרא הא מותר אסור אלא דאיכא למימר דכל האסורין מותרין זה בזה הא מותר אית בהו אסורין בממזרת ואית בהו דמותר בממזרת כגון גר אבל לקמן מדייק ותו הא מותר אסור משום דלא תימא האי כללא דכל האסורין ליתא אלא דאית בהו מותרין לבא זה בזה ואית בהו אסורין לבא זה בזה דא"כ תקשי ותו הא מותר אסור והרי כו' ואמאי קתני כל האסורין כו' הא במותר נמי דינא הכי דאיכא בהו הכי והכי וחדא קושיא היא ועוד נראה דלקמן פריך ותו הא מותר אסור כו' לדברי המתרץ דלא מוקי לה כר"ש מה"ט דתקשי ליה הא מותר דהיינו פחות מבת ג' אסור בממזרת ותו לא מידי ודו"ק:

בד"ה והרי גר כו' שנשא בת ישראל שהבת מותרת לכהן ומותרת בממזר כראב"י כו' עכ"ל אין זה מדוקדק דהא תלמודא לא קאמר הכי אלא בגר גופיה קאמר שמותר בממזרת ומותר בכהנת ולשון ת"י מכוון בזה וז"ל דסמיך אהא דה"מ למפרך כדבסמוך הרי גר שנשא בת ישראל שהבת מותרת לכהונה ומותרת בממזר עכ"ל וגם לא הזכיר בזה כראב"י דלאו מלתא דראב"י היא לקמן במתני' ורבי יוסי נמי מתירה לכהן חוץ מרבי יהודה וק"ל:

בד"ה דתנא קמא כו' דהכי קאמר כל האסורין לבא בקהל שאין קדושין תופסין בהן כגון אפי' חייבי כריתות כו' כצ"ל וק"ל:

דף עה.

גמרא כ"ג באלמנה שביאתו בעבירה ופוסל כו' יש לדקדק לכאורה דהא חשיב נמי חלל שפוסל בביאתו ומאי ביאת עבירה אית ביה דהא לא הוזהרו כשירות לינשא לפסולין ואחרי העיון ראיתי בפרק אלמנה לכ"ג אעיקר דרשא דילפינן דכל הפסולין פוסלין בביאה מקרא דכי תהיה לאיש זר פריך א"ה חלל דלאו זר הוא לא ליפסיל אמר קרא לא יחלל זרעו מקיש זרעו לו כו' והשתא ניחא דלא קאמר הכא כי כ"ג באלמנה כו' אלא כל הנך דיליף מקרא דכי תהיה לאיש זר דלא תקשי להו מכ"ג באלמנה כו' כמ"ש התוס' אבל חלל לאו מהאי קרא יליף ליה אלא מלא יחלל זרעו וגו' ולא בעי ביה ביאה בעבירה כי כ"ג באלמנה כו' וק"ל:

שם צריכא דאי איתמר בהא קאמר רב משום דרוב כשרים כו' לכאורה לפי הנך סברות דקאמר בצריכותא לרב המ"ל דלא תיפוך אלא דרב קאמר הכא הלכה כר"א משום דרוב כשרים אצלה משא"כ התם דרוב פסולין אצלה והוי הולד ממזר ומותר בממזרת ושמואל דקאמר הכא דמותר בממזרת משום דליכא למתלי בארוס משא"כ התם דאיכא למיתלי בארוס ולכך לא הוי רק שתוקי ואסור בממזרת וי"ל דלא ניחא ליה לתלמודא למימר דהנך סברות קיימי לפי האמת דא"כ הוי סברת רב הפוכה מסברת שמואל אלא דסד"א הכי וכה"ג איתא הסוגיא בפרק האומר בפלוגתא דרב ושמואל במקודשת לשני ע"ש בחידושינו ודו"ק:

שם צריכא דאי מהתם ה"א התם רוב כשרים אצלה כו' וה"ה בהיפך דאי מהכא ה"א הכא נאמנת דאיכא למתלי טפי בארוס אבל התם דליכא למתלי לא צריכא וק"ל:

תוס' בד"ה וכולן מותרין כו' דכ"א וא' מותר במינו והיינו דלא כר"א כו' עכ"ל לכאורה דמינו דקאמר היינו ממזר בממזרת ושתוקי בשתוקית אבל ממזר בשתוקית ושתוקי בממזרת לא דאין זה מינו וא"א לומר כן דא"כ מאי פריך מדשמואל אדשמואל מהא דשתוקי אסור בממזרת אלא דר"ל במינו היינו נמי שתוקי בממזרת דהא ליתא דספק ממזר הוא השתוקי וליכא מאן דמחלק ביה דמאן דמתיר ספק בספק מתיר נמי ספק בוודאן ור"א דאוסר בין ודאן בספקן ובין ספיקן בספיקן כדמוכח סוגיא דלעיל וק"ל:

בד"ה כותי לא כו' מ"מ גר הוא ומותר בממזרת כו' עכ"ל דליכא למימר דר"א ס"ל גר אסור בממזרת דליכא מאן דס"ל הכי אלא רבי יהודה וק"ל:

בפרש"י בד"ה מכ"ג באלמנה כו' שני חלולין במשמע כו' עכ"ל כתב מהרש"ל לא היה ולא נברא אלא יליף מלשון חילול עיין בדף ע"ז כו' עכ"ל וכה"ג כתב מהרש"ל בפרק ד' מיתות וכבר כתבנו שם בחידושינו ליישב ע"ש:

דף עה:

תוס' בד"ה ורבי ישמעאל כו' לימא הולד כשר וכ"ש דאיכא למיחש טפי שלא כו' עכ"ל דבריהם צריכין עיון דמשמע מתוך קושייתם דהא דקאמרינן עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר היינו דכשר ממש ואף שלא יתגייר משום דאמו ישראלית היא דאל"כ מאי קאמרי דאיכא למיחש שלא תנשא לעובד כוכבים הא הולד נמי עובד כוכבים הוא וכן נראה מפרש"י לקמן הא דפריך גבי עבד ושפחה נתערבו בהן ניתני חדא דע"כ עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר כו' ואי אינו כשר אלא ע"י שנתגייר הגר ונשתחרר העבד הרי יש לחוש בעבד שנתערב בהן כמו בשפחה וא"כ הוא מאי תירצו בזה י"ל אם הולד כשר כו' וליכא למיחש כ"כ אם ינשאו לעובד כוכבים כו' ובדפוסים חדשים הגיהו דליכא למיחש לכך אם ינשאו כו' וכוונת הגה"ה זו דלפי תירוצם לית לן למימר דהולד כשר ממש אלא שהוא כשר אם נתגייר ונשתחרר אח"כ ולא הוי ממזר וכן הוא לשון פסקי תוספות עובד כוכבים הבא על בת ישראל הולד כשר והוי עובד כוכבים עכ"ל וכן נראה מפרש"י בס"פ האומר גבי גר ע"ש אבל הוא דחוק דלא ה"ל להאריך בתירוצם כ"כ אלא דהל"ל דהולד כשר אינו ממש אלא אחר שנתגייר גם בכל דפוסים ישנים ובת"י כתוב כהאי לישנא וליכא למיחש כל כך אם ינשא כו' אבל השתא איכא למיחש טפי כו' דמשמע דאי נמי הולד כשר איכא למיחש במקצת ולא כ"כ כמו בהולד ממזר ואם נאמר דאינו כשר אלא עד לאחר שיתגייר הרי ליכא למיחש למידי דעובד כוכבים נושא עובדת כוכבים ונראה לפרש דבריהם דגם בתירוצם ס"ל כהך סברא דפרש"י לקמן דהולד כשר ממש קודם שיתגייר וישתחרר וכן מוכיחין דברי טור אה"ע סימן ז' ע"ש וה"ק ע"פ מ"ש בס"פ דלעיל דעיקר הקפידה דכי יסיר הוא בבן בתך מן העובד כוכבים שקרוי בנך אבל בן בנך הבא מן העובדת כוכבים אינו קרוי בנך והשתא ניחא דאם הולד כשר אין לחוש כ"כ לכי יסיר שהרי הוא בנו שהולך אחריו אבל אם הולד ממזר לא שדינן ליה בתר עובד כוכבים אלא בתר אמו שדינן ליה וכיון שבעבירה נולד הוי ממזר דהכי קאמרי' לעיל ס"פ האומר כן נ"ל ליישב דברי התוספות ואיך שיהיה דברי רש"י סותרין דלקמן מוכח מפירושו דהולד כשר ממש קודם שיתגייר וישתחרר ומפירושו בסוף פרק האומר לא משמע כן וצ"ע:

בא"ד הל"ל דאין ממזר אלא דומיא דאנוסת אביו כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה השתא ממזר כו' ואור"י הא דמצריך רבי יוחנן כו' וא"כ אלמנה וגרושה למה לי כו' דלאו הא בהא תליא כו' דאל"כ בפרק אלמנה לכ"ג כו' פי' בשלמא לשאר תנאי כו' עכ"ל כצ"ל מהא דניחא ליה לתלמודא לשאר תנאי לא מוכח מידי דאימא נמי מכח הך סברא

דהכא והא בהא תליא ומשום דלשאר תנאי לא הוה עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר איצטריך שפיר אלמנה וגרושה לאשמועינן (דגר) [דעובד כוכבים] ועבד פוסל בביאה אלא דעיקר ראיית התוספות מהתם מדאיצטריך למימר לר"ע ומאי כי תהיה כי תיבעל ואי הא בהא תליא כדמשמע הכא לא הוה איצטריך ליה אלא כיון דעובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר מיפסל בביאה מבעיא וק"ל:

בא"ד והשתא לק"מ דר"י כו' מיהו לא סבר כוותיה בשאר חייבי לאוין כו' עכ"ל הכא ה"ל לאקשויי דא"כ הוא מאי פריך לרבי ישמעאל דאימא נמי רבי ישמעאל ס"ל הכי דעובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר כר"ע אלא דבחייבי לאוין לא ס"ל כר"ע ודריש שפיר כי תהיה וגו' כמו רבנן כמ"ש התוספות לרבי יוחנן אלא שסמכו קושיא זו בסמוך לקמן לפי מה שהביאו שם דאיכא גם תנא התם דס"ל הכי ודו"ק:

דף עו.

בפרש"י בד"ה וי"א היינו ר"א כו' ואירע ספק א"א בקידושי אבותיו כו' עכ"ל וצ"ל להך אוקמתא דר"א ס"ל גירי אמת נינהו ולכך משום הך ספיקא שייך בהו ממזר ומיהו צ"ל נמי שישראל נטמעו בהם ולכך כותי לא ישא כותית דאל"כ הא גר מותר בממזרת ולמאי דמוקמי נמי ממזר מאחותו ומאשת אח נתערבו בהן היינו דנטמעו בהו נמי ישראל דהא גר מותר בממזרת אבל למאי דמוקי לה משום שפחה שנתערבה ניחא נמי בלא נטמעו בהו ישראל וק"ל:

תוס' בד"ה הנושא אשה כו' ורוצה שיהא בנה כשר לכהונה כו' עכ"ל כ"ה בכל נוסחות תוספות שלפנינו ור"ל לפרש בנה היינו בנה של בתה אם תשא כהן שיהיה בן בתה נמי כשר לעבודה ומה שכתבו נמי אפי' היתה חללה נמי הוי בנה כשר כו' היינו נמי בן בתה ומהרש"ל פי' בנה לאו דוקא אלא ולד שלה כלומר הבת עכ"ל ואין צורך ודו"ק:

בא"ד כשר לכהונה דבני ישראל מקוה טהרה לחללות כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה צריך שיבדוק כו' שהרי לכ"ע בני ישראל מקוה טהרה לחללות כו' כצ"ל:

בא"ד ואין נאמן להשיאו אשה עכ"ל היינו אשה הבדוקה מארבע אמהות שיהא בנו כשר לעבודה כמ"ש התוס' לעיל ועיין בתוספות שם:

דף עו:

בד"ה אין בודקין כו' מעלין מתרומה ליוחסין וי"ל כו' עכ"ל איכא מ"ד דס"ל הכי התם ומה שהביאו התוספות לעיל דנאמן להאכילו בתרומה ואינו נאמן להשיאו אשה היינו כמ"ד דאין מעלין מתרומה ליוחסין וע"ש וק"ל:
בא"ד בנשים ועבדים כו' אבל לכתחילה לא עבדי כ"א כו' עכ"ל אפי' זרים לכתחילה לא עבדי כ"א מיוחסין לכהונה וכ"ה בת"י וק"ל:

דף עז.

גמרא מ"ט דרבי דוסתאי כו' אמר קרא לא יחלל וגו' ולא ניחא ליה לתלמודא למימר דס"ל כסברת המקשה דלעיל בת בנו תשתרי דהא איכא היקשא מקיש זרעו לו כו' אי לאו דהך דרשא דבעמיו ולא בעממיו מפיק ליה מהאי היקשא וק"ל:
שם וכ"ת איכא למפרך מה לזרעו שכן יצירתו בעבירה כו' בת"י תימה אמאי לא אמרינן בבעלה לפסול לה יוכיח שאין יצירתה בעבירה כו' ופסול ואי פרכת מה לנבעלה לפסול לה שכן זר אצלה מעיקרא זרעו יוכיח וחזר הדין כו' ושמא אין כאן צד השוה או יש שום פירכא עכ"ל גם אין להקשות לילף אלמנה לכהן גדול נמי מהאי קרא דכי תהיה לאיש זר וגו' דההוא קרא לא משמע אלא דזר אצלה מעיקרא כדאיתא בפרק אלמנה לכ"ג וחללה דקרא נמי לא הוה מוקמינן אלא בכה"ג בזר אצלה מעיקרא וכ"ה בת"י ומדבריהם אלו נראה דהא דנבעלה לפסול לה דפסלה היינו משום חללה ובזה יתיישב מה שהקשה המגיד גם הב"י אה"ע סימן ז' על דברי התוס' והראב"ד והרא"ש שכתבו דלא שייך איסור זונה בנבעלה לחייבי לאוין מהך דנבעלה לפסול לה והיינו חייבי לאוין ממזר נתין כו' דפוסלה מאיזה טעם אי לאו משום זונה כמ"ש הרמב"ם דהשתא לדברי תוספות ישנים שכתבו איכא למימר דלאו משום זונה פסלה אלא משום חללה אבל א"א לומר כן דהא מסקינן לקמן דאין חללה אלא מאיסורי כהונה וכל הנהו ממזר ונתין כו' דחשיב בנבעלה לפסול לה דפסלה אסורי קהל נינהו והשתא ניחא דחללה באלמנה לכ"ג ודאי ליכא למילף מהנהו דנבעלה לפסול לה ומקרא גופיה דכי תהיה לאיש זר וגו' דלאו מטעם חללה פסלה דלא שייך חללה אלא באיסורי כהונה ואי לאו ריבויא דלא יחלל לאלמנה לכ"ג לא הוה מוקמינן חללה דקרא לנבעלה לפסול לה דהא לא שייך בהו חללה אלא דהוה מוקמינן לחללה דקרא לבת כ"ג מאלמנה ולבת גרושה מכהן הדיוט ותו לא מידי ודו"ק:

דף עז:

תוס' בד"ה הרי גופים כו' וכן משמע מדמשני אלא שבא על אלמנה אחת שלש ביאות ולא כו' עכ"ל ק"ק ומאי משמע דאדרבה הוה ניחא ליה לשנויי באלמנה אחת מאיש אחד ושלש ביאות מבשלש אלמנות ושלש ביאות אפילו של איש אחד ומהא דמשני לפי האמת באלמנה אחת של שלשה בני אדם ולא מוקמי ליה בג' אלמנות של אדם אחד ודאי דליכא להו לאוכחי מידי דמאי אולמא האי מהאי ואיכא למימר דחדא מינייהו נקט ויש ליישב דבריהם דהכי קאמר מדבעי לשנויי מעיקרא שבא על אלמנה אחת בשלש ביאות ודחי ליה דבלא אתרו ביה ליכא למתוקמא משום דהוה פשיטא דאינו חייב אלא אחת אמאי לא מתוקמא ליה הכי כדבעי למימר מעיקרא בג' אלמנות ומאיש אחד דבהא ודאי דלא הוה פשיטא ליה דאינו חייב אלא אחת אלא ע"כ סבירא ליה בכהאי גוונא בשלש אלמנות אפילו מאיש אחד חייב על כל אחת כיון דגופין מחולקין ודו"ק:

בד"ה פרט לכ"ג כו' והאי איסורא מוסיף הוא כו' אתוסף בה איסור אלמנה כו' עכ"ל בפסקי תוספ' מפורש דהוה איסור מוסיף לגבי משוח מלחמה שאינו אחיו וכל הנשים האסורות לכהן גדול אסורות אף למשוח מלחמה עכ"ל וכ"ה בת"י:

בפרש"י בד"ה חללה למה כו' שתלמד מסדר האמור חללה אחר אלמנה כו' ולא כתבה אחר זונה וכו' עכ"ל ר"ל ששינה כאן בכ"ג מסדר הכתוב בכהן הדיוט זונה וחללה לא יקחו ואשה גרושה וגו' וכאן בכ"ג כתב חללה בתר גרושה וקודם זונה דכתיב אלמנה גרושה וחללה זונה וגו' ללמדך דחללה קאי אאלמנה וגרושה דהוו פסול כהונה ועיקר ההוכחה מדשינה למכתב חללה אחר גרושה אבל מדכתיב זונה בתר חללה לאו הוכחה גמורה דאל"כ מנליה למימר דזונה יתורא דקרא הוא לג"ש נאמר כאן זונה כו' דהא איצטריך למכתב משום שינוי הסדר ללמדך שאין חללה מאיסורי קהל אלא דבלאו הכי למדנו זה מדשינה למכתב חללה בתר גרושה דשמעינן מיניה שפיר דאין חללה אלא מפסול לכהונה אלא דהכי קאמר לבתר דהוצרך למכתב זונה משום גזירה שוה כדמסיק הוצרך לשנות ולמכתביה בתר חללה ודו"ק:

דף עח.

גמרא וחלוצה דרבנן כו' ולא בעי למימר דהאי תנא איסור חל על איסור לית ליה ואיסור מוסיף אית ליה ולכך אלמנה וגרושה כסדרן אית ליה דה"ל איסור מוסיף כדלעיל אבל גרושה וחלוצה כסדרן לאו איסור מוסיף הוא וי"ל דחלוצה ע"י החליצה איסור מוסיף הוא לגבי שאר אחין בלאו דלא יבנה וכה"ג לעיל גבי זונה וק"ל:

שם גר נמי פוסל בביאה כו' במה הצד מהאי דינא בת"י קשיא לר"י דהא לא שייך פסול ביאה גבי מצרי אלא כשנשא בת ישראל דאי במצרית כבר היא פסולה ואיכא למפרך מה להצד השוה שבהן שכן יש בהן צד עבירה כדלעיל כו' עכ"ל ודו"ק:

תוס' בד"ה ור"י כו' וא"ת לרבי יוסי אמאי כו' ובאחרת הוא פסול לבא בקהל דאין כו' עכ"ל כצ"ל נראה דלראב"י ל"ק להו דלית להו האי דינא באביה או אמו מישראל כפרש"י דאין צד חמור שלהם שוה אבל אית ליה האי דינא בבת גר וגיורת דמיקרי שפיר שאינו ברוב הקהל ואי לאו האי דינא לא הוה מפרשינן מזרע מקצת זרע אלא מפרשינן ליה כר"י מי שנזרעו בישראל אבל לרבי יוסי דאכשר נמי בת גר וגיורת ק"ל אמאי כו' דמסתברא ליפסל מהאי דינא וק"ל:

דף עח:

בפרש"י בד"ה האי קרא כו' וקס"ד דה"ק שהיא אלמנה ממיוחס כו' כדדרש ליה ר"י כו' עכ"ל האי מקשה ודאי דהכי קס"ד לפרש קרא כרבי יהודה דלא פריש ביה בקרא דבגברא אחרינא בעי לאשתעויי ולכך מקשה היכי מפסיק קרא ממילא אבל אי אסיק אדעתיה לפרש כרבנן קרא דסיפא מפורש הוא דבכהן הדיוט איירי מכהן היינו דמקצת כהנים יקחו ולא כל כהנים וק"ל:

תוס' בד"ה לא צריכא כו' דגוסס אין מעשיו כלום וקשה כו' דגוסס הרי הוא כחי כו' עכ"ל ומתוך שמעתין גופה לא תקשי להו לפרש"י דע"כ גוסס הרי הוא כחי דאי כמת הוא בתורת בכורה נמי לא יטול דהוה ליה ראוי דיש לומר דלא חשיב כמת אלא בדבר הבא על ידי מעשיו ודיבורו דאינו כלום אבל בירושה הבאה ממילא חשיב כחי אבל מהנך דשמחות ודגיטין קשיא להו שפיר דדיבורו ומעשיו הוי כחי וק"ל:

דף עט.

בד"ה קידשה אביה כו' נפלגו בקדשה אביה גרידא כו' עכ"ל אבל הא לא קשיא להו נפלגו בקדשה היא עצמה גרידא די"ל דעיקר פלוגתייהו אי בעי גט אי לא והשתא בקדשה היא עצמה גרידא ליכא נפקא מינה מידי דבין לרב דסבר השתא היא דבגרה ובין לשמואל דסבר חיישינן מכל מקום בעי גט אבל בקדשה אביה גרידא איכא שפיר נ"מ דלרב לא בעי גט ולשמואל בעי גט מספק וק"ל:

בד"ה ושמואל מ"ש ממקוה וא"ת לרב כו' אי הויא חזקה דנערות מודה רב כו' וי"ל כו' עכ"ל ויש לדקדק דאין תירוצם מספיק דמ"מ כפי סברת המקשה דהכא דאזלינן בתר

השתא ולא בתר חזקה דשלם גבי מקוה ולא אסיק אדעתיה משום דאיכא תרתי לריעותא א"כ מאי קשיא ליה לעיל אילימא בתוך ששה בהא נימא רב כו' דאימא דרב סבר כי הך סברא דסבר המקשה הכא דאזלינן בתר השתא ולא בתר חזקה דנערות ודוחק לומר דזה המקשה אינו מקשה דלעיל דא"כ מה הביאו ראיה מפרש"י דרב מודה דאוקמה אחזקתה דאימא דהיינו לפי סברת המקשה דלעיל ונוחין לי דבריהם כפי מה שכתבו בתוספות ישנים אהא דקאמר אילימא בתוך ששה חדשים בהא כו' מתוך פרש"י משמע דבדקנוה בתוך ששה ומצאוה בוגרת ומ"ה פריך בהא לימא כו' ואין נראה דלעולם לא תמהר לבגור בתוך ששה אלא מיירי דבאה לפנינו אחר ו' ול"ג השתא הוא דבגרה כו' עכ"ל והשתא ניחא דגם סברת המקשה דלעיל דלא ניזל בתר חזקה לרב אלא דפריך לרב לעיל בהא נימא רב כו' משום דבתוך ששה חדשים א"א לבא לידי בגרות והתוספות שכתבו דמודה רב דאוקמא אחזקתה לאו דמתוך שמעתין מוכח כן אלא מתוך פרש"י משמע כן ממה שפי' לרב בכולה שמעתין דביומא דמשלם שית ליכא חזקה דנערות ותו לא מידי ודו"ק:

עוד מת"י אדרבה העמד מקוה על חזקתו כו' לשון אדרבה קשה דהל"ל לחומרא ומיהו הכא איכא לפרושי היכי שרפינן עלה קדשים אבל גבי יין לקמן אין שייך ליישב כך עכ"ל וק"ל:

דף עט:

גמ' והן אין מוציאין מידו בלא ראייה כו' מת"י וא"ת כיון דתנא דהוא מוציא מידם אפילו הוחזקו בהם בלא ראיה כ"ש דאין מוציאין מידו וי"ל דהא קמ"ל דבראיה מיהא מוציאין דה"א כיון דלא כתוב כדמהלך על רגלוהי כו' אפילו בראיה לא מפקי כו' עכ"ל עיין בתוספות בפרק מי שמת ודו"ק:

שם אמאי קא מיקפד כי עבד עובדא במכחשתו כו' מהרש"ל הגיה דלמא כי עבד עובדא כו' לא הבנתי הגהתו דאי מספקינן בעובדא אי במכחשתו אי לא א"כ א"נ דפליגי והיינו באין מכחשתו כמ"ש התוספות תקשי אמאי איקפד דלמא כי עבד עובדא במכחשתו ושמואל מודה ביה אלא כיון דע"כ כרב מיהא עביד כדקאמר לעיל עביד עובדא כוותיה דרב וכמ"ש התוספות א"כ אי לא פליגי ע"כ דדוקא במכחשתו עבד עובדא ודו"ק:

תוס' בד"ה במכחשתו פירוש כו' בגרתי מאתמול ולא דק דהא ביומא דמשלים כו' עכ"ל נראה דבריהם אלו ע"פ שיטתם שכתבנו לעיל דתוך שש א"א לבא לידי בגרות וכיון דאיירי ביומא דמשלים שית א"א לבגור מאתמול דהוי תוך שש וק"ל:

בד"ה ואי ס"ד לא פליגי כו' ורב יוסף עבד עובדא כוותיה כו' ולפיכך כעס כו' דלא כחד כו' עכ"ל כפי' התוספות שלפנינו בכל דפוסים ישנים א"א להולמם ומהרש"ל הגיה ואית ספרים דגרסי ודלמא כי עביד רב יוסף באין מכחשתו ולפיכך כעס כו' כצ"ל עכ"ל ואם מצא כן בדברי ת"י נקבל ולולי הגהתו אין נראה לומר שבאו התוספות לדחות שום גרסא אחרת אלא דיש להגיה בדבריהם וליכא למימר דרב יוסף עבד עובדא באין מכחשתו ולפיכך כעס כו' דלא כחד כו' ור"ל דמנ"ל לתלמודא לאוכוחי דפליגי דאימא דלא פליגי אלא דהוא עבד עובדא באין מכחשתו ודלא כחד מנייהו ואהא תרצו דמדקאמר לעיל עבד עובדא כרב מוכח דפסיקא ליה לתלמודא דכרב מיהא עבד וא"כ אי לא פליגי ע"כ במכחשתו עבד עובדא וזה מסכים עם מה שכתבנו לעיל ותו לא מידי ודו"ק:

בד"ה והלכתא כוותיה דרב כו' הוצרך לפסוק כאן הלכה כמותו משום כו' עכ"ל ק"ק דודאי הוצרך לפסוק כאן הלכה כמותו משום דהני מתניתא חדא מינייהו ע"כ דלא כרב למאי דמסיק פלוגתייהו בשאין מכחשתו וכשמואל אתיין תרוייהו שפיר כדאמרינן לעיל כאן במכחשתו כאן בשאין מכחשתו ודו"ק:

בד"ה מביא ראיה כו' מתה מביא ראיה על הבנים פירוש שהם מן האשה שהלכה כו' עכ"ל מהרש"ל הגיה פירוש שהבנים שלו מן האשה שמתה אבל אינו מביא ראיה שהם מן האשה שהלכה כו' עכ"ל לפי הגהתו משמע דבעי נמי ראיה על הבנים שהם שלו וזה אינו כיון דיודעין שהם של האשה זו יודעין נמי שהם שלו כדלעיל ברישא כיון דכרוכין אחריה והם שלה מסתמא נמי שהם שלו ולא מאיש אחר ה"נ הכא כיון שהביא ראיה שהם של אשה זו שמתה ומסתמא היא אשתו שהוציא מכאן כו' כמ"ש לקמן מסתמא נמי שהם שלו ולא מאיש אחר ויש לקיים כל נוסחת תוספות שלפנינו בלי הגה"ה וכ"ה בת"י ולא באו התוספות לפרש מתחלה הא דמתה מביא ראיה על הבנים דהא ודאי אין צריך פירוש דכיון דאין כרוכים אחריה במתה צריך להביא ראיה שהבנים הם של המתה כמ"ש בסמוך אלא דבאו לפרש הא דקתני אין מביא ראיה על האשה פי' שהם מן אשתו שהלכה למדינת הים עמו כו' אלא מאחר שמביא ראיה על הבנים שהם מן האשה שמתה שם א"צ כו' ותו לא מידי ודו"ק:

דף פ.

תוס' בד"ה לא שנו אלא בקדשי כו' ומתני' דהכא סברה כמ"ד מעלין כו' והכא ה"פ כו' עכ"ל לכאורה דבריהם תמוהים מי הכריחם לומר דמתניתין דהכא סברה דמעלין מתרומה ליוחסין כו' אלא דלא הל"ל אלא דהכא בעי כרוכים משום דקדשי הגבול היינו

בכל דבר שבקדושה אף להשיאו אשה ולא ליוחסין דקאמר היינו לסקול כו' מה שאין כן התם כיון דלאו כרוכים הם אינו נאמן להשיאו אשה וכן הוא בתוספות ישנים גם בתוס' בפרק שני דכתובות כתבו בזה בשם רבינו תם בענין אחר וז"ל ההיא דקדושין אתיא כרבי יהודה דאמר אין מעלין לכהונה ע"פ עד אחד וקדשי הגבול היינו לכל דבר שבקדושה כו' והא דקאמר התם אבל לא ליוחסין היינו כו' לסקול ולשרוף כו' עכ"ל ע"ש ויש ליישב דבריהם דהכא ודו"ק:

בד"ה שדרכו של תינוק כו' לכך פירש ר"ת שתינוק ודאי טמא כדמפרש כו' מפני שדרכו של תינוק לטפח פי' בעיסה כו' עכ"ל ולפירושו ולטעמו אע"פ שאין בצק בידו מטמאין חכמים ולא נקט הכא בצק בידו אלא לרבותא דר"מ דאפ"ה תולין באדם טהור כ"נ מלשון תוספות פרק כיסוי הדם ע"ש ודו"ק:

בא"ד תינוק שנמצא בצד הקבר ושושנים כו' אדם טהור נתנו לו רבי מאיר כו' עכ"ל אע"פ שסתם תינוק טמא לפי' ר"ת היינו ממגע נדה והתם טהור מטומאה שהיא טומאת ז' ובעי הזאה שלישי ושביעי כ"כ התוספות בפרק כיסוי הדם ופרק כל היד ע"ש וקשה דל"ל דאדם טהור נתנו לו דא"נ אדם טמא נתנו לו שנטלו מן הקבר אין התינוק טמא טומאת שבעה דאדם שנגע באדם טמא מת לא הוי רק טומאת ערב ודו"ק:

בד"ה סמוך מיעוטא כו' דהא בהדיא אמרינן בסמוך בשמעתין דעשאוהו חכמים כו' עכ"ל לא ידענא מאי ראיה היא זו דהא לרבנן קאמרינן הכי דעשאוהו כיש בו דעת לשאול אבל לרבי מאיר דמטהר לא שייך ביה למימר דעשאוהו כיש בו דעת לשאול וכ"ה בתוספות בפרק כיסוי הדם דעיקר טעמא דרבי מאיר משום דאין בו דעת לשאול ואי לאו הכי הוה פלגא ופלגא כדאמרינן ביבמות ובתוס' פרק כל היד הקשו אדרבה לר"מ ל"ל טעמא דסמוך מיעוטא לחזקה כו' עיין שם ועיין בזה בחידושינו פרק כל היד ודו"ק:

בא"ד דעת כו' ואי הוה רוב חשוב אפי' אין בו דעת לשאול כו' וע"כ צ"ל כן כו' ורובא וחזקה רובא עדיף כו' עכ"ל לכאורה מאי אולמיה להו לאתויי מהתם הא ה"נ אמרינן הכי לרבנן רובא וחזקה רובא עדיף וכיון דרובא עדיף אין זה ספק אלא ודאי א"כ אפילו אין בו דעת לשאול אמאי אין שורפין עליו תרומה אי לאו דאין זה רוב חשוב ויש ליישב דהתם מפורש טפי דמהאי טעמא דרובא עדיף תינשא אפילו לקולא וה"נ הכא אמאי אין שורפין דלישרף אפילו לקולא וק"ל:

בא"ד ולפי זה ניחא מה שמקשים העולם כו' עכ"ל כל אלו דברים באריכות אינן אלא דבריהם דלעיל ותדע שאין חשוב כו' ואין דברים הללו אלא גליון ופי' לדבריהם דלעיל ודו"ק:

דף פ:

בד"ה רש"א אף כו' במאי עסקינן אילימא בחד ודכוותיה בישראל מי שרי כו' עכ"ל וליכא לאוקמא בתרי דבישראל שרי כדדחינן התם דלא איירי בתלתא בדרך דכוותיה גבי ישראל בפרוצים מי שרי כו' ועיין שם פרש"י ודו"ק:

בא"ד לכך נראה לר"י דלרבי שמעון אינו אסור אלא כשאין אשתו עמו כו' עכ"ל אין זה מדוקדק דבשתי נשים שרי לר"ש אפילו בלא אשתו עמו לפי' ר"י ולגירסתו ובאשה אחת לרבנן נמי שרי באשתו עמו לפר"י ולגירסתו אבל לשון תוספות ישנים נכוחים בזה וז"ל לכ"נ לר"י דר"ש איירי בשאין אשתו עמו וה"ג רש"א כו' ודו"ק:

בד"ה כי ההיא כו' כדאיתא בספר חסידים כו' טעות הוא דגמרא ערוכה היא בסוף מסכת מ"ק ע"ש בפרש"י וק"ל:

דף פא.

בד"ה מלקין על כו' דהא הכא מיירי ליוחסין ואפ"ה אמרינן דאין אוסרין כו' עכ"ל ולולי דבריהם היה נראה דלק"מ דהכא איירי בידעינן עם מי נתייחדה שמכירין אותו שאינו פוסל בביאתו לכהונה (א) וק"ל:

דף פב.

תוס' בד"ה אלא הכל לפי זכותו פירוש לפי מזלו דבני חיי ומזוני לאו בזכותא תליא מלתא אלא במזלא כו' עכ"ל. ולשון זכותו לא משמע כן ולולי דבריהם נראה דזכותו ממש קאמר דע"י זכות גדול אפשר שישתנה המזל בסיוע דשמיא כמ"ש התוספות סוף מסכת שבת וכמ"ש בחידושינו במסכת נדה אהא דאמרינן התם כי הכא מה יעשה אדם ויתעשר כו' יבקש רחמים כו' ומה יעשה אדם ויהיה לו בנים יבקש רחמים כו' ומה יעשה אדם ויתחכם כו' יבקש רחמים למי שהחכמה שלו שנאמר כי ה' יתן חכמה וגו' ובכן יזכנו אלהינו ויגאלנו במהרה אמן כן יהי רצון: